

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Vasile Savel

Miron Grindea

Roman

A TREIA MIE

K

Tip. România Nouă, Th Voinea, Calea Griviței, 41

BUCUREȘTI

Toate drepturile rezervate

18 68 Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

805639

VASILE SAVEL

MIRON GRINDEA

ROMAN



BCU Cluj-Napoca
RBCFG202000600

EDITURA K
TIPOGRAFIA „ROMÂNIA NOUĂ", THEODOR I. VOINEA
București, Calea Griviței, 41
1921

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

182621



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I.

Cu șaptezeci de lei în buzunar, cât îi dăduse tatăl său, Miron Grindea scoborî în Gara de Nord. Lumea care umplu deodată peronul, îl zăpăci și se opri nedumerit, ațintindu-și ochii spre firme, ca să găsească pe aceia de unde se scoteau bagajele. Călătorii grăbiți îl ghionteau fără să-și deie seama și treceau pe lângă dânsul, care sta locului să se orienteze, căci el avea în mână o recipisă, care reprezenta cufărul lui, încărcat cu albituri și o mulțime de cărți. Tăbliţele cari atârnau deasupra uşelor, arătau cui voia să se intereseze diferitele biurouri ale funcționarilor, saloanele de aşteptare, precum și restaurantele, de două clase. Ceiace căuta el nu găsea și voi să întrebe pe un „träger", însă ei, alergau, parcă ar fi scăpat atunci dintr'o cuşcă unde ar fi fost ținuți multă vreme închişi.

Trenul de Constanța intra în gară. Hamalii cari nu duseseră nici un giamandan la trăsuri dela trenul de Moldova, alergau zoriți de necaz, mânați de câștigul ce li se arăta înaintea ochilor. Unii dintre dânşii trecuseră de linia peronului, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întâmpinarea trenului, se acățară de scările vagoanelor și pătrunseră înlăuntru, căutând bagajele pe cari călătorii de-a'ntâia și mulți dea doua nu și le scoborau singuri. Miron îi privi cum aleargă spre trenul care își arăta mașina mare, impunătoare, îndreptată pe linia a doua. Zărea capetele ce apăreau la geamurile vagoanelor și auzea fluieratul mașinei, un fluierat prelung, ce anunța călătorilor sosirea în stație. Priveliștea îi plăcea și îl opri locului, pe peron, interesându-l pentru dânsul, prin noutatea ei. Mașina își încetenise mersul înainte de a intra în stație, însă fiind una din locomotivele Pacific, care făcea fala celor cari le vedeau, mergea totuși destul de repede. Când se apropie de intrarea pe peron, într'o clipă, o fată se aruncă în fața mașinei și dispăru, cei care așteptau ne mai văzând decât botul întins al mașinei care opri brusc. Lumea alergă spre tren, femeile țipau, bărbații dădeau alarma, strigând toți laolaltă. Se întrebau ce s'a întâmplat, și de îndată se răspândi svonul că o fată s'a aruncat înaintea trenului. Din saloanele de așteptare și din restaurant, lumea năvăli pe peron. Funcționarii gării, poliția, își făceau loc prin mulțime ca să ajungă mai repede acolo unde se întâmplase nenorocirea. Luat de curentul mulțimei Miron se trezi în fața trenului care odihnea pe linie și din care lumea scobora înspăimântată. Era un amestec de strigăte, cu neputință să distingi un singur glas măcar. Lângă vagonul de poștă, lumea se strivea și numai cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

greutate putură pătrunde doi sergenţi, cari au tras de sub roţi un trup tăiat de la jumătate. Atât cât au scos de sub roţi, capul cu ochii deschişi ce priveau parcă şi o bucată de trup însângerată au făcut pe cei cari aşteptau să vadă victima, să exclame fără de voe: Păcat c'a murit, ce frumoasă e!

Voiau s'o vadă toţi, mai cu seamă că se răspândise îndată vorba, că sinucigaşa e de o frumuseţe rară. Faţa nu-i fusese de loc atinsă şi păstra toată frumuseţea, pe care o avusese câteva clipe mai înainte. N'o cunoştea nimeni, nu ştia nimeni de unde vine şi ce motive o îndemnaseră să caute moartea, ca liman. Se întrebau toţi, făceau presupuneri diferite şi le părea rău.

După ce şi-au venit în fire, comisarii şi sergenţii au împrăştiat lumea, lăsând o gardă lângă moartă până la sosirea altor autorităţi.

Impins de val, Miron a eşit în spatele gării, în piaţă, unde a privit nedumerit mulţimea ce începea să se scurgă pe Calea Griviţei. El era nou sosit, nu ştia nici unde să apuce şi nu-i venea să întrebe de nimeni. Se uită la statuia lui Duca, în jurul căreia, pe lespezi, stăteau câţiva ţărani, apoi o luă pe Calea Griviţei. Era mirat de contrastul dintre ceiace vedea şi realitatea Bucureştilor, cari nu se asemănau cu oraşul ce-i fusese descris.

Işi lăsase cufărul în gară, ca să-l ridice peste o zi sau două când îşi va găsi locuinţă. Intră într'o lăptărie, unde bău un pahar de lapte, apoi o luă pe strade, în căutarea unei gazde. Atenţia lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

era pironită asupra biletelor din ferestre, pe care sta scris, „de închiriat o cameră mobilată". Intră în mai multe case, însă nu-i conveni prețul și nici ochii femeilor cari-l examinau și-i cereau amănunte asupra familiei lui, fără ca măcar să fi hotărât dacă rămâne locului.

In strada Ochianului, găsi o cameră, mică ce e drept, cu mobila strict necesară, fără nici o podoabă pe pereți, cu doisprezece lei pe lună, fără lemne și serviciul, la o armeancă în vârstă. Se învoi numai decât, plăti pe o lună înainte, pe urmă se duse la gară, și își aduse cufărul.

Doamna Bugarian, gazda lui, locuia singură, așa i-a spus, în cât dacă va voi să învețe, nu-l va supăra nimeni.

Când rămase singur în noua lui locuință, un sentiment de duioșie îi cuprinse sufletul. Se gândi la casa lor veche, care dela depărtare îi era și mai dragă, la livada sub copacii, care, se lungea vara și cetia, și i se păru că s'a închis dintr'odată într'o cămară unde nimic nu-i era prietenesc și nu vorbea sufletului său.

Își scoase din cufăr cărțile pe care le rândui pe măsuță; fotografia mamei lui o așeză lângă cărți, voind astfel să dcie un aer de intimitate odăcei, să-i împrumute ceva din însăși viața lui.

Nu avea nici o scrisoare de recomandație și singurul cunoscut, deputatul Marcovici, prieten al familiei, nu numai că nu-l interesa, dar simțea repulsiune față de dânsul. Cu diploma de liceu în buzunar, porni pe străzi, întrebând de Universi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tate. Acolo, un anunț înștiința că înscrierile nu încep decât dela întâi Octombrie, deci avea încă zece zile de așteptat. Se așeză pe o bancă de pe Bulevard și se uita curios la lumea care circula, tramvaiul, trăsurile luxoase, statuele lui Eliade și Asachi, din fața Universității, pe care le privi apoi în deaproape și i se părea că se uită cu dușmănie una la alta. Se apropie de statuia lui Mihai Viteazul, unde, auzise că se adunau studenții și porneau manifestațiile patriotice la zile mari și unde obișnuiau să verse lacrimi patriotice bărbații politici sătui de opoziție. Privi apoi fațada Universității și avu cea dintâi desamăgire. Și-o închipuia o clădire enormă, artistică, reprezentând stilul românesc, însă nu vedea nimic din ceia ce credea că ar putea fi un templu de cultură românească. Numai înfățișarea ei, arăta ochiului, o complectă desinteresare de această instituție culturală, care adăpostea între zidurile ei senatul, un muzeu de antichitate și școala de belle-arte.

Scoborî pe Bulevard și se opri în Cișmigiu care îi plăcu. Se așeză pe o bancă și se gândi la ceiace avea să facă deacum înainte și la viața nouă pe care avea să o ducă. Se simți dezarmat în lupta de toate zilele și foarte străin de toate câte îl înconjurau. Libertatea de care se bucura ca student, nu-i apărea ca o fericire, ca o scăpare dela obligațiunile la care era supus în liceu. Pentru Miron, munca metodică devenise o obișnuință dela care nu se putea sustrage fără a se înșela

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe el însuşi. Işi da foarte bine seama, că orice ceas pierdut nu e în paguba profesorilor, sau a studiilor, ci orice pierdere îl interesa direct. De aceia, nici în liceu, nu putea pricepe bucuria şi satisfacţia colegilor, cari căutau şi aproape întotdeauna reuşeau să înşele buna credinţă a profesorilor, făcându-i să aibă alte păreri despre elevi. El învăţa ca să cunoască, noutatea cunoştinţelor îl interesa şi fiecare pas ce făcea îi deschidea noui orizonturi şi îi lărgea cercul cunoştinţelor lui, făcându-l să vadă, cât de multe îi lipsesc încă. Găsea satisfacţie în el însuşi, aprecierile altora fiindu-i aproape cu totul indiferente. Lungimea anilor de studii din liceu, o găsea nefolositoare pentru cei mai mulţi şi primejdioasă chiar. Tirania regulamentului îi ţinea pe toţi la acelaş nivel, deşi cunoştinţele lor variau. Ultimii trei ani de liceu, aceiaşi şi iar aceiaşi, i-au folosit ca să se arunce cu pasiunea celei dintâi tinereţi asupra cărţilor, ale căror pagini le mânca. Ar trebui, credea Miron, ca diploma să se dea după muncă, indiferent de timp, nu după anii petrecuţi pe băncile şcolii, împărţiţi geometriceşte de pedagogi, a căror tendinţă de nivelare e îndeobşte cunoscută. Deşi avusese oarecare aplicare pentru ştiinţe, cunoştinţele pe care i le dăduse oficialitatea şcolară, erau atât de reduse, metoda de predare atât de abstractă, în cât nu odată i se păruse că învaţă o lecţie de istorie sau de religie în loc de chimie sau fizică, fără să-şi poată însă imagina aparatele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

cum își putea imagina atâția regi și împărați ai unor timpuri ce-i rămâneau și ele străine. Dacă nu înveți singur, își spuse, orice diplomă e neîolositoare și nu poate avea altă valoare decât a unei dovezi că ai petrecut un număr oarecare de ani într'o școală, atât și nimic mai mult.

Își da seama, că anii de student, erau cei din urmă, în care se putea deda studiului, căci odată intrat în viața de toate zilele, împins de necesitatea a'și câștiga existența, numai puțin timp i-ar fi rămas pentru cetit și ca să-și îmbogățească cunoștințele pe care trebue să le reînprospătezi într'una.

Cercetă anticăriile de pe Bulevard, de unde își cumpără câteva cărți pe un preț pe care-l putea suporta punga lui, pe urmă se duse acasă.

Programul zilnic, pe care și-l alcătui până la deschiderea cursurilor era foarte simplu. Va ceti trei ore dimineața, trei după amiază și seara. Restul timpului, la birt, și plimbare în Cișmigiu sau la Sosea.

Examină mai cu atenție noua lui locuință și abea atunci văzu că n'are sobă. Cât era cald, mergea, dar deîndată ce va da frigul, îi va fi cu neputință să reziste. Se uită bine să vadă dacă nu e vreun loc lăsat pentru soba de fier, însă nu descoperi nici o urmă. Va să zică, va trebui să mă mut la sfârșitul lunei, își zise, ceia ce-l plictisea, amintindu-și greutatea cu care își adusese cufărul, pe care aproape nici un birjar nu voia să i-l pue în trăsură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe când se gândea la aceasta, doamna Bugarian intră în odae şi îl întreabă cum se simte în noua locuinţă.

— Până acuma bine, răspunse Miron; nu ştiu ce voiu face la iarnă, că mi se pare că odaea n'are sobă.....

— A, nu face nimic, vorbi gazda, deschid uşa de la mine şi-ţi vine în cameră câtă căldură vrei. Pentru zece lei în plus, ai să stai aici ca'n bae, aşa e de cald.

— Da, dar vă deranjez poate şi.....

— O, cât despre asta, îi tăiă vorba doamna Bugarian, din contră, îmi face plăcere. Mai stăm de vorbă seara, mai bem câte o cafeluţă, mai facem câte-un maus când îmi vin prietenile şi trece noaptea, că nopţile de iarnă, maică, îs lungi...

Perspectiva mausului şi a cafeluţei îl nelinişti. Miron îşi căuta cuvintele prin care avea să-i spună că renunţă la atâtea plăceri ce aveau să vină odată cu iarna.

— Hai maică, zise Cucoana, hai să vezi cum stă mămica!

Miron se supuse, şi mergând în urma gazdei, care se legăna în mers, pe şolduri, intră în apartamentele, compuse dintr'o bucătărioară şi două odăiţi încărcate cu mobilă apocaliptică. Se îngrozi când intră înlăuntru. Covoare vechi, roase de moli, acoperea pereţii. Pe ele, zeci de fotografii, sute de cărţi poştale ilustrate, tablouri ce reprezentau greci, turci, armeni; Baletiste din hârtie subţire, prăfuite, ca nişte dihanii erau în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

fipte în pereți; canapele vechi, cu telurile stricate, două paturi acoperite cu scoarțe ce păreau că nu au nici culoare, nici dată; o masă mare, rotundă, la mijloc, cu o față de masă în ciudate țesături, cu canafuri lungi, decolorate; pe masă scrumelnițe cu urme de cenușă în fundurile lor; câteva pahare de apă colorate roșu, albastru, verde; o lampă de care se minună că se mai ține pe picior, un coșuleț de carton, cu o față de lână pe el, în care erau aruncate, unele peste altele cărți de vizită; un alt paneraș cu cărți poștale ilustrate, vreo trei ciubucuri și câteva scoici de mare, înfățișau tot mobilierul. Și un miros închis, de mucegai, care te pătrundea, căutând să răzbată în toți porii parcă. Soba, abea o putu distinge, într'un colț, ascunsă parcă vederei.

— Uite maică, zise Doamna Bugarian, mutăm șifoniera și dăm drumul ușei.

Abea atunci observă un dulap vechi, care ascundea ușa ce da în odaia lui.

— N'ai o țigară maică, vorbi apoi gazda, lăsându-se pe marginea unei canapele, care scârțâi, c'am uitat să-mi cumpăr țigări. Cât îs de uituca, Doamne!

— Nu fumez, îi răspunse Miron.

— Rău, maică, rău, ce facem la iarnă?

Gândul de a rămâne pe iarnă în odăița aceia, încălzită la soba vecină, îl îngrozea. Fără înconjur îi spuse: — Cocoană, eu am să mă mut la sfârșitul lunei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum se poate maică, zise gazda, sărind de pe canapea. Să pun iar bilet la poartă?

Cu toate că se supără, că îi reduse preţul încălzitului, Miron stărui în hotărârea lui dela care nimic nu-l mai putea întoarce.

Timpul era destul de frumos şi cald, ca să poată ceti pe o bancă în Cişmigiu, unde îşi petrecea aproape toată ziua.

Se înscrise la drept şi la litere, aceasta în potriva voinţei tatălui său, care nici nu voia să audă de litere. Acum aştepta cu nerăbdare să înceapă cursurile.

Timpul prinse a se schimba, zilele de toamnă rece, umedă, se anunţau. El nu făcea nimic, nu mai avea ce ceti, bani nu avea ca să cumpere alte cărţi şi la Fundaţie, singura bibliotecă unde s'ar fi putut duce, încă nu avea intrarea liberă de oarece, nu li se eliberaseră dela secretariatul facultăţei cărţile de student.

Dintre foştii lui colegi, numai puţini veniseră la Bucureşti. Mare parte rămaseră la Iaşi şi vreo câţiva au plecat în străinătate. Pe aceştia îi invidia.

Ca să-şi treacă timpul se hotărî să aziste la examenele din sesiunea de toamnă. Nimerise în sala XV, unde dădeau examene la dreptul civil studenţii din anul al treilea. Timid, se aşeză într'o bancă din fund, unde găsi un loc liber şi privi. Un profesor bătrân şi plictisit parcă de formalitatea ce trebuia să îndeplinească, punea întrebări studenţilor, cari, stând pe scaune, în faţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

băncilor, se trudeau să răspundă. Se vede însă că nu prea ştiau ce să răspundă, deoarece profesorul se enerva, ameninţa şi sfârşea prin a lămuri întrebarea. — Vă trec de astădată, spuse el, fiindcă aţi mai căzut odată, dar să vă fie de învăţătură aceasta.

Satisfăcuţi, candidaţii se sculară de pe scaune, mulţumiră, înclinându-se respectuos în faţa profesorului generos şi părăseau sala, pregătindu-se pentru alte examene.

Profesorul chema o nouă serie. Miron, văzând locuri libere în băncile din faţă se aşeză chiar în banca întâia, ca să poată observa mai bine.

Cei cinci candidaţi aşteptau nerăbdători să fie chestionaţi. Profesorul puse întrebarea. Primul, răspunse, exprimându-se uşor. După nenumăratele aprobări din cap şi faţa, care dintr'odată deveni zâmbitoare, a profesorului, Miron pricepu, că răspunsul era cel aşteptat. Asculta şi îi plăcea glasul sigur şi stăpân pe sine, al tânărului modest îmbrăcat, de o înfăţişare simpatică.

Satisfăcut şi întinerit parcă, profesorul îi spuse: — Văd că cunoşti bine materia; dar, o să-mi dai voie să-ţi pun o întrebare, să văd dacă-ţi mai aduci aminte de materia anilor trecuţi. N'are nici o legătură cu nota pe care am să ţi-o dau, se grăbi să adauge.

Şi puse o întrebare din materia anului întâi, la care tânărul candidat răspunse spre deplina satisfacţie a celor cari erau faţă, apoi îi puse încă o întrebare generală, căci profesorul voia să vadă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

puterea de argumentaţie a celui ce-l avea în faţă.

Făcând o sforţare, ca să-şi sistematizeze ideile pe cari avea să le expună, candidatul se exprimă greoi la început, apoi se exprimă tot mai limpede, fără nici o sforţare.

Când isprăvi, profesorul se sculă dela locul lui, întinse mâna tânărului ce avea în faţă şi-l felicită. Studenţii, risipiţi în bănci, aplaudară.

Ceilalţi candidaţi, răspunseră bine, la toate întrebările. Nu aveau darul de a se exprima cu uşurinţă, însă şi un necunoscător în materie, putea să vadă că sunt stăpâni pe ea.

Miron rămase în sală până ce profesorul isprăvi seria ce era anunţată la examen. In general, candidaţii erau pregătiţi şi numai puţini nu erau în stare să răspundă întrebărilor.

Rămase mulţumit, căci auzise, că la drept se trece cu toptanu, şi cu bileţele de recomandaţie. Poate că întâmplarea făcuse să dea peste o serie bună, în orice caz, îşi zise, dacă din treizeci de candidaţi se găsiseră numai cinci, cari nu posedau materia, aceasta e un semn bun.

După plecarea profesorului, Miron, eşi pe sală, unde dădu peste studenţi dela diferite facultăţi, cari aşteptau, unii să vină profesorii să-i examineze, iar alţii se interesau de cursurile ce începuseră a se anunţa.

Era un sgomot din care nu puteai distinge nimic, dar care dispărea ca prin farmec, când apărea vre-un profesor, căruia studenţii îi făceau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

loc, ca să intre în cancelarie. Apoi se relua firul convorbirilor întrerupte.

Miron se plimba singur prin coridorul ale cărui geamuri dădeau în Bulevard, şi se opri în dreptul unei ferești de unde privi în stradă la furnicarul de lume, când simţi că cineva îl bate pe spate. Se întoarse şi se găsi faţă'n faţă cu Antoniu şi Manolescu, prieteni din liceu. Manolescu, îmbrăcat în haina militară, căci îşi începuse anul de voluntariat la sanitari, ca unul ce se înscrisese la medicină. Purta un tesac vechi, ruginit, la stânga, care atrăgea atenţia. — Bravo, măi, îi spuse Miron, numai tesaca ta îmi impune un deosebit respect. Va să zică, te faci doctor, când om fi bolnavi, la tine venim! — Când o fi să mă duc pe lumea cealaltă, numai atuncia am să-l chem eu, zise Antoniu. — Tu la ce te-ai înscris, întrebă Manolescu. — Litere pentru mine şi dreptul ca să fac gustul tatei şi să-mi asigur pe trei ani câte cincizeci de lei pe lună, răspunse Miron.

— Unde stai, se interesă Antoniu.

Miron îşi dădu adresa provizorie, pe urmă le spuse că are să se mute cât de curând, dar voi, întrebă la rândul lui. Manolescu sta la un frate al lui, mecanic, în Calea Griviţei, Antoniu cu un văr, în Gramont.

Au scoborât împreună scările şi au eşit în stradă, plimbându-se pe unde-i duceau paşii. Antoniu, mai vorbăreţ începuse a'şi spune planurile de viitor şi a'şi croi o linie în viaţă. Işi făgăduia să nu absenteze dela nici un curs şi să treacă e-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

xamenele la timp. — Nu mă mai ocup cu nimic alta, spunea el, numai de drept o să-mi văd. Am început să-mi cumpăr cărțile de cari am nevoe. In colo, nu voi să știu de nimic.

Miron și Manolescu îl ascultau, fericindu-l parcă, deși vorbele lui, trezeau în sufletele celor doi prieteni o amăraciune pe care nu voiau să și-o mărturisească față de colegul lor.

Antoniu își scoase ceasul din buzunar și zise: — Șapte, mă ertați, dar trebue să mă duc la masă, că m'așteaptă. Eu iau masa'n familie. Costă și mai eftin, adăugă, întinzându-le mâna.

După ce rămaseră singuri, Miron și Manolescu merseră câtăva vreme tăcuți, gândindu-se fiecare la dânsul. Pentru dânșii viața de student nu se arăta în colori vesele și o greutate îi apăsa parcă. Lipsa de mijloace îndestulătoare, singurătatea din jurul lor, nici un profesor cunoscut, izolați, așa, dintr'odată într'o lume necunoscută și străină lor, cu obiceiuri pe cari ei nu le cunoșteau, îi făceau să se simtă stingheri.

— Acuma'mi pare rău, începu Manolescu vorba, că n'am rămas la Iași. Aici nu cunosc pe nimeni și banii ce-i am eu, nu-mi ajung nici de mâncare, dar încă să-mi pot cumpăra vre-o carte. E greu să trăești așa, într'un oraș mare. Numai de nu l-ar muta pe frate-meu. Era să-l mute odată astăvară. Dacă pleacă el, eu nu știu ce-am să fac, încheie dânsul cu o părere de rău.

Manolescu, Petruț, cum îi spunea Miron, era fiul unui factor poștal, dintr'un târgușor din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Moldova. Fusese bursier în liceu și absolvise cu succes, eșind premiant în fiecare an. Erau opt frați, dintre care numai el și fratele lui mai mare, mecanicul, nu erau în sarcina familiei. Dela tatăl lui nu putea cere nici un ajutor și totul trebuia să facă printr'ânsul, deocamdată împărțind cu mecanicul, leafa pe care acesta o primea. Petruț era descurajat parcă dela început și numai o putere de voință pe care o avea în sânge, îl făcea să înfrunte curajos viitorul, ale cărui taine îi erau necunoscute.

— Lasă mă, Petruț, vorbi Miron, că n'om muri noi. Abea acuma o să ne deprindem cu viața și cu oamenii pe cari nu i-am cunoscut decât din cărți. Și eu mă simt străin aici, în orașul acesta care n'are nimic prietenesc în el. Dar poate că așa e la început, se grăbi tot el să adauge.

— De tine, oricum, e mai ușor, zise Petruț. Tu ai asigurați cincizeci de lei pe lună, eu însă n'am nimic. Ce-mi dă frate-meu, și el ce poate să-mi deie, că leafa lui e mică. Și când văd câți bani se risipesc în București, îmi vine așa, o ciudă, de nici nu știu ce să fac, oftă din adânc Petruț.

Merseră câtva timp tăcuți, neîndrăznind parcă să vorbească. Își cerceta fiecare adâncul sufletului, se gândeau la viitor, judecau cele ce vedeau în juru-le, și simțeau că îi cuprinde o mare descurajare.

— N'am să mă las, reluă vorba Petruț, ori ce-ar fi. Să știu bine că mor, însă tot am să fac

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceva. Nu ţi-am spus, am cerut o bursă dela judeţ, că sunt prevăzute în bugetul judeţului, cinci burse pentru studenţii săraci, însă n'au vrut să-mi deie. M'am interesat să aflu cui s'au dat şi-am aflat că una, pe care au sporit-o tăind două burse şi adăugându-i o sută cincizeci de lei pe deasupra a fost dată nepotului prefectului. Celelalte două s'au dat una feciorului prefectului, a doua feciorului primarului.

Petruţ tăcu şi sughiţă, apoi continuă: Toţi au moşii pe care le sug până la sânge. Ce vrei să faci, noi ne-am născut învinşi, şi tot aşa trebue să murim, dacă nu vom şti să luptăm ca din durerile şi suferinţele noastre să creăm o lume nouă la care m'am gândit uneori şi pe care o zăresc ca într'o ceaţă.

Apoi au rămas tăcuţi, strecurându-se pe străzile capitalei, vesele la ceasul de seară, când lumea eşea din case să petreacă, revărsându-se pe străzile luminate din centru.

Căci odată cu cele dintâi lămpi cari se aprind, mulţimea celor cari stau la Capşa sau aiurea, picior peste picior, râzând de cei ce trec prin faţa lor; funcţionari superiori din diferite ministere, magistraţi pentru care magistratura nu e decât o trampolină ce trebue să-i arunce în politică; jucători de bursă; ofiţeri superiori pentru cari cazarma nu e decât o vastă instituţie de plictiseală; bancheri ce aleargă în căutarea relaţiilor politice, adulmecându-şi prada cu răbdarea pe care o are vânătorul în adăstarea vânatului de preţ;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

politicianii cari nu urmăresc toată ziua decât afaceri rentabile și în sfârșit toată liota de ratați, de trândavi sgomotoși cari au dreptul să critice totul fiindcă ei nu fac nimic, se îndreaptă spre diversele cluburi ce-și luminează frontispiciile și încep a primi. Abundența recoltei le-a dat tuturora o jovialitate deosebită și cărțile odată desfăcute, jocul banilor începe, tăind plictiseala. In jurul meselor verzi, o lume întreagă pândește pe cel căruia norocul îi stă într'ajutor și șansa jucătorului le asigură și lor polul zilnic, ceia ce-ți dă dreptul să trăești fără a nu face nimic. Sume fantastice circulă în jurul meselor verzi și cel care pierde azi, știe de unde își va scoate paguba mâini. Un serviciu făcut celui care deține în mâinile lui o parte din autoritate, nu e uitat și astfel o ideală prietenie se stabilește între oamenii cu îndeletniciri așa de deosebite; unul se ajută pe altul, în viața de toate zilele, ușurându-și greutățile.

Cărțile aruncate la pachet, ei se îndreaptă spre marile restaurante sau la Șosea, unde mâncări alese, femei ce s'au deprins numai cu noaptea și tarafuri de lăutari, îi așteaptă.

— Imi vine să plâng, continuă Petruț, de când am început să văd ce se petrece. Era mai bine să fi rămas acole unde m'am născut, să duc și eu azi scrisori ca tata, să nu mă gândesc mai departe, să nu mi se fi deschis o lume de care atâția sunt străini.

— Mai bine, nu era în nici un caz, spuse Mi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ron. Dacă nu te ridicai tu şi alţii ca tine, n'ar avea cine să pregătească lumea nouă la care ne gândim noi acuma. Cultura pe care am căpătat-o din propriile noastre lecturi, ne-a deschis ochii. Altfel, rămâneam orbi toată viaţa şi mi se pare că suntem o ţară de orbi.

— Şi suferinţa noastră e cu atât mai mare, reluă Petruţ. Tu nu ştii ce-am îndurat eu de două luni de când sunt în Bucureşti. Fiecare zi mi-a adus o nouă decepţie şi mi-au fost păstrate atâtea umilinţe, încât mi-e ruşine să-ţi le povestesc chiar ţie, care eşti cel mai bun prieten al meu.

— Am ajuns, acasă, vorbi Miron.

Intrară în noua lui locuinţă. Petruţ îşi aruncă ochii asupra cărţilor pe care le cumpărase Miron şi tresări de bucurie, căci erau din acelea pe care dorea să le citească, dar nu-i era îngăduit decât să le privească în faţa vitrinelor dela librării.

Doamna Bugarian, auzind vorbă în odaia vecină, veni furioasă în camera lui Miron, şi cum intră, săgeată cu privirile pe noul venit care nu-i plăcu. Începu:

— Domnule Grindea, eu numai dumitale am închiriat odaia, nimeni n'are voe să doarmă aici afară de dumneata. Ce, zise ridicând tonul, nu-mi trebue muzică.

Cei doi prieteni se uitară unul la altul, dădură din umeri, şi tăcură. Gazda nu se lăsă dezarmată şi reluând vorba, îl ameninţă că-i înapoiază chiria în seara aceia chiar. — Cucoană, răspunse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrl1921-1932

Miron, cine ţi-a spus că doarme altcineva aici şi chiar de-ar dormi, ce te priveşte pe dumneata? Nu ştiam că sunteţi aşa de gingaşă, adăugă cu ironie.

— Cum, în casa mea n'am dreptul să fac ce vreau? strigă doamna Bugarian.

— Ai Cucoană, poţi să-i dai şi foc, îi spuse Miron, cu condiţia să mă anunţi, să-mi scot bagajele, că dacă-mi ard, m'ai prăpădit.

— Ei maică, zise femeia înbunată, văd eu că dumneata vrei numai să glumeşti. N'ai niţel ceai?

— N'am, dar dacă trebue să cumpărăm.

— Şi, niţel zahăr; ia de douăzeci de bani şi rom; îţi dau eu sticluţa mea că-i goală, se grăbi s'adauge gazda, care se repezi în apartamentele ei s'aducă sticluţa.

— Dracu s'o ia, zise Miron râzând. In sfârşit iată-mă luând primul ceai de student. Pentru noi am să cumpăr şi nişte cornuri. N'o să bem doară ceaiul ca apa; nu-i aşa?

La băcănia din colţ cumpără ceai şi zahăr de câte cinci parale, rom de douăzeci de bani şi patru cornuri fără sare, de zece bani. Cheltuise o întreagă avere.

Când se întoarse găsiră samovarul cântând. De bucurie au început să joace amândoi în jurul lui, spre marea uimire a doamnei Bugarian, căreia revenindu-i bucuria, găsea că nu sunt atât de răi „băieţii" ei, după cum şi-i închipuise.

— Stai numai să vezi, vorbi Miron, Petruţ ştie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să cânte. Să ne încălzim puțin și ce-ai s'auzi ai să te minunezi.

Gazda pregăti ceaiurile, pe care le turnă în paharele ei colorate, în roș și verde, se așeză pe canapea unde era locul ei obișnuit, își răsuci o țigară subțire cât un chibrit, o aprinse, sorbi apoi o înghițitură de ceai, în timp ce băeții, scoțându-și cornurile din buzunar luau masa de seară.

Era cel mai bun ceai pe care l-au băut ei în viață, ceaiul lor de student, cu care trebuiau să se deprindă deacuma și care le va fi în mod obișnuit, mâncarea de seară.

Doamna Bugarian îi privea domolită, și cu toate greutățile ce întâmpina, care-i amărau viața de femee singură ce trăia din chiria odăiței și arta de a ghici norocul în cărți, se înduioșă și simți că devine mai bună.

— Acuma stai să cânte Petruț, vorbi Miron, că și-a'ncălzit glasul. Cântă măi, cum știi tu.

Manolescu stătu o clipă gânditor, își drese vocea și începu întâi să cânte încet, o doină ce părea că vine din cine știe ce depărtări. Pe urmă ridică puțin glasul, continuă doina, însă cuvintele parcă atunci le lega, parcă atunci isvorau din sufletul lui îndurerat. Erau cuvintele unui înstrăinat, pe care vraja cântecului i le punea pentru întâia oară pe buzele lui îndurerate. Ochii lui înotau în lacrimi.

— E, zise deodată, oprindu-se, și-așa mai departe deacuma, că nu s'a isprăvit cântecul aici.

Revenindu-și la sentimentele ei, pe care le

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

desmorţise pentru o clipă cântecul, doamna Bugarian i-a atras lui Miron din nou atenţia, că n'are voe să primească pe nimeni la dânsul noaptea. Ii petrecu până'n uşă şi o încuie imediat, trăgând cu zgomot zăvorul.

— I-e teamă să n'o ucidem, zise Petruţ râzând.

— Să dea 'n cărţi, ca să afle, răspunse Miron.

— In astăseară, am unde mă duce, reluă Manolescu, dar dacă o pleca frati-meu, — teama aceasta mă chinueşte zilnic, — atunci mi-ar veni greu să dau peste vreo armeancă îndrăcită ca madam Bugarian.

S'au despărţit, făgăduindu-şi să se întâlnească oridecâte ori le va fi cu putinţă.

Singur în odăiţa lui, Miron se gândi la Petruţ, şi prin comparaţie, îşi da seama că situaţia în care se afla el, ar fi dorit-o atâţia studenţi poate, căci sunt atâţia, care îşi pierd rostul vieţei în clipa când ar trebui să fie ajutaţi. Şi el trebuia să ducă o viaţă lipsită, dar cel puţin avea strictul necesar, deşi dacă tatăl lui ar fi voit, îi putea uşura mult greutăţile în cari trebuia să se sbată. Era mulţumit însă cu ceiace avea, căci nu era chinuit de groaza zilei de mâine şi îşi putea vedea liniştit de studii, unica lui speranţă. Satisfăcându-şi pasiunea studiilor care, se desvoltase cu cât înainta în vârstă, el vedea în aceasta unicul scop în viaţă. Preocupări practice nu avea şi sediul cluburilor politice, lucruri ce interesau pe alţi studenţi din prima zi a sosirei lor în Capitală, lui îi erau indiferente.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cum era târziu, frig în odăița lui, gazul dela lampă pe sfârșite, se vârî sub plapomă și gonind gândurile încercă să adoarmă.

In sala numărul patru, unde aștepta dela orele șapte și jumătate dimineața pe profesorul de drept roman, care-și deschidea cursul, era mare sgomot. O mulțime de studenți, adunați din toate părțile țărei, populaseră băncile. Ușa se deschidea în fiecare clipă și noii veniți, speriați, timizi, pătrundeau înlăuntru, căutând cu ochii un loc liber sau vre-un cunoscut, pe care erau veseli când îl întâlneau.

Toți erau tineri, toți păreau fără griji. In băncile din față, Miron observă câțiva studenți foarte bine îmbrăcați, cari se fereau parcă să vină în atingere cu ceilalți, ale căror haine nu erau croite, dacă nu după ultimul jurnal, cel puțin după un jurnal oarecare. Foarte gravi, ei cetiau ziarele de dimineață, ridicându-și privirile spre ușă ori de câteori se deschidea. Se formaseră grupuri, cari discutau, unele despre studiile ce începeau, altele își informau colegii despre localurile de petrecere, convorbirile trecând dela un subiect la altul, cu o repeziciune uimitoare.

In grupul în care se găsea Ionel, un student din anul al doilea, care nu dăduse încă nici un examen, descria profesorii cu obiceiurile lor, și cu felul particular de a fi al fiecăruia. Se vedea bine că Ghindă, așa-i zicea, îi cunoștea aproape

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarsi.ro/arc/nr1901-1932

pe toţi şi era vesel de această superioritate ce o avea asupra nouilor veniţi.

Miron îl asculta cu atenţie, însă rămase foarte mirat deoarece Ghindă nu da explicaţii decât asupra slăbiciunilor profesorilor, pe cari crezuse că le-a prins şi a obiceiunilor ce avea fiecare. Despre calităţile sau ştiinţa profesorului nici o vorbă. Aflase astfel în zece minute o mulţime de amănunte familiare asupra profesorului de drept roman, amănunte cari nu-l interesau.

— Dar carte ştie, predă bine, îndrăzni să întrebe Miron.

— E un savant, răspunse Ghindă.

Cuvântul îl mulţumi, căci într'acest singur cuvânt se rezuma tot ceiace voia să afle despre profesorul a cărui apariţie era aşteptată din clipă în clipă.

Ghindă continuă să vorbească despre viaţa de student, despre petrecerile studenţeşti, despre cele două societăţi cari rivalizau între ele.

Când se deschise uşa, pentru a cine ştie câta oară, moş Marin, un om voinic încă, cu favorite albe, cu mustaţa albă, burtos, apăru în sală şi spuse: Vine domnul Profesor.

Se făcu dintr'odată linişte şi privirile tuturor erau aţintite spre uşă, în aşteptarea profesorului. In sală se auzea bine tictacul ceasornicului din păretele din fund, un început de tusă care fu repede stăpânit, câteva ţâştuituri şi atât.

Moş Marin deschise din nou uşa, se dădu la o parte respectuos, lăsând să intre profesorul, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

urmă închise uşa. Un om mărunt, cu căciula în cap, cu paltonul pe el, cu gâtul înfăşurat într'un şal, cu şoşoni în picioare, se urcă pe vasta catedră şi se îndreptă spre fotoliul care-l aştepta. Se aşeză în fotoliu şi stătu câteva clipe, răsuflând. Pe urmă îşi scoase căciula din cap, dădu bună dimineaţa şi îşi ceru ertare, dacă va trebui să stea cu căciula în cap. — Nu mai sunt tânăr ca dumneavoastră, spuse dânsul. Apreciind că era în deajuns de încălzită sala, profesorul îşi desbrăcă paltonul îmblănit şi rămase într'un pardesiu. Cu o curiozitate mărită, studenţii îl aşteptau să înceapă. El îşi aruncă privirile asupra mulţimei de capete, ai cărei ochi erau aţintiţi asupra lui şi avu un zâmbet uşor. Stăpân pe sine, ca unul care era obişnuit cu lumea de tineri ce se scurgea în fiecare an pe dinaintea lui, tuşi de câteva ori, se uită lung la geamurile din dreapta catedrei ca să vadă de 's bine închise şi începu prima lecţie, care era de consideraţii generale, profesorul justificând de ce e necesară ştiinţa dreptului şi de ce trebuie să se cunoască şi dreptul roman, cât mai bine, pentru a se evita o serie de erori de cari n'au putut scăpa nici cei mai buni jurişti.

Lui Miron îi plăcu introducerea clară, plină de logică, care tăia parcă felii de idei ce arunca asupra studenţilor. Îi plăcea mai cu seamă obiectivitatea cu care privea studiul dreptului, neexagerându-i importanţa, ceiace e cazul specialiştilor, cari cred că în afară de specialitatea lor, nimic nu mai interesează pe lume. Infăţişarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

simpatică a bătrânului, ochii lui vii, strălucitori, păreau mai negri în cadrul unei bărbuţe albe, adumbriţi de sprincene albe. Impresiona prin seriozitatea lui naturală, deşi în cursul vorbirei, presăra anecdote în legătură cu ideia ce desvolta.

Când isprăvi ora, îşi puse galoşii în picioare, îmbrăcă paltonul, se înfăşură cu şalul şi după ce adăugă ironic „azi aţi venit mulţi, v'aţi sculat mai dimineaţă", plecă, scoborând scările fără a mai intra în cancelarie.

Gălăgia din sală crescu din nou; studenţii îşi comunicau impresiile; se făceau noui cunoştinţe. Apoi se îndreptară spre uşă, grupuri-grupuri.

Miron se întâlnise cu trei din colegii din liceu. In fundul sălei, îşi împărtăşiau impresiile prime. Incântaţi de profesor, îşi dădură repede seama că cele aflate despre dânsul dela studenţi erau amănunte ce nu interesau. Işi făgăduiră să urmeze regulat cursurile, ca unii ce căzuseră sub farmecul unei inteligenţi scăpărătoare, cu toată vârsta înaintată a profesorului.

Cum nu aveau ce face până la ora prânzului au trecut pela secretariat, să-şi ia cărţile de student, cari nu erau gata decât peste o săptămână. Au hotărât să se ducă toţi la Fundaţie şi să ceară să li se dea voie să citească acolo. Nu au fost admişi decât în mod provizoriu, până la aducerea cărţilor de student.

Prânzul l-au luat la Cantina universitară, unde pentru şapte lei, căpătau o cartelă care-ţi da dreptul la treizeci de feluri de mâncare. Aci se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întâlnire cu foşti colegi din liceu, cari erau înaintea lor şi dela dânşii au căpătat noui informaţii asupra vieţii de student, şi o mulţime de amănunte, cari le uşurau începuturile vieţii lor.

La cantină mâncau deobicei studenţii săraci, sau acei cari n'aveau decât strictul necesar pentru existenţă, pe care şi-l agoniseau din puţinul ce li se trimitea deacasă şi din preparaţiile ce avuseseră norocul să găsească. Veneau studenţi-funcţionari, pe cari orele de biurou îi făcea cele mai adesea să uite drumul Universităţii, studenţii bursieri, ca şi studenţii cari neavând nici strictul necesar, mâncau odată pe zi, după cum erau câţiva, cari nu mâncau decât odată la două zile. Bătrânul Lukianoff, un rus bătrân şi simpatic, care nu se simţea bine decât între studenţi, şi care avusese un birt, unde pentru treizeci şi cinci de bani primeai o ciorbă rusească cu o bucată mare de pâine, închisese, deoarece datoriile neplătite îi aduse un deficit pe care punga lui nu-l putea suporta mai departe. Era regretat acest bătrân, care avea o adevărată dragoste pentru studenţi şi cu cari discuta adesea până târziu, în nopţile lungi de iarnă, povestindu-le din viaţa studenţească din Rusia şi de lupta ce o duceau universitarii acolo pentru emanciparea clasei ţărăneşti. Sămânţa multor idei largi, umanitare, a ştiut arunca acest bătrân în lumea de tineri ce-l înconjura şi-l asculta vorbind cu experienţa anilor. El rămase un visător însă, şi niciodată nu se supăra dacă clienţii ce ospătaseră a lună sau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

două, amânându-şi plata de azi pe mâine, îl părăseau, şi nici nu se plângea cuiva. Îi părea rău însă dacă auzea că aveau bani şi mâncaseră la el fără să plătească. Atunci îşi revărsa toată amărăciunea şi spunea: — Să vă feriţi de-aceştia în viaţă. Am cunoscut mulţi de-aceştia în Rusia. Când ajung funcţionari, nu ştiu să facă alta decât să fure.

La masa de lângă tejghea, totdeauna rezervată, veneau pe la orele unu câţiva funcţionari dela Ministerul de instrucţie, însărcinaţi cu supravegherea Cantinei. Miron observă dela o vreme că pentru aceştia se pregătea o mâncare aparte, că beau vin la fiecare masă, însă nu dădu vreo importanţă faptului, altele fiind preocupările lui.

Acum colinda din nou străzile Bucureştilor ca să găsească o odae. Umbla cu ochii pela geamurile caselor, şi unde vedea un bilet alb ce-ţi lua privirile de departe, se repezea, dând busna înăuntru. Găsise câteva odăi care-i conveneau, însă nu conveneau pungei lui. In cele din urmă se hotărî pentru o odae la al treilea, în strada Bairamului, unde pe lângă pat avea şi o canapea. Renunţă la cele câteva zile ce le mai avea de stat la doamna Bugarian şi se mută în noua lui locuinţă, unde se simţea mai bine. Gazda, o femee în vârstă, sta în odăile alăturate şi n'o întâlnea nici la plecare, nici la venire. Deşi vorbea curent românește, Miron observă un accent deosebit la unele cuvinte, ceia ce-l făcu, în seara când i-a plătit cei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cincisprezece lei pentru cari-l aşteptase două săptămâni, s'o întrebe dacă nu e străină cumva. — Germană, spuse ea, dar sunt în ţară de treizeci de ani.

Doamna Weitzendorff ocupă două odăi din etajul al treilea, pe care îl subînchiriază. Trăeşte singură, ajutată de o slujnică din Ardeal, pe care o are de mulţi ani în serviciu. Celelalte odăi sunt închiriate funcţionarilor, singura odae pentru studenţi e aceia în care locuia Miron, modest mobilată, însă foarte curat întreţinută. Coridorul era întotdeauna curat şi aerisit.

Odaia aceasta, spuse ea, o ţin numai pentru studenţi, deşi mi s'a dat un preţ mai mare. Au şi ei nevoe de o odae mai bună unde să poată învăţa. Dacă ai vreun prieten, să nu te fereşti de mine, adăugă doamna Weitzendorff, canapeaua e totdeauna liberă. Numai dacă-ţi convine dumitale.

Miron îi mulţumi şi se simţea foarte fericit de această întâmplare norocoasă care dăduse peste dânsul. Se gândi imediat la Petruţ. Acum nu aştepta decât să-l întâlnească, să-i spună vestea bună.

Cursurile se ţineau regulat şi aproape toată ziua îi era ocupată la Universitate, deşi nu urma cu aceiaşi tragere de inimă toate cursurile. La unele, la litere, nu auzea nimic nou şi nu odată avea impresia că profesorii îşi tratau studenţii ca pe nişte copii. Era însă obligat să nu lipsească, deoarece prezenţa şi frecvenţa singure,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

te făceau să treci examenele. In schimb, cursurile dela drept aveau ceva nou, dar profesorii păreau cele mai de multe ori plictisiți și își făceau lecțiile în grabă. Se vedea bine că gândul lor nu era la ceiace erau obligați să facă. Singure, numai lecțiile la dreptul roman îl atrăgeau. Căpăta astfel, convingerea că ceia ce nu poate face o știință, talentul cuiva îi poate da strălucire și pune în lumină părțile frumoase și folositoare. Totuși, toată atenția îi era îndreptată la cursurile facultății de litere, unde nu simțea adevărată atracție decât pentru cursurile de logică, celelalte fiindu-i indiferente aproape, de oarece erau cursuri preparatorii la care nu învăța nimic nou.

Făcuse cunoștință aproape cu toți colegii dela litere și cu cei cari mai veneau la cursurile dela drept, cea mai depopulată facultate, deși avea cei mai numeroși studenți. Se vedea bine că nici profesorii, nici studenții nu-și luau rolul în serios și erau bucuroși că scapă unii de alții.

Intr'o seară, eșind dela cursuri împreună cu Antonescu, Efimtie și Știubeanu. Au intrat într'o berărie. Eftimie, care era cel mai bogat dintre dânșii, primise peste ceia ce i se trimitea lunar, douăzeci de lei și se hotărî să-și cinstească prietenii. Deși bogat, Eftimie trăia tot atât de modest ca și colegii lui.

Din prisosul de bani, cumpăra cărți sau împrumuta prietenii, dela cari nu aștepta să i se se mai întoarcă îndărăt vreodată banii dați. Ca întotdeauna, când se întâlnesc cei cari și-au trăit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copilăria laolaltă, își amintiră și ei de foștii colegi, comunicându-și veștile ce le aveau despre dânșii. Simțeau că li se despărțiseră căile în viață, și că atunci când se vor întâlni, ei vor fi alți oameni, cari nu s'or mai cunoaște poate.

— Mi se pare ciudat, vorbi Antonescu schimbând firul discuției, când stau de vorbă cu colegii mei. Am impresia, că în afară de litera cărții, ei nu cunosc nimic altceva. Parcă n'ar fi făcut opt ani de liceu.

Eri, înainte de începerea cursului, discutam cu Eftimie asupra lui Tolstoi și Dostoievschi. Căutam să stabilim o comparație între Casa Morților și Reînvierea, când Taraș, care trece drept unul dintre cei mai buni studenți, ca unul ce-a fost premiant, ne-a întrebat cu toată seriozitatea, cine sunt aceștia. Ne-am uitat unul la altul fără să scoatem o vorbă. Noroc că tocmai atunci a intrat și profesorul.

— Am observat, reluă Eftimie, că cetirea lor de predilecție sunt romanele pe care a început să le publice „Globul", după care sunt pasionați. Pe ei nu-i interesează chestiunile sociale, ca și cum acestea nici n'ar exista.

— Da, dar ei fac ceva la care noi nu ne-am gândit; ei fac politică, vorbi Miron. Nu v-am întrebat, voi v'ați înscris în vre-o societate?

Erau două societăți studențești: *Uniunea* și *Asociația* studențească. Cea dintâi era mai bogată în fonduri, avea un apartament în Calea Victoriei și avea oarecare vechime.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Cealaltă, de dată mai nouă, își agonisise oarecari fonduri și deși număra mai puțini studenți ocupa un apartament în strada Regală. In anumite epoci ale anului, fondurile amânduror societăților sporeau, la date care corespundeau cu sfântu Dumitru și sfântu Gheorghe, cu ziua de 1 Aprilie când se deschideau bugetele tuturor ministerelor și în special al celui de interne, și cu data ținerii congresului anual studențesc. Fonduri extraordinare nu intrau în casa celor două societăți decât atunci când se organiza vre-o manifestație patriotică, vre-o întrunire de protestare în te miri ce chestie în care se amestecau studenții și care avea un substrat politic, sau, când aveau să primească vre-o delegație studențească bucovineană sau ardeleană, care venea la date aproape fixe, în fiecare an. Uniunea era liberală; Asociația conservatoare. Amândouă erau un fel de pepinieră politică, din care cele două partide își recrutau nouile elemente, cari aveau să le servească mai târziu și să le întinerească cadrele. Subvențiile anuale pe care le acordau ministerele, primăria, câteva bănci mari, diferau foarte puțin între ele și erau aproape egale, dacă ținem seamă de numărul membrilor ce avea fiecare. Singur, numai Ministerul de interne, ca unul ce dispunea de fonduri secrete, era mai larg în acordarea de ajutoare cu societatea care avea aceiași culoare politică cu partidul dela guvern. Era așa dar, o societate în opoziție, cealaltă la putere. In sarcina celei care era la putere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cădea şi organizaţia congreselor anuale studenţeşti. Cea din opoziţie, lua, firește, parte la congrese, în afară de preşedinte şi comitet, cari se abţineau, dar cari îşi primeau răsplata cuvenită absenţei lor. In afară de aceasta, veniturile mai sporeau şi din balurile anuale cari aveau loc în carnaval. Fonduri propriu zise, nu existau, de oarece tot ce se încasa, se cheltuia cu punctualitate între membrii din comitet, după ce mai întâi se achita chiria localului, şi nu odată proprietarul ameninţa comitetul cu evacuarea. Uneori, în comitet, se făcea un supra-comitet, compus din trei, cel mult patru membri, cari nu dădeau socoteli decât pentru o parte din sumele încasate, restul urmând să fie împărţit între membrii supra-comitetului. In modul acesta puteau împărţi între dânşii sume mai mari. Când erau în joc interese mari patriotice, şi trebuia ca toată suflarea universitară să fie prezentă la statuia lui Mihai Viteazul, pe care o mână nevăzută îl împodobia din vreme cu panglici tricolore, poliţia, mare aranjatoare a acestor soi de lucruri, pregătea toate împreună cu membrii celor două comitete — în faţa primejdiei comune dispăreau orice neînţelegeri politice — şi cu studenţii trecuţi în statele prefecturei ca sergenţi de stradă sau agenţi secreţi. Rare ori se iscau neînţelegeri în sânul celor două comitete şi atunci numai pe chestiunea distribuirii fondurilor, căci uneori, cei cari nu erau în supra-comitetul secret, dar aveau mirosul destul de fin, ca să-i surprindă tainele,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

amenințau cu divulgarea și aducerea la cunoștință a cazului, rectorului Universității.

— Încă nu ne-am înscris, răspunse Știubeanu.

E drept că nici unul din ei nu avea cunoștință de rostul celor două societăți studențești, deși fiecare ar fi voit să se înscrie în corporație, să cânte laolaltă *Gaudeamus igitur* și să bea berea la Căpitanu.

Câteva zile în urmă, înainte de ținerea unui curs, apăruse în sală studentul Gheorghiu, din anul al treilea, președintele Uniunei, care le ținuse un discurs prin care le arăta avantajele ce obțineau înscriindu-se în societate. In ajun, venise Popescu, președintele Asociației, care le ținuse același discurs. Amândoi însă, demonstrau că în societatea pe care o prezidează ei nu se face politică, acuzând pe președintele celeilalte că e înscris în partidul respectiv. Membri din cele două comitete umblau printre studenți să-și cucerească noui aderenți. Unii, puțini, se înscriau în amândouă societățile — era chestie și de cotizație, un leu cincizeci de bani pe lună — alții s'au înscris numai în una.

Cei patru prieteni nu s'au putut hotărî dintr'odată și a rămas să se mai gândească.

— Ce facem, reluă Antonescu, ne înscriem, sau le dăm dracului pe-amândouă?

— Bine, să ne înscriem toți în aceiași societate, spuse Eftimie, dar ce folosim noi? Bibliotecă n'au, o sală cum se cade, încălzită, unde să citești măcar ziare și reviste străine, nu există.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci ce să facem? Să ne îngrămădim într'o odăiță, să jucăm cărți și table, sau să privim ceasuri întregi, în fumul de țigară la cei cari joacă, după cum văd că fac unii? Hotărât, eu nu mă înscriu.

Miron și Antonescu, erau de aceiași părere, numai lui Știubeanu, îi părea rău, căci el visase viață studențească așa după cum cetise prin cărți și ca unul care cânta foarte bine din vioară, ar fi voit ca la seratele ce auzise că se organizează odată pe lună, să apară pe scenă, în fața publicului. Își mărturisi în toată sinceritatea părerile lui de rău.

— Dar cine te oprește să nu te înscrii, răspunse Eftimie. Tu care nu urmezi decât dreptul, ai mai mult timp liber decât noi.

— Și tot el ne poate spune și nouă ce se petrece acolo, vorbi Miron.

— Să știți că mă înscriu în amândouă, spuse atunci Știubeanu cu naivitate. Eu sunt mai sociabil decât voi, adăugă râzând.

— Dar dacă te convertești, întrebă Antonescu.

— Dacă mă convertesc? răspunse pe gânduri Știubeanu. Nu cred. Imi lipsește temperamentul pentru aceasta. Și pe urmă, eu nu am iluzii ca voi, care aveți capul plin de ele. Eu mă pregătesc în vederea magistraturei, căci mi se pare că această carieră e singura care se potrivește cu temperamentul meu. Ei, ce vreți, zise dând din umeri. De copil, n'am auzit vorbindu-se în casă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

decât de procese de munți întregi pierduți prin judecată, de satul nostru; de judecăți nedrepte, de pe urma cărora au avut atâta de suferit cei din apropierea mea și și-au dat sfârșitul înainte de vreme unii din cei ce-mi erau scumpi mie, încât, dacă am învățat, n'am avut alta în gând, decât să ajung într'o zi să fac să se respecte dreptatea. Știți, cel care a suferit, e mai în stare să priceapă durerile altora.

— Bravo, Știubeene, îi spuseră colegii, să știi că la tine o să venim să ne faci dreptate.

Eftimie porunci încă un rând de țapi, pe care-i băură în cinstea judecătorului, pe urmă s'au împrăștiat pe la casele lor, lăudându-și fiecare palatul care avea deosebită cinste a-i găzdui.

Doamna Weitzendorff, când auzi pe sală pașii lui Miron, îi eși în întâmpinare.

— A fost aici un domn, îi spuse.

— Și dac'a fost? răspunse Miron.

— A intrat în cameră, s'a uitat la cărți, le-a cercetat, s'a interesat dacă mai vin prieteni la dumneavoastră, m'a întrebat de când stați aici și pe urmă a plecat, spuind c'are să mai vină în astă seară.

Cine să fie, se gândi Miron, cercetând în minte. Intră în odaia lui, spunându-și, că n'are decât să vie. Să fie Petruț, se întrebă. Dac'ar fi fost el, l'ar fi așteptat, sau dacă a plecat i-ar fi lăsat un bilet.

Se așeză la masă și își văzu de studiile lui.

După o jumătate de ceas, i se păru că aude

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niște bătăi foarte încete, în ușă. Se sculă și deschise ușa. In fața lui era un om de statură potrivită, cu o pălărie neagră cu marginile largi. Purta ochelari și îndărătul sticlelor, ochii lui alergau nesiguri, privind în toate părțile, voind parcă să nu-i scape nici un amănunt din ceia ce cădea sub raza vederei lui. In mâna stângă ținea două volume și în buzunarul paltonului mai avea o carte.

— Domnul Grindea?, zise străinul, intrând înlăuntru și închizând cu grije ușa după dânsul. Nuncevici, student în anul al treilea la drept, se recomandă noul venit.

O fi student, chibzui Miron, dar ce caută la ora asta la mine. Putea să vie ziua, sau să mă caute la universitate.

— Am mai fost odată în astă seară pe aici, începu Nuncevici, dar nu erai acasă. Mi-a spus un prieten al meu, că te ocupi de chestiunile sociale și citești mult.

Miron rămase tăcut, neștiind ce să răspundă.

— Tocmai de aceia am venit, să-mi împrumuți câteva cărți, dacă ai pe acelea pe care le caut eu și în schimb să-ți împrumut eu pe astea, zise arătându-i cărțile cu care venise.

Miron le luă și se uită la ele.

— Despre Nihilism, zise el, asta nu m'ar interesa decât mai târziu. A, făcu mirat, Karl Marx, o ediție așa de eftină și așa de frumoasă.

— O cunoști, îl întrebă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Am cetit ceva din Marx, dar n'aş putea spune că sunt încă familiarizat cu el.

— Noi socialiştii, urmă Nuncevici, discutăm mult pe Marx. Firește, că nu e vorba decât de intelectuali, ceilalţi cari vin la Club, lucrătorii, încă nu ştiu nimic despre dânsul. De acuma vor afla şi ei.

Pe urmă începu a face o expunere a doctrinei socialiste, pe care o găsea insuficientă, de aceia făcu apologia revoluţiei şi a revoluţionarului, dând o mulţime de exemple şi sfârşind prin a-i cere să se înscrie în grupul revoluţionar.

In timp ce Nuncevici vorbea şi căuta să pună căldură în expunerea ce o făcea, Miron îl privia cu atenţie. I se părcau ciudaţi ochii lui, cari nu căutau în faţă şi avea impresia că glasul lui nu pornea din convingere şi parcă nu avea căldura apostolatului. Cum de-a ştiut să mă găsească, îi veni deodată întrebarea lui Miron; de unde a aflat că citesc, şi de ce îmi cere să-i iscălesc numai decât hârtia pe care mi-o pune sub ochi.

— Domnule Nuncevici, vorbi Miron, ceia ce spui dumneata e foarte interesant. Gândirea noastră poate avea unele puncte comune. Intrucât mă priveşte, nu simt nevoia de a face parte din nici o grupare politică, iar cât priveşte teoriile revoluţionare de care-mi vorbeşti, nu văd cum s'ar putea aplica în ţara noastră şi ce folos ar trage poporul din ele. Să-i imităm pe alţii, numai de dragul imitaţiei?

— Nu de asta e vorba, dragă, reluă Nuncevici.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Noi avem nevoe de une cerc al nostru unde să discutăm liber, societatea viitoare.

— Nu-ţi pot făgădui nimic, spuse Miron, dacă vrei, vino la Universitate. Acuma e şi târziu.

Dezamăgit oarecum în aşteptările lui, Nuncevici plecă, dându-şi întâlnire a doua zi şi făgăduind să mai vie seara, să stea de vorbă.

Cum plecă, gazda intră în odaie şi-l întrebă de Nuncevici. Miron îi spuse că-atunci îl văzuse pentru întâia oară şi îi povesti toată convorbirea avută.

Doamna Weitzendorff îl ascultă atentă, clătină din cap şi când isprăvi, spuse:

— Eu cunosc mai bine lumea decât dumneata. 'Asta nu pare student, domnule Miron. Trebue să fie dela poliţie. Să te păzeşti de oamenii aceştia. Câţi n'am văzut eu, care numai rău ştiu să facă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

II

Viaţa pe care o ducea Miron, era din cele mai simple şi fără variaţie. In afară de cursurile pe cari le urma cu regularitate, de cetirile îndelungi şi de plimbarea la Sosea, primăvara, de o lecţie pe care se îngrijise s'o aibă pentru a'şi spori bugetul neîndestulător, nu cunoştea nimic din ceia ce auzise că formează farmecul vieţei de student. Observase dela o vreme, că acel farmec nu există decât în închipuirea acelora, care-şi pierdeau anii, preferind să lupte pentru a se alege, sau menţine în comitetul uneia din societăţi, în loc să înveţe. Studenţii, erau ca nişte rătăciţi de care nu se interesa nimeni decât partidele politice, cari aveau grijă să le plătească impozitul personal şi să-i înscrie ca alegători, sau prefectura poliţiei, care-i avea pe unii înscrişi în statele ei de plată. Invidia organizaţia medicinistilor, singura organizaţie serioasă şi vrednică de imitat, unde studentul constituia un stimulent pentru toţi. Studenţii, în special cei dela drept, erau un aluat în mâinile celor cari ştiau să se servească de dânşii. Şi aceştia, prin faptul că e-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rau cei mai numeroşi şi cei mai turbulenţi, întreţineau o viaţă studenţească, aşa după cum se pricepeau.

De curiozitate se duse odată la cafeneaua Macedonia, unde auzise că obişnuesc să se adune. In fumul înecăcios, ceasuri întregi, jucau table, pe zece bani linia sau partida, sau şi mai scump chiar, după cum erau la începutul sau la sfârşitul lunei. Când se apropia sfârşitul lunei atunci jucau pe datorie, şi firește, rămâneau îndatoraţi la chelneri.

La Macedonia, îl găsi şi pe Nuncevici, despre care află, îndată după ce-l vizitase, că face pe socialistul, dar în realitate e un primejdios agent al siguranţei, care fusese până atunci de două ori în Bulgaria, nu se ştie cu ce scopuri. Adevăr e, că Nuncevici s'a ferit să mai dea ochi cu Miron, şi de câte ori se întâlneau, îl saluta, fără să se oprească.

In mijlocul unui grup de studenţi, Nuncevici perora expunându-şi ideile sale. Cei din jurul lui îl ascultau atenţi, nescăpând o singură vorbă ce eşea din gura apostolului. Miron se uită într'acolo. Recunoscu numai decât câteva edecuri ale Universităţii şi câţiva studenţi proaspeţi, pe care îi văzuse de câteva ori pe la cursuri, dar pentru cari, se vede, că adevărata Universitate pe care o frecventau erau cafenelele şi Academiile de biliard, al căror număr sporise în Capitală.

Macedonia, căpătase renumele de cafenea stu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dentească și de aceia Miron ținuse s'o cunoască. O singură dată fusese numai, și plecase desgustat, amărât de cele ce văzuse. Era o viață care nu-l ispitea.

In timpul acesta, prietenul lui, Petruț, rămas singur în București, căci fratele lui fusese mutat la Ploești, rătăcea pe străzi, neștiind încotro să-și îndrepte pașii. Își isprăvise anul de voluntariat. Nu putuse să-și treacă examenele, nici în sesiunea de vară, nici în cea de toamnă. Sărac, înfrânt, se adăpostea când la un prieten, când la altul, neștiind ce să înceapă, nici de ce să se apuce,

Gazda lui Miron murise și el trebui să-și găsească alta. Intâmplarea îl duse la Frau Silber, unde închirie o cameră retrasă și liniștită, așa după cum dorea. Aproape patru luni, Petruț s'a chinuit pe canapeaua din odaia lui. Devenise tăcut și nu voia să-și împărtășească nici unul din gândurile lui. Cu ce trăia, era o taină. Pleca dimineața și venea seara, și cum venea, se așeza la masă, cetia până noaptea târziu, apoi se culca, aproape întotdeauna îmbrăcat.

Miron încercase de câteva ori să afle ce face, el însă schimba repede vorba și spunea: — Dacă ți-i greu de mine, am să plec.

Intr'o seară voi să-l hotărască, să-i spue și lui gândurile ce-l muncesc. Petruț însă, îi răspunse cu o intonație în voce, care-i sună multă vreme în urechi: — Nu mă mai întreba. Asta e viața noastră, a celor săraci. Dacă tu ai avea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai mulţi bani, mi-ai sta în ajutor, şi dela tine aş primi. Nici tu nu eşti mai bogat. Ducem amândoi o viaţă mai rea decât a unui câine părăsit. Că unui câine, tot îi mai aruncă cineva un ciolan din când în când, mie însă, nu-mi aruncă decât vorbe grele, pe care nu pot să le îndur. Când mă vede cineva îmbrăcat aşa de prost, după cum sunt, mă priveşte din creştet până 'ntălpi şi mă ia drept un vagabond, un făcător de rele sau un cerşetor. Crezi că m'am înscris la medicină? N'am avut nici banii pentru taxe măcar, că o făceam. Ce fac eu ziua? Nici eu nu ştiu. Umblu ca un nebun pe străzi, mă opresc la colţul străzilor sau îmi odihnesc trupul pe vre-o bancă. Când vine noaptea, atunci o iau spre casă, adică la tine. Şi aici mă simt liniştit, îmi adun gândurile şi parcă aş fi şi eu bun la ceva pe lumea asta. Sunt un om fără rost, după cum vezi. Acuma aştept să vină şi examenele, ale altora şi pe urmă o să mă duc acasă. Câteva luni de zile nu voi avea să mă îngrijesc nici de mâncare; nici de dormit, de nimic. Pe urmă, voi vedea ce voi face. Cred însă că nu voi face nimic. Sunt sleit. Să duci doi ani viaţa pe care am dus-o eu, tare-i greu.

Miron îl asculta, din ce în ce mai uimit. Petruţ se opri o clipă, pe urmă continuă: — N'am energia necesară? De asta voiu vedea mai târziu. Mizeria m'a schimbat cu totul, dar mai am o singură bucurie care mi-a rămas: vreau să trăesc. Acuma înţelegi ce voi să spun.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ca de obiceiu, Miron pregăti ceaiul, mâncarea lor obișnuită de seară, și așezându-se la masa lor de lucru, unul își pregătia conferința la seminarul pedagogic, Petruț, citia un studiu filosofic.

Deși mai avea încă două luni până la examenul de licență, la drept, și nu-și putea risipi timpul atât de prețios la apropierea sfârșitului de an, ținea totuși să-și prepare conferința, ca pe urmă să nu se ocupe decât numai de ultimile examene ce mai avea de trecut.

Studia până aproape de ziuă și înainte de a se culca, își aduse aminte, că Popescu, președintele Uniunei, venise la curs, și anunțând studenților că la șapte Mai începe congresul studențesc general, îi invită să se înscrie. Termenul de înscriere expira a doua zi.

— Ce-ai zice, Petruț, întrebă Miron dac'am merge și noi la congresul studențesc?

Petruț își ridică ochii de pe carte, privindu-l mirat.

— Da, ce te uiți așa la mine, crezi că visez? Să mergem la Turnu Severin, trebue să fie frumos oraș.

— Bani de unde, întrebă Petruț. Doar să omorâm pe cineva. Te pomenești, cum eu n'am noroc, că ucidem și nu găsim nici un ban, victima fiind un calic ca și noi.

— Las'o dracului de glumă, spuse Miron. Eu am douăzeci de lei. Nu ne costă decât patru lei dusul și întorsul, așa ne-a spus Popescu. Acolo, toate cheltuelile le suportă primăria, prefectura,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

regimentul, așa spunea domnul președinte, adause în ironie.

— Dacă-i așa, atunci m'agăț și eu de tine.

— Pierdem două zile, reluă Miron. Imi scot eu paguba. Patru lei dus și întors, excursie cu vaporul la Orșova, crezi că e puțin lucru!

Hotărîră să meargă. Miron urma să facă toate formalitățile cari se cereau, să plătească taxele pentru amândoi și să-și ia cărțile de identitate, pe cari le elibera secretarul Uniunei.

Cele câteva zile, până la plecare, parcă nu mai treceau, așa erau de lungi, de pline de așteptare. Nerăbdători, în seara de șapte Mai s'au dus la gară, cu două ore înainte de plecarea trenului, și așteptară congresiștii, cari începeau să sosească veseli, dându-și aere importante, cu cocardele distinctive, la butoniere, care-i deosebeau de ceilalți muritori comuni. Li se agățară și lor câte o cocardă la butonieră, ca să se deosibească de ceilalți muritori, apoi se amestecară în grupul de studenți care sporea cu cât se apropia ceasul de plecare. Se găseau pe peron amestecați în mulțimea gălăgioasă, spre care se uitau speriați călătorii ce se strecurau sfioși pe lângă dânșii. Indată năvăli pe peron un grup cu berete în cap, bereta specială a Uniunei. A fost primit cu urale. Trenul tras la peron, studenții au năvălit în cupeuri, neținând seamă de vagoanele de-a treia ce li erau rezervate. După ce și-au ocupat locurile, lăsându-și pardesiile, bastoanele sau pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lăriile zălog pentru locuri, s'au scoborât pe peron aşteptându-şi preşedintele.

Când mai erau cinci minute până la plecarea trenului, un glas puternic anunţă: Vine preşedintele! Se făcu tăcere, chiar şi călătorii se opriră, curioşi, să-l vadă pe preşedinte. Pe uşă apăru întâi vârful unui steag tricolor, pe urmă însuşi steagul, desfăşurat larg, se ivi privirilor îndreptate spre uşă. Un ura puternic isbucni din piepturile celor peste patru sute de tineri. După steag, între vice-preşedinte şi casierul Uniunei, păşea mândru însuşi preşedintele, care fu primit cu entuziaste strigăte de: „să trăiască preşedintele Uniunei".

Toţi trei purtau la butonieră cocarde mai mari decât ale celorlalţi congresişti, cocarde speciale, cari se vedeau din depărtare şi arătau publicului necunoscător pe cei trei capi, ai congresului. Domnul Popescu, preşedintele, îşi luă pălăria din cap, mulţumi, zâmbind, uralelor de simpatie cu cari fusese primit şi după ce se făcu tăcere rosti un discurs:. — Iubiţi colegi, începu el, plecăm în congres, al cincisprezecelea congres studenţesc. Vă dau întâlnire mâne dimineaţă la ora şapte jumătate la Turnu Severin. Sursum corda. Trăiască studenţimea română!

Sute de urale şi aplauze acoperiră ultimile cuvinte ale preşedintelui, care se urcă în compartimentul de a 'ntâia ce-i era anume rezervat. Gălăgioşi, studenţii au năvălit în vagoane, care unde apucau şi într'o clipă peronul rămase gol şi în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tins ca un pustiu. După o fluerătură prelungă dela maşină, trenul peste măsură de lung se puse în mişcare. Ingrămădiţi la ferestrele vagoanelor, studenţii agitau batiste şi strigau cât îi ţinea pieptul: „ura, trăiască studenţimea română!

Petruţ şi Miron ocupaseră locuri într'un vagon de clasa a treia. Lângă dânşii era un fost coleg al lor, Patrichie, care-i părăsise în clasa a patra. Pe banca din faţă un evreu cu barba albă şi un student dela matematici, cu care făcuseră atunci cunoştinţă. Ceilalţi călători, erau câţiva ţărani cari priveau sfioşi, un preot de ţară, doi negustori ambulanţi, restul studenţi.

Odată trenul plecat, călătorii au intrat în vorbă cu studenţii, care începură a le spune fel şi fel de lucruri. Ţăranii îi ascultau şi dădeau din cap, ori de-i înţelegea ori nu. Preotul, un glumeţ, a dună pe cei mai mulţi în jurul lui. Le povestea întâmplări din biblie, în două sau chiar şi mai multe înţelesuri. Strecurat în colţul lui, lângă geam, evreul, ar fi voit parcă nici să se bage în seamă prezenţa lui şi după câteva staţii adormi. — Ei, măi băeţi, spuse preotul, ia să vă dea taica părintele gust de vorbă. Se aplecă sub bancă, de unde scoase o damigeană plină cu vin. — Incet băeţi, încet, nu vă oţărîţi, spuse părintele, s'o luăm domol. — Trăiască părintele! strigară cei din jurul lui. — Zi mă'şi tu, vorbi un student, trăiască părintele, adresându-se celui mai bătrân dintre ţărani. — De-e, să trăiască, zise acesta, dac'aşa voia la toţi. Părintele, după ce bla-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

goslovi damigeana, gustă cel dintâi din ea, pe urmă începu pe mâna băeților. Până la Titu o aduseseră în așa stare, în cât au fost nevoiți s'o umple din nou, cu banii părintelui.

Căldura, fumul de țigară, mirosul de vin, te îmăduşeau. Cum erau mulți, vorba nu înceta și fiecare avea gust la vorbă. Părintele vorbea de femeile din scriptură, și mai vorbea și de cele din ziua de azi, de oițele Domnului, pe care părea că le cunoaște. Luați de val, Petruț și Miron rîdeau și nu se dădeau nici ei în lături dela paharul de vin, când le venia rândul. Cu tot sgomotul ce era, evreul adormise, cu capul răzimat de speteaza băncei. Dormea cu gura deschisă. Patrichie, ducându-se să caute un pachet de tutun în buzunarul pardesiului, văzându-l pe evreu cum doarme, după ce își răsuci și aprinse o țigară groasă cât degetul, chemă pe Miron și Petruț, și le spuse: „Să vezi ce-o să-i fac jidanului". — Lasă-l în pace, spuse Petruț, ducându-se lângă preot. Miron, rămase să-l vadă ce are de gând. Il văzu cum trage un fum din țigară și pe urmă tot fumul îl suflă în gura deschisă a evreului. — Astâmpără-te, îi spuse, nu-i frumos ceia ce faci și plecă desgustat. Ar fi voit să-i spue mai multe, însă Patrichie era cu chef și îl știa bătăuș. Nici două minute nu trecură, când auzi un strigăt de desnădejde și îl văzu pe evreu lângă geam, horcăind, muncindu-se să deschidă geamul închis. Alergă imediat și îl deschise. Evreul își aplecă în afară capul, sorbind aerul curat, în timp ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Patrichie, se făcea că doarme, la locul lui. — Ce, aţi deschis geamul, întrebă prefăcându-se că atunci s'a trezit. E curent, vreţi să răcîm? Inchide geamul jidane, se răsti la evreu. — Vă rog, un moment, mă 'năduș de fum, spuse el, supus. — O să ţinem geamul deschis, zise liniştit Miron. — Dac'ai să răceşti, treaba ta, răspunse Patrichie, care se duse să se aşeze lângă damigeana părintelui. Işi povesti isprava lui, de care mai cu seamă părintele făcea mare haz.

Apoi, pe încetul, osteneala şi băutura au învins, capetele ostenite s'au aplecat, au contenit vorbele şi în lumina slabă nu se vedeau decât trupuri aplecate unele peste altele şi nu se auzeau decât sforăituri, peste cari trecea uruitul monoton al trenului ce spinteca întunericul.

Un sgomot îngrozitor îl deşteptă pe Miron. Trenul sta pe loc. Işi aruncă ochii pe geam şi văzu o mulţime de oameni pe peronul unei gări. Il deşteptă şi pe Petruţ, Deschise geamul şi auziră: — Pungaşilor, m'aţi prădat. Studenţi sunteţi voi? Pe peron vedeam oameni în capul gol, cu sticle subsuoară alergând spre vagoane. In vagonul lor, năvăli Patrichie, urmat de vre-o cinci studenţi. Fiecare din ei erau cu sticle de vin în mâni. — Ce-i asta, întrebă Miron. — Să taci, porunci Patrichie, apoi către cei cari-l însoţeau: Puneţi sticlele sub bănci. Porunca fu executată.

Ducându-se la geam, Patrichie strigă: — Ce-i gălăgia asta aici, mizerabililor? Ce-e? Au furat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

studenţii? Mizerabil pungaş, cum insulţi studenţimea? Domnule comisar, strigă el. In momentul acesta trenul se puse din nou în mişcare, însoţit de înjurăturile restauratorului jefuit.

Liniştit, Patrichie povestea acuma cum au năvălit în restaurantul gării, cum l-au ţinut de vorbă pe stăpân şi cum într'o clipă au început cu toţii să-i golească rafturile. Se bucura povestind isprava făcută, în timp ce din buzunare scoase câteva pachete de şocolată, bomboane, câteva sticluţe de coniac. — Să se 'nveţe minte, adăugă apăsat, apoi adunând sticlele, aprinse chibrituri ca să vadă ce era scris pe etichete. — Astea două's de şampanie, spuse victorios, păcat că n'avem şi ghiaţă. Să ţie şi el minte că-i congres!

Desfundară sticlele cu vin, sculară şi pe preot, care adormise greu şi astfel cheful a reînceput, povestindu-şi fiecare isprăvile.

— Staţi, că mai avem o gară cu restaurant, vorbi Patrichie. Să vedeţi acolo!

Trenul înainta.

— Acuma vedem de ce suntem aşa de compromişi, spuse încet Miron.

— Eh, făcu cu scârbă Petruţ şi închise ochii.

Miron se sili să nu adoarmă. Când ajunse în staţia cu restaurant, uşile închise, întuneric. Din vagoane scoborâră studenţi. Se plimbară pe peron, apoi s'au urcat în tren. — Pezevenchii, vorbi Patrichie, au telefonat şi au închis restaurantul. Numai comisari pe peron. Adio brânzoaice.

Era furios pe restaurator, pe poliţie, pe şeful

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA UNIV. BABEŞ-BOLYAI CLUJ

trenului că-i ține atâta în loc, într'o gară mizerabilă. De-acu să dormim, închee sentențios.

Când trenul se puse din nou în mișcare, Miron sta la geam. Văzu privirile comisarilor, ale șefului de gară și ale unui domn ce se oprise atunci parcă pe peron, priviri ce surâdeau ironic. Își trase capul și rușinat se așeză pe bancă; închise ochii, însă nu-l cuprindea somnul și zeci de gânduri îi năvăleau în minte.

Duruitul monoton al roților îi fura atenția și dela o vreme nu urmări decât sgomotul acesta uniform, care îl copleși. Adormi în cele din urmă și nu se deșteptă decât după ce se făcu ziuă, bine.

Răcoarea dimineței îl învioră. Călătorii se deșteptară unul după altul. Patrichie dormea întins pe o bancă. Om practic, știuse să-și facă loc singur, pe o bancă, pe care se întinse. Drept pernă își puse sub cap o legătură a preotului.

Petruț și Miron se așezară la geam și priveau câmpurile, munții ce se arătau în depărtare. Din când în când, frumusețea locurilor îi făcea să scoată un cuvânt de satisfacție. Vedeau lucruri noui, frumuseți de care până atunci auzise vorbindu-se numai, de oameni simpli, de oameni care-și iubeau colțul de țară, în care se născuse și pe care nu-l dădeau pe toți munții Alpi din Elveția, spre care erau atrași alpiniștii noștri.

Nici nu-și dădură seama că se apropie, decât atunci când în vagonul lor, călătorii în picioare, așteptau nerăbdători, pregătindu-se să scoboare.

In gara Turnu-Severin, înșirați pe peron, elevii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

din clasele superioare dela liceu, cu drapelul lor şi cu profesorii îi aşteptau. Erau faţă, autorităţile locale şi firește, poliţia, cu toate organele ei, ca unele ce aveau în seamă greaua sarcină a încartiruirei unui număr de oaspeţi atât de mare.

Strigăte de urale, au isbucnit din piepturi tinere la apariţia congresiştilor, strigăte şi mai puternice s'au auzit când a scoborât din vagonul său preşedintele, urmat de suita lui. „*Silentium*, răsună un glas puternic, apoi din toate părţile se strigă „Silenţium". Când se făcu tăcere, preşedintele rosti o scurtă cuvântare, exprimându-şi convingerea că vor fi bine primiţi „în capitala Banilor, unde s'a ridicat odinioară valul lui Traian, fala severinenilor, aceşti vrednici urmaşi ai romanilor". La rândul său primarul răspunse: Dela legionarii lui Traian, Severinul nu a mai avut fericirea să adăpostească entuziasmul tinereţei inteligente şi generoase. Floarea tinerimei ţării ne onorează cu prezenţa ei, vom şti să ne facem datoria şi vom sta la postul nostru de onoare înfruntând valurile Dunărei albastre, cum a spus marea noastră poetă Carmen Sylva. Vivat studenţimea română!"

Urale puternice au acoperit cuvântarea primarului, care îşi ştergea sudoarea de pe fruntea congestionată. Pe urmă valul mulţimei s'a pus în mişcare, îndreptându-se pe străzile largi, proaspăt stropite, spre grădina publică, unde-i aşteptau pe congresişti mese încărcate cu cafele cu lapte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La geamuri se iviră capete de femei, care priviau din dărătul perdelelor pe congresişti; pe străzi se opriră în loc copii şi licieni uimiţi parcă de o mulţime pe care atunci o vedeau pentru întâia oară.

Când au dat în grădina publică, de mese încărcate cu cafea cu lapte din care eşeau aburi, congresiştii s'au repezit, ca asupra unei prăzi ce le-ar fi putut scăpa din mâini. Cei mai mulţi şi-au asigurat câte două şi câte trei pahare şi gurile flămânde au intrat în acţiune.

Miron rămase locului, uimit. Se înroşise şi căută spre Petruţ, care spuse:

— Hai să ne aşezăm şi noi la o masă, undeva.

— Se poate asta? răspunse Miron.

— Crezi că se mai miră cineva? Priveşte, preşedintele nici nu ştie parcă. S'a aşezat la locul de onoare şi mănâncă, reluă Petruţ, ca la dânsul acasă.

Poate are dreptate Petruţ, se gândi Miron, aici suntem toţi la fel, o masă de oameni. Poate că cei care privesc, îşi spun că astea fac parte din obiceiurile studenţeşti.

S'au aşezat la masă şi în timp ce-şi beau cafeaua cu lapte, admirau pe Patrichie, care era la al cincilea pahar.

După ce paharele au rămas goale, comisarii subcomisarii şi sergenţii de stradă, împreună cu conducătorii congresului, au îndreptat oaspeţii spre casele unde urmau să fie încartiraţi. Petruţ, Miron şi încă vreo patruzeci de studenţi din cei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai puţin pretenţioşi şi care, sfioşi, stăteau mai la o parte, erau găzduiţi în cazarma regimentului de cavalerie.

Până la amiază-zi erau liberi şi puteau vizita în voe oraşul. La ceasurile douăsprezece însă trebuia să se găsească toţi în grădina publică, unde luau masa în comun.

Ca unul ce era oaspetele prefectului, preşedintele, domnul Popescu, nu a venit de cât pe la ceasurile trei, când i s'a făcut din nou o manifestaţie de vie simpatie, apoi au plecat cu toţii spre sala, unde avea loc deschiderea oficială a congresului.

Pe scenă au luat loc preşedintele, împreună cu întregul comitet. Studenţii s'au aşezat în bănci. In primele rânduri se aflau primarul oraşului, poliţaiul şi câţiva profesori.

— Domnilor, începu preşedintele, declar deschis al cincisprezecilea congres studenţesc. Mulţumesc domnului prefect, domnului primar şi poliţai, pentru strălucita primire ce ne-a făcut şi care va rămâne neştearsă în inimile noastre.

Aplauze au acoperit cuvintele preşedintelui, care a cedat apoi cuvântul secretarului. Acesta, a cetit un raport care socotia câţi studenţi au luat parte la congresele din anii trecuţi şi sfârşea constatând cu satisfacţie că anul acesta au participat cel mai mare număr de studenţi. Cei prezenţi au confirmat prin aplauze acest adevăr.

Miron se uită lung la Petruţ, care dădu din umeri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe urmă, luă din nou cuvântul preşedintele. Discuţia la ordinea zilei, dacă studenţii să poarte berete sau şepci. *Asociaţia* era pentru şepci, *Uniunea*, pentru berete.

— Astea le puteau discuta şi la „Macedonia", zise Petruţ la ureche lui Miron. Pentru atâta lucru nu era nevoe să se mai ostenească până la Turnu Severin.

Preşedintele, continuă însă cu toată seriozitatea să discute foloasele practice ale beretei şi ale şepcii, culoarea ce trebuia s'o adapteze, cum şi semnul distinctiv ce trebuia să poarte fiecare student la butonieră.

După douăzeci de minute îşi isprăvi importanta dizertaţie şi dădu cuvântul acelor cari aveau de făcut vreo observaţie. In zece minute, şase oratori şi-au expus părerile.

Directorul liceului şi câţiva profesori, după privirile ce-şi aruncau, par'că nu li venea să creadă ceia ce vedeau cu ochii. Pe faţa lui Miron se scoborî o tristeţe adâncă. Ar fi voit ca în clipele acelea să fie departe, ori unde, numai în sala aceia unde se înăduşea, să nu fie.

Petruţ şopti ceva la ureche lui Miron. Acesta aprobă.

— Domnule preşedinte, vorbi Manolescu, sculându-se în picioare, cer cuvântul.

Bucuros că se prelungeşte discuţia, care era pe sfârşite i l-a acordat.

Sigur de sine,. Petruţ, trecu printre rândurile de studenţi, se urcă pe scenă şi fixându-şi ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaraza.ro/index1901_1932

asupra lui Miron, ca şi cum numai pentru dânsul ar fi vorbit, după ce spuse că socoate închisă discuţia asupra beretei sau şăpcei, îşi ceru voe să ţină o scurtă conferinţă despre nevoia de cultură a studenţimei şi fără să mai aştepte aprobarea preşedintelui, intră în subiect.

Deşi era nepregătit, însă ca unul ce se forma singur şi cetise mult, ca unul care avea darul vorbirei, captivă îndată pe cei de faţă şi ridică dintr'odată nivelul discuţiilor urmate până la dânsul. Privirile tuturor se aţintiră asupra lui, el însă, uitându-se în ochii lui Miron, continuă să vorbească, parcă numai unul era în sală care să-l asculte. Privirile duşmănoase ale preşedintelui şi altele, pline de invidie îl sfredeleau, el însă nu le vedea şi nu auzea nici una din observaţiile ce se făceau în şoapte pe seama îmbrăcămintei lui modeste. Faţa directorului liceului şi a profesorilor se însenină.

Când isprăvi, aplauze mai puţin vii, îl răsplătiră, deoarece nu era în asentimentul unei mari părţi dintre congresişti.

— Domnule, îi spuse preşedintele luându-l la o parte, dacă voiai să vorbeşti, trebuia să-mi comunici de mai înainte textul conferinţei dumitale, deoarece sunt idei pe care eu nu le admit şi dumneata trebue să ştii că eu în ce priveşte ideile, sunt foarte scrupulos.

Petruţ se mulţumi să nu-i răspundă şi să-i întoarcă spatele, scoborând estrada, în timp ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

congresiştii începură să cânte în cor *Gaudeamus igitur.*

Până la masa de seară, care avea loc în grădina publică, studenţii erau liberi să viziteze oraşul cu străzile lui largi, drepte şi curate, să admire împrejurimile, Dunărea şi lanţul de munţi ce străjuesc parcă.

Miron şi Petruţ rătăciră pe străzi, s'au oprit multă vreme în faţa stâncei din grădină, s'au scoborât în port şi pretutindeni le vorbea un trecut pe care, îl deşteptau amintirile cetirilor lor. Se simţeau bine singuri şi aerul curat îi înviora.

Masa de seară, transformată în adevărat banchet a ţinut până noaptea târziu. Sticlele de vin erau umplute îndată ce se goleau şi pentru ca entuziasmul să fie mai mare, la masa preşedintelui, acolo se bea şampanie. Discursurile în sănătatea prefectului, a primarului, a directorului de liceu, a directorilor de şcoli primare cari au fost lăsaţi mai la urmă, a poliţaiului şi a comisarilor de toate gradele, cari erau faţă, urmau fără întrerupere, fără nici o alegere în expresii. Curgeau vorbele cum curgea Dunărea liniştită şi nepăsătoare de valurile tulburi de oratorie bachică, ce se revărsau lângă malurile ei.

Ca plăcerea să-i fie mai mare, Patrichie svârli în copaci câteva pahare şi găsi îndată imitatori. Acuma, zise sculându-se de pe scaun şi abea ţinându-se pe picioare, ad salamandram. Frecă de câteva ori împrejur fundul paharului pe faţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de masă, îl isbi odată cu sgomot de masă şi îl goli apoi dintr'o înghiţitură. Pe urmă, începu să cânte şi ceilalţi intonară după dânsul, Gaudeamus igitur, în timp ce alţii cântau Deşteaptă-te Române. Pela miezul nopţii vice-preşedintele şi-a adus aminte că studenţimea, în ocazii solemne, are şi revendicări de făcut şi unde era mai potrivit locul pentru un discurs patriotic, decât aci, la graniţă în faţa duşmanului secular?

Prefectul şi primarul, ca persoane oficiale au trebuit să se retragă, întrucât prezenţa lor ar fi putut aduce neplăceri guvernului şi să dea naştere la conflicte diplomatice chiar, după cum asigură comisarul Turturică, singurul din oficialitate căruia nu-i păsa de duşman, pe care declară pe cuvântul lui de onoare că-l aşteaptă cu sabia 'n mână, să poftească să se măşoare.

— Ii arunc în Dunăre pe toţi, încheie domnul Turturică.

— Voinic bărbat, spuse Petruţ cu ironie.

Grupul în care se aflau Miron şi Petruţ era aşezat la o masă mai îndepărtată, ceva mai la coadă, unde formau o colectivitate din care nu se distingea nimeni. Intâmplarea îi adunase laolaltă pe cei mai mulţi dintre moldoveni şi câţiva studenţi munteni şi olteni. Se împrieteniră repede. Aproape acelaş fel de a privi lumea, aceleaşi preocupări intelectuale îi apropiară unii de alţii. Discuţia urma asupra vieţei studenţeşti germane, pe care o cunoşteau din numeroase broşuri cu cântece studenţeşti, răspândite la noi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi din descrieri care o poetizau, descrieri făcute cu dragoste de către acei cari au trecut prin viaţa de student, şi o vedeau din depărtare, privind peste umăr spre anii tinereţii cari par cu atât mai frumoşi, cu cât te îndepărtezi mai mult de dânşii.

Grupul din coadă simţea atracţie pentru studenţii ruşi, pe care-i vedeau preocupaţi de chestiunile sociale în veşnică luptă cu spionajul poliţienesc care veghea asupra lor. Şi ei ştiau că mulţi din studenţii ruşi sfârşeau prin a face cunoştinţă cu închisorile ruseşti sau cu Siberia îndepărtată. — Parcă nu există viaţă studenţească în Franţa, spuse unul, sau dacă există e aşa de puţin cunoscută în lumea largă. Auzise cu toţii vorbindu-se de cartierul latin şi li se părea ciudat, oarecum, că pe tinerii noştri reîntorşi dela studiile de drept din Paris, îi preocupau pe cei mai mulţi eleganţa de suprafaţă decât însuşi fondul.

Frânţi de oboseală, congreşiştii au început a pleca spre cuartire. Grupul celor găzduiţi în cazarma regimentului de cavalerie, condus de un căpitan, s'a îndreptat spre locuinţa lui, unde aşteptau paturi ce-au odihnit de atâtea ori trupuri trudite de munca zilei.

Programul dea doua zi cuprindea o călătorie cu vaporul până la Orşova. Vaporul era pus gratuit la dispoziţia congresiştilor, cari încă de dimineaţă, grupuri-grupuri se îndreptau spre cheu. Pentru cei mai mulţi, aproape pentru toţi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md-1901-1932

o călătorie cu vaporul era ceva nou, așa că mulțimea de capete înșirate pe cheu, privea în tăcere vasul, de care până atunci nu avea decât idei vagi din diferite descrieri, din reclamele de prin gări și din tablouri cromolitografiate.

Grupul celor ce fusese găzduit în cazarma regimentului de roșiori, apăru vesel pe cheu și fără să mai aștepte s'a urcat pe punte, simțindu-se fericit parcă în bătaia vântului, la aer liber. In urmă, studenții au năvălit pe vas, gălăgioși, în strigăte de ura. Fără ca să le fi dat cineva vreo comandă, dar cum e obiceiul când se găsesc laolaltă, au început să cânte „Deșteaptă-te Române", pe zeci de tonuri și cu glasuri ce voiau să pară cel puțin, răzbunătoare.

Ca de obicei, președintele, însoțit de statul lui major, a sosit cu câteva minute înainte de plecare și a fost primit cu aceleași urale. Apoi vasul s'a pus în mișcare.

Răzimat de balustradă, Miron privea uimit frumusețea locurilor ce se desfășurau sub ochii lui. Ii năvăleau atâtea gânduri în minte, încât nu știa la care să se oprească. Din mijlocul apei, pământul îi apărea mai frumos și parcă niciodată nu-l iubise așa de puternic ca până atunci. Ar fi voit să călătorească, să nu se mai isprăvească drumul pe apă, să intre fără să știe în largul mării și să plutească în depărtări pe valuri, spre țări necunoscute unde-l mânau parcă tainice porniri. E ciudat, se gândi Miron, cum se trezesc simțurile în om. Porniri ce dormitau, s'au deș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

teptat deodată şi gândurile îşi iau sborul liber, nestânjenite de nimeni, plutind şi ele pe valuri nestatornice. Doamne, îşi zise, ce viaţă singuratecă am dus în aceşti trei ani. Mânat de un ideal, care tot mai mult se îndepărtează, am fost robul cărţei din care îmi trăgeam sucul vieţei. Viaţa cea adevărată, eu n'am trăit-o încă. Eu n'am iubit, sau dacă mima a tresărit vreodată şi mi-am întors capul în urma foşnetului dulce al unei rochii, cu unghiile am scos din inimă simţirea care sta să rodească. Mie îmi trebuiau literile negre ale cărţii, eu alintam cu degetele mele pagini necitite şi amantele mele credincioase erau zecile de volume pe care ochii mei le mângâiau. Parcă n'am trăit în viaţă, parcă tot ceia ce ştiu nu-mi trebue şi n'are să-mi folosească niciodată. M'am îndepărtat singur de lume şi eu cunosc o lume, care nu-i aceia de care mă isbesc la fiecare pas.

Miron îşi făcea aspre imputări şi în minte îi apăreau imagini de altădată. Trecuse în clasa opta de liceu. Prepara de examenul de-a şaptea pe fiica unui funcţionar. Copilărise cu Olguţa, aşa-i spunea elevei lui. Intr'o după amiază, când s'a dus ca de obicei să facă lecţia, Olguţa era îmbrăcată într'o rochie în alb, subţire. Ii găsceai formele, pe care închipuirea le vedea minunat de frumoase. Se tulbură. Voi să analizeze o poezie, însă vocea i se înecă. El nu vedea decât sânii micuţi, în creştere, albul gâtului, părul frumos, al Olguţei, ochii ce străluceau. Era stângaci, cum nu fusese niciodată, şi se ferea ca pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcri1901-1932

virile lui să întâlnească pe acelea ale Olguței. Nu se putu stăpâni și-i spuse: — Ce frumoși ochi ai Olguță!

Ea râse, și neștiutoare parcă, îl rugă să termine mai repede deoarece trebuia să plece la țară pentru câteva zile. Lipsa ei îl întristă și îi dădu fiorul celor dintâi suferinți. Cât a ținut această iubire nici el nu știe. Pe urmă alți ochi i-au întors privirile, i-au sfredelit sufletul, el însă își ascundea inima. Nu cunoștea din taina aceasta decât păcatul îmbrățișărilor fugare în brațele unor femei pe care nu le cunoștea și din patul cărora pleca totdeauna trist.

Acum se simțea singur, cum nu se simțise niciodată. Se deslipi de balustradă și se apropie de un grup în care se aflau câteva studente. Le privi atent. Erau mai frumoase parcă, vântul le colorase puțin obrajii, ochii le scânteiau. — Aiată-l și pe sălbatecul nostru, îi spuse lui Miron. — Sălbatic? vorbi Miron, când am să dau brațul meu acelei, care vrea s'o plimb prin Orșova?

— Al meu ești, zise râzând Margareta Păunescu, prinzându-i mâna dreaptă.

— Ba al meu, vorbi Ana Radovan, prinzându-l de stânga.

— Al meu, reluă Margareta, trăgându-l de braț spre dânsa.

— Al meu, că sunt mai aproape de inimă, zise Ana.

— Ei, ce mă fac cu [illegible] colegelor? întrebă Mi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ron. Numai Petruț, are să mă scape din încurcătură.

— Petruț? ziseră amândouă deodată, cine-i, noi nu-l cunoaștem.

— Petruț, priviți-l vorbi Miron, e'n fața noastră. Vă recomand pe domnul Petruț Manolescu, student la facultatea liberă, unde nu sunt nici profesori, nici taxe, nici examene, nici diplome. Așa-i Petruț?

Manolescu privise tot timpul zâmbind, schimbat și el la față. — Tocmai așa nu-i, domnișoarelor, după cum spune Miron, răspunse Petruț. E drept că nu am de ce să-mi bat capul cu examenele, dar studiez și eu o problemă mai grea, cum aș putea să ajung și eu să dau examene.

— La dracu de examene, zise Miron, mai bine cântă-ne ceva, că ne-am săturat de urletele vaporului.

— Dacă vreți, răspunse Petruț, fără să se lase rugat din nou, am să cânt, dar am să cânt ce-o vrea domnișoara Păunescu.

— Bravo, Petruț, zise râzând Anuța, numai pentru ea cânți?

— Pe urmă am să cânt ce ți-o plăcea ție colega, dacă-mi dai voe să-ți spun așa, răspunse Petruț, și fără să mai aștepte vreo vorbă începu o veche romanță, care nu era deloc veche pentru cei ce ascultau, țintuiți de farmecul cântecului și al cuvintelor. Apoi alte și alte cântece trebui să cânte, ca s'o împace pe Anuța, care nu se mai sătura ascultându-l.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Timpul trecu repede şi vaporul dădu semnalul de apropiere. Pe punte se făcu mişcare, prietenii se căutau, se adunau, ca grupuri-grupuri, să scoboare şi să se răspândească în oraşelul care-i primea.

La braţul Margaretei, Miron, o luă după mulţime pe o stradă lată, printre case care nu atrăgeau privirea. Sau poate nu-l mai interesa noutatea locurilor pe unde călca? În inima lui tresărise un fior, şi o rază se furişă îndepărtându-i gândurile din cursul obişnuit. Mergea pentru întâia oară alături de o fată, într'un oraş unde nu-i cunoştea nimeni, unde nici lor nu le păsa de privirile altora şi puteau să-şi spună orice, să se plimbe trei ceasuri, cât îi aştepta vaporul, pe toate străzile.

— Parc'am fi nişte copii, zise Miron.

Margareta râse.

— De ce râzi, o întrebă.

— Când oi spune fetelor că m'am plimbat cu tine, au să facă un cap, uite-aşa de mare, zise ea, făcând semnul cu mâna.

— Şi crezi c'au să se mire?

— De tine?.... au să creadă c'ai înebunit. Tu, şi să stai de vorbă cu o studentă! Parcă te-ar mânca.

— Dudue Margareta, zise jicnit Miron.

— Dacă vrei să ne împăcăm, atunci să faci tot ce ţi-oi spune eu.

Miron se învoi şi îi împlini voia. Intrară într'o cofetărie, unde mâncară prăjituri, cumpără flori,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se lăsă purtat de Margareta pe toate străzile, trebui s'o sărute la un colț de stradă, îi înodă șireturile dela un pantof și drept răsplată primi o sărutare pe frunte. In cele din urmă, îi dădu fă găduiala să-i facă lucrarea la filosofie. Deși nu-i convenea aceasta, totuși, trebui să-și dea cuvântul.

— Câte răutăți nu sunt în căpușorul ăsta, spuse Miron. Voi când începeți a gândi, gândiți, cu o iuțeală vertiginoasă.

— De aceia spune lumea că suntem ușuratice, răspunse Margareta.

— Și'n dragoste? întrebă Miron în glumă.

— Când nu iubim. Când ne jucăm cu dragostea, atunci suntem primejdioase, altfel, suntem noi cele dintâi, victimile pasiunei noastre.

— Ești ciudată.

— Poate, răspunse Margareta, strângându-l mai puternic de braț, lăsându-se ca atârnând parcă de dânsul. Dacă ai fi cu zece ani mai în vârstă decât mine, te-aș iubi pe tine, așa nu pot, căci nouă nu ne plac decât oameni formați.

— Îți mulțumesc, îi spuse Miron râzând. Va să zică peste zece ani, am să fiu și eu iubit: până atunci trebue să mă uit numai la fetițele din clasa patra primară.

Margareta începu să râdă. El o privi mirat, neștiind ce să creadă, căci ea râdea într'una. Intorcându-și privirile, văzu o casă, modestă ca înfățișare, din care eșeau câțiva congresiști. Din ăuntru, răsbeau cântece și acompaniamentul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

unui piano. Tresări şi avu o clipă de emoţie. Margareta râdea mereu. Miron pricepu şi neştiind ce răspuns să-i dea, o apucă nervos de braţ şi aproape târând-o după dânsul, căci ea râdea într'una, alerga, ca gonit parcă.

Când s'au îndepărtat destul, ea se opri locului şi-l întrebă, faţă ei devenind serioasă:

— De ce alergăm aşa, domnule Grindea? Crezi că eu n'am *înţeles?*

Miron se înroşi.

— Chiar dacă nu ne spune nimeni, instinctul ne face să gîcim şi curiozitatea, când ni se prezintă prilejul, ne face să privim, căci vrem să vedem singure. Ce vrei, femeia e aşa de curioasă.

— Să lăsăm astea, reluă Miron. Se uită la ceas şi adăugă: Mai e o jumătate de oră până la plecare, să grăbim spre cheu.

Merseră câtva timp tăcuţi, pe urmă Margareta vorbi:

— N'am să uit niciodată ceasurile astea, petrecute cu tine. Dacă n'aş iubi pe altcineva, ţi-aş da ţie toată inima mea.

Miron se uită lung la ea, ca şi cum n'ar fi văzut niciodată în viaţă o astfel de fiinţă. Într'adevăr, Margareta pronunţase cuvintele acestea, cu atâta sinceritate şi cu un accent aşa de deosebit, în cât i se păru că acum aude glasul altcuiva. Trăsăturile feţei sale, se schimbară parcă şi ele parca umbra celui care era departe se aşezase

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

între dânşii. Şi deodată, fără să se gândească, spuse:

— Să lăsăm nebuniile, ne-apropiem deacuma.

Vaporul dăduse primul semnal, din toate părţile, studenţii veneau grăbiţi spre cheu şi năvăleau veseli pe puntea vasului. Era o larmă de ai fi crezut că mii de oameni sunt acolo şi numai semnalele de plecare, nenumărate, pe care le scotea vasul, acopereau pentru câteva clipe toate sgomotele.

Sfârşitul lunei Iunie se apropia şi examenele încă nu se sfârşiseră la facultatea de drept. Profesorii îşi anunţau orele şi atunci sau nu veneau de loc, sau veneau cu întârzieri mari, de câteva ceasuri, cari ţineau în încordare pe studenţi. Se formau echipe, cari se duceau prin oraş să-i caute şi să-i roage să vină ca să-i examineze. Pe culoarele Universităţii, la uşile de intrare, pe scările Muzeului de antichităţi, tinerii noştri aşteptau să sosească din clipă 'n clipă profesorul dorit. Era parcă o răzbunare din partea lor, o plictiseală nesfârşită, o obligaţie dela care dacă nu puteau scăpa, căutau s'o amâe cât mai mult, ca să nu-şi întrerupă ocupaţiile sau partida de cărţi, dela cine ştie ce club.

Un singur examen mai avea să dea Miron şi pe urmă scăpa, devenea mai liber ca să-şi poată întrebuinţa tot timpul pentru specialitatea cărei-a voia să se consacre. Mintea lui sbura departe acuma. Se vedea studiind în străinătate,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori1901-1932

complectându-şi acolo studiile, aşa după cum îi făgăduise tatăl său, când a aflat că s'a înscris şi la litere, făgăduială pe care i-o repetă de mai multe ori în cursul anilor.

Deşi munca încordată îl storsese, ştia că un răgaz de câteva săptămâni; aerul curat, lipsa de griji îl întremează repede. Se vedea petrecându-şi cele dintâi zile de vacanţă acasă, pe urmă la un moş al lui, care era la mânăstirea Neamţului.

— Vine! strigau acum studenţii dela uşile de intrare şi urcând scările, sărind câte două şi câte trei deodată, năvăliră în sala XIV, unde îşi aşteptau profesorul.

Plictisit, cu scobitoarea între buze, profesorul punea chestiunile şi neatent răspunsurilor ce i se dădeau, ca unul ale cărui gânduri rămăseseră departe, în urmă, dădea note, combinând bilele albe cu cele roşii la întâmplare, după cum îi picau din condei.

In seria cincea, veni rândul lui Miron. Răspunse întrebărei ce-i căzuse şi nici nu apucă să isprăvească fraza, că profesorul trecu la vecinul lui, spunându-i: continuă.

Candidatul nu continuă, ci reluă cele spuse de Miron, spunându-le şi el din nou, lucru ce se petrecu cu întreaga serie.

Ii venea să râdă, însă în acelaş timp era uimit de uşurinţa cu care proceda profesorul.

— Domnule profesor, îi spuneau unii, văzându-l cât e de bun, eu am neagră la civil sau la comercial! „vă rog să-mi daţi o albă, ca să pot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trece". Unii își închipuiau numai că au căzut, și cereau o „albă", ca să aibă mai multe bile albe, scrise pe diploma de licență.

Lui Miron îi era indiferent ce notă i se da, nepunând nici un preț pe ele. Era mulțumit că cunoștea materia și oricând putea să-și valorifice cunoștințele căpătate. I se părea însă că o mare greutate îi căzuse de pe umeri; când fu afară, în stradă, în răcoarea nopții de vară.

— Ciudat, își spuse, am isprăvit toate examenele, știu cu siguranță că am reușit, și sunt licențiat, și totuși, nu simt nici o bucurie deosebită.

Trecu pe lângă o berărie. Pe trotuar, câțiva colegi, cu cari îndurase tot chinul unei lungi luni de zile de examene, gălăgioși, ciocneau paharele de bere, vorbeau tare ca să fie auziți și să știe toți vecinii că la masa aceia sunt numai tineri licențiați, carora le surâdea viitorul și îl făceau să surâdă după fantezia clipei ce trăiau. Le dădu bună seara și trecu înainte, prefăcându-se că e grăbit, deși nu-l aștepta nimeni. Voia însă să fie singur, numai cu gândurile lui și gândurile îl duceau cu mulți ani înapoi, în timpul copilăriei. Pe o zi de vară, se întorcea acasă dela împărțirea premiilor, cu câteva cărțișoare în mână, pe care le ținea strâns. Trecuse în clasa a doua primară. Acasă, un unchi al lui, pe care îl vedea rar de tot, o dată, cel mult de două ori pe an, venise la târg, pentru niște afaceri ale lui. Cum îl văzu, îl sărută pe amândoi obrajii și deschizându-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

una din cărţile ce adusese cu dânsul, îl puse să cetiască. Ceti o pagină, — cine-şi mai aduce aminte de povestea aceia — unchiul îl luă în braţe, îl sărută din nou şi-i puse în mână un galbăn zimţuit. — Bravo cărturarele, îi spuse şi îi dădu drumul. Câte nebunii n'a făcut în ziua aceia! Acuma însă, când îndelungi cetiri îi deschisese privirile asupra unei lumi pe care o vedea prin zeci de ochi, îi pierise bucuria începutului, parcă se ascunsese o parte din farmecul ce-ţi dă litera scrisă, cu mii de înţelesuri după mintea fiecăruia. Astăzi, nu mai avea clipe de bucurie ca odinioară. Preocupări diferite îi chinuiau mintea şi pe lângă multele satisfacţii sufleteşti, clipe de îndoială îi adumbreau fruntea. I se părea uneori că a apucat pe o cale greşită şi înclinaţiile lui fireşti, au fost multă vreme înăbuşite cu concursul organizat şi metodic al şcoalei. De aci, poate, îi venea scepticismul; de aci, acel spirit de autocritică dus până la exagerare; de aci, o sfială faţă de alţii şi neîncredere în propriile lui puteri.

Rătăci pe străzi, până ajunse acasă, târziu. Fereastra lui luminată şi sub abajurul lămpei, Petruţ care citea. Deschise uşa, intră în odae, puse cărţile pe măsuţă şi atunci Petruţ îşi ridică ochii şi-l întrebă din privire, voind parcă să spună: — Iar n'a venit?

— In sfârşit, răspunse Miron, s'a 'nvrednicit să vie!

— Atunci, te felicit, reluă Petruţ bucuros.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Asta o merit. Crezi că e puțin lucru să stai zilnic, așteptându-i ceasuri întregi pe scări și pe coridoare? Imi venea să le dau dracului de examene. Credeam că n'au să se mai sfârșească odată!

— Și-acuma ce faci, când pleci, îl întrebă Petruț.

— Mult nu mai stau. Patru-cinci zile, pe urmă acasă și deacolo la Mânăstire, la răcoare.

Petruț tresări. Ar fi voit să plece și el, însă nu avea nici bani și cu toate că se topea de căldură umbla în niște haine groase, de iarnă. Trebuia să aștepte sosirea fratelui său, a mecanicului și a unui inginer care îl însărcinase cu niște lucrări și îi făgăduise că până ce-și va găsi un rost mai bun, îl va angaja lunar în biroul lui.

Chibzuiră ca Petruț să continue să locuiască în odaia lui, pentru care, pe timpul vacanțelor, nu plătea decât o jumătate din chirie, și cum era aproape sigur că nu se va mai întoarce, s'o locuiască, se înțelese cu Frau Silber, s'o înștiințeze din timp, ca să-și poată găsi alt chiriaș.

— Nu știu ce am în astă seară, vorbi Miron. Ți-aduci aminte, acum trei ani, după ce desbrăcasem uniforma și pusesem pentru prima dată cravată în jurul gulerului, cât eram de veseli? Gustam atuncia, cei dintâi fiori ai libertății, simțiam că nu mai stau veșnic ațintiți asupra noastră privirile pedagogilor, cari și noaptea ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gheau asupra noastră? Ei, libertatea, de trei ani de când gustăm din ea....

— Teribilă libertate, răspunse Petruţ. Imi vine s'o spânzur în cui, ca să găsesc locul ocupat când mi-o trăsni şi mie prin minte aşa ceva.

— Cum, frate, îi tăie vorba Miron, ai uitat: *liberté, fraternité, egalité!*

— Le dau dracului pe toate, că-s numai vorbe cu care ne înşelăm singuri. Ce egalitate la noi, unde societatea e împărţită în trei clase deosebite, bine despărţite una de alta. Şi dacă nu există nici măcar aparenţele egalităţii, cum vrei să poată fiinţa celelalte?

— Tu eşti un distrugător de iluzii, zise în glumă Miron.

— Iluziile se distramă singure, când îţi pierzi încrederea în ele. Şi cu aceasta se însărcinează tot ele. Acum trei ani, cu câte iluzii n'am pornit şi eu la drum? Câte idealuri nu s'au risipit zi cu zi, în tăcere, şi în suferinţă, pe care n'are nevoe s'o ştie nimeni. Tu nu vezi, că lumea e guvernată de cel mai sălbatic materialism, şi cuvintele luate din cărţile visătorilor nu sunt întrebuinţate altfel decât ca o băutură care trebpe să adoarmă conştiinţe ce stau treze? Azi auzim tot mai des vorbindu-se despre regele fierului, regele oţelului, regele petrolului, regele aurului şi mulţimea rămâne cu gura căscată, îi admiră pe aceşti feluriţi regi cari par cele mai strălucite exemplare ale muncii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se opri câtva timp și amândoi tăcură. Pe urmă își reluă firul întrerupt al vorbei:

— Spre aceștia privește astăzi omenirea întreagă. Viața lor e făcută cunoscută lumei de biografi iscusiți, cari le arată originile umile, sarcina începutului și se extasiază în fața muncei ce au fost nevoiți să desfășure aceste rari exemplare de energie. Am cetit și eu cu atenție, cele mai complecte biografii ale lor, însă spre surprinderea mea n'am găsit redate nici unul din mijloacele prin cari au ajuns la acele fantastice bogății. Dimpotrivă, am băgat de seamă că totul e ascuns într'o poezie ce se înalță sus de tot, ca un suprem imn adresat muncei. Eu însă, am văzut sute și mii de oameni cari și-au desfășurat toate puterile lor ca să-i ridice, mi s'a părut că întrezăresc o serie de combinațiuni, care pe un om de rând nu l-ar onora, dar ce vrei, odată ce-ai ieșit din rândul oamenilor, îți poți îngădui orice. Ceia ce mi se pare mai ciudat însă și nu intră în capul meu, e ca o omenire întreagă să se străduiască să le calce pe urme, îngrămădirea peste măsură de bogății, furându-i mintea. Și-acum, îți vei explica poate de ce oamenii în lupta pentru existență sunt așa de îndârjiți unii împotriva altora.

— Atunci noi, care suntem mai înapoiați, vorbi Miron, suntem mai fericiți, fiindcă oricum, la noi, această luptă nu a luat încă formele pe care le arăți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Da, noi ar fi să ne bucurăm de o desvoltare, să-i zicem normală. Dar tocmai pentrucă suntem încă în urmă, ne grăbim să adaptăm tot felul de formule și creștem strâmb. Când ne crește un picior mai lung, celălalt a rămas așa de scurt, încât la primul pas pe care vrem să-l facem, cădem, și ne scrintim unul din două. Dar, destulă filosofie socială. E timpul să ne aruncăm în brațele lui Morfeu, cum spuneau strămoșii noștri...

— Care, cei mai îndepărtați, sau cei din timpul fanarioților?

— Ori care, că nu mi-am cercetat încă actele de familie.

— Atunci să zicem, cum spuneau ai noștri, glumi Miron, să tragem un pui de somn.

Petruț se întinse pe canapea, își așeză lampa pe scaun, lângă căpătâi și rezemat pe o coastă, într'un cot, continuă să citească.

Miron se întinse cu fața'n sus, în pat, își aduse mânile sub cap și se gândi întâi la convorbirea avută, pe urmă se lăsă prins în mrejele ce-i întindea viitorul, care-l chema, și'n care se arunca cu încrederea necunoscătorului.

Câți-va ani de studii în străinătate a căror muncă avea să fie încununată de o lucrare la care visa adesea; pe urmă alte lucrări pe care le întrezărise numai într'o scăpărare a minții, și-apoi, cine i-ar putea spune ce mai avea să fie?

Dar înainte se va duce acasă, va mai revedea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

odată bătrâna Mânăstire a Neamțului, va asculta cum sună limpede în ceasuri de noapte clopotele ce cheamă din chilii spre rugăciuni, va rătăci pe poteci umbrite și se va odihni, ca unul ce nu cunoscuse nici un răgaz în deșirul puținilor ani de când fusese aruncat în mijlocul Bucureștilor, de care sufletul lui rămăsese tot așa de străin, cum era acum trei ani în urmă.



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

III

Se gândea să continue studiile în străinătate. Contrar firii altora din generaţia lui, pentru cari o diplomă era tot ce puteau dori, el simţea o nevoe adâncă de a învăţa şi a cunoaşte cât mai multe. Fiecare carte îi deschidea un nou colţ de viaţă şi perspective pe care până atunci nici nu le bănuise. O lume nouă i se perinda neîncetat pe subt ochi, îi frământa sufletul, îi aţâţa nervii, îl făcea să iubească sau să urască, împărtăşind pasiuni pe cari altfel nu le-ar fi cunoscut poate niciodată. Cetirile îndelungi îi sporiau experienţa despre oameni şi nu odată i se păru că-i întâlneşte pe stradă, că-i vede prin vitrinile marilor magazine de pe Calea Victoriei sau în trăsuri, trecând grăbiţi. I se părea că atunci eşise din paginile cărţilor şi nu odată îşi zicea, că aceştia pe cari îi întâlneşte la întâmplare, se trudesc să copieze vechile lui cunoştinţe. Lumea e aceiaşi pretutindeni. Deosebirile le creiază tradiţia şi vechile obiceiuri, cari se cimentează şi se transmit din generaţie în generaţie.

Ca unul care nu intrase încă în lupta de toate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zilele, își păstrase neatins idealul cu care pornești la optsprezece ani. Credea în corectitudinea oamenilor; cuvântul lor, îl lua drept literă scrisă, pe care să te poți bizui și își închipuia că mobilul acțiunilor lor era pornit din spirit dezinteresat, din jertfă uneori și întotdeauna din dorința sinceră de a face cât mai mult bine cu putință. Din cauza aceasta colegii lui de bancă, râdeau de naivitatea pe care nu știuse s'o facă dar portarul dela liceu, ca s'o vândă nouilor generații, ce aveau să facă același drum pe care mersese și el.

Îi lipseau armele ca să poată isbuti în viață. Dezinteresarea de care da dovadă îi era exploatată cu prisosință de cei din jurul lui și lucrările în scris, ce pregătise pentru unii din colegii lui de Universitate, aveau succesul pe care el însuși nu-l putuse obține nici odată. Timiditatea și rezerva cu care se prezenta în fața profesorilor îi micșorau calitățile și-i sporeau defectele, de aceia nu atrăsese în mod special atenția nici unui profesor. Pentru ei, era un student silitor, atât și nimic mai mult.

Acum, când își făcea o revizuire a conștiinței lui, se cutremură. Singur în București, nu cunoștea pe nimeni. Se simția străin, în mijlocul unei lumi, care vorbea aceiași limbă ca și dânsul, pe care nu o interesa însă nici într'un fel crizele lui sufletești.

Chinuit de problema aspră a viitorului, plecă acasă, cu diploma de licențiat în buzunar. Voia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să petreacă în liniște, lipsit de griji, ultima vacanță.

Tatăl său nu era un om cu totul lipsit de mijloace, deși i se micșorase în mod simțitor averea în urma unor întreprinderi neisbutite, în care se lăsase ademenit de niște oameni de afaceri, cu reputație și cu trecere pe la stăpânitorii zilei. Aceasta era cea dintâi încercare îndrăsneață de acest soi pe care o făcea, ademenit și de făgăduieli și de norocul ce dăduse peste alții. Concepția lui despre viață, era funcția de la stat, unde leafă și pensie îți asigură bătrânețele. Acum că nu isbutise, își întărise și mai mult vechea lui convingere, în care trăise o viață întreagă și de aceia începu a face primii pași pe lângă stâlpii județului, ca să obție o slujbă pentru Miron.

La judecătorie, tocmai, era vacant postul de stagiar. Fără să-i spună ceva lui Miron, tatăl său făcu o vizită prefectului, care în acelaș timp era și șeful partidului conservator, din localitate. După discuții îndelungate, obținu făgăduiala de a-i face numirea, cu condiția ca Miron să se înscrie în partid.

Se întoarse vesel acasă, și după ce prânziră, tatăl lui, aruncă o întrebare, mai mult la întâmplare parcă, „ce are de gând să facă de-acuma?" Atâta aștepta și Miron. Ii aminti tatălui său că-i făgăduise să-i înlesnească să studieze mai departe, în străinătate. Bătrânul Grindea se posomorî și pe un ton jalnic îi expuse situația financiară sdruncinată, imposibilitatea de a'și ține

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

făgăduielile date, bătrâneţea lui care i-a slăbit puterile. Continuă vorba, însă un zid de gheaţă se puse parcă între tată şi fiu. In cele din urmă îl sfătui să intre în magistratură, carieră nobilă, şi îi spuse că lucrurile au fost aranjate într'o şedinţă la club. — Eşti ca şi numit, adăugă, aş putea să te felicit, domnule judecător, zise apăsat. Vei face o cerere şi vei iscăli petiţia alăturată, simplă formalitate de altminteri.

Miron desfăcu hârtia ce i-o întinse tată-său, o ceti dintr'o aruncătură de ochi şi o lăsă să-i cadă din mâni. Încruntă sprâncenile şi faţa i se coloră roş.

— Şi dacă convingerile mele nu sunt astea, întrebă stăpânit.

— Cât despre asta, puţin să-ţi pese, spuse tatăl-său, Principalul e să fii numit; pe urmă, joci după cum se schimbă timpul.

Il privi mirat. Nici odată nu-i vorbise astfel, nici odată nu scăpase o vorbă de cinism din gura lui tată-su.

— Dacă voi face aşa, începu Miron, după o lungă tăcere, nu-ţi se pare că pătez dela început albul nepătat al magistraturei? Dacă principiile mele politice, presupunând că mi le-am format, nu sunt acelea pe care le profesează domnul prefect şi gruparea dumniei-sale, şi totuşi iscălesc o cerere de admitere printre dânşii, nu sunt eu oare un criminal care se furişează în casa altuia? Şi pe urmă, preţul cumpărărei mele să fie numirea într'o funcţie, într'un vot, şi poate, cine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

știe, mai pe urmă în amestecul lor la împărțirea dreptății, după care aleargă desnădăjduită atâta lume? Nu, tată, asta nu se va întâmpla cu mine, dar dacă voiai să se întâmple, trebuia să mă pregătești de mic, să nu te ascunzi nici tu, nici profesorii, cari sunt plătiți ca să formeze o lume mai bună, dându-și seama de sigur, de defectele aceleia în care trăesc ei.

— Dar zise mirat atunci tatăl său, și ce ai de gând să faci *domnul* meu? Poate nu știi că eu nu mai pot să-ți dau un ban de-acum înainte, că din ceia ce am, abea îmi voi putea târî zilele de azi pe mâine. Te-am făcut om, ești licențiat, trebue să-ți câștigi singur viața.

— Încă n'am terminat, mai am doi ani la litere.

— Eh, literele; în ziua de azi mori de foame cu știința. Cine se mai gândește la asta? Gândește-te serios la cele ce ți-am spus, încheie tată-su; mâine dimineață trebue să mergem la domnul prefect.

Tatăl său trecu în iatacul lui, după cum îi era obiceiul și se întinse pe divan. Miron rămase singur. I se părea că o lume întreagă se năruie asupra lui, îl sufocă și el stă gata să-și deie ultima suflare. O lume concentrată în sufletul lui tată-su, care îi apărea ca un străin acuma, pe care nu l-ar fi cunoscut niciodată. Rupsese un fir țesut de ani de zile, distrusese amintiri, dărâmase trecutul, care se ștergea acuma în dosul zidului de gheață, ce-i despărțea, nelăsând nimic

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care să umple golul ce-și căsca o gură tot mai largă. Atâția ani petrecuți laolaltă fără să se cunoască, fără să-și deie seamă că totul nu erau de cât convenții pe cari le respectau pentru lume. O negură i se lăsă parcă în față și în neorânduială, îi apăreau copilăria, viața de liceu, toată viața lui de până atuncea, în crâmpeie distrămate, fâșii de viață, din care curgea sângele amintirilor îngropate. Il înspăimânta trecutul și în casa părintească, unde a râs și a plâns de atâtea ori, peste cari au părut că trec atâtea clipe fericite, se simțea el însuși un străin. Tabloul din perete care înfățișa pe bunicul lui dupa tată, nu-i mai reamintea nimic; uitase că se jucase pe genunchii lui și degetele lui mici s'au încurcat adesea în barba albă a moșneagului; scaunele și divanurile vechi i se păreau că-i râd; oglinda mare, de Veneția, în care s'au oglindit atâtea fețe ce-au odrăslit din aceiași tulpină i se părea că-i arată zeci de ochi ce-i râd batjocoritor, nu-i mai era nimic prieten în casa aceasta, pe care o tulbura cu gândurile lui răsvrătitoare. Nu-i mai rămânea decât să plece, ca unul ce-a îndrăznit să le tulbure seninătatea liniștei lor.

In odaie, o rază lumina portretul în ulei al mamei lui. Se opri mirat, surprins de transfigurarea pe care o lua portretul. Frumoșii ochi albaștri păreau vii și fața zâmbea plină de bunătate. Gura, sta parcă gata să vorbească și îi auzea glasul ce venea din cine știe ce depărtări, mângâindu-l. Nu-i mai vorbise nimeni, de multă vreme,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

așa de dulce, vorba ce alină nu-i încălzise sufletul, și el asculta cum cad picurii amintirilor pe care le chema să vie cu altă viață, ce-a fost. — Nu, mamă, n'am să te las singură, spuse Miron și ridicându-se pe un scaun voi să dea jos portretul. Un strigăt de durere, ca o protestare, îl făcu să încremenească. Rămase cu mânile atârnând în aer, abea respirând. Raza de lumină dispăruse, fața nu mai zâmbea și triști, ochii albaștri, îl dojeneau blând pentru gândurile lui.

Portretul era trist și îl plângea pe dânsul parcă. Sărutând-o, ca altădată, își ceru ertare și ca unul ce avea să plece pe un drum lung și necunoscut, își alipi fruntea de buzele mamei sale și stătură așa, multă vreme îmbrățișați.

Sgomote îl făcură să tresară. Se deslipi de portret și în grabă începu să-și adune cărți, hainele, toate lucrurile lui.

Când se deschise ușa, tatăl lui rămase în prag, privind nedumerit. — Vrei să pleci, îl întrebă.

Abea putu rosti un „da", cuvânt ce i se rupse parcă dintr'însul. — Și unde?, adăugă. — La București, răspunse Miron, cu durere.

Clipe de tăcere se scurgeau grele, fiecare urmărindu-și gândurile lui. Cu mâna tremurătoare, Miron îngrămădia în giumandan lenjuri, haine, cărți. Tatăl său, care îi urmărea toate mișcările, rupse tăcerea; — Și nu vrei să te duci la domnul prefect? Acuma când totul e gata, adăugă.

— Cu neputință tată, răspunse Miron. In alte timpuri sau poate dacă nu aș fi avut profesori

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în cari să nu scânteieze o lumină de idealism, aș fi făcut ori ce, ca atâția alții. Azi însă nu pot. Să fii sigur că nu mă gândesc la ce vor zice ei, de mine, cum mă învățai tu când eram mic, să nu fac cutare sau cutare lucru, că „râde lumea de mine", ci conștiința mea ar rămâne neîmpăcată și aș fi mereu chinuit, nemulțumit de mine însumi. M'aș desprețui singur, și, vezi bine, asta n'o pot face. N'am atâta tărie de caracter, adăugă cu o ușoară nuanță de ironie. Imi pare rău, că îți pricinuesc această durere, la o vârstă când așteptai poate altăceva dela mine; judecă, dacă ai fi în locul meu la fel ai proceda. Bănuesc că-ți pare rău de ceia ce fac, dar poate îți pare mai mult rău că nu-ți poți tu realiza dorințele pe cari le clădeai pe umerii mei. Ne deosebim așa de mult unul de altul; două lumi care nu se pot înțelege, stau față în față ca doi...

— Străini, îi luă vorba din gură. Eu drept să-ți spui, nu te înțeleg. Apucăturile tale mi-au dat adesea de bănuit, însă credeam că dacă va trece timpul, te vei face și tu om, și vei ști să-ți cunoști interesele tale. Ce mă fac eu față de prefect? se căina tatăl lui. Ce are să zică lumea de noi?

— Iar lumea! Nu putem face un pas în casa asta fără să ne întrebăm ce va zice lumea, și niciodată nu ne-am întrebat ce va zice conștiința noastră.

— Și vrei să pleci, așa, fără nici o explicație, spuse tatăl său. Ar fi bine să mergem împreună

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

la prefect, să-i mulţumim de bunătatea şi grija ce ne poartă şi să-i cerem scuze.

— Scuze? Unui om pe care nici nu-l cunosc, pentru care nu am decât dispreţ? Să mă închin în faţa unui jefuitor, a unui bandit pe care îl ocrotesc legile şi politicianismul? Ai greşit tată. Dacă aş putea i-aşi frânge gâtul.

— Taci, nu striga aşa, să te-audă cineva.

— Să lăsăm discuţiile astea tată. Mai am încă puţină vreme până la ora plecării şi cel puţin minutele astea să nu le pierdem într'o ceartă nefolositoare.

După o pausă lungă, tatăl întrebă: — Şi ce-ai să faci la Bucureşti? — Voi munci să-mi câştig existenţa, răspunse Miron.

Bătrânul tăcu iar, se gândi, se întoarse cu spatele către Miron şi vârându-şi mâna în buzunar, scoase un portmoneu pe care îl cercetă cu atenţie, trase o hârtie de o sută şi după ce şi-l vârî în buzunar, întinse suta lui Miron, spunându-i: — Ţine, ai aici o sută de lei. Mai mult nu-ţi mai dau de-acuma. Fă ce vrei, eu nu te pot ţine, văd că nu-ţi mai sunt stăpân.

Miron se opri o clipă, dacă să primească sau nu banii. Se gândi să-i respingă, însă îşi dădu imediat seama că gestul acesta, era o jignire pe care i-o adresa tatălui său, şi primi.

Fără să scoată o vorbă, îi sărută mâna şi se despărţiră. Bătrânul căzu pe un scaun în iatac şi începu a plânge. Miron se îndepărtă de casa părintească, frământat de gânduri felurite, cari,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toate dădeau năvală, făcându-l să treacă prin zeci de stări sufleteşti deodată, ca un halucinat.

Pe bancheta cupeului de clasa a treia, închis în gândurile lui, alungă viziunile care-i treceau pe dinaintea ochilor şi-l chinuiau, încercând să deslege problema viitorului, care acum pentru întâia oară în viaţă, îi apărea în toate goliciunea ei.

Socoti să ocupe o funcţie la finanţe. Acolo sunt mulţi studenţi, care-şi împart timpul între universitate şi minister. Să plece în străinătate, îi era cu neputinţă chiar să se gândească.

Doi ani, până la terminare, nu e mult. Timp va avea, Sărbătorile şi Duminicile va fi liber, vara va avea o lună concediu, aşa că îşi va putea pregăti examenele. Cât ţinu drumul, îşi aranjă minută cu minută viaţa pe care avea s'o ducă de acum înainte.

Când scoborî pe peronul Gării de Nord, larma obicinuită la sosirea trenurilor, îl deşteptă ca dintr'un vis parcă. Dădu geamantanul unui „om cu mâna" şi amândoi porniră la vechea lui gazdă, pe Ştirbei-Vodă, care s'a bucurat văzându-l că se reîntoarce. Petruţ, plecase şi el.

Prima lui grije fu să se ducă la finanţe, după ce-şi făcu petiţia pe care o împături frumos şi o puse în buzunar. Era zi de audienţe la secretarul general. Se bucură, fiindcă nimerise la timp. O mulţime de lume aştepta ca domnul secretar general să primească. Uşierul lua cărţile de vizită pe care, zicea el, le dă secretarului. Câţiva domni, intrară înlăuntru fără să aştepte,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

portarul deschizându-le smerit ușa. Asta-i deputatul Pârjol, spuse cineva lângă dânsul, ăsta-i senatorul Mânălungă; ăsta-i deputatul Șaptecuie. Pe Miron îl miră numele acestea și îi veni să zâmbească, cu toate că se simțea foarte stânjenit în mijlocul lumei aceleia bine îmbrăcată, în care făcea un contrast isbitor. — Aș vrea să intru și eu la domnul secretar, spuse timid uşierului. — Aveți carte de vizită, îl întrebă acesta. Cum n'avea, luă o bucată de hârtie pe care-și scrise numele și titlul.

Uşierul o ceti, apoi îl măsură de sus până jos, nevenindu-i parcă să creadă că un licențiat poate fi așa de prost îmbrăcat, dădu din cap în semn că înțelege el nevoile oamenilor și îi luă biletul, fără să mai aibă pretenția să-i dea și vre-un bacșiș.

Se apropia ora 12 și domnul secretar tot nu primea încă. La douăsprezece și cinci sună uşierul, care se reîntoarse imediat din cabinet, deschise larg ușa, lăsând să intre lumea la audiență. In picioare, în fața biuroului lui, domnul secretar aștepta pe fiecare să vină să-i vorbească. Se apropiară de dânsul mai întâi cucoanele. Fiecare din ele îi vorbea încet și domnul secretar se retrăgea cu fiecare la geam, ca să fie mai departe de urechile indiscrete, fără voia lor chiar. La despărțire le săruta mâna, ca și când le-ar fi cunoscut de cine știe câtă vreme.

Inainte de a-i veni rândul lui Miron, un tânăr foarte bine îmbrăcat, cu mustața ridicată războ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nic în sus, parfumat, cu dungă la pantaloni, se apropie de biurou şi întinse o petiţie, împreună cu un bileţel. Domnul secretar ceti mai întâi bileţelul şi fără să-şi arunce măcar ochii pe petiţie îl întrebă de sănătatea lui conu Jorj, deputatul care îl recomanda pe tânărul Alexandru Constantinescu, pentru o funcţie în minister. La timp venişi, dragă Alexandre, îi spuse cu familiaritate secretarul general; s'a nimerit să am tocmai acuma patru locuri vacante.

Lui Miron îi svâcni inima de bucurie. Patru locuri vacante! Cu siguranţă că va fi numit şi el.

Am să te numesc împiegat definitiv de-a doua, continuă domnul secretar, dar păcat că n'ai decât patru clase, că te numeam de-a'ntâia. Dar cum o să mai stăm cel puţin un an la putere, o să te avansăm controlor fiscal. Luă condeiul şi puse pe petiţie rezoluţia.

Acum venia rândul lui Miron. Intinse tremurând petiţia şi aşteptă.

— Mda, rosti printre buze, domnul secretar, licenţiat în drept, post în Minister. Se opri şi-i aruncă o privire, măsurându-l. Miron plecă ochii în jos. Domnul secretar întoarse fila — găsi repede soluţia care-i convenea: — N'ai ataşat la cerere diploma de licenţiat, aşa că nu te putem numi.

Miron o scoase imediat din buzunar şi i-o întinse. Domnul secretar o ceti şi nemai având ce zice, răspunse: — Bine, las-o aici. Deocamdată *n'avem* nici un loc vacant, să treci peste trei zile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cum, n'are nici un loc vacant? îi veni să-i strige în față. N'a spus adineauri lui Constantinescu, că a venit tocmai la timp și acum nu mai are nici unul? Îi venea să-i dea cu ceva în cap, însă se stăpâni. Cum se poate să mintă cu atâta ușurință, și pe urmă el e licențiat, trebue să fie preferit unuia care are numai patru clase secundare. — Dar sunt licențiat, îndrăzni să spună Miron, făcând aluzie la Constantinescu.

— Licențiat, nelicențiat, spuse secretarul general, noi n'avem nevoe de licențiați. Toți umblați după slujbe. Să vii peste trei zile.

Ar fi voit să-i răspundă după cum gândia, însă se stăpâni. Salută și plecă posomorât. Ușierul care fusese de față la toată convorbirea, ar fi voit parcă să-i spună ceva, se mulțumi însă să dea din umeri și să-i arunce o privire de compătimire și așa de înțelegătoare, păzindu-se însă de ochii domnului secretar.

Peste trei zile, ușierul îl înștiință că nu e zi de audiență, și-l sfătui să vie Marți, din săptămâna viitoare.

— Sâmbătă e iarăși zi de audiență, spuse Miron, să viu mâine.

— Mâine, răspunse ușierul, nu se lucrează, e vacanță. Luni nu lucrăm decât după prânz, așa că Marți, poți veni că e zi de audiență.

Ceia ce-l necăjia mai mult din toate acestea, era starea de enervare pe care i-o da nădejdea că în cele din urmă va isbuti. Nu putea nici să citească, și nu avea liniște sufletească. Voia să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vadă sfârşită odată toată comedia aceasta, chiar dacă nu l-ar numi, numai să ştie că se poate apuca de ceva serios.

O luă pe Calea Victoriei, spre Şosea. Era o zi de început de toamnă şi la ora aceia, Şoseaua liniştită de multele trăsuri cari o frământă la ceasuri de seară, era pustie parcă. Câteva căruţe de ţară se pierdeau în zare, pe şleaul alb; când şi când, câte un birjar, care se întorcea spre casă să-şi schimbe caii, şi câte o trăsură, ce trecea grăbită, ca rătăcită în tăcerea aceia, se îndrepta spre oraş. Calde, razele soarelui se strecurau prin frunzişul teilor, sărutând fie ce frunză, care sta parcă gata să cadă la cea dintâi adiere răcoroasă. Miron se simţi şi mai trist. Podoaba care înveselea, însăşi natura, o vedea peste curând, ca în atâtea alte toamne, veştedă, la pământ, mutată de ici colo de vânturile aspre şi călcată în picioare de trecători grăbiţi şi sgribulind de frig. Frunzişul atât de admirat, în curând va ajunge ca o otreapă şi nimeni nu-l va plânge. Sub ochii noştri, o viaţă bogată în emoţiile pe care ni le dă, nesfârşitul verde, care îmbracă întreaga natură, dispare ca să renască altul, peste câteva luni, să odrăslească altă viaţă trunchiul, care adoarme şi el cât ţine frigul iernei. Şi noi nu învăţăm nimic din toată această refacere continuă a vieţei.

Ostenit, se aşeză pe o bancă, scoase o carte din buzunar, pe care o aşeză deschisă pe genunchi şi rămase aşa, cu ochii fixaţi pe o frunză, care se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1901-1932

clătina, gata să cadă la pământ. Nici un gând nu-i străbătea mintea obosită. O moleşeală i se strecura prin vine şi simţurile păreau că-i dormitează. Închise ochii, însă îi deschise repede, de teamă să nu adoarmă. In faţa lui, pe alee, câteva vrăbii ciuguleau în nisip. Le urmări mersul svelt, ţanţoş, în sărituri şi un surâs i se lăsă pe faţă. Căutându-şi hrana, vrăbiile se apropiară picioarele lui, gata-gata să-i sară pe botină. Miron stă nemişcat, urmărind cu privirea mişcările şi ascultându-le ciripitul de satisfacţie pe care îl scoteau. Un sgomot venit din spatele lui, din grădina unei vile, le speriă şi luându-şi sborul se urcară într'un tei, în frunzişul căruia se ascunseră, nemai auzindu-se decât un ciripit nervos, de parcă şi-ar fi povestit în graiul lor primejdia prin care trecuse.

Intorcându-şi capul în direcţia din care venise sgomotul, Miron, dădu ochii cu domnul Grigore Marcovici, bărbat politic din judeţul lui şi stabilit acuma în Bucureşti. Voi să fugă, însă glasul domnului Marcovici, care îl întrebă surâzând: — Ce mai faci Miroane? îl opri locului, aiurit. Dintr'odată, gândul i s'a întors, cu mulţi ani îndărăt. Când era copil îl vedea pe domnul Marcovici, în casele lor, mai cu seamă pe timpul alegerilor, îl vedea închizându-se cu tatăl lui şi alţi doi-trei în iatac, unde stăteau multă vreme şi tăinuiau, îl vedea la plecare, trecându-şi mâna lui aspră pe obrajii lui de copil, mângâindu-l şi punându-i apoi o piesă de cinci-zeci de bani în mână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o zi, tot în timpul alegerilor, tatăl său scoţându-şi batista din buzunar, îi căzu o hârtie mică, albă, împăturită în patru, pe care o găsi Miron, o desfăcu şi ceti pe ea, tipărit cu litere negre mari: Grigore Marcovici. Arătă hârtia mamei sale, care se făcu roşie la faţă, îi dădu o palmă peste obraz şi-i spuse c'a furat buletinul de alegeri al domnului Marcovici. Ce ştia el de toate acestea. De atunci îl duşmănia şi de câte ori se ivea în timpul alegerilor în casa tatălui lor, fugea, ascunzându-se să nu fie văzut de domnul deputat. Acum se întâlneau pe neaşteptate faţă'n faţă. Ar fi putut să-i spună toate necazurile lui, să-şi verşe durerea în sufletul acestui om, care nu mai îmbătrânea, să-i ceară un sprijin, pe care în virtutea prieteniei ce-o avea cu tatăl său, nu i l-ar fi putut refuza. O vorbă numai, l-ar fi scăpat din încurcăturile în cari se găsea şi i-ar fi uşurat calea în viaţă. Se stăpâni însă, mândru, şi nu-i destăinui nimic. La întrebarea domnului Marcovici, îi mulţumi, pe urmă îi dădu ştiri, pe care dealtminteri i le ceru, asupra familiei. D. Marcovici îl pofti să vie pe la dânsul ori decâte ori va avea „nevoie", mai mult chiar, stărui să vie deoarece aceasta i-ar face mare plăcere.

După ce se despărţiră, Miron, alerga, nu mergea pe drum, îndepărtându-se de omul pentru care nu avea decât dispreţ, deşi când era copil, vedea că toţi i se pleacă înainte, ascultându-i cu smerenie vorba. Ştia acuma, că domnul acesta, fost funcţionar pe vremuri, dilapidase banii pu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

blici, scăpase de închisoare prin fugă, trăi exilat, câţiva ani, peste hotare, după care se reîntoarse în ţară ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat. Se alese deputat guvernamental la colegiul al treilea, îşi făcea avere văzând cu ochii, şi era un om stimat şi temut de un judeţ întreg. El numea, el dădea afară din slujbe, cum îi plăcea. De omul acesta, avea oroare Miron, care nu putea pricepe judecata obişnuită a lumii. In oraşul lui mai văzuse oameni pe cari îi ocoliau toţi, fiindcă făcuseră aceleaşi fapte ca şi domnul Marcovici, pe care însă moralitatea publică îl indicase să vorbească în numele cinstei şi să fie permanent reprezentantul ţărănimei în parlament, ale cărei nevoi era trimis să le apere.

Ciudat lucru, se gândia Miron. Il ştiu toţi pe domnul Marcovici, cine este şi îi cunosc trecutul negru; în adâncul cugetului lor se găseau poate unii care îl dispreţuiau şi totuşi nici unul n'avea curajul să i-o spue în faţă. Toţi îşi duceau pălăria până la genunchi în faţa lui, se încovoiau smeriţi, se simţeau măguliţi dacă le întindea mâna pe care se grăbeau s'o strângă cu recunoştinţă, râdeau când râdea el şi erau trişti, dacă îl vedeau pe dânsul posomorât. Domnul Marcovici le pricepea toate acestea şi pentru a'şi spori popularitatea, dela o vreme nuntă şi botezuri nu se făceau fără dânsul. Cărţile lui de vizită le găseai în toate casele dela ţară, aşezate ca să se vadă cu uşurinţă de cel care călca pragul caselor de gospodari, cari voiau să-ţi arate parcă legă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turile ce aveau cu o persoană așa de însemnată. Miron, care vara călătoria mult prin județ, găsi pretutindeni aproape cărți de vizită ale d-lui Marcovici, ceti zeci de scrisori pe care el le trimisese sătenilor, văzu mii de fotografii și cărți poștale cu chipul marelui bărbat de stat. Un șnapan, care reușise să prostească atâta lume, gândea Miron. Își aminti, că odată, la un gospodar de frunte dintr'o comună din partea muntoasă a județului, avu o convorbire asupra cusururilor d-lui Marcovici, care aiurea ar fi fost de mult un om mort. Gospodarul îl ascultă până ce sfârși, apoi îi răspunse apăsat: — Pentru noi e bun așa cum e. Dacă nu vă place, să faceți dumneavoastră mai mult. Ce-a fost s'a trecut; are omul dușmani mulți, fiindcă e mai cu cap.

Domnul Marcovici stăpânea, putea face orice voia și dacă cineva îndrăznea să facă vre-o aluzie la trecutul lui, vorba îi ajungea la urechi și cel vinovat își pierdea slujba în douăzeci și patru de ore.

Cu omul acesta, stătuse Miron de vorbă, stăpânindu-și revolta de care îi era plin sufletul. Era un laș și el, neavând curajul să-i arunce disprețul în față și să-i întoarcă spatele. Îi era silă de el însuși, căci, vedea că e la fel cu toți ceilalți, cari tremurau de teamă înaintea domnului Marcovici. Defectele lui erau luate drept calități, și în această funcție, calitățile lui erau admirate, invidiate de cei care nu puteau face la fel.

In ochii mulțimei era luat drept model de vir-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

tute cetățenească și nu odată, părinții îl dădeau pe domnul Marcovici drept pildă copiilor lor. Miron vedea acuma tot ridicolul și comicul acestei situațiuni, și de-aceia în discuțiile pe care se întâmplase să le aibă cu unele persoane din orășelul lui, se exprimase cu cea mai deplină libertate, neavând nimic de ascuns din gândurile lui. De aceia, acuma îi era necaz că față de domnul Marcovici, fusese și el ca toți ceilalți. Încercă să examineze procesul, care se petrecuse într'ânsul, și abea atunci văzu că altfel nu putea să fie în clipele acelea.

Îl întrebase, ce mai face, cu o voce așa de prietenească, în cât el, care se simțea singur, în tot Bucureștii și nu auzise de mult o vorbă bună, avu o tresărire de bucurie, domnul Marcovici îi zâmbea părinteste, ca unui copil pe care nu l-ar fi văzut de mult.

Mâna lui moale, cârnoasă, i-o strânse prietenește pe-a lui, parc'ar fi voit să-i strecoare toată mulțumirea de care se bucura el, s'o împartă cu grijile lui ce se vedeau întipărite pe față. De aceia se simți dezarmat și neputincios. Părea că toată revolta de care îi era stăpânită întreaga făptură, pierise și văzu, că voința puternică a d-lui Marcovici pusese stăpânire pe simțurile lui, putând să le dirijeze cum ar voi. Domnul Marcovici gâci starea sufletească în care se găsea Miron, și un zâmbet de satisfacție îi răsări în față. Trebuia să fie tare, își zise Miron, să nu lase să-i surprindă alții suferințele lui. Ceia ce nu-și pu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tea erta, era ca tocmai domnul Marcovici să se poată bucura că l-a putut vedea în clipe de încercare.

Marți, aștepta să-i vină rândul de audiență la domnul secretar. Lume multă, ca de obicei când sunt audiențe. Convorbirile din jurul lui nu-l interesau, fiind absorbit în gândurile lui. Îl numește sau nu, întrebarea aceasta îl chinuia. Începu să se îndoiască și încercă să-și facă alte planuri. Rândul trecut fusese primit destul de rece și privirea aspră, tăioasă, a domnului secretar, îi spuse parcă să nu mai bată degeaba scările ministerului. Totuși, nu putea să-și închipue atâta dispreț față de un tânăr licențiat.

— Intră acuma, îl trase de mânecă ușierul, spunându-i să intre.

Miron tresări, deșteptat din gânduri, când se trezi față'n față cu domnul secretar, care-l întrebă din ochi ce vrea.

— Am venit să văd rezultatul cererei mele... Un post în minister... Mi-ați spus să viu peste trei zile... Sâmbătă a fost sărbătoare și Luni...

— Cum te numești? îl întrebă secretarul.

— Miron Grindea, licențiat...

— Bine domnule, îi spuse încântat secretarul că găsise răspunsul care-i convenea. De ce n'ai venit când ți-am spus; acuma toate posturile sunt ocupate, trebuia să vii la timp, n'am ce-ți face.

— Cererea era la D-stră, îndrăzni Miron, ca și cum ar fi voit să-i spue „n'aveai decât să mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numeşti", apoi adăugă: ziarele publică că mai sunt şi alte posturi vacante în minister. Văzând stăruinţa pe care o punea Grindea, secretarul general i-o tăie scurt: — Ce te iei după ziare? Nu mai e nici un loc, poţi să pleci.

— Vă rog să-mi înapoiaţi diploma, spuse Miron.

— Ia-o dela registratură, îi răspunse scurt.

Fără să salute pe domnul care îşi înfundase nasul în nişte dosare, eşi. Ochii îi pluteau în lacrimi şi ca prin o pânză, zări privirile pline de compătimire ale uşierului, ceia ce îi dădu oarecare curaj.

Se duse la registratură, însă n'o găsi, deacolo a fost trimis la un subdirector, care l-a trimes la alt sub-director şi de-aci la un director, şi aşa mai departe. O săptămână întreagă, în fiecare zi, umblă din biurou în biurou, pe care acum ajunsese să le cunoască bine fără să găsească ceia ce căuta, până ce desperat, se duse iar la secretar.

— Dumneata?! îl întrebă acesta cum îl văzu.

— Domnule secretar, spuse hotărât Miron, de-o săptămână îmi caut diploma în tot ministerul şi n'o găsesc. In altă parte nu poate fi decât aici, la dumneavoastră. Vă rog să mi-o înapoiaţi.

Secretarul îşi aruncă ochii pe biurou, pe o măsuţă alăturată, unde zăcea în neorînduială un vraf de hârtii şi îi spuse să caute printre ele.

Miron dădu la o parte câteva hârtii şi găsi neatinsă cererea lui, cu diploma în ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am găsit-o, spuse tare. Secretarul îi privi cum şi-a luat-o şi a pus-o cu grijă în buzunar. Fără să mai spună o vorbă, fără să-l salute măcar, Miron se îndreaptă spre uşă, petrecut de privirile îmblânzite ale secretarului, care, simţi poate în clipa aceia o remuşcare.

Când se găsi în stradă, se opri locului, răsuflând adânc. Cea dintâi încercare, nu-i izbutise şi o greutate mare îi apăsa umerii, parcă. Îşi făcu socoteala, că dacă va continua să solicite funcţii, îşi pierde zadarnic timpul, pe care l-ar putea întrebuinţa într'un mod mai folositor. Deocamdată, până ce-şi va putea găsi vre-un rost, ar fi bine să se înscrie în barou. Nu-şi făcea iluzii, că va avea procese din prima zi, însă, oricum, va putea să găsească cel puţin un început al existenţei. Ştia, că pentru a reuşi, în această carieră, e nevoie de multă faţadă. Clienţii sunt pretenţioşi şi cer cele mai adesea imposibilul. Faţada, le impune mai mult de cât orice. Pretudindeni exteriorul, pretutindeni în lumea aceasta faţada sclipitoare care să-ţi ice ochii.

Se întâlni cu un coleg de universitate şi amândoi au hotărât să meargă să se înscrie în barou. In ziua jurământului se simţi emoţionat. Închiriă o robă dela garderoba palatului şi gătit astfel, intră împreună cu alţi cinci colegi, cari depuneau jurământul în aceiaşi zi. Miron ceti formula scrisă pe o coală de hârtie ce-i tremura în mână, cu glasul plin de emoţie. Apoi veni rândul celorlalţi. In timpul acesta, aruncă priviri cer-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cetătoare asupra președintelui dela Curtea de Apel, care le primea jurământul. Sala mare, goală, cu crucea pe masă, cu biurourile mari, ridicate pe o estradă, cu băncile avocaților și ale împricinaților, îi da un fior de gheață. Căci totul era rece, sever în această sală unde a plâns și s'a bucurat atâta lume, după cum se înclina cumpăna dreptății.

După ce își ceti formula de jurământ, și cel din urmă dintre dânșii, președintele rosti o scurtă cuvântare ocazională prin care le atrăgea atenția asupra greutăților ce vor avea să întâmpine în carieră, asupra obligațiunilor ce au contractat față de societate și termină prin câteva cuvinte de încurajare. Se făcu o clipă tăcere. Privirile colegilor se ațintiră asupra lui Miron, dându-i parcă o delegație tacită ca să răspundă în numele tuturor. Stăpân pe sine, ceia ce miră oarecum pe președinte, îi mulțumi pentru sfaturile binevoitoare, luându-și angajamentul în numele colegilor lui, că vor respecta jurământul dat și mulțumi pentru încurajările ce primiseră. Președintele, la despărțire, le strânse mâna la toți și, grăbit intră în cabinetul lui, alături de sala de ședințe.

După ce-au înapoiat robele, veseli, au colindat cu toții, palatul de justiție, ca să-i facă cunoștința. Vechii avocați, treceau grăbiți pe lângă dânșii, cu servietele subsuoară, ca goniți de vântul dreptății parcă. Miron surâse de imaginea ce-i trecu prin minte și glumi spunând: — Parc'ar fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niște ciocli. Râseră și scoborâră scările în sala pașilor pierduți, unde o lume întreagă de țărani, orășeni, femei, își amestecau glasurile, într'unul singur, nelămurit, ca un hăuit ce-ar fi venit din cine știe ce îndepărtări. Se opriră la bufet și fiecare se simți obligat să deie un rând de sprițuri, urându-și succes, unul altuia.

— Am o ideie, spuse Popescu. Care dintre noi va avea primul proces să plătească cinci rânduri de sprițuri.

— Bun, ziseră toți într'un glas, aprobându-l.

— Și care dintre noi va pleda cel din urmă, primul proces, zise Miron, să plătească zece rânduri.

Și propunerea aceasta fu aprobată.

Afară pe scările Palatului, o mulțime de țărani, tolăniți la soare, dormitau în așteptare. Veniți din toată țara, cu mămăliga rece în desagi, în porturi diferite după localități, ca niște reprezentanți ai națiunei, ei așteptau zile de-a rândul, pe scările ce duc la dreptate, ziua cea mare pentru dânșii. Într'un grup de țărani, vorbele răsăreau aspre, amenințătoare. Dușmanii se luaseră la ceartă, imputându-și unul altuia, că se poartă degeaba pe drumuri, numai ca să-și facă *ambițul*.

Atâtea patimi clocoteau în sufletele lumei acesteia și nu era unul printre dânșii care să nu alerge setos de ani, după dreptate, și fiecare știa că dreptatea e cu dânsul.

Să împaci o lume de patimi, să potolești atâtea uri ce nasc adesea din lucruri de nimic, să îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

blânzești sufletele aprinse de dușmănie, iată ceia ce i se părea peste putință lui Miron. Și totuși, unora li se da dreptate, iar alții se întorceau acasă amărâți că plângerile lor, nu fusese ascultate, ducând cu ei convingerea că au fost nedreptățiți.

Miron se despărți de colegii lui și o luă în sus, pe malul Dâmboviței. Își aruncă privirile asupra apei murdare ce curgea leneș între malurile înalte și își aminti cum o văzuse, într'o escursie, limpede, curată, la obârșiile ei. Sărmană apă, își zise, te-ai intinat și tu în orașul acesta, ai pățit-o și tu ca atâtea suflete curate, pe care după câțiva ani de ședere în București nu le mai cunoști, atât de mult s'au schimbat.

Ca unul care nu avea nici un rost, Miron, mergea pe străzi, privind cu nepăsare lumea. Se opria din când în când la vitrinile prăvăliilor, apoi își continua mersul fără nici o țintă.

In dreptul bulevardului, la întretăerea cu Calea Victoriei, se întâlni cu Antonescu, fostul lui coleg. Era vesel și ținea să-și arate mulțumirea, față de dânsul.

— Știi, îi spuse, am fost numit magistrat. Uite, am decretul de numire în buzunar. Fără să mai aștepte, îl scoase repede și-l arătă.

— Cum ai făcut? îl întrebă Miron.

— Foarte simplu. Unchiul meu, știi senatorul, care venea la examene, e prietin bun cu ministrul, așa că în douăzeci și patru de ore, mă înțelegi, totul s'a făcut. Ia să fi îndrăznit să nu mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numească, Să fi văzut tapaj! Pregătise unchiul o demisie din club!...

— Va să zică şi-acolo tot aşa merge, spuse Miron.

— Ce vrei să faci? reluă Antonescu, altfel nu merge în ţara românească. Trebue să ai şi ceva spete.

Apoi, grăbit, îi strânse mâna şi-i spuse la revedere, adăugând: vezi, de încearcă şi tu. E aşa de cum se cade ministrul ăsta!

De sigur, că-i cum se cade, dacă l-a numit pe el, îşi spuse Miron. Antonescu, împărţitorul dreptăţei, el care trecea examenele cu ajutorul biletelor de recomandaţie la profesori şi cu ceia ce-i mai şopteau colegii. Va fi un magistrat excelent, domnul Antonescu! Carieră deschisă, avansare sigură, băiatul e îndrăzneţ şi va şti să-şi facă repede un loc mai bun.

Ciudată e şi lumea asta, îşi continuă Miron firul gândurilor lui. Câtă vreme eşti pe băncile şcoalei, se stabileşte o ierarhie, care naşte singură, după merit, după silinţa şi capacitatea fiecăruia. Pe urmă toate dispar, căci în viaţă se cer alte calităţi ca să izbuteşti. O abatere cât de mică din mersul obişnuit, te distruge, te îngroapă, te exilează din societate, ca pe un element nefolositor. Antonescu e magistrat şi el nici un post de împiegat, n'a fost în stare să capete. Şovăi şi începu a'şi face imputări. Adecă de ce nu i-ar fi spus tot ceia ce voia domnului Marcovici; de ce nu s'a dus cu el la secretar; decе n'au intrat îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ncr1901-1932

preună pe uşă înainte de ora fixată pentru audienţe, ca să vadă domnul secretar că are şi el pe cineva cu trecere? De ce nu a voit să facă toate acestea? In cele din urmă, îşi găsi scuza, că le făcea în vederea unui scop mai înalt, la care nu se gândea nici domnul Marcovici şi nici nu trecea prin mintea domnului secretar general. Un singur cuvânt numai de i-ar fi scăpat în clipa aceia, ar judeca altfel lucrurile acuma.

Se ruşină de gândurile ce-i venise, mustrându-se singur. Mai bine să moară, decât să ştie că şi datoreşte cariera unei imoralităţi pe care ar fi pus-o la baza vieţei lui. Să ştie că în orice clipă i-ar putea aminti domnul Marcovici, că lui îi datoreşte situaţia la care ar ajunge, că i-ar cere recunoştinţă în schimb şi l-ar face s'o mărturisească de faţă cu alţii, că l-ar putea ameninţa, în ajunul alegerilor, că în sfârşit ar avea mereu un stăpân de-asupra capului, nu, gândurile ce le avuse nu şi le putea ierta. Era hotărât acuma, mai mult decât oricând, să înfrunte viaţa cu pieptul deschis, să sufere toate lipsurile, decât să se plece înaintea vreunui domn Marcovici, oarecare. Intre el şi ei, începe lupta.

Când ajunse acasă, ostenit, se întinse pe sofaua dela picioarele patului şi adormi.

Câteva ciocănituri uşoare în uşă, nu-l deşteptară. Atunci uşa se deschise încetişor şi vechiul lui prieten Petruţ, care apărea, numai el ştia de unde, intră. Văzându-l că doarme nu-l deş-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

teptă. Se așeză la masă, cercetă cărțile, își alese una și se afundă în cetit.

Era o adevărată minune cum reușise să trăiască aproape patru ani în Capitală fără să aibă alt sprijin, decât binevoitoarea ospitalitate a colegilor și câțiva lei împrumutați, atunci când prietenii lui își primeau de-acasă pensia lunară. In neputință de a urma medicina, din completă lipsă de mijloace, intrase în timpul din urmă în biroul unui inginer, unde era plătit cu douăzeci și cinci de lei pe lună și lucra de la șapte dimineața până la unsprezece noaptea, alte ori și mai târziu. Avea o sănătate și o energie extraordinară, însă mizeria pe care o îndura, îi arăta fața suptă și îl făcuse să aibă frică de oameni. Atâta dușmănie, față de un om sărăcăcios îmbrăcat, neîndrăzneț, cuviincios și foarte tăcut, nu putea să priceapă de unde vine. Parcă îi imputau toți sărăcia, de care nu era vinovat și care le inspira o așa de mare neîncredere. In schimb, munca lui era exploatată și cercul de cunoștințe, pe care îl făcuse, știuse a stoarce din capacitatea acestui tânăr, care niciodată nu-și putuse aprecia munca ci se mulțumea cu ceia ce i se arunca de așa zișii binefăcători ai lui, mulțumiți, poate, că și-au făcut pomană cu dânsul.

— Tu ești, Petruț, zise Miron mirat, deșteptându-se.

Cei doi prieteni care nu se văzuseră de multă vreme, se îmbrățișară, veseli că se regăsesc ia-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mgr1901-1932

răși. Mai cu seamă Miron, se simțea mulțumit că are cui să-și verse amarul suferințelor lui, că în sfârșit a găsit pe cineva căruia să-și descarce sufletul, atât de încărcat.

— Nu știi ceva? îi spusè Petruț.

Miron, îl întrebă din ochi, curios să afle.

— Am scăpat, continuă Petruț. M'a numit funcționar la primărie, cu un salar de optzeci de lei în mână. De-acuma am scăpat de mizerie. M'am înscris și la drept.

— Bravo, Petruț, îi luă vorba Miron, și eu m'am înscris în barou; când vei avea vre-un proces, ai apărător, gratis, până ți-i lua și tu licența.

— Așa dar, nu mai pleci? întrebă Petruț.

— Cu ce? răspunse Miron, arătându-i ultimii patruzeci de lei, pe cari îi mai avea. Am dreptul să cheltuesc zece din ei; ceilalți, am să-i dau gazdei: chiria pe luna viitoare. Să ne asigurăm mai întâi locul unde să ne punem capul, zise râzând, apoi, îi povesti scena pe care o avuse cu tatăl său la despărțire.

— Mai bine așa, zise Petruț, de murit n'o să murim așa de repede.

— Dar nici viață bună n'o să ducem. Nu vezi, sunt în stare să te sfâșie; mai răi decât animalele sălbatice. Cred că noi am trăi mai bine într'o cușcă dintr'o menajerie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Râseră amândoi de acest viitor neașteptat la care nici nu se gândiseră.

Miron care nu mâncase nimic din ajun, simți că-i e foame și propuse să meargă undeva, la vre-un birt, unde-ar putea sta de vorbă.

— Fac eu cinste, spuse Petruț. Uite, am luat prima leafă și scoase din buzunar banii pe care-i puse pe masă, părând mulțumit. Nici odată, n'am avut în mână atâția bani, continuă el. Trăind *luxos*, îmi mai rămân treizeci de lei. Să sărbătorim seara de astăzi, o îndoită sărbătoare: inscrierea ta în barou și prima mea leafă.

— Un singur lucru, vreau să știu, întrebă Miron, cum ai isbutit?

— Eșisem dela inginer seara, la nouă, ca de obiceiu. Fac câțiva pași, când simt că cineva mă bate pe spate și mă întreabă: Tu ești Manolescu? Când mă întorc, dădui cu ochii peste Ciobanu, ți-aduci aminte de el. Miron dădu din cap. Am plecat împreună și pe drum i-am povestit viața mea. Mi-a spus atunci că el e funcționar la primărie și ar putea să-mi facă vre-un rost acolo, să trec a doua zi pe la el. Îți închipuiești că n'am putut dormi toată noaptea, așteptând să se facă ziuă.

— Așa, da, întări Miron. Ciobanu era cu un an înaintea noastră în liceu, și nu-ți va cere nimic în schimb. Nici nu-ți dai seamă ce noroc ai avut. Faci parte dintre acei foarte puțini, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care mai mult întâmplarea îi ajută. Acuma putem pleca în oraș, adăogă mulțumit de prietenul lui, care s'a luptat aproape patru ani în cea mai sfâșietoare mizerie, totuși, nu l-a răpus, și nu i-a putut întuneca idealismul, singura forță care veghea asupră-i mângâindu-i ceasurile de restriște.



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

Frau Silber, gazda lui Miron, e o femee trecută de cincizeci de ani, însă după faţa fragedă încă şi părul negru, colorat de albe şuviţe pe la tâmple, nu pare decât de patruzeci. Trăeşte singură, cu băeţelul ei Hans, în clasa a şasea de liceu. Cele două fete ale ei, una e măritată cu un inginer din Berlin; cealaltă, al cărei portret în ulei e aşezat în odaia lui Miron, e cântăreaţă de operă în Italia, unde s'a măritat cu fiul unui fabricant din Bavaria, mare diletant el însuşi şi compozitor. Când va termina Hans liceul, mama şi fiul, vor pleca la Berlin.

Miron are o deosebită stimă pentru Frau Silber, carè îl consideră, ca pe un copil al ei, căruia la vârsta ce a ajuns i-a dat libertatea deplină de acţiune. Când a auzit că s'a înscris în barou şi e avocat, bucuria ei a fost mare. L-a felicitat şi l-a poftit la cină, pe care o pregătise în onoarea lui.

A doua zi, când se întoarse din oraş, Miron observă oarecare schimbare în antret, care era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai îngrijit acuma. Frau Silber pusese o măsuță, câteva scaune și un jilț de trestie. Miron surâse văzând această schimbare, făcută în vederea viitoarei lui clientele, asupra căreia nu-și făcea deloc iluzii, lucru ce-i era indiferent în cele din urmă.

După două săptămâni, minune, într'o dimineață pe la orele nouă, pe când se pregătea să iasă, ca să se ducă la judecătoria de alături, unde îi plăcea să observe clienți și avocați, o doamnă îl întâmpină în pragul ușei.

— Domnul avocat Grindea, întrebă ea.

— Da, doamnă, răspunse Miron, roșind până în vârful urechilor.

— Aș dori să vorbesc cu d-voastră, începu doamna, uitându-se în jurul ei și dându-i a înțelege că trebue poftită înlăuntru.

Când fură în odaia de „consultație", camera lui Miron, care-i servea în același timp de cameră de culcare, de salon, de bibliotecă și nu odată de sofragerie, dându-i toate întrebuințările cu putință, doamna își aruncă neglijent poșeta pe măsuță, se descheie la mantilă, lăsând să i se vadă goliciunea pieptului abea acoperit de bluză, apoi cu mișcări repezi, parând că vrea să rupă nasturii, începu a'și desbrăca mănușile. Le scoase din mâni, lăsând să i se vadă degetele încărcate cu inele cu pietre sclipitoare, așeză mănușile pe masa încărcată de cărți, zâmbi aruncându-și privirile asupra întregei camere, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care o examină în fugă. Miron îi urmărea toate mişcările, aşteptând să înceapă.

— Cetiţi mult, zise doamna, arătând cărţile de pe masă şi rafturile unei biblioteci improvizate.

Miron nu răspunse.

— Se cunoaşte că sunteţi advocat tânăr, continuă ea. Aveţi părinţi?

Intrebarea îl uimi. Răspunse în silă, „da". Ar fi voit acum să scape de femeia aceasta, s'o dea afară, însă se stăpâni, hotărît să aştepte sfârşitul. Dacă are vre-un proces, o va refuza, pretextând că e ocupat cu examenele la facultate.

— Toate începuturile sunt grele, reluă necunoscuta. Câteva procese numai, te fac cunoscut şi dispare timiditatea debutului. E bine să fie omul răbdător. O, câţi tineri n'am cunoscut eu la începutul carierei lor, şi după ce au început a'şi face afacerile, erau de nerecunoscut. Aşa se va întâmpla şi cu dumneata, domnule Grindea. Pe urmă ai să mă uiţi şi n'ai să mă mai cunoşti, ca toţi ceilalţi.

Miron o privea cu cea mai mare atenţie şi o asculta cu băgare de seamă, neştiind unde are să ajungă. Doamna continuă firul întrerupt:

— Clientela nu vine aşa de uşor; trebue să ai cunoscuţi, să fie cineva care să te recomande, o persoană binevoitoare cu multe cunoştinţe, altfel clientul fuge, se duce la un „nume". De ce te miri, îl întrebă pe un ton familiar. Aşa e'n viaţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamnă, voi să vorbească Mîron.

— Știu, ai să spui că vrei să afli obiectul vizitei mele, ca să pari grăbit și ocupat. Eu știu că n'aveți nimic de făcut acuma și așteptați ca săracul paștele, un nenorocit care să greșească drumul la voi.

— Nu credeți că-i o insultă, ceia ce-mi spuneți, vorbi Miron.

Necunoscuta râse cu poftă, apoi continuă:

— Și-acum să-ți spun domnule avocat, scopul vizitei mele, de oarece văd că sunteți foarte nerăbdător. Mai nerăbdător chiar decât alții. Iți propun să lucrăm împreună.

Miron făcu niște ochi mirați, neînțelegând ce vrea să spue:

— Foarte simplu, reluă doamna. Dumneata n'ai procese, și eu am destui, care au afaceri pe la judecătorie și tribunal, și la nevoe îi pot găsi. La început, eu primesc șaizeci la sută din onorar, dumneata restul. După ce afacerile încep să meargă, împărțim pe din două, iar din procesele pe care întâmplător le vei lua singur, mie mi se cuvine treizeci la sută. Facem tovărășie pe un an, pe urmă vom vedea.

Amețit de vorbele ei, cari-i curgeau șuvoi, Miron, asculta înmărmurit. Nu-i venea să creadă cele ce auzea și totuși vorbele îi înțepau ca niște ace auzul.

Doamna se făcu că vrea să-și scoată batista din poșetă, dar printr'o mișcare anume greșită, lăsă să-i cadă pe masă câteva monezi de aur, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care, le puse nepăsătoare oarecum, îndărăt. O privi atent și abea atunci observă ochii cu cearcăne negre în jurul lor, orbajii pudrați, vopsiți cu roz, buzele înroșite, ca o bucată de carne învechită. Parfumul pe care îl răspândea în jurul ei, îl înecă și îl cuprinse o scârbă nesfârșită de această femeie pe care n'o cunoștea, n'o știa de unde vine și totuși venise să-i facă propunerea de a-i înlesni începutul carierei.

— Verdictul, domnul meu, spuse ea neobișnuită cu așteptările prea lungi.

— Doamnă, răspunse Miron, vă mulțumesc că v'ați gândit tocmai la mine, însă pentru moment n'o să pot să mă ocup prea mult de avocatură, voind să-mi continui studiile, așa că deocamdată mă voi mulțumi cu clientela care... va veni dela sine. Aș dori chiar, să nu fiu prea mult ocupat în această direcție.

— Da-a, făcu doamna, părând surprinsă. O să așteptați mult și bine atunci. Mă miram eu să putem face ceva împreună. Cum te-am văzut, mi-am dat seama c'am greșit adresa.

Spunând acestea, doamna se ridică de pe scaun, își vârî mănușile în mâini, se închee la mantilă și fără să-i întindă mâna, se duse spre ușă, unde se opri o clipă, întorcând capul. Buna ziua, spuse scurt, cu o nuanță de ironie, ascunzându-și ura ce isbucnia din toată făptura ei, ca unei femei umilite, neobișnuită a fi refuzată.

Rămas singur, i se păru că totul n'a fost decât un vis urât din care se deșteaptă. Se repezi la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indri1901-1932

geamuri pe care le deschise, lăsând să năvălească în odae aerul proaspăt, care alunga mirosurile ce lăsase în urma'ei această femee. De unde știa ea că s'a înscris în barou, cine-i spusese unde locuește? Din partea unui misit, curajul ar fi fost prea mare. Dar o femee, când e îndrăsneață, face orice. Îi revăzu privirile când se opri în cadrul ușei. Părea o femee rănită în amorul ei propriu, când e respinsă. Cu siguranță că mai mult dorea dragostea lui, procesele fiind un pretext în cele din urmă. I se cutremură pielea de pe el, numai gândindu-se la brațele puhabe ce stăteau gata, întinse, să-l strângă în ele ca într'un clește și-l cuprinse o nesfârșită scârbă.

Renunță de a se mai duce în ziua aceia la judecătorie. Rămase toată dimineața în casă, cetind. Când veni ora mesei, scoase o bucată de pâine și câteva mezeluri rămase de cu seară, mâncă cu poftă, pe urmă plecă în oraș trecând nepăsător pe lângă oameni. Când fu aproape de Palatul de justiție, începu să râdă, punându-și întrebarea, ce caută el acolo, când n'are nici o afacere. „Am, n'am procese, cu la unsprezece trecute fix", spunea eroul lui Caragiale, tot așa și eu, își zise Miron, „am, n'am", mă duc la Tribunal.

In vasta sală a pașilor pierduți, se simți așa de mic, așa de neînsemnat, încât i se părea că toată lumea se uită la dânsul, deși fiecare era ocupat aci, urmărindu-și încordat gândurile cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cari venise. Parcă prezența lui, încurca toată lumea aceasta așa de variată pe care interese așa de deosebite o adusese aici. Vedea colegii lui, îmbrăcați în robe, cu geanta subsuoară, discutând aprins cu clienții, în timp ce alții treceau grăbiți pe lângă dânsul, aruncându-i o privire la iuțeală, așteptând parcă să se iee după ei. Îi vedea urcând scările la Curte, trecând tot așa de grăbiți pe dinaintea ușilor secțiilor, ca pe urmă să scoboare pe scările opuse, în sala pașilor pierduți, adulmecând după clienți, care încă n'aveau avocat, cum aleargă copoii după vânatul ce-l presimt după urme.

Un grup de advocați, discutând aprins într'un colț, gesticulau, se combăteau. Curios, Miron, se apropiă de grupul acela. Bănuia că se discută vre-o chestie juridică, ceia ce l-ar fi interesat, desigur, însă auzi discutându-se situația guvernului și a partidului de opoziție care, fatal, nefiind altele, urma să ia succesiunea.

— Vom sta de data aceasta patru ani încheiați, spuse satisfăcut, cu un aer de vădită superioritate, domnul Brătescu, advocat și deputat.

— Da, da, să știți că așa e, repetară în cor, advocații Popescu și Stan, avocați ai Statului abea de două luni.

— Nu stați, mă, nici până la anul nou. Sărbătorile jumătate și jumătate, ripostă domnul Panaitescu. Mi-a spus „șeful" și ce spune șeful nostru e sfânt.

— O să știe el mai bine decât noi, mă, tună

Muzeul Digital al Romanului Românesc
ev.staatsbibliothek.de/mdr1901-1932

domnul Brătescu, ca să audă toți cei cari se adunaseră în jurul lor.

Pe urmă le întoarse spatele, spuse ceva la ureche unui domn care sta în grupul celor ce ascultau desvăluirea secretelor politice și amândoi se îndreptară spre bufet.

— S'a ramolit și conu Nicu, zise Panaitescu. De acu n'o duce mult.

— Ramolit, e cam ramolit, răspunse tânărul avocat Stan, însă știe ce spune. Are multă experiență.

Necunoscuta, care fusese de dimineață pe la Miron, trecu acuma pe lângă grupul de advocați însoțită de domnul Alexandrescu, unul din advocații cunoscuți. Stan și Panaitescu s'au grăbit s'o salute, ridicându-și togele de pe cap, cu un gest care voia parcă să arate că acesta e un semn de o deosebită considerație, Necunoscuta le răspunse zâmbind, însă cu ochii la Miron, căruia părea a-i arăta cine e ea, și se alipi de Alexandrescu.

Când se întoarse, îi aruncă o privire și mai semnificativă, de dispreț, măsurându-l din creștet până'n tălpi, ca voind parcă să-i arate puterea de care dispunea și jertfa ce o făcuse interesându-se de soarta unui biet prăpădit ca dânsul. Miron, pricepu. Ea râse satisfăcută, văzând c'a fost înțeleasă. Îi era rușine de dânsul, de batjocura ei, îi venea să se repeadă la ea, să-i rupă hainele, să-i dea jos masca de pudră de pe față, însă se stăpâni și ca și cum nu s'ar fi întâmplat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nimic, o aşteptă să mai treacă odată pe dinaintea lui, să-i întoarcă spatele, când se va uita la dânsul. Mulţumită de ea însăşi, se apropie din nou de grup, aruncând de departe priviri împăciuitoare lui Miron. O aşteptă până se apropie şi atunci, dintr'o mişcare pe care numai ea o înţelegea, întoarse spatele şi se îndreptă spre secţia treia, intrând în şedinţă.

Se judeca un proces de moştenire. Defunctul lăsase cea mai bună parte din averea sa unui cârciumar, cu care fusese prieten, desmoştenindu-şi astfel pe copiii lui. Un advocat tânăr le apăra cauza, cu un talent care făcea şi pe judecători şi pe colegii lui să-i dea atenţie. Argumentele pe care le aducea, dovezile pe care le prezinta, că testamentul a fost făcut sub influenţa cârciumarului, care mai primise în felul acesta încă două moşteniri, demonstrau până la evidenţă manoperile întrebuinţate. Advocatul cârciumarului, unul dintre cei cu renume în barou, cu reputaţie şi cu greutate politică, dovedia legalitatea actului defunctului, în fraze, în care strecura cu dibăcie ameninţări la adresa judecătorului, pe care ei le înţelegeau aşa de bine, şi când ajunse la combaterea argumentelor adversarului său, luă faţă de dânsul un ton de protecţie, având aerul că-l încurajează pentru pledoarie. Luând cuvântul în replică, adversarul său, a fost scurt, tăios, respingând elogiile şi ironizând în vorbe, care nu cruţă, tonul de protecţie al colegului său.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Miron simțea o bucurie nespusă auzindu-l vorbind și se simțea atras de tânărul cu ochii albaștri, figura serioasă și demnă, după cum se cerea Aștepta acuma sentința, deși era mai dinainte convins, că moștenitorii vor câștiga. Moștenitorii însă, au pierdut procesul. Advocatul care câștigase, nu-și putu reține un surâs de mulțumire, aruncând în acelaș timp o privire biruitoare asupra colegului său, care, strângându-și servieta, părăsi sala.

Nu e dreptate, spuse Miron, și nici nu poate să fie atâta vreme cât soarta aceluia care o împarte, e în mâna politicianului cu trecere în partid, care terorizează pe cei ce judecă, oameni și ei, cu slăbiciuni la care e greu să renunți mai cu osebire dela o anumită vârstă.

Celelalte procese care veneau la rând, s'au amânat: procedura neîndeplinită, cerere de admitere de noi martori, conivență între advocați.

Unul voia să se judece cu orice preț, însă partea adversă ridică un incident, pe care tribunalul îl admise și îl amână din nou, cine știe pentru a câta oară.

— Dar bine domnilor, spuse cel interesat când se ridică ședința, de trei ani bat scările tribunalului și niciodată n'am putut intra în fond. Ce fel de treabă-i asta? Cu procedura dumneavoastră, nici peste douăzeci de ani n'am să capăt dreptate. M'am plictisit. Las dracului de proces și mai bine mă'npac. Atât aștepta și partea adversă, care voia să profite de acest incident după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ridicarea şedinţei, ca să-l decidă să se împace şi astfel să stingă acţiunea.

Nici în templul dreptăţei nu e dreptate, se gândi Miron. Dar trebuie să fie cineva nebun ca să vie tocmai aici s'o găsească. Femeia legată la ochi, care ţine în cumpănă balanţa dreptăţei, i se păru un simbol de o ironie crudă. Imaginaţia omenească, a inventat tot ceia ce a voit, ca să dea aparenţe de legalitate, aşa cum le-a stabilit, tuturor actelor ei. Legile făcute pentru toţi, nu sunt în fapt decât o armă teribilă de apărare şi de stăpânire, a unei clase împotriva celorlalte, pe care le ţin subjugate, în respectul lor. In ierarhia socială, cei cari stau în frunte, sunt în afară de orice lege. Voinţa lor e mai tare decât orice şi cine le-a stat sau le-ar putea sta împotrivă? O mentalitate ciudată, stăpâneşte încă. Dispreţ faţă de inferiori, slugărnicie faţă de cei care stau pe o treaptă mai presus de tine. Ne obişnuim a ne desconsidera pe noi înşine, cât mai mult cu putinţă, dacă aceasta e în folosul nostru.

In fond, nu vedea nici o deosebire între cele două partide, zise de guvernământ, care, ca aduse de un resort nevăzut se înlocuiau pe rând la putere.

Orice idee generoasă, ori de unde ar fi venit, trebuia stârpită şi o bursă în străinătate pentru mai mulţi ani, e oricând la îndemână, o slujbă grasă de asemeni, un loc într'un consiliu de administraţie, la cine ştie ce întreprindere se găseşte în totdeauna, când e nevoe. Cel care aducea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901_1932

o idee nouă, cădea repede în cursă, onorariile grase erau prea ispititoare, dorința de a-și face o situație cât mai repede, de a se simți onorați, măguliți și invidiați îi făcea pe mulți să judece lucrurile mai practic și să cedeze atenției ce li se dădea de către aceia, cari știau, că în modul acesta își recrutează cei mai fanatici apărători.

Nici nu-și dăduse seama când ajunsese la Capșa, preocupat cum era de politică. Își aruncă ochii pe geam și zări înlăuntru pe domnul Marcovici, singurul pe care îl cunoștea. In colo nu văzu decât ghete de lac, pantaloni cu dungă, câteva monocluri și cărarea la spate a unui domn, care stătea cu dosul în fața geamului. Își întoarse privirile dela acest spectacol ce se oferea zilnic, în mod gratuit, trecătorilor și își continuă drumul.

La ora aceia, spre inserate, într'un lung șir ce părea că nu se mai sfârșește, veneau trăsurile luxoase, dela Șosea. Se opri în loc, lăsând să-i defileze pe dinainte o lume de fericiți poate și de cuceritori, care se îndreptau spre faivoclocurile și cluburile care-și deschideau porțile, gata să primească.

— Cuconașule, fie-vă milă de mine, auzi un glas plângător lângă dânsul. Cerșetorul în sdrențe aproape, avea animată de piept o biată Trecere a Dunării, înegrită de vreme, care voia să-i reamintească parcă celui ce o purta, că sunt atâtea valuri în lumea aceasta, pe care nu le poți trece și te înghit încetul cu încetul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Miron îi dădu douăzeci de bani și se îndepărtă de veteranul care nu semăna de loc cu cel cântat în poezii patriotice, sau ridicat în slavă la cine știe ce festivaluri naționale de oratori ocazionali.

Totul se rezumă în vorbe cu care ne-au fost pervertite sufletele, ca atunci când ne isbim de realitatea crudă să avem desamăgiri și nesfârșita durere a unui rău necunoscut, a unei dureri ce zace în noi și nu știm de unde vine. Cine, în viața de toate zilele să stea să se oprească un minut, lângă acest veteran, care nu mai interesa, când sunt atâtea femei, cari bat trotoarul Căei Victoria pentru a fi văzute și a opri în loc trecătorii, cu sau fără voia lor, se întrebă Miron. Cei săraci sunt un fel de decor în viața altora, un rău necesar, pentru a o armoniza, un motiv pentru a dovedi în ochii mulțimei umanitarismul celor bogați. Dacă, prin cine știe ce întâmplare ei nu ar exista, ar trebui inventați, căci fără dânșii viața ar deveni plicticoasă și fără rost în clipe de duioșie sufletească.

Ah, domnule Marcovici, își zise Miron, acuma te înțeleg foarte bine. Ai toată dreptatea să fii așa cum ești, fiindcă-ți aperi interesele dumitale și ale clasei, în care te găsești. Pe când, noi ce suntem? Niște biete animale, care dacă începem a cugeta, suntem striviți de ordinea alcătuirilor dumneavoastră. Pentru voi toate drepturile, pentru noi numai datorii și obligațiile pe cari ni le impuneți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bagă de seamă domnule, îi spuse lui Miron, un domn, elegant îmbrăcat, îmbrâncindu-l de pe marginea trotuarului.

Il privi şi văzu în ochii necunoscutului o nesfârşită ură.

— Mă rog?, zise Miron.

— Ce-ai zis? întrebă provocator domnul.

— N'am fost atent, răspunse foarte liniştit Miron.

— Ce, eşti şi obraznic? Sergent, psst! chemă necunoscutul.

— Lasă-l dragă, inzistară cucoanele cari însoţeau pe necunoscut, vrei să pierdem fixul?

— Să nu insulţi domnule, vorbi Miron, să fii cuviincios şi să nu îmbrânceşti lumea când mergi pe stradă.

— Cum, ce-ai zis?

— Am spus, că eşti o canalie.

— Cum? îşi sări din minte necunoscutul. Ştii d-ta cine sunt eu?

— De sigur, o canalie, spuse apăsat Miron, liniştit în aparenţă.

— O să-ţi arăt eu ţie, răspunse necunoscutul. Sergent, psst!

— Ce tot chemi sergentul domnule, răspunse Miron. Vrei să pari un om de onoare, poftim cartea mea de vizită. Spunând acestea îi întinse cartea de vizită.

Necunoscutul îngălbeni, vru să spună câteva cuvinte, însă le bâlbâi. Cucoanele care-l însoţeau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îl luară de subțiori spunându-i: „Hai dragă, duel ne trebue?"

Fără bărbăție, necunoscutul se lăsă imediat convins de argumentele însoțitoarelor și plecă uitând de sergent.

— Ce laşitate, spuse Miron. Te insultă și dacă nu primești batjocura, face apel la sergentul de stradă. Dacă îi aplici legile lui de onoare, de care face mare caz, se îngălbinește, tremură, și-și ia tălpăşița. Aştia stăpânesc!

Trăsurile treceau una după alta, venind dela Şosea. Grajdurile golite, animalele și stăpânii lor după ce își făcuseră obișnuita plimbare, se reîntorceau să-și reintegreze fiecare apartamentele lor.

Ce nenorociți, gândi Miron, toți aceștia care cred că suprema satisfacție a vieței consiă numai în aparențe. Ori ce gest, ori ce mișcare pe care o fac, ei așteaptă să vadă impresia lăsată. Absorbiți și mereu preocupați de ce va zice lumea, ei nu mai au timp să cugete, creerul lor se atrofiază parcă, viața lor devenind o repetiție zilnică de fiecare clipă, o absurditate în cele din urmă.

Când ajunse acasă era devreme încă. Frau Silber, la geam, cetea un roman, iar fiul ei își pregătea lecțiile pe a doua zi. In afară de realitatea vieței, Frau Silber, simțea nevoia unei alte lumi, pe care n'o găsea decât în cărți. Nu-și făcea nici o fală din cunoașterea clasicilor germani, ceia ce era o datorie pentru fiecare din neamul ei. Era abonată la o revistă literară, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să fie în curent cu mişcarea nouă şi cu diversele curente. Şi când te gândeşti că aproape toţi germanii sunt la fel ca Frau Silber, îşi spuse Miron, te cuprinde groaza privind la cele ce se petrec la noi, unde stăpâneşte întunericul, acolo de unde ar trebui să ţâşnească lumina. De-aceia suntem atât de înapoiaţi!

Se întinse pe canapea, îşi puse mâinile sub cap, închise ochii, cercând să alunge gândurile cari îl chinuiau şi foamea pe care trebuia să o prelungească până a doua zi.

Clientela nu venea, şi puţinele procese ce le-a avut, le-a pledat gratis. Îi era milă de nenorociţii, cari la întâmplare, au intrat sfioşi la primul avocat care le-a eşit în cale, i-au mărturisit necazurile ce-i aduceau şi i-au cerut un ajutor. Putea face altfel? Conştiinţa îi spunea că nu. Vor veni mai târziu alţii.

A doua zi, un domn bine îmbrăcat, îi bătu în uşă. Deschise.

— Aici stă avocatul Grindea? întrebă poruncitor domnul:

— Aici. Doriţi să vorbiţi cu el? răspunse Miron.

— Da, spuse apăsat, domnul, intrând în odaie.

— Eu sunt, zise atunci Miron.

— Dumneata?... făcu mirat străinul. Apoi, după o clipă de gândire: — Ei fie, nu mă mai duc la altul. Norocul dumitale. Te văd că eşti tânăr, dar asta nu poate să strice. Uite ce e tinere, continuă domnul. Eu sunt domnul Arghi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ropol, arendaș în Ialomița. Ai să te duci la *trebunal* să-mi faci o transcriere. Am cumpărat o moșie. Să-mi faci toate formele. La douăsprezece te găsesc la notariat. Ai dela mine o sută de lei. Poftim cincizeci aconto. Dar, bagă de seamă să fi exact, adăugă sculându-se de pe scaun. Restul pe urmă, spuse părăsindu-l.

— Cine l-o mai fi adus și pe ăsta, se întrebă Miron. A venit, a plecat. Desfăcu sulul de acte, se uită la ceas și i se păru foarte ciudat cazul acesta. Nici o explicație, nici o lămurire, nimic nu-i dăduse domnul Arghiropol. Se dezinteresa oare până într'atâta de afacerea lui? Ciudat, își zise, desfăcând sulul de hârtii. Le examină cu atenție. Toate clauzele erau scrise pe o coală de hârtie, cu mențiunea: „pentru domnul avocat". Sarcina îi era mult ușurată. Se așeză la scris și după ce isprăvi, cu actele în servietă grăbi spre Palat.

Când dădu cu ochii de domnul Arghiropol, acesta îl luă de braț, îl duse pe o bancă ce nu era ocupată din sala pașilor pierduți, și acolo, ceti actul. Așa, așa, zicea aprobând, domnul Arghiropol, dând din cap. Îl ceti încet, mânțiind, declarându-se mulțumit în cele din urmă. Făcuse economie de timp, căci nu fusese nevoit să stea cu avecatul să-i dea lămuriri verbale.

După ce terminară, domnul Arghiropol, numără restul de bani lui Miron și întinzându-i mâna, ca și cum voia să-i arate marea cinste pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care i--o face, plecă ducând în buzunarul lui, o moșie de șase sute de fălci.

I se păru un vis toată afacerea aceasta. Își pipăi banii în buzunar, vrând să se convingă de realitate. Atingând banii, își retrase repede mâna, parc'ar fi atins-o pe-a domnului Arghiropol. Și de mâna lui păroasă îi venea greu. Îl vedea pe noul proprietar pe moșia lui, la conac, adunându-și țăranii ca să le facă cunoscut că el e de-acuma proprietar. Îl vedea făcând angajamente pentru vara viitoare, îndemnându-i la muncă cinstită, din zori până 'noapte, înșelându-i la plată și scoțându-i datori. După părerea lui, domnul Arghiropol nu putea să fie un om bun. Ca să ajungă din vechil, arendaș și pe urmă proprietar, după cum i-a spus, îi trebuiau calități pe care românii le deprind ușor, iar cei cu nume străine le moștenesc prin naștere. Un conac istoric, cu imensul parc, unde au răsunat odinioară cântecele lăutarilor noștri și s'au plămădit reformele de care avea să se bucure noii veniți din familia d-lui Arghiropol, se înstrăinase. Ce-ar fi putut face Miron? Să nu-i fi scris 'actul? Avocați sunt destui. Dac'ar fi avut numai putină stare, îl refuza. Așa trebuia să aleagă între exercitarea profesiei și conștiința lui. Îi păru rău că nu a avut îndrăzneala să-i pretindă un onorar ci a primit cât i-a oferit, Domnul Arghiropol îi fixă însă onorariul cu atâta siguranță și cu un ton care nu admitea nici o discuție. Intră într'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

librărie de unde-şi cumpără mai multe cărţi şi vesel, se îndreptă spre locuinţa lui.

Toată după amiaza a cetit şi abea când se înseră, de nu se mai vedeau literile, lăsă cartea din mână. Se întinse pe canapea, meditând. Acestea erau cele mai plăcute momente ale lui. Să revină asupra celor cetite, capitol după capitol, să rezume totul şi să desprindă ideia principală, care a trebuit să-l călăuzească pe autor, să dea relief ideilor secundare, care prezintau importanţă, îndepărtând locurile comune şi repetiţiile, care sunt ca o dovadă a oboselii creerului.

Un sgomot neobişnuit, de afară îl făcu să tresară. Fu în picioare când uşa se deschise şi gălăgioşi, năvăliră în odae cei patru colegi cu cari a depus odată jurământul.

— Bravo, Miron, strigă Andreescu, aşa ne-a fost vorba? Ai încasat azi o mie de lei şi nici nu te-ai gândit la noi!

— Aşa-i, aşa-i, aprobară ceilalţi în cor.

— Acuma, să execuţi convenţia.

— Bine, s'o execut, spuse Miron, dar n'am încasat decât o sută, din care nu mai am decât şaptezeci de lei.

Andreescu, făcu nişte ochi, de părea că-i eşă din orbite.

— Cum, numai o sută? întrebă surprins. Nici pentru cinci sute, nu-i făceam actul.

— De unde ştiţi? întrebă Miron.

— Ei asta-i, răspunse Eftimie, ne-a spus domnişoara Eleonora.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1901-1932

— Domnişoara Eleonora?... zise Miron gânditor.

— Bravo! Te faci că n'o cunoşti, spuse Ştiubeanu, misita ta.

— Mi-si-ta mea... silabisi Miron.

— Sigur, spuseră toţi într'un glas.

— N'are încredere decât în tine, vorbi Niculescu. Noi suntem prea vibrători; pe când tu, cu aerele tale de savant ai captivat-o.

— Ei bine, reluă Miron, dacă vreţi să mă credeţi, nu ştiu nimic din toată povestea asta. Domnul care a fost la mine, a venit singur.

— Dar l-a trimis domnişoara Eleonora, întări Eftimie.

— Dar cine-i domnişoara asta, fă-mă să înţeleg, întrebă Miron.

Eftimie o descrise şi în cele din urmă îl întrebă: — Ce s'o mai descriu, că nu pot. In fiecare zi se schimbă la faţă. Femeia care-a venit la tine îndată după depunerea jurământului şi ţi-a propus să-ţi facă pe misitul. Crezi că n'a trecut şi pe la noi?

Miron le spuse cum s'au petrecut lucrurile, însă nici unul nu voia să-l creadă.

— Cunoaştem noi lumea, spuse sentenţios Ştiubeanu. Nu putem decât să-ţi admirăm discreţia. De-altminteri trebue să ştii că fiecare avocat are misiţii lui. Ce să-i faci, neplăcerile meseriei, sau cum vrei să-i zici.

— Acuma să execuţi convenţia. In astă seară te bem.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Miron primi invitația. S'au dus la berărie la Căpitanu, și au ocupat o masă într'o odăiță din fund, unde de obicei se adună inginerii. Andreescu porunci bere, crenvirști, unt, ridichi, la primul rând de bere. Porunci pe urmă costițe, și încă un rând.

După ce mâncară, veni poșta de vorbă. Fiecare din ei își povestea începutul. Miron îi asculta, cu mintea aiurea. Să fie oare adevărat, se întrebă, ce spunea Andreescu. Domnișoara Eleonora, — acum află cum o chema pe doamna între două vrâste care venise la el — să-l fi trimis pe Arghiropol la dânsul? Una ca aceasta i se părea cu neputință, după cele petrecute. Dar dacă femeia aceia, pe care a văzut-o de dimineață la Tribunal, a răspândit din răutate svonul? Examină din nou toate vorbele și mișcările domnului Arghiropol, și nimic nu-i da de bănuit că fusese trimis de cineva la dânsul. Pe urmă, dacă ea l-a trimis, de ce nu și-au vorbit în sala Pașilor Pierduți?

— Prosit Miron! strigă Știubeanu, ridicând halba. După ce ciocniră cu toții și băură din halbe, avocatura lăsată la o parte, veni rândul femeilor. Colegii lui Miron își exprimau preferințele cu o lipsă de pudoare, care îl făcea să roșească. Dar în defintiv, își spuse, nu sunt băeții vinovați de aceste aprecieri. E impresia generală pe care o lasă femeia bucureșteană, care vrea să apară ca animal de plăcere, ucizând în ea femeia, cu calitățile și defectele ei naturale. In

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

privința aceasta, ele sunt singurele, cari poartă răspunderea. Bărbații o judecă așa după cum se înfățișează, după ceia ce vrea ea să fie. Și bucureștencile, țin mai mult la modelele pe care le schimbă de câteva ori pe sezon, decât la ele înși-le. Femeile sunt un puternic factor de înrâurire în societate. Ele stăpânesc din umbra ginicului, fără să o știe chiar și pot face ca o societate să fie virtuoasă sau să decadă în desfrâu.

— Tu ce zici, Miron, îl întrebă Eftimie.

— Eu? Eu nu zic nimic, răspunse.

— Încă un rând, porunci Antonescu, care avea gust de vorbă, de băutură, de chef. Cu ușurința de elocință pe care ți-o dă surescitarea alcoolului în cantitate mică, vorbi despre toate câte îi treceau prin minte, trecând fără legătură dela o chestiune la alta.

Miron asculta obosit și plictisit. Abea, aștepta să se sfârșească odată această ceremonie, căria. ii puse capăt un ultim rând de țapi, la botul calului.

Când eșiră în stradă, aerul rece îi înviora. Se despărțiră. Miron o luă singur spre casă, cu o ușoară durere de cap, lăsând ca în urmă-i să răsune ca niște lovituri regulate de ciocan, pașii lui pe asfalt.

A doua zi, se deșteaptă cu o puternică durere de cap și cu un gust de acreală în gură. Îi era silă de dânsul, de noaptea prăpădită în discuții fără nici un rost, de viață parcă. Se îmbrăcă și se lungi din nou pe canapea, stând nemișcat. Ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niște împunsături de ace simțea la tâmple, care-i svâcneau, în ceafă.

Frau Silber, văzând că nu esă din casă, veni să-l vadă. Ascunse adevărul față de dânsa. Ea crezu într'o durere de cap provocată din cauza unei lecturi îndelungi, îi aduse un piramidon, pe care-l înghiți cu apă. După vre-o jumătate de oră, simți ca o ușoară gâdilare în vine, un fluid ce se strecura ușor, binefăcător, moleșindu-l, o căldură plăcută care nu știa de unde vine. In creeri se făcuse un gol parcă. Nici o durere nu simțea. Vârfurile de ac care-l înțepau dispăruseră, rănile se cicatrizau. Avea senzația unei reveniri la viață. In cele din urmă îl răpuse somnul și adormi adânc, câteva ceasuri.

Trecuse amiaza când se deșteptă. Frau Silber avea pregătită pentru dânsul, o supă, pe care o sorbi cu poftă. Ii dădu pe urmă o bucățică de friptură și compot, care îl răcori. Ar fi voit să-i spună tot ce s'a petrecut, însă se reținu. I se părea că necinstește un sanctuar.

Frau Silber era fericită în ziua aceia. Primise o lungă scrisoare dela fiică-sa, din Berlin, și simțea nevoia de a vorbi, de a comunica și altora fericirea de care era cuprinsă. In clipele acelea, Frau Silber, bună în totdeauna, era un înger. Miron o asculta, luând parte la mulțumirea ei. Nu era și el o părticică neînsemnată din familia ei și nu luase parte de atâtea ori la bucuriile și durerile cari făceau pe Frau Silber să strălucească de mulțumire sau să fie îngrijorată zile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dearândul în aşteptarea unui rând care să-i redea liniştea?

Lucru ciudat, însă, pe Miron, care aproape nu avea pe nimeni, îl apropia mai mult durerea lui Frau Silber, care îl făcea să se simtă că nu e aşa de singur pe lume. Bucuriile ei, îl întristau şi-i readuceau înaintea ochilor icoana tatălui său, de care s'a despărţit fără o vorbă. Ce zăcea atunci în sufletele lor, ce amestec de ură şi de iubire, el nu putea să definească. Intotdeauna căuta să înlăture acea imagine care-l tulbura.

Toată săptămâna nu a eşit din casă. Cetea zi şi noapte, aproape neîntrerupt. Avea senzaţia voluptăţii, sorbind paginile cărţei care-i deştepta nesfârşite imagini.

Intr'o dimineaţă, câteva bătăi sfioase în uşă, îl deşteptară. Era prea dimineaţă, veghiase până noaptea târziu, încă nu se sculase.

— Intră, zise cu jumătate de glas, ca voind parcă să se convingă că într'adevăr cineva a bătut sau nu.

Imediat uşa se deschise. Voi să facă o mişcare, însă se reţinu.

— Domnule, mă ertaţi c'am venit aşa de dimineaţă, spuse cu un uşor accent străin, o femee tânără, blondă, cu simplitate îmbrăcată.

Miron recunoscu în fiinţa care tremura stăpânită de o teamă, pe Fraulein Emma, bonă la domnul senator Andreescu, pe aceiaşi stradă. O cunoştea, fiindcă venea uneori la Frau Silber.

— Domnule advocat, spuse ea acoperindu-şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

fața cu mâinile, mi-e rușine să spun ce mi s'a întâmplat. Incepu să plângă.

— Liniștește-te Fraulein, îi spuse Miron. Te rog ia loc pe scaun.

După ce-și reveni, tânăra blondă cu ochii albaștri, îi povesti cum domnul Andreescu, care mai de multă vreme îi arăta o deosebită atenție, a venit noaptea în odaia ei și a voit s'o violeze. Intâi nu-i venea să creadă, însă văzându-l că vrea să treacă dela vorbe la fapte a început să strige. El a început s'o amenințe cu expulsarea, c'o da în judecată pentru furt, că-i va „arăta el nemțoaicei, cum să se poarte cu oamenii binevoitori ca dânsul". Fraulein Emma, nu voi să ție în seamă nici rugăminții nici amenințările lui. — Am să te ucid, îi spuse senatorul. — Mai bine moartă, i-am spus, isbucni mândră Emma, decât să ajung eeia ce vrei să faci dumneata din mine. In momentul acela soneria a început să sbârnâie. Doamna Andreescu venea dela teatru. El a plecat furios, trântind ușa după dânsul. M'am îmbrăcat repede, am luat cu mine banii pe card i-am strâns, am așteptat să se culce toți și încet, ca să nu fiu simțită, când se făcea ziuă am fugit. Mi-e teamă să nu spună că i-am furat ceva, cum mă amenința. Ce să fac acuma? întrebă rugătoare.

Miron se gândi câteva clipe, pe urmă o rugă să se ducă la Frau Silber, până s'o îmbrăca.

— Nu văd nimic alta de făcut, spuse Miron

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gazdei, decât să mergem împreună la domnul senator şi să aranjăm chestiunea.

Pe la orele zece, Miron, împreună cu Frau Silber se găseau în camera de primire a d-lui Andreescu. Cam stângaci, însă destul de hotărât, Miron îi spuse că Fraulein Emma a primit o scrisoare din ţară să se înapoieze, mama ei fiind grav bolnavă şi îl rugă să achite mătuşei ei, Frau Silber, ce i se mai cuvenea. Tot ei avea să-i predea şi lucrurile lăsate de Emma.

Domnul senator, căruia păru că-i convine explicaţia aceasta, le îndeplini cererea, regretând nenorocirea care s'a abătut asupra bietei fete, care ţinea mult la copiii lui. Îi părea rău fiindcă, Puiu, odorul lui se deprinsese aşa de bine cu Emma şi are să-i fie urât la început fără dânsa. Dar, făcu dând din umeri, se va consola Puiu.

O servitoare conduse pe Frau Silber în camera Emmei. Miron, aşteptă până ce îi luă lucrurile, le puseră într'o trăsură şi porniră spre locuinţa lor, unde Emma aştepta îngrijată. Când îi văzu, faţa ei se însenină de o bucurie neaşteptată. Nu-i venea parcă să creadă că a scăpat însfârşit de privirile care o pândeau şi o urmăreau la fiecare mişcare a ei.

Mulţumit că i-a putut fi de un ajutor, plecă spre Palat. O lume neobişnuit de multă în ziua aceia în sala paşilor pierduţi, pe scările largi, pe toate coridoarele. Intâlni foşti colegi de-ai lui, foşti profesori, pe marii avocaţi ai baroului. Ceia ce-i atrăsese pe toţi, erau svonurile cari

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

circulau de câteva zile despre schimbarea guvernului. Aici era bursa politică, termometrul care dădea indicații celor interesați.

Cineva îl apucă de braț, pe neașteptate. Domnul Popovici, avocat de mulți ani și prim-secretar la un apreciat avocat, ținându-l strâns de mână, în cealaltă purtând o servietă mare, întotdeauna încărcată, îl trase într'un colț unde era mai puțină lume, ca să-i vorbească.

— Dragă domnule Grindea, începu Popovici, nu vrei să fii secretar la Măcărescu? Fără să aștepte vre-un răspuns continuă: Avem foarte mult de lucru și pe lângă că ne-ai ușura munca noastră, ți-ar prinde bine și ție. Uite, îți dăm deocamdată un onorar de optzeci de lei pe lună. Unde mai pui chicușurile. Ce zici, primești?

Fără să se gândească măcar, primi fără altă discuție.

— Uite ce, reluă Popovici, să-mi ții te rog puțin servieta și să mă aștepți sus la Secția întâia,

Ușurat, Popovici plecă, în timp ce Miron aștepta pe bancă în fața secției întâia. După vre-o jumătate de ceas, Popovici apăru cu Măcărescu. Îl recomandă. Domnul Măcărescu îl privi, dând din cap, însă nu-i întinse mâna. Pe urmă îl lăsă locului, cei doi advocați continându-și drumul.

După o altă jumătate de oră de așteptare, Popovici apăru din nou, își scoase un dosar din servietă și-i spuse lui Miron să vie jos la Secția doua, unde așteptă încă o jumătate de oră. Când se strigă procesul în care trebuia să pledeze Mă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cărescu, acesta, constatând că procedura nu e îndeplinită ceru amânarea, ceia ce tribunalul admise.

Cum nu mai avea ce face la Palat, domnul Măcărescu plecă la club.

Popovici însoţit de Miron care-i purta servieta scoborî scările Palatului, în stradă.

Opri o trăsură, se urcă în ea şi pe urmă ceru noului secretar să-i dea geanta. — Mâine dimineaţă la orele 8 să fii la noi, că avem mult de lucru, îi zise grăbit.

Birjarul dete bici cailor. Miron rămase în loc privind pe urma trăsurei care se îndepărta în goană. I se părea ciudată întreaga afacere. Purtase vreo trei ceasuri servieta plină cu dosare prin tot Palatul, făcu cunoştinţă cu domnul Măcărescu, marele avocat, care nu-i dădu mâna măcar, privindu-l rece de după ochelari. Ce fel de om o fi, se întrebă. Oare şi acasă la dânsul tot aşa se poartă? Inceputul nu făgăduia nimic bun. Totuşi, cine ştie, poate s'a înşelat la prima impresie. Şi pe urmă, sunt optzeci de lei pe lună, existenţa asigurată. Are ceva la bază. In biuroul domnului Măcărescu, va face cunoştinţe noui, care i-ar putea fi de folos în carieră. Era hotărât să încerce.

Amintindu-şi că la cinci avea curs la Universitate, iuţi paşii. Ii trebui o sforţare a minţii ca să-şi concentreze atenţia la lecţia care se ţinea, deoarece gândurile lui se învârteau mereu în jurul biuroului domnului Măcărescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acasă încercă să citească, însă între rânduri îi apărea faţa roşcovană a marelui avocat şi figura puhabă, cu priviri răutăcioase a primului secretar. Oamenii aceştia îl urmăreau în fiecare clipă, se înfipsese adânc în viaţa lui. Adormi cu gândul la dânşii şi când se făcu ziuă, parcă primul secretar îl deşteptă, spunându-i: — Scoală, ne-aşteaptă clientela.

Sări din pat, se îmbrăcă cu îngrijire şi porni spre casa domnului Măcărescu. Cu cât se apropia de strada pe care locuia, îl cuprindea o sfială, nesiguranţa, şi teama de necunoscut. Când ajunse, se opri mai întâi ca să-şi potolească bătăile inimei şi aruncă o privire asupra faţadei. O casă mare, construcţie nouă, cu două etaje. Se apropie de uşă şi apăsă uşor butonul de la sonerie. Retrase repede mâna, sgomotul pe care îl făcuse sbârnâitul clopoţelului, speriindu-l. Peste câteva clipe, un servitor înmănuşat deschise uşa şi îl pofti într'un biurou, după ce mai întâi avu grijă să-l desbrace de palton.

Rămas singur în biuroul în care fusese introdus, îl examină. O masă lungă, cu două călimări pe ea; una mai mică şi un biurou cu un fotoliu special. Acolo trebue să stea domnul Măcărescu, îşi spuse. Pe pereţi câteva cromolitografii, care representau cópii după tablouri îndeajuns de cunoscute. Pe un gheridon statuia dreptăţii în bronz. Intr'un colţ, o bibliotecă, prea redusă însă după ceia ce-şi închipuise Miron. Ne mai având

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce să vadă se aşeză la colţul mesei celei mari, aşteptând.

Clopoţelul sună din nou. Inima începu să-i bată iar. Trebue să fie domnu Popovici, credea el, însă care nu-i fu mirarea când dădu cu ochii de colegul său, Antonescu.

— Ce-i cu tine? îl întrebă.

Miron îi povesti cum a fost angajat.

— Da câţi îi trebue, vorbi Antonescu. Tu eşti al cincilea secretar. Cu siguranţă că vrea să-şi facă o colecţie ambulantă.

— Trebue să aibă procese multe atunci, zise Miron.

— Are şi nu prea, mai mult samsarlâcuri.

— ? ?

— Da, ce te uiţi aşa la mine? Crezi că eu am venit la el ca să învăţ ceva?

Am nevoe de dânsul până mă numeşte în magistratură. Săptămâna aceasta sper să scap. Să-mi tai capul dacă m'o mai prinde pe urmă cineva pe-aici.

Relaţiile acestea nu erau de natură să-i dea vre-o încurajare lui Miron. Clopoţelul sbârnâi din nou.

— Trebue să vie domnu Popovici, zise Miron.

— Aş, idiotu ăla nu vine decât pe la nouă.

De astădată apăru Taraş. Rămase surprins găsindu-l pe Miron aici.

— Cum, şi tu? îl întrebă cu ciudă parcă.

— Ma angajat eri, îi răspunse.

Fără să mai scoată o vorbă, Taraş se aşeză

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la masa cea mare, deschise un saltar, scoase niște hârtii și începu să scrie.

Abea schimbară câteva cuvinte Miron și Antonescu, Constantinescu își ridică nasul din hârtii și furios: — Vă rog lăsați conversația la cafenea. Aici avem de lucru.

Antonescu făcu din ochi lui Miron, care-l înțelese.

Grăbit, pe o ușă care nu se deschisese până atunci, intră Popovici, ca unul ce era de-ai casei.

— Bună ziua domnilor, spuse tare, aruncând servieta pe biurou. Pe urmă se așeză la biurou, deschise un saltar, consultă bloc-notesul, după care începu: Azi avem două la secția patru, unul la apel; un drum la domenii, la justiție.... Felicitările mele Antonescu, spuse cu un zâmbet răutăcios, ești ca și numit, apoi continuă; la banca Wolff, întrunire la club; copiile în procesul defunctului Marton... Azi avem mult, să ne dai ceva ajutor Antonescu. Ai scris mult Taraș?

— Două, răspunse continuându-și scrisul.

— Grindea, ia tocul și până la unsprezece să faci și tu câteva còpii.

După ce împărți munca zilnică, Popovici dispăru pentru un sfert de ceas. Băeții copiau zoriți.

Soneria se auzi iarăși. De astădată apărură o doamnă cu bărbatul ei, și, în urma lor, un domn elegant îmbrăcat. Trecând prin biuroul secretarilor, servitorul îi introduse într'o odae alăturată.

După cinci minute de așteptare, domnul ele-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gant veni în biurou să-l întrebe pe Popovici, dacă domnul Măcărescu va zăbovi mult. In momentul acela se deschise uşa şi apăru marele avocat, roş la faţă, La salutul respectuos al secretarilor, dădu din cap, apoi dispăru pe altă uşă.

Din locul unde se găsia, Miron, îl vedea pe Popovici vorbind cu fiecare client în parte, cerându-le lămuriri.

— Iar îi piseză, spuse Antonescu, trântind tocul pe masă. M'am săturat de copiat. De două luni de când sunt aici altceva nu fac.

— Cel puţin ţi-ai ajuns scopul, zise Taraş, peste câteva zile eşti magistrat, pe când eu...

— De-aş scăpa odată din celula asta.

— Puţin îţi pasă acuma, după ce ţi-ai împlinit scopul. Mai greu de noi, care vrem să facem carieră din avocatură.

— O să faci, de sigur c'o să faci carieră, îi răspunse Antonescu, făcând din ochi lui Miron.

Primul secretar veni în camera secretarilor, ca să caute un dosar. Cei trei şi-au băgat nasul în cărţi şi condeile le alunecau cu repeziciune pe hârtie; părând că n'au întrerupt nici o clipă importanta lor ocupaţiune.

— Hm, făcu domnul Popovici, privind pendula din părete, care arăta orele zece, nici până la ora asta să nu vie Haralamb?

— Nu mai vine, se grăbi să răspundă Taraş.

— Mă miram şi eu, spuse Antonescu.

— Cum asta? întrebă Popovici.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Mă miram şi eu ca o haimana ca dânsul să fie bun la ceva, se corectă Antonescu.

— Asta am spus-o eu dela început, întări Popovici.

— Acum eu sunt al doilea, se grăbi să adauge Taraş.

Primul secretar nu răspunse şi luându-şi dosarul pe care îl căuta, intră în camera clienţilor, închizând uşa după dânsul.

— Ii operează, spuse Antonescu, trântind condeiul de masă.

— Miron nu înţelese, însă Antonescu îi făcu un semn, arătând spre Taraş.

Ne-având ce-şi spune, secretarii continuară să scrie. Se auzea scârţiitul peniţei lui Taraş pe hârtie şi tic-tacul pendulei.

Domnul elegant îmbrăcat trecu prin camera lor, la braţul lui Popovici, care continua să-i lămurească procedura, deşi părea grăbit. După ce-l conduse până la eşire, Popovici se întoarse vesel, se opri în mijlocul odăei, îşi frecă mânile de bucurie şi întrebă:

— Ei, gata băeţi, şi fără să aştepte răspunsul se repezi în camera rezervată clienţilor, având grijă să închidă uşa după dânsul.

După o jumătate de oră apăru însoţind pe domnul care venise cu doamna. Popovici era numai ochi şi urechi. Se apleca la fiecare vorbă ce-i spunea domnul, aprobând. Ii conduse până la eşire şi când se întoarse, aruncă din treacăt un „ei, gata băeţi", şi fără să aştepte răspunsul dis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păru în biuroul domnului Măcărescu, deastădată lăsând uşa deschisă.

Peste cinci minute, domnul Măcărescu trecu prin camera secretarilor, gânditor, ca unul ce avea atât de multe griji pentru alţii, fără să arunce asupra lor o privire măcar. Era, ca şi cum nu ar fi fost nimeni acolo.

Taraş se sculă în picioare şi salută respectuos, însă Măcărescu nu răspunse. Ceilalţi doi scriau. După ce eşi, Antonescu se ridică în picioare, veni în dreptul lui Taraş şi aplecându-se până la pământ îl salută, apoi adăugă: — Cineva trebuia să răspundă la salutul tău. Maestrul mi-a dat mie procură să-ţi răspund. Miron surîse, pricepând situaţia. Lui Taraş îi era ciudă. De necaz scrâşni din dinţi şi tăcu.

Pela unsprezece jumătate, toate copiile erau gata. Mulţumit, Popovici le vârî în servietă, privi pendula şi spuse: — Taraş, mergem împreună la Palat, apoi către ceilalţi doi: ne întâlnim la secţia întâia, la douăsprezece jumătate.

Miron şi Antonescu îşi îmbrăcară paltoanele şi plecară. In stradă, Miron curios să afle mai multe, întrebă pe colegul lui:

— Nu stau decât lichelele la ăsta, începu Antonescu. Eu am venit că m'a recomandat un unchi al meu. Credeam să învăţ ceva la el, dar toată ziua te pune să-i copiezi, sau să-i porţi servieta. De două luni de când sunt la el, o singură dată nu mi-a dat măcar un proces să-l amân. Uiţi şi ce-ai învăţat. E un politician ordinar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dacă a intervenit să fiu numit în magistratură, n'a făcut-o decât pentru că se alege în județul lui unchiu-meu și are nevoe, mai ales la alegerile viitoare, căci vrea să ajungă ministru. Cu Popovici n'o să faci nimica. E o canalie. De șase ani e avocat și nu știe nimic, ai să vezi. Nici principiile măcar nu le cunoaște. Știe să se 'nvârtă însă. S'a băgat sub pielea lui Măcărescu, îl lingușește, îi aprobă toate prostiile pe cari le spune. Uf, bine că scap. Cum te-o vedea că te pricepi, că ai o părere personală într'o chestiune, ți l-ai făcut dușman. La urma urmelor, puțin îți pasă. Nici tu n'o să stai aici.

Ajunși în dreptul Palatului se despărțiră. Miron urcă scările, melancolic și așteptă la secția întâia. Se gândea la toate cele întâmplate în câteva ceasuri numai. Un val de tristețe îl învăluia și o durere pe care ar fi dorit s'o alunge departe îi sfredelea sufletul. Fără să-și dea seama, prin cine știe ce ciudată asociație de idei îi apăru în fața ochilor figura bălaie cu ochii albaștri, senini ai Emmei, surâsul ei, care parcă era altfel atunci când îi surâdea lui și nu se mai simți așa de singuratic în lumea aceia care forfotia ca într'un enorm stup.

Toată după amiaza a purtat de la secție la secție, servieta cu dosare, ce i fusese încredințată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

Când veni a doua zi la biurou, îl găsi pe domnul Popovici confundat în cetirea unui dosar. Taraş, la locul lui, copia, parcă nu se deslipise nici o clipă de masa aceia lungă, încărcată cu fel de fel de hârtii. Primul secretar îşi ridică ochii, fixând pendula, apoi spuse, imputându-i:

— Cam târziu Grindea.

Miron tăcu, deşi ştia că imputarea ce i se făcea, era în zădar. Nu-i spusese oare să vină la orele nouă, în fiecare dimineaţă şi acum nu erau decât nouă fără un sfert?

După ce primi porţia lui de lucru, se aşeză la capătul mesei celei mari şi începu a scrie, fără nici un gust. Se gândea la o mulţime de lucruri deodată, pe care i le trezise observaţia ce-i făcuse Popovici.

Faţă de acest om, un început de duşmănie năştea în sufletul lui, deşi nu avea nimic de împărţit cu dânsul. Insă, tonul de superioritate cu care îi vorbea, şi umilinţele la cari îl expunea la Palat, dându-i să poarte servieta ca unui servitor, i-l făceau antipatic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

Ușa se deschise. O doamnă modest îmbrăcată intră înlăuntru. Popovici sări de pe scaun, îi eși înainte, ducând-o în biuroul de alături, unde stătură de vorbă vreo cinci minute. La plecare Popovici îi spuse: — Poimâine la zece, la judecătorie. Ne-am înțeles.

Doamna salută pe cei doi secretari și eși, în timp ce Popovici își notă ceva în agendă. Acum era mai bine dispus, și frecându-și mâinele întrebă: — Gata băeți? Dați-i zor, că vine „Maestrul".

In momentul acela, apăru vesel Antonescu. Era ultima zi, când venea la biurou să-și iea adio. Avea decretul de numire în buzunar și peste o zi urma să plece la noul lui post.

— Maestrul e-aici? întrebă arătând cu ochii spre biuroul lui Măcărescu.

— Incă nu s'a scoborât, răspunse Popovici. Se uită la ceas și adăugă: — Il așteptăm din moment în moment.

Intre ai lui, d-lui Măcărescu i se spunea „Maestre", altfel nici n'ar fi îndrăznit să-i spună vreunul din secretarii lui.

Miron nu avusese încă prilejul să i se adreseze nici într'un fel, pentru simplul motiv că nu schimbase nici o vorbă cu dânsul.

— Ai un judecător foarte bun, spuse Popovici lui Antonescu. In privința aceasta ai s'o duci foarte bine.

— Știu, răspunse Antonescu. Il cunosc mai de mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi ce poziţii frumoase, continuă Popovici. Am fost vara trecută. O săptămână am stat. N'o să ţi se urască.

— Mai mult decât aici, nu, zise în batjocură Antonescu.

— Acum îţi baţi joc de noi,, nu-i aşa?

— Imi pare rău că plec, reluă Antonescu, Dar vezi, eu n'am vocaţie de advocat şi în administraţie nu-mi place.

Zicând acestea se uită cu înţeles la Miron, carc îl pricepu. — Când vei avea un proces mare, continuă, adresându-se lui Popovici, să-mi telegrafiezi să viu să te aud. Am auzit eu că pledezi frumos. In curând o să-l dai gata pe Maestru.

Incântat, Popovici surâdea satisfăcut, crezând că tânărul magistrat îi vorbea serios.

Un client apăru în biurou.

— Domnul Măcărescu e-acasă? întrebă.

— Da, da, poftiţi, se grăbi să-i răspundă primul secretar. Puteţi să-mi spuneţi şi mie despre ce e vorba?

— Aş dori să vorbesc personal cu dumnealui.

— Atunci poftim în biurou şi aşteptaţi puţin, îi spuse, deschizând uşa, pe care o lăsă deschisă.

— După ce isprăveşti, vorbi primul secretar adresându-se lui Miron, cauţi toate jurisprudenţele câte există în „strămutare pentru cauză de suspiciune legitimă". Avem un frumos proces la juraţi. Sper c'o să pledez alături de Maestru, adăugă încântat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ei bravo! spuse Antonescu. Să ştii că viu să te-aud.

Cu faţa serioasă, grav în mişcări, apăru Maestrul, care trecu prin biurou, fără să arunce o privire măcar spre secretari.

Popovici se luă în urma lui, cu un teanc de dosare în mână.

Peste puţine clipe se reîntoarse, căută un dosar, necăjindu-se că nu-l găseşte mai repede şi la plecare îl chemă şi pe Taraş în biuroul Maestrului.

După ce au rămas singuri, Antonescu spuse lui Miron:

— Pe tine încă nu te cheamă la consultaţii. Trebue să-ţi faci mai întâi stagiul.

Miron dădu din umeri.

— Să-i vezi atunci! apoi schimbând vorba: Aici n'ai să faci nimic. Pierzi vremea de geaba. Maestrul nu'ţi spune nimic şi Popovici habar n'are. Mai bine să faci avocatură pe propia ta socoteală.

Miron, care se gândea la cei optzeci de lei pe lună pe care î-i făgăduise primul secretar, îi venea greu să renunţe şi i se părea o necuviinţă să plece aşa de degrabă.

— E drept că n'o să mă cam înţeleg cu Popovici, vorbi Miron, însă sunt hotărât să le îndur toate.

— Ai să te saturi repede.

— Să-ţi spun drept, îmi pare rău că pleci. In-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tre Popovici și Taraș, am să mă simt așa de singur.

— Uite, două firi care se potrivesc de minune, continuă Antonescu.

Taraș se silea să copieze pe primul-secretar în mers, în gesturi, în vorbă. Mai târziu va copia pe Maestru, pe care când îl vedea se simțea cuprins de o nesfârșită admirație. Când îi spunea vreo vorbă Maestrul sau îi dădea vreo însărcinare, se simțea fericit și măgulit de atenția ce i se arăta. Maestrul, sensibil de înalta considerație ce se acorda persoanei sale, începuse a privi cu un ochi binevoitor și pe Taraș.

— Nici cea mai mică legătură sufletească, bănuesc că nu se va putea stabili între mine și dânșii, reluă Miron. Amândoi mă privesc dela început cu un ochi dușmănos, și nu știu de ce lui Taraș îi e necaz, decâte ori isprăvesc mai repede decât el, deși lui i se dă mai puțin de lucru.

— Crede că-i ei pâinea dela gură.

— Cât despre asta să n'aibă nici o grijă.

— De ce crezi c'a plecat Ioachim, alt secretar? Taraș l-a lucrat. In fiecare zi îi spunea lui Popovici tot felul de prăpăstii și el, prost, îl credea. Mereu observații peste observații, până s'a săturat omul.

Taraș se reîntoarse plin de mulțumire în biurou, fața lui respirând satisfacția că a azistat la consultație. — Maestru mi-a dat o însărcinare importantă, zise el, pregătindu-și servieta.

— Da?! făcu Antonescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ei, îţi urez succes în carieră, spuse strângându-i mâna noului magistrat şi plecă să-şi îndeplinească însărcinarea.

— Il trimite să copieze vre-o sentinţă veche, zise Antonescu, şi asta el numeşte „însărcinare importantă"!.

Clientul şi Maestrul ţinându-se de braţ trecură prin biuroul secretarilor. Rar se întâmpla ca domnul Mâcărescu să-şi părăsească fotoliul în orele de consultaţii. Trebuia să fie vreo afacere mare, ca să facă acest sacrificiu.

La eşire, Maestrul strânse mâna clientului, pe urmă se întoarse în biuroul secretarilor.

— S'a făcut, zise el lui Antonescu. Te felicit.

— Vă mulţumesc, îi răspunse. Tocmai voiam să-mi iau ziua bună dela dumneavoastră. Mâine plec.

— Al făcu Maestrul. Işi scoase ceasul din buzunar, aruncându-i o privire trecătoare. Se vedea că se gândea la altceva. Atunci, urmă el, ne despărţim. Imi pare rău că eşti băiat silitor. Spuind acestea îi întinse mâna şi părăsi biuroul.

Câteva clipe după aceasta, Popovici, îmbrăcat cu paltonul, apăru, întrebând de Maestru.

— Sus, spuse Antonescu. La revedere, domnule Prim, că nu ne mai vedem de grabă.

Popovici îi strânse mâna şi alergă după Maestru.

— Dragă Miron, vorbi Antonescu, îţi urez şi eu succes, dar nu te felicit c'ai nimerit la Măcă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rescu. Când vei pleca de-aici să-mi scrii. Nu cred c'o să duci casă bună cu ei.

— Să încercăm, zise râzând Miron.

Pe urmă se despărțiră, făgăduindu-și să-și deie veşti, unul despre altul.

Rămas singur, parcă se făcu un gol în jurul lui Miron. Toate îi erau străine în casa aceasta, nici o privire prietenească nu întâlnea. Un biurou rece, în care oamenii cari intrau, erau preocupați de afacerile lor, de câștigurile ce voiau să realizeze, lipsiți de sentimente mai omeneşti. Era goana după ban, care dă naştere la nesfârşitele certuri dintre oameni, la multele conflicte de interese, când omul se arată ceia ce este cu adevărat, uitând manierele pe care le-a învățat şi lăsând să-i cadă masca. Oamenii aceştia pe cari cine ştie ce uri îi purta din biurourile avocaților la bara justiției, de-ar fi putut, s'ar fi ucis între dânşii. In neputință s'o facă, alergau la știință subjugând-o şi punând-o în slujba intereselor şi a pasiunilor lor. Ce meserie, şopti Miron şi totuşi de atâtea ori necesară, când cei slabi cad striviți din pricina a cine ştie ce incident neaşteptat. In toate timpurile, însă, oamenii au simțit nevoie să se războiască. Dacă n'ar fi ei, ca niște interpuşi între cele două părți, cel slab ar cădea totdeauna victimă. Oricât de neplăcută ar fi meseria aceasta, are însă şi ea ceva care o înnobilează şi-i dă un caracter aparte. Unii îi înțeleg numai partea materială, pe când numai puțini sunt aceia cari să o considere în întregi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mea ei, câștigul bănesc fiind în cele din urmă, o parte care stă pe ultima treaptă, un incident lipsit de orice importanță.

Ușa pe care obișnuia să intre în biurou domnul Măcărescu și deschise. In prag, apăru soția Maestrului.

Doamna Măcărescu e într'un rob-de-chambre destul de decoltat, lăsând să i se vadă sânii pudrați. A trecut de mult de treizeci și cinci de ani. Naltă, subțire, cu niște mâini lungi, cu care nu știe ce să facă parcă. Roșul creionului și albul pudrei se jucase pe fața ei silindu-se să-i redea iluzia tinereței. In jurul gâtului, care deși pudrat cu îngrijire arăta cei patruzeci și patru de ani împliniți, avea un colier, cu o cruciuliță de aur ce-i atârna între sânii ridicați cu îngrijire.

Miron se sculă în picioare și salută.

— Domnul Popovici nu-i aici? întrebă ea.

— Nu doamnă, răspunse, a plecat de vre-o jumătate de oră cu domnul Măcărescu.

— Da!! făcu surprinsă, pe dumneata nu te-am mai văzut pe-aici. Incă nu ne cunoaștem. Doamna Măcărescu, soția Maestrului zise ea, întinzându-i mâna cu degetele pline de inele. Miron își spuse numele și-i sărută mâna.

— Nu sunteți de mult la noi, continuă ea, și Mișu care nu mi-a spus încă, adăugă mirată. Sunteți și dumneavoastră advocat? întrebă apoi. Miron răspunse afirmativ.

— Cam tânăr, observă doamna. Sunteți bucureștean?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu doamnă, dar sper să deviu, spuse râzând Miron.

— Aveţi familia aici?

— Nu.

După o tăcere de câteva secunde, doamna continuă:

— Mai aveţi fraţi?

Miron o privi, şi nu răspunse.

— Vă rog luaţi loc, vorbi ea; continuaţi, poate v'am deranjat, zise înţepată.

— Nu doamnă, tocmai isprăvisem de lucru.

— Atunci putem sta de vorbă. Imi place aşa de mult să discut cu tinerii culţi. Poate ştii, că eu sunt preşedinta societăţii *Bien*, vice preşedintă a comitetului de ajutoare a săracilor, membră la Crucea roşie, la Caritatea, la Maternitatea, eţetera.

Acest eţetera i se păru minunat lui Miron, şi ori cât de grăbit era să plece, simţi o plăcere drăcească s'o audă continuând. Insfârşit, da ochii cu una din cucoanele care presidau, sau erau membre în zeci de societăţi, cari vindeau pe străzile Capitalei flori albastre de hârtie, pentru tuberculoşi; flori roşii, galbene, verzi, de toate culorile, pentru multele societăţi ce înfiinţaseră. Vorbea însfârşit, cu una dintre femeile cari, în cutii speciale de tinichea, pecetluite cu ceară roşie, adunau fonduri pentru Crucea roşie, duminecă şi sărbătorile.

— Nu ştiu, dar am să ştiu de-acuma, răspunse Miron.

BIBLIOTECA UNIV. BIN CLUJ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am să te rog să-mi dai și mie puțin ajutor, când am nevoie. Singură nu pot dovedi și am atâta de lucru, se văită ea.

Miron îi făgădui.

In timp ce-i vorbea, doamna Măcărescu se apropia tot mai mult de dânsul, fixându-l cu niște ochi ce suspinau după plăceri întârziate, ochi în cari se oglindea sufletul adevărat, cu dorințe și pasiuni ce nu puteau să se ascundă. Vorbele ce-i cădeau ca o cascadă din gură parcă nu aveau nici o legătură cu sufletul, păreau ca o lecție învățată, pe care o repeta pentru a cine știe câta oară.

— Nu-i așa, c'o să ne fii de mare sprijin, încheie doamna, întinzându-i cu grația vârstei și a experienței mâna să i-o sărute.

Lui Miron îi veni să scuipe, când îi atinse pielea mâinei, însă se reținu.

Lăsând în urma ei foșnetul rochiei prea lungi și un puternic miros de Ilang-Ilang, îl părăsi, după ce mai întâi îl învălui, din ușă, în privirile ei poftitoare.

Miron trebuia să aștepte până se'ntoarse primul secretar. Era unu fără un sfert. Dacă nu vine până la unu, atunci poate pleca, așa era înțelegerea.

Se înădușea parcă. Nu înțelegea ce voia femeia aceasta, ce urmărea cu tonul de intimitate pe care îl luase așa, deodată, față de dânsul, un străin. Se uită la pendulă. I se părea că minutarul stă în loc, zăbovind cele câteva minute câte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai rămăseseră. Şi ce priviri, îşi spuse, ca şi cum ne-am cunoaşte de cine ştie când şi am fi de-o vârstă.

Se apropiă de fereastră, privi în stradă şi văzu: trecători grăbeau spre casă; o fetiţă care abea ducea un coş, prea greu încărcat, pentru puterile ei; o bătrână în zdrenţe, cum are atâtea capitala unde înfloresc societăţile cari să le sprijinească, mergea greu, sub picurii de ploae ce cădeau repezi, târându-şi un picior; o chivuţă strigând cât o ţinea gura, întorcând capul în toate părţile, la porţi, la geamuri, aşteptând un semn de chemare. Şi domnul Popovici nu mai venea. Işi întoarse privirile în biurou. Privi pendula. Mai avea o minută de aşteptare. Orândui în grabă hârtiile pe masă, alese dosarele la zi şi le vârî în servietă. Totul fu gata, când ceasul îşi deschise parcă o gură nevăzută. şi scăpă un singur sunet, ca o vocală ce lăsa să i se peardă zeci de vibraţii. Imbrăcă paltonul şi plecă.

Aerul rece, ploaia care-l bătea în faţă, îi înviorară simţurile. Mergea grăbit, ca mânat de viziuni ce i se păreau că-l urmăresc. Trecea pe lângă oamenii zoriţi ca şi dânsul, goniţi ca şi dânsul de vânt şi de ploaie.

In sala paşilor pierduţi se opri o clipă. Işi dădu gulerul în jos şi-şi scutură pălăria de ploaie. Acelaş sgomot surd îi izbi auzul.

Primul secretar care-l aştepta să vină mai repede, cum îl văzu, se repezi la dânsul încruntat, să-l rupă în bucăţi parcă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine domnule, acu' se vine, strigă ca să fie auzit şi de alţii. Nu ţi-am spus să vii azi mai devreme.

— Poate-ai avut de gând să-mi spui, răspunse Miron.

— Va să zică eu nu ştiu ce spun!

— Tot ce se poate. N'ai fi nici primul, nici ultimul, fu răspunsul.

— Văd că-ţi arde şi de glume. Dă-mi servieta.

Miron i-o'ntinse, bucuros că scapă de ea. Ar fi voit să-i mai spună ceva Popovici, însă tocmai atunci se apropiase de ei domnul Măcărescu.

— Costică, îi spuse lui Popovici, Eu trebue să intru în şedinţă la Apel. Dacă nu termin până se'ncepe la 'ntâia, să desvolţi tu incidentul de amânare.

In câteva cuvinte limpezi, precise şi logic, desvoltă incidentul pe care Primul secretar trebuia să-l desvolte în lipsa Maestrului. Miron îl ascultă cu băgare de seamă. Era mulţumit de argumentarea care i se părea că nu sufere replică. El cunoştea chestiunea din facultate. Ceia ce-l mulţumia mai mult, era că pentru ceia ce spuse domnul Măcărescu în câteva minute, profesorul lui avu nevoe de cinci ore de lungi şi laborioase explicaţii.

Primul secretar urmat de Miron întrară în şedinţă la Secţia întâia. Popovici, enervat şi nerăbdător, ca în apropierea unui mare eveniment aşteptă să-i vină rândul. Când socoti că nu mai are mult de aşteptat, şopti la ureche lui Miron, că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dacă se strigă procesul în lipsă, să ceară amânarea judecării la sfârșitul proceselor, Maestrul fiind ocupat la Apel, Pe urmă se duse să-l găsească pe domnul Măcărescu.

Cum să ceară amânarea sub forma aceasta, își zise Miron. Îi era rușine să pronunțe cuvintele acelea față de judecători și față de ceilalți avocați. Dacă ar fi fost vorba de fondul procesului, consimțea bucuros. Se hotărî că dacă nu vine nici Maestrul, nici Primul Secretar, până să-i strige va desvolta el incidentul de amânare.

După douăzeci de minute, fiii veni rândul. Clientul se uită desnădăjduit spre ușă, de unde nu-i venea nici cea mai mică speranță. De emoție nu putu scoate o vorbă.

Miron se sculă în picioare de pe banca avocaților și spuse că clientul lor e apărat de domnul Măcărescu și de dânsul. Ridică după aceia, incidentul de amânare, pe care începu a-l desvolta.

In momentul acela intră în ședință Maestrul, urmat de Primul lui secretar. Liniștit și sigur de sine, în fraze simple, graduate după trebuință, în mod logic și cu un aparat științific care lăsa să se întrevadă cunoștințele lui, Miron vorbea în fața tribunalului, care părea impresionat de logica cu care-și susținea argumentarea tânărul avocat.

Maestrul asculta atent și pentru prima oară îi arunca o privire cercetătoare. Era mulțumit de acest tânăr și îi plăcu curajul de care dădu dovadă. In schimb Popovici își mușca buzele de necaz și se trudea să arate nepăsător. Cine i-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spus să vorbească, își zise cu ciudă. Îi va arăta el.

După ce termină, Miron se așeză pe bancă, atent la replica adversarului, care-i răspundea. Din câteva vorbe pe care le pronunțase, își dădu seamă că adversarul său a fost surprins, de oarece căuta să ocolească chestiunea. Tribunalul a admis incidentul și ridică ședința.

Câțiva avocați s'au grăbit să-l felicite și să-i facă cunoștința. Însuși domnul Măcărescu nu se putu reține să nu-i spună că a fost bine, ceiace nu-i plăcu lui Popovici, căruia i se părea că-și vede ruinat locul de prim-secretar.

In sala pașilor pierduți, când au rămas numai amândoi, Popovici îi spuse lui Miron:

— Cine ți-a spus să vorbești?. Trebuia să aștepți până venim, așa ne-am înțeles, ori nu?

— Ce era să fac, se scuză Miron. Pentru un lucru de nimic, să facem atâta vorbă.

— De nimic, de seamă, nu trebuia să vorbești. O să-ți arăt eu cum trebue să te porți.

Zicând acestea își luă servieta și plecă, fără să-i dea bunăziua măcar.

Miron rămase uluit, în vasta sală. Nu putea înțelege purtarea acestui om și supărările lui. Avea conștiința că nu-i făcuse nici un rău, ba dimpotrivă. Atunci de ce-i căutase ceartă. Se temea că-i va lua locul? El nu aspira nici odată la asemenea onoare. Puțină invidie, ba poate chiar multă, încăpea în căpățâna aceea seacă.

— Te felicit domnule Grindea, auzi pe cineva spunându-i dela spate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când se întoarse, dădu cu ochii de domnişoara Eleonora.

— Ai găsit bun loc, continuă ea, desigur că te împaci de minune, adăugă cu sub-înţeles. E aşa de bună doamna Măcărescu, o femeie care ştie să fericească tinerii, nu-i aşa? întrebă şiret.

— Nici n'o cunosc doamnă, răspunse Miron. Şi de-aş cunoaşte-o chiar, ce am eu cu ea?

— Lasă, că ştim noi. Apoi schimbând vorba: — Tot mai eşti supărat pe mine, puiule? şi fără să aştepte răspunsul alergă după bancherul Stark, spunându-i în treacăt: — vin peste cinci minute:

Lui Miron îi păru bine că isprăvi aşa de repede cu domnişoara Eleonora. Eşi prin aripa din dreapta. In ziua aceia n'avea curs la Universitate. Se duse mai devreme acasă.

Simţea nevoia de a sta cu cineva de vorbă. Făcu vre-o câţiva paşi dela fereastră la uşă prin odaia lui, apoi se opri dinaintea biuroului, nehotărât. Ii era urât şi se simţea atât de singur. Dorea să vadă o faţă prietenească. De-ar veni Manolescu, se gândi. Il apăsa singurătatea, îl învăluia în mrejele ei, ţinându-l tot mai strâns. Se aşeză pe fotoliu şi răsfoi o carte, la întâmplare. Era prea escitat ca să poată urmări rândurile şi odată cu ele, gândul celui care le scrisese.

In golul care se făcuse în mintea lui, se ivi privirea rugătoare a Emmei şi faţa ei înspăimântată. Revăzu scena cu senatorul, pe urmă pe Emma, care aştepta plină de înfiorare şi nesigu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ranţă, apoi o altă Emmă, liniştită, cu trăsăturile feţei schimbate, cu ochii albaştri şi privirile pline de recunoştinţă, care-i surâdea cu bunătate. Femeia aceasta care-i atinsese inima, săpa tot mai adânc în ea, fără să ştie poate. Era ceva necunoscut care-l atrăgea, un sentiment pe care nu-l mai încercase. O senzaţie plăcută îl cuprinse, bucuria de a o şti aproape de dânsul, sub acelaş acoperământ îl făcea fericit. Poate că în lipsa lui deacasă, Emma vine în odaea lui, poate că degetele ei au răsfoit vreo carte, poate un vis i-a fulgerat şi ei în minte, o clipă. Se gândi să-i aducă flori, însă se opri, amintindu-şi de Frau Silber. Ce va zice ea? Nu, se răsgândi, n'are să-i aducă flori şi n'are să lase în faţa ei să-şi trădeze inima. O va lăsa să roadă din ea cât îi va plăcea. E a ei, şi poate să facă ce vrea cu inima lui, care nu mai e a lui.

Se uită la ceas. Şapte fără un sfert. Trebue să vie şi Emma acasă. Se aşează la geam. La lumina felinarului din stradă îi va putea zări faţa, când va trece pe lângă casă. O aştepta nerăbdător, părându-i-se nesfârşit de lungi clipele de aşteptare.

Plecarea Emmei în ţară, fusese numai un motiv, ca să scape mai repede de domnul senator. Frau Silber îi dădu o odăiţă şi Emma îşi găsi repede câteva lecţii de pian şi o lecţie de limba engleză. Câştiga mai puţin poate, trebuia să alerge mai mult, însă era mulţumită şi împăcată cu ea însuşi. Scăpase de privirile care o nelinişteau ale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

domnului senator şi de înţepăturile veninoase ale soţiei lui, care, cunoscându-şi bărbatul, vedea în „nemţoaică" o rivală.

O siluetă femenină se apropia de casă. Miron tresări, îşi adună toate puterile în ochi, voind să străpungă întunericul parcă. Recunoscu numai decât pe Emma. Inima îi svâcnea. O învălui în privirile lui calde, o clipă. Silueta dispăru, intrând înlăuntru. Avea sensaţia prelungită a clipei care trecuse. Rămase aşa, multă vreme la geam, văzând-o numai pe ea. Simţi apoi cum i se liniştesc simţurile, cum i se aştern, potolite, gândurile, ca un fluid dulce trecându-i prin vine.

Aprinse lampa, căută în dulap, însă nu mai avea nimic de mâncare. Nu-i nimic, zise; vom mânca mâine şi pentru astăzi. Parcă e nevoe să mănânci în fiecare zi. Iţi strici stomacul, capeţi indigestii, ai nevoe de doctori. Cheltueli inutile. Să facem un ceai atunci. Puse ibricul cu apă în gura sobei şi aşteptă. După aceia, căută zahărul. Nu mai avea nici o bucăţică. După o clipă de gândire: — Nici nu-i nevoe astăzi de zahăr, îşi spuse. Prea mult dulce, te ameninţă diabetul. Vom bea ceaiul simplu, natural şi vom bea două pahare, să clătim bine stomacul. Domnul avocat, se gândi ironic, aşteaptă să-i fie servit ceaiul. Vom da ordin valetului să se grăbească.

Cineva bătu în uşă. Trebue să fie Manolescu. Intră, drace, strigă el dinlăuntru. Când se deschise uşa şi apăru prietenul lui îi spuse: Ai un miros straşnic. Ai nimerit la timp. Tocmai po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

runcisem valetului meu să pregătească două ceaiuri, fără zahăr.

— Am adus eu, zise Manolescu.

— Ai adus, bravo!

— Şi mezeluri!

— Şi mezeluri, repetă Miron. Atunci ne constituim în comitet al unei societăţi de binefacere. *„Bien"*, zise repede, râzând. Cheltueli de reprezentare, ceaiuri, etc., trecem opt sute de lei în socoteli, restul de treizeci şi trei de lei s'au împărţit la săraci.

Manolescu puse pachetelul pe masă şi îl desfăcu. Tăie felii dintr'o bucată de pâine pe care o adusese cu dânsul. Apa fierbea în ibric. După ce Miron puse ceai în ibric şi-l aşeză pe sobă ca să rămână fierbinte, anunţă pompos: „Domnii sunt serviţi".

— Acum să-mi părăsesc serviciul de valet, zise Miron. Domnul avocat se aşează la masă. Luă o felie de şuncă şi una de pâine, muşcând din ele cu lăcomie. Aşa masă mai rar, glumi.

— Ne-apropiem de strămoşii noştri, vorbi Manolescu. Dă ordin valetului să toarne ceai în pahare.

— O să bem pe rând. S'a stricat un pahar. Ba nu, am s'o rog pe Frau Silber, să-mi împrumute ea un pahar.

Eşi din cameră după ce spuse vorbele acestea. Bătu la apartamentul lui Frau Silber şi fără să aştepte răspunsul, deschise uşa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In odae, era numai Emma, aplecată asupra unei broderii la care lucra.

— A! făcu Miron înroşindu-se şi voi să închidă uşa, să se întoarcă îndărăt, însă nu avu timp, căci Emma dintr'o mişcare fu în picioare, privindu-l drept în faţă, cu ochii ei albaştri, cari tremurau parcă.

— Domnul Miron, zise ea. Puteţi intra.

Işi reveni atunci şi închise uşa pe care o uitase deschisă.

— Frau Silber a plecat cu Hans, începu vorba Emma. Păcat, că altfel am mai fi stat de vorbă.

— Imi pare rău, răspunse Miron, voiam să împrumut un pahar. Am invitaţi la ceai, adăugă ironic.

Emmei îi trecu prin minte o idee şi zise: — Dacă doreşte domnul Miron, am să-i aduc eu un pahar. Vin numai decât, adăugă, lăsând să se înţeleagă că trebue să plece. Miron îi mulţumi şi eşi.

— Petruţ, strigă mulţumit prietenului, vine ea aici, ai s'o vezi şi tu.

După aceia strânse firimiturile de pâine şi mezeluri pe care le aruncă în dulap, făcu loc pe masă, dând la o parte cărţi, diferite însemnări, cari stăteau în neregulă, îşi trecu mâna prin păr şi îşi aşeză cravata. Asculta cu nerăbdare să-i audă paşii, ca să deschidă uşa. In clipa aceia, duruitul unei trăsuri care trecea pe stradă, sgâlţâi geamurile. Ii era necaz de sgomotul acela neaşteptat şi deschise uşa. Emma era în antret. Intră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în odae cu o tavă pe care erau două pahare și pesmeți.

— Sunt și eu invitată, nu-i așa, zise râzând, punând tava pe masă.

Vesel, Miron, vorbi: — Nici nu credeam să am așa de mulți invitați la ceai în astăseară. O adevărată recepție.

Apoi, cu îndemânarea femeei, Emma pregăti ceaiul, și îl servi, cum numai o femee știe s'o facă. Cei doi prieteni priveau entuziasmați, încântați de Fraulein, care părea cu totul absorbită în ocupația ei.

— Îl luăm împreună în astă seară, vorbi Emma, când totul fu gata.. Păcat că lipsește Frau Silber.

— Mai dau un ceai, zise Miron și o invit și pe ea. Ce vreți, îmi place să țiu casă deschisă. Râseră cu toții.

După o clipă de tăcere, Emma, îl întrebă pe Manolescu: — Sunteți de mult prieteni?

— De mici, răspunse.

— Prietenie constantă, interveni Miron.

— Nici nu mi-aș fi închipuit altfel dela dumneata, zise Emma.

— Asta atârna și de mine, vorbi Manolescu.

— Firește, răspunse Emma. Și eu am o prietenă din copilărie. Ne scriem regulat și nici odată n'a trecut o săptămână fără să primesc o scrisoare dela ea. Știi că acuma e în Rusia, zise uitându-se în ochii lui Miron.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă continuă aşa, în curând are să facă ocolul lumei, îi răspunse Miron.

— Asta e soarta noastră. până ce ne fixăm undeva, nici noi nu ştim unde.

Discuţia alunecă asupra căsătoriei şi asupra femeei în general. Manolescu era captivat de femeia individualistă, căreia îi aduse laude pentru silinţele ce-şi da de a scoate pe femee din starea la care au condamnat-o bărbaţii. Emma îl asculta, părând mirată, ceia ce Manolescu observă. — Şi dumneata, domnişoară Emma, faci parte din tipul femeei aşa cum o văd eu.

— Eu?! făcu mirată Emma. Dar eu nu pot concepe femeia care renunţă la ea şi îşi înăbuşă calităţile şi defectele pe cari i le-a dat natura. Dacă ne amestecăm şi noi în luptele bărbaţilor, am deveni feroce ca şi dânşii, şi am pierde mult din gingăşia şi farmecul nostru, care-i datorit faptului că nu ne amestecăm în preocupările lor şi... nu suntem individualiste.

— Dac'ai fi de la Nord, spuse Manolescu, ai vorbi altfel. Se cunoaşte că prin dumneata vorbeşte firea poporului din care faci parte.

Emma râse. Rezemat de sobă, Miron asculta fără să scoată un cuvânt, încântat de Emma, care cu toate că era o desrădăcinată din ţara ei şi trebuia să-şi câştige existenţa în alte părţi, vorbea cu atâta entuziasm de femenismul pe care atâţia teoreticieni se trudesc să-l facă să dispară.

— Şi, adăugă Emma, noi păstrăm încă încrederea şi entuziasmul în viaţă, din cauza inferio-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rității noastre în cultură, de care ne apropiem mai mult prin sentiment decât prin rațiune. Dacă am fi la fel cu bărbații, am avea și noi prea multe decepții și am spori nemulțumirea universală, care vă chinuie în special pe voi, bărbații, cari sunteți prea mult preocupați de probleme filosofice.

Manolescu nu admitea modul acesta de a gândi. El era convins că femeia poate fi un stimulent pentru bărbați, și din punctul acesta de vedere își susținea schela întregei lui argumentații.

Discuția continuă până la orele unsprezece, când sosi acasă Frau Silber cu Hans. Atunci se despărțiră.

— Ciudată fată, zise Miron când rămase singur cu Manolescu. Nici nu credeam că o simplă guvernantă, să aibă un astfel de cap. Pe mine m'a cucerit cu totul.

— Te cucerise ea mai dinainte.

— Poate, răspunse gânditor Miron. Apoi după o pauză: Nu știu câte din fetele noastre, au mintea Emmei, la vrâsta ei.

— Sunt prea feminizate ale noastre, calități pe care le-ai admirat până acuma.

— Exagerezi, în orice caz, cu individualismul tău.

In seara aceia se despărțiră târziu, după ce trecând dela teorii, s'au oprit asupra Emmei, analizându-i vorbe, gesturi și admirându-i frumusețea, căci părea mai frumoasă când vor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bea și fața ei mobilă, părea că subliniază fiecare cuvânt ce-i flutura pe buze.

Miron adormi târziu gândindu-se la Emma. I se părea că ecoul vorbelor ei răsună și acuma în odae, ca o muzică dulce ce venea de departe și în sunetele pline de armonie ale acelui cântec în surdină, adormi.

Când se deșteptă i se păru târziu. Sări din pat și se îmbrăcă grăbit, parcă ar fi fost pironite asupra lui privirile lui Popovici. Erau abea șapte și jumătate.

Ploaia din ajun încetase și vântul rece îl isbea în față. Fulgi de zăpadă se jucau în văzduh. Iuți pasul ca să se încălzească și să ajungă mai repede într'o cafenea. Avea timp să ia un ceai, pe care îl sorbi în grabă, apoi plecă la biurou să nu întârzie.

La opt și un sfert se găsea în biuroul Maestrului. Servitorul abea atunci făcea focul în sobe. Il privi mirat, văzându-l așa de dimineață la serviciu, însă nu spuse nimic. Rămas singur, Miron se plimbă dealungul camerei, ca să se desmorțească de frigul ce-l pătrunse. Își pipăi buzunarul gol și un zâmbet îi apăru în față. Se împlinește astăzi luna, de când sunt la Maestru, se gândi. Azi îi va plăti salariul, a cărui distribuție o și făcuse. Intâi chiria, pe urmă își va lua o pereche de ghete, cele din picioare fiind rupte, trei volume. Ii mai rămân douăzeci și cinci de lei. Două săptămâni își are asigurată masa. Pe ur-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mă? Pe urmă va vedea. N'a murit până acuma, când era mai greu pentru dânsul.

In timpul acesta intrară doi clienți. Peste câteva minute al treilea, care în lipsa Maestrului îi ceru câteva lămuriri pe care i le dădu bucuros. Acesta îi mulțumi și plecă. La ieșire se întâlni cu Popovici, care-i aruncă o priviri întrebătoare.

— Ha, ha, l-am prins, își spuse satisfăcut Primul Secretar. L-a angajat pentru dânsul. Cum intră în biurou, fără să-i deie bună dimineața măcar, îi spuse lui Miron: — Ei. făcuși o afacere de dimineață. Felicitările mele.

Miron îl privi mirat, neînțelegându-l ce vrea să spună.

— Cât ai încasat? îl întrebă scurt.

Ii veni în minte atunci că el credea c'a luat bani dela persoana pe care o întâlnise în ușă și îi răspunse:

— N'am încasat nimic; domnul care a fost, o cunoștință a patronului, așa spunea, mi-a cerut câteva lămuriri asupra unui proces pe care-l are la o judecătorie. Atât și nimic mai mult. Un lucru de nimic, în definitiv.

— Faci și pe șiretul. Dumneata n'ai voe să vorbești cu nimeni și mai ales să dai lămuriri. Așa nu se face avocatură, *tinere*.

Cuvântul acesta îl jigni pe Miron. Ii aruncă o privire repede, însă când îi văzu fruntea îngustă se opri să-i răspundă. O frunte așa de mică, îi impunea așa de mult și-l dezarma complect.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Primul secretar deschise saltarele dela biurou, alese dosarele la zi, luă unul şi îl trânti pe masă, dinaintea lui Miron. Până la unsprezece să fie studiată speţa, îi spuse. Vei face un rezumat Maestrului. Ştie el de ce e vorba.

Taraş nu veni în ziua aceia; era ocupat cu însărcinarea importantă pe care i-o dăduse Maestrul.

In biurou era tăcere. Se auzea tictacul pendulei şi fâşiitul produs de întoarcerea foilor de hârtie din dosare. Câţiva clienţi trecură în odaia de alături şi aşteptau nerăbdători.

Ca de obicei, Maestrul se scoborî târziu. Când i se auziră paşii, se produse o mişcare. Persoanele care îl aşteptau îşi schimbară poziţiile pe scaun. Cei doi secretari îl salutară. Urmat de Popovici, Maestrul se duse în biuroul lui. Clienţii intrau pe rând, după cum sosise, în camera de consultare, pe urmă plecau. Mai rămăsese un domn scurt şi gras, în camera de aşteptare. Răsturnat într'un fotoliu, părea că puţin îi pasă de timpul care trece şi nu avea deloc aerul de a fi îngrijorat.

După ce eşi dela Maestru un domn, care bombănea ceva neînţeles, Popovici îl invită cu gesturile lui obişnuite, pe domnul cel scurt şi gras, în biurou. Apoi din uşă, către Miron: Poftim şi dumneata înlăuntru.

Miron tresări. Lăsă creionul din mână şi încheindu-se la haină, păşi, sfios în urma primului secretar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când intră în camera de consultație, avu senzația că păşeşte pe ceva moale, picioarele afundându-i-se în covorul gros. O cameră foarte luxos mobilată, îl orbi. Văzu pe Maestru, răzimat în fotoliu în fața biuroului lui stilizat, pe care erau aruncate câteva bibelouri într'o dezordine artistică. In spatele Maestrului o întreagă bibliotecă, cu volume legate în piele, ocupa tot peretele. Fotografii, diferite obiecte de artă vechi, erau prinse de rafturi. O canapea acoperită cu covoare persiene în dreapta, două scaune în fața biuroului; vase cu flori, tablouri, covoare, lucruri de artă, împodobeau biuroul. Pe jos covoare, moi, grele, de o culoare închisă părând a avea cine ştie ce vechime. Domnul cel scurt luă loc pe un scaun în fața biuroului. Popovici în picioare, de cealaltă parte, Miron la spatele primului secretar. Maestrul se juca cu un cuţit de tăiat hârtie, cu mânerul de aur.

— Antoniu, mare proprietar, se prezintă domnul care aşteptase până la urmă să-i vine rândul.

Maestrul se ridică puţin din fotoliu şi îi întinse mâna pe deasupra biuroului. Urmă o clipă tăcere. Incurcat, ca şi cum n'ar fi ştiut de unde să înceapă, domnul Antoniu simţea că el trebue să vorbească cel dintâi. Cu privirile în jos şi punând mâna fără să vrea pe un zeu indian, ce părea anume aşezat pe colţul biuroului, începu: — Domnule Măcărescu, eu sunt proprietar de mulţi ani în munţii Vrancei. Proprietar cu acte. Acum ţăranii — Antoniu îşi ridică ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spre advocat privindu-l drept în față, văzând că cei din vecini fac proces, m'au dat și pe mine în judecată, că pădurile sunt ale lor...

— Am înțeles, spuse rece advocatul, ridicând puțin mâna dreaptă. Inainte de a continua vorba, să discutăm, sunteți de părere, nu-i așa, cheltuelile pe cari va trebui să le facem și... onorarul, dar asta-i o chestie cu totul secundară, se grăbi să adauge Maestrul.

Fraza aceasta cu totul neașteptată pentru Miron, îl făcu atent. Nici n'a apucat omul să spue bine despre ce e vorba și el îi și bagă mâna 'n pungă, se gândi.

Și ăsta e bogat, dar cei săraci?

Antoniu, care parcă nu se aștepta să vină așa de repede în discuție chestiunea aceasta, se încurcă, aruncă o privire pe covorul moale în care i se înfundase piciorul, parcă îl fulgeră luxul odăei și spuse nu fără oarecare părere de rău: douăzeci de mii de lei.

— Hm! făcu zâmbind domnul Măcărescu. Să vă mai gândiți. Aveți tot timpul.

Antoniu holbă niște ochi, să-i vie ameteală. Oferi dintr'odată șaizeci de mii.

— Domnul meu, reluă Măcărescu, dacă v'ați adresat mie, ați știut de sigur, că în afară de știință, veți face uz și de relațiile mele politice.

Antoniu dădu din cap în semn de aprobare.

— Deci ne-am înțeles, continuă Măcărescu.

Antoniu aprobă din nou.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O sută de mii la tribunal; la apel şi la casaţie, vom discuta atunci onorariul.

Antoniu îl privia din ce în ce mai uuimit:

— Atunci, continuă Măcărescu, sunteţi dispuşi, nu-i aşa, pentru un aconto?

— Dar n'am la mine bani, zise Antoniu.

— Nu face nimic, răspunse Măcărescu. Cu ce bancă lucraţi d-voastră?

— Cu Klein, zise Antoniu.

— Popovici, spuse Maestrul, cheamă la telefon banca, şi adresându-se lui Antoniu, urmă: Veţi da ordin să ţie la dispoziţia mea onorariul.

— Poftiţi, vorbi Popovici, către domnul Antoniu, întinzându-i receptorul.

In timp ce clientul vorbea cu banca, Maestrul se sculă din fotoliu şi se duse la geam. Popovici îşi făcea treabă, orânduind nişte hârtii pe biurou; Miron rămase uluit, ca furat de un vis.

După ce isprăvi de vorbit la telefon, Maestrul rupse tăcerea: — Domnule Antoniu, vă rog să treceţi pe la mine deseară la şapte. Vom discuta liniştit întreaga chestiune.

Antoniu îi mulţumi şi plecă, numărându-şi în gând, cât îl costă fiecare pas, pe care îl face pe covorul în care i se afundă piciorul de nici nu se aud paşii când calcă.

Cei doi secretari se reîntoarseră în biurourile lor.

Popovici îşi freca mâinile de bucurie. — Ai văzut, afacere, spuse cu un aer triumfător. Ştie Maestrul ce face. El nu discută niciodată cu cli-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr-1901-1932

entul până ce nu tranşează mai întâi chestia onorarului.

Miron căruia scena îi păru cinică, voi să profite de buna dispoziţie a primului secretar, şi-i aminti că s'a împlinit luna.. Ar dori onorariul, adăugă cu timiditate.

Popovici îşi vârî mâinile în buzunar şi-l fixă batjocoritor. — Ce onorar? Eu nu ştiu nimic, spuse.

— Nu mi-ai spus, reluă Miron, atunci când m'ai angajat, că voi avea să primesc optzeci lei pe lună?

— Pff! isbucni în râs Popovici.

— Atunci?

— După şase luni domnule Grindea. Eu sunt de cinci ani la Maestrul şi abea de doi ani sunt plătit, şi dumneata abea ai venit şi vrei onorar!

— N'a fost vorba de şase luni. M'ai rugat să vin aici şi fără ca eu să spun ceva, singur ai zis cuvânt cu cuvânt: „Vei primi optzeci de lei pe lună". Altfel nu veneam, adăugă cu ochii în lacrimi.

— Puţin îmi pasă, îi răspunse secretarul. Dacă nu-ţi place n'ai decât să pleci. Şi eri m'au rugat doi să-i primesc. Dar ce să mai lungim vorba. La unu să fii la Palat. Am isprăvit.

Miron fierbea de necaz. Cum vine asta, se întreabă; mă angajează, îmi făgăduieşte salar; în fiecare zi lucrez câte trei ore şi jumătate, aici, după amiezile pierd vremea la Palat ducându-i gean-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

ta şi să nu-mi plătească? Are să-i spună Maestrului.

Plecă frământat de gânduri. Poate, de-ar fi continuat pe propria lui socoteală, ar fi câştigat banii aceştia şi nu era obligat să piardă atâta vreme.

Toată după amiaza fu trist. Se simţia străin în mijlocul lumei, care furnica în jurul lui, şi din care mulţi, poate, erau necăjiţi ca şi dânsul. Nu se linişti, decât între cei patru pereţi ai camerei lui şi nici odată nu i se păru aşa de prietenească odăiţa lui ca în seara aceasta.

Primul secretar se grăbi să vină de dimineaţă la biurou. Credea, într'adevăr că Miron acuma venia înaintea lui ca să prindă clientelă şi să ia procese pe seama lui, ceia ce nu i-ar fi convenit, deoarece procesele mici, pe la judecătorie sau acte de vânzare fără cine ştie ce importanţă le făcea numai el. In privinţa aceasta nu admitea concurenţă în casa lui Măcărescu. Micele chicuşuri erau ale lui, el era stăpân pe aceste venituri laterale. De aceia se hotărî să fie băgător de seamă.

Când sosi Miron, Taraş şi Popovici, cari vorbeau, s'au oprit deodată şi au tăcut, reluându-şi ocupaţiile. Primul-secretar se plângea de Miron, despre care spunea c'a încasat în ajun o sută de lei şi mai fusese şi obraznic. Taraş îl aproba, spunându-i că nici lui nu-i place domnul acesta, care prea-şi dă aere de savant. Hotărâră să-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

facă să plece. De aceia au încetat vorba când Miron intră în biurou.

Făcându-se amândoi foarte ocupați, nici nu i-au răspuns la salut. Miron le observă gesturile, tăcu, se așeză pe scaun la locul lui obișnuit și aștepta. Contrar obiceiului, Popovici nu-i dădu nimic de luoru și nici nu-i vorbi. După o jumătate de ceas, Miron luă un volum de Planiol și ceti. Planul lui era deja făcut. Va cere salarul și pe urmă va pleca.

Un servitor apăru și-i spuse lui Miron că „cuconița îl poftește sus, chiar acuma".

Ceilalți doi s'au uitat miraţi, mai cu seamă lui Popovici nu-i venea să creadă vorbele ce le auzise.

Pe domnul Grindea, întări servitorul. Miron se duse.

— Il vezi cum s'a băgat sub piele, spuse furios Popovici.

— Teribil om, răspunse Taraș, pe acelaș ton.

— Mâță blândă, dar lasă că-i fac eu, întări Popovici, de nu ți-o plăcea, să nu-mi zici mie pe nume.

Își aminti cu necaz de ziua când Miron pledase în incidentul de amânare. De atunci nu-l putea suferi.

— Asta-i în stare să ne dea și pe noi afară, zise Taraș, gâcindu-i gândul.

— Mă rog, vom vedea, cine-i mai tare, el sau eu, care lucrez de cinci ani. cu Maestrul.

Doamna Măcărescu îl lăsă să aștepte câteva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

momente în salonaşul ei, apoi apăru în toată splendoarea vârstei sale. Imbrăcată într'o rochie de mătasă, decoltată, cu sânii pudraţi ca de obicei. In mână, ţinea un sul de hârtii.

— Te-am făcut să aştepţi, zise cu un surâs care voia să fie plăcut şi îi întinse mâna să i-o sărute.

Miron nu scoase o vorbă.

Se aşezară apoi amândoi la o mesuţă din colţul salonaşului, aşa de aproape unul de altul că respiraţia doamnei îl înăbuşea.

— N'ai uitat, nu-i aşa, zise soţia Maestrului desfăcând încet sulul, că mi-ai promis ajutorul dumitale la Societate?

Nu-i mult de lucru, continuă, trăgându-şi scaunul mai aproape de Miron. Ştii că mi-a spus Maestrul că vorbeşti frumos, şi ţi-a prezis un viitor strălucit... Şi mie îmi plac băeţii cu viitor.. La începutul carierei, încurajarea face mult.... Şi dumneata ai nevoe de un sprijin serios....

Zicând acestea, îşi trase scaunul şi mai aproape de Miron atingându-l cu piciorul. Se feri de această atingere, ea însă stărui şi îşi vâri piciorul într'ale lui. Se înroşi şi se sculă în picioare. Doamna se făcu că nu înţelege şi cu un aer jumătate serios, jumătate glumeţ ii arătă ce are de lucru.

Trebuia să facă nişte state de cheltueli şi încasări, de distribuţia ajutoarelor la săraci, de banii încasaţi de doamnele şi domnişoarele din comitet cu prilejul vânzărei unei flori albastre, pe străzile Capitalei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine doamnă, vorbi Miron, vă voi da tot concursul de care aveţi nevoe, mai ales că e vorba de săraci.

Voi să plece, însă ea îl reţinu.

— Te-aş mai ruga ceva, domnule Grindea. Să-mi faci şi un memoriu, asupra activităţei noastre, pe care îl vom publica în gazete. Vezi să fie ceva drăguţ. Pe mine să nu mă lauzi, dar dacă din datele care sunt aici reesă că munca merită să fie răsplătită, ţi-aş rămâne recunoscătoare. Uitasem, să nu uiţi când vorbeşti de mine să spui, doamna Măcărescu, preşedinta societăţii *Bien*, soţia distinsului şi mult apreciatului avocat Măcărescu. Asta pentru public. Apropos, nu-i nevoe să vorbeşti şi despre celelalte. Nu-mi dau nici un ajutor şi toată sarcina cade pe umerii mei. Dacă va continua aşa, mă îmbolnăvesc.

Sculându-se în picioare, întinse mâna lui Miron, să i-o sărute, după aceia îl bătu uşor cu degetele peste faţă, spunându-i râzând: Fii mai desgheţat puiule.

Roş la faţă, Miron, plecă ruşinat. Nu înţelegea ce voia dela dânsul femeia aceasta şi mai cu seamă mişcările pe care le făcuse sub masă, îl puneau pe gânduri.

Popovici şi Taraş, furioşi, îl aşteptau ca pe ace să se reîntoarcă. Işi făgăduiră, acum, mai mult decât oricând, să-l înlăture din biurou.

Când reveni, Primul secretar, se repezi la el, îi luă din mână sulul de hârtii, îl răsfoi, apoi i-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

svârli cu dispreț, pe masă, ca și cum nu l-ar fi interesat de loc. Pe urmă îi spuse: — Azi n'ai lucrat nimic. Ești în serviciul doamnei, acuma.

— Domnule, răspunse Miron, te rog să nu-mi vorbești așa. Dacă nu ești mulțumit cu mine, să mi-o spui deadreptul, nu într'un mod care nu te onorează..

— Ce, te-ai supărat. Ai și mutră. Mai bine ți-ai lua niște ghete, că ne faci de râs.

— Asta am s'o fac, când îmi vei achita onorariul.

— Ce onorar, domnule, dumneata n'ai leafă aici.

In momentul acela intră în birou Maestrul. Toți tăcură.

Hotărât, Miron îl opri, și timid îi vorbi:

— Domnule Măcărescu, aș dori să vă vorbesc.

— Te ascult, răspunse Maestrul oprindu-se.

Primul secretar îi făcu semn să tacă și îi arătă pe la spatele Maestrului niște bani, voind a înțelege că-i va plăti numai să tacă.

— Domnule Măcărescu, începu Miron nevoind să țină seamă de semnele desperate pe care i le făcea Popovici, am fost angajat la dumneavoastră de domnul Popovici, cu un salar de optzeci de lei pe lună. S'a împlinit luna și când i-am amintit lucrul acesta d-lui Popovici, mi-a răspuns cam...

— Cum, nu i-ai plătit, vorbi Maestrul, întorcându-se către primul său secretar.

— N'am avut schimbate. I-am spus că azi îi a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chit leafa. Banii erau pe masă. Apoi către Taraș: Dumneata când ai primit leafa?

— Chiar acum, răspunse acesta; și dacă nu veneați, era să i-o achite și lui Grindea.

— Așa's tinerii, adăugă Maestrul, nerăbdători la prima leafă. Intorcându-se către primul secretar: diseară la șase să fii aici. Apoi se urcă în apartamentele sale.

— Spui și minciuni, zise Popovici, dacă ești bou și nu pricepi o glumă măcar.

— Domnule, țineți vorbele, răspunse stăpânindu-și furia Miron.

— Poftim, zise Primul, aruncându-i patru hârtii în nas.

Miron le adună de pe masă și de jos, le puse în buzunar, își luă sulul de hârtii, îmbrăcă paltonul și fără să scoată o vorbă, plecă. La ce să mai rămână acolo, își zise, când e insultat la fiecare vorbă, bănuit și, i se păru, invidiat. El nu avea nimic cu oamenii aceia. Voia să muncească, să-și câștige existența ca să-și poată continua studiile. Alături de Popovici însă nu putea sta de i s'ar fi plătit nu optzeci de lei pe lună, dar opt mii. Intră la prima tutungerie care-i eși în cale și scrise următoarele rânduri pe care le trimise d-lui Măcărescu:

„Stimate Domnule Măcărescu, Fiind ocupat cu studiile la facultate, cu regret vă înștiințez că nu voi mai putea lucra în biuroul dumneavoastră, cel puțin deocamdată".

După ce aruncă scrisoarea într'o cutie, se simți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uşurat. I se luase parcă o greutate de pe umeri, care îl apăsa tot mai mult, doborându-l sufleteşte. Era liber acuma, stăpân pe sine şi i se părea că e cel mai mulţumit de pe lume. Scăpă de foştii lui colegi, pe care începuse a-i urî şi de doamna Măcărescu, de care-i era scârbă. Oare toate femeile din condiţiile ei sociale îi seamănă, îşi puse întrebarea. Cât priveşte memoriul şi statele ce-i dăduse să lucreze, când vor fi gata, le va aduce într'o după amiază, le va arunca în cutia de scrisori din dosul porţei şi va pleca imediat îndărăt. Ar fi refuzat, în cele din urmă să facă ceva, însă voi să le examineze, să vadă singur, din actele preşedintei, cum se desfăşoară activitatea unei astfel de societăţi.

La restaurantul unde mâncau studenţii, erau numai puţini, întârziaţi. Miron se aşează la masa lui Vasile Bătrânache, pe care îl porecliseră aşa studenţii, din cauză că avea ceva bătrânesc în toată făptura lui.

— Te credeam la tribunal, spuse acesta.

— Azi mă duc mai târziu.

— Ai avut noroc. Să fii secretarul lui Măcărescu e ceva.

— Mi-am dat demisia, zise nepăsător Miron, apoi îi povesti toate cele întâmplate.

Bătrânache, îl ascultă mirat, nevoind să creadă cele ce auzea, însă ştiindu-l pe Miron că nu minte şi nu exagerează, rămase pe gânduri. Poate că aceiaşi soartă îl aştepta şi pe dânsul.

— Voiam şi eu, vorbi Bătrânache să intru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la un avocat. N'am să mai încerc, deşi poate nu în toate biurourile lucrurile se petrec la fel. Dau mai bine lecţii şi îmi continui studiile. Pe urmă, mă duc la mine acasă şi mă fac plugar. Ce zici, n'ar fi o nebunie asta?

Plecară împreună dela birt. In dreptul bulevardului, se despărţiră. Bătrânache se întoarse îndărăt, luând drumul spre Fundaţie, Miron spre Palat, unde se ducea fără să aibă nici o treabă totuşi, se ducea ca un străin, împins de curiozitate.. Rămase mirat, că nu-l mai impresionau nici sgomotul acela surd, nici avocaţii în robă, cari alergau cu servieta subţioară, neavând nici o treabă, nici publicul care, deşi se schimba veşnic, părea mereu acelaş, căci în fiecare zi vedea mereu aceleaşi feţe îngrijurate şi neliniştite înaintea înfăţişării, triumfătoare în urma succesului, triste, dacă pierdeau, punându-şi toate speranţele în celelalte instanţe care veneau după prescripţiile procedurei.

Se aşeză pe o bancă şi privi, parcă atunci ar fi văzut pentru întâia dată sala paşilor pierduţi. Cu toate că intrarea samsarilor era strict oprită, recunoscu vreo câţiva din ei. Domnişoara Eleonora, nelipsită dela Palat, negocia după un stâlp, făcând pe mijlocitoarea, între un client şi un avocat cu renume, de altfel, care nu se sfia totuşi să trateze în public afacerile lui, prin samsarii feminini, care se înmulţiseră.

Vocea cunoscută a lui Popovici îl strigă pe nume. Intoarse capul, şi nu răspunse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ia servieta şi vino după mine sus, zise poruncitor Popovici.

— Domnule, răspunse Miron, nu înţeleg de ce te adresezi mie. Cu începere de astăzi nu mai lucrez la dumneavoastră.

— Ai plecat fără să ne anunţi, tocmai acuma când avem mai mult de lucru? Foarte frumos din partea dumitale, spuse Popovici, părând supărat, deşi în sufletul lui se bucura. Şi deodată îi trecu prin minte planul cum să-l înegrească în ochii Maestrului.

Ghicindu-i gândurile, Miron răspunse:—Ştiu la ce te gândeşti, însă puţin îmi pasă. Poţi să spui ce-ţi trece şi nu-ţi trece prin minte. Vorbele dumitale nu mă ating câtuşi de puţin. Îi întoarse spatele.

— Nerecunoscătorule, îi aruncă vorba Popovici.

Miron dădu din umeri. Ce să mai stea de vorbă cu acest om, aşa de mic la suflet. L-a atins o clipă în viaţă, a voit şi a încercat să-l umilească şi l-a batjocorit. El a răbdat, crezând că în cele din urmă, va înceta.. Văzuse însă că era ca un ghimpe în ochii lui şi o asemenea situaţie falşă nu putea să lase să continue.

La acestea se gândea, când văzu venind în spre dânsul, pe avocatul Neguţ Androne, pe care îl cunoscuse la Palat şi cu care legase un început de prietenie.

— Mi-a spus Popovici, că te-a dat afară. Te-a prins cu un furt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— M'a dat afară-?! Furt! întrebă Miron. Adevărul e tocmai contrarul: Am plecat și chiar adineauri i-am spus-o, fiindcă nu mai puteam suporta umilințele la cari mă expunea. Că zice c'am furat, asta puțin mă neliniștește. Dela un om ca dânsul, cine ar avea curajul să iee ceva, n'ar mai eși din pușcărie. De asta să fii sigur.

— Știam eu c'așa o să isprăvești cu dânsul, adăugă Neguț.

Miron voi să spună ceva, însă se opri înroșindu-se. Vorbiră apoi despre lucruri în legătură cu meseria lor și despre enormele greutăți ale începutului, dacă ești sărac și nu ești înscris nici într'un partid politic.

— Aș câștiga de trei ori mai mult, spuse Neguț, care profesa de patru ani, dacă m'aș fi înscris în vre-un partid. Așa trebue să mă mulțumesc cu clientela pe care mi-am făcut-o prin clienții mei. In afaceri nu mă pricep și să fac pe samsarul, ca atâția alții, nu pot.

Miron începuse a pătrunde tainele Sălei Pașilor Pierduți și se înfioră, gândindu-se câte crime se petrec zilnic sub acest acoperământ, în care o zeiță legată la ochi, anume ca să nu vadă, susține în mâinele ei o balanță dătătoare de nădejdi. Dar sunt atâtea pasiuni în viață, se gândi el, e atâta răutate și cruzime în oameni, ei simt o vie satisfacție să vină aici să-și verse toate mizeriile sufletelor lor pentru a face apoi loc altora.

Cu pași rari, se îndreptă spre eșire. Pe scări îl opri un domn cu înfățișare modestă, care-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rugă ruşinat să i dea patru lei, ca să-şi poată complecta banii pentru biletul de tren. — De trei zile, spuse necunoscutul, stau aici, c'am avut un proces la Casaţie. Am pierdut şi totodată şi căsuţa copiilor mei, pentru o datorie de optsute de lei. Ultimul ban, l-am dat unui avocat, îi zise Popovici, când la înfăţişare, el nicăiri. Acuma n'am cu ce mă duce acasă şi mi-e greu şă cerşesc.

Miron îi dădu o piesă de cinci lei. Mâna necunoscutului tremură când o luă în degete. Il rugă să-i dea adresa, ca să-i trimită banii îndărăt, lucru la care Miron nici nu se gândea. Strânse apoi mâna necunoscutului, căruia-i spuse câteva cuvinte de încurajare şi luând-o pe cheiul Dâmboviţei se îndreptă spre casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

In seara aceia chiar, voi să-şi îndeplinească însărcinarea pe care i-o dase doamna Măcărescu. Se aşeză la masa lui de lucru, desfăcu sulul şi-l răsfoi mai întâi, oprindu-şi ochii la întâmplare, pe câte-o pagină. Dădea peste cifre, şi diferite însemnări, asupra cărora îşi aruncă privirile în treacăt, întorcând mai departe paginile, până dădu peste un nou capitol: Ajutoare. Intoarse pagina. Pe fila care-i sta acum dinainte, erau trecute numele acelora pe cari societatea îi ajuta din fondurile ei ordinare şi extraordinare. Erau înscrise la rând o mulţime de doamne văduve şi domnişoare, cu menţiunea: orfane de tată sau şi de tată şi de mamă. Il impresionă suma acordată ca ajutor, care la unele era de câteva mii de lei pe an, pe când la altele abea atingea şaizeci de lei. I se păru ciudat oarecum, că unele din nume îi erau cunoscute. Această asemănare îl impresionă. Dar, îşi zise, se poate să nu fie decât o simplă întâmplare. Il isbi un nume, care i se păru bine cunoscut: Popovici Mihai, cu menţiunea; minor, orfan

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de tată, își întreține mama.. Ciudat, de n'ar fi decât o asemănare de nume chiar, se gândi Miron. Popovici Mihai, acesta e și numele primului secretar al Maestrului. Își aduse acum aminte, că primul secretar spuse într'o zi că n'are tată și-și întreține pe mama lui.. De sigur, e numai o potrivire de nume se gândi.. Mai departe, dădu iarăși peste un nume care îl făcu să tresară: Taraș Gheorghe, cu mențiunea: tată paralizat, două surori majore și una minoră, pe care le întreține. Ajutor lunar: optzeci de lei pe lună. Curios, își zise Miron, ăsta cine-o fi, nu știu, dar prea se potrivește cu amănuntele pe care le dase secretarul Maestrului, căruia îi zicea tot Gheorghe Taraș. Pe fila următoare, erau trecute numai câteva nume, pe care le ceti dintr'o aruncătură de ochi. Deodată i se întunecă în față și nu mai văzu nimic. Il cuprinse o ameteală. Se frecă la ochi, și ceti din nou: Miron Grindea, bursă de studii, optzeci de lei lunar. Da, era numele lui, ultimul înscris, pe lista de ajutoare, cu grije alcătuită de președinta societății. Nu, acum nu mai putea fi o simplă asemănare de nume, mai cu seamă că era trecută și strada în care locuia el cu numărul exact al casei și în casa aceia nu mai era nimeni pe care să-l cheme ca și pe dânsul.

Pentru a zecea oară își ceti numele lui și nu-i venea să creadă totuși. Se întreba, cine îl înscrisese și cari era interesul aceluia care o făcuse. Se gândi mai întâi să ceară lămuriri doamnei Măcărescu, însă renunță imediat. Un gând ciudat îi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trecu prin minte: să verifice singur identitatea persoanelor ajutate de societate, căci numai aşa va putea afla adevărul. Intoarse paginile îndărăt şi se opri asupra numelor şi menţiunilor din dreptul lui Popovici şi Taraş. Amănuntele asupra familiei celor ajutaţi se potrivesc cu ceia ce aflase despre familia secretarilor lui Măcărescu. Luă o bucată de hârtie şi îşi făcu o copie după tabloul persoanelor ajutate.

In timp ce scria îi venea să râdă de fericirea care dăduse peste dânsul. Era bursier al societăţii şi nu ştia. Ajunsese, fără să deschidă măcar gura, către cineva. Nu se putea însă reţine de a nu admira generozitatea Maestrului, care îşi plătea secretarii din fondurile Societăţii, cel puţin în ce îl priveşte pe dânsul, deoarece pentru ceilalţi trebue să facă mai întâi o cercetare la faţa locului.

După ce-şi copiă lista destul de lungă, răsfoi mai departe dosarul Societăţei. Ajutoarele ce primea erau respectabile: donaţii din partea unor oameni cum se cade; legate, cari reprezentau sume mari, subvenţii din partea tuturor ministerelor şi autorităţilor mai bogate, cum e primăria de pildă. Nu lipseau nici subvenţiile băncilor mari şi mici din Capitală, care-şi au capitolul lor deosebit în ce priveşte donaţiile. La venituri extraordinare erau trecute darurile regale la Crăciun şi Paşte, veniturile diverselor baluri şi serbări, cum şi acelea realizate din vânzarea pe stradă a unei flori speciale. Se uită cu atenţie la cifrele acestea care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

parcă vorbeau ele singure. Ceti: Balul costumat dela Teatrul Național: Incasări șaptezeci și opt de mii de lei.. Cheltueli, imprimate, personal, bufet, reclamă, trăsuri, ceaiul ședințelor comitetului șaizeci și opt de mii de lei. Venit net, zece mii.

Drace, își zise Miron, care nu se pricepea la cifre, aici trebue să fie o greșală. Ceti din nou, însă nu era nici o greșală, Cheltuelile erau foarte bine repartizate. S'au cheltuit șaizeci și opt de mii de lei. Își aminti însă, lucru la care pe vremuri nu dăduse importanță, că ziarele scriau că pentru balul costumat și cu tombolă ce se va da de către Societatea *Bien*, Teatrul Național, a pus sala la dispoziție în mod gratuit. Tot ziarele anunțau zilnic numele și obiectele comercianților care oferise în mod cu totul gratuit diverse obiecte pentru tombolă. Se vorbea și de o ruletă, care fusese dată în concesiune pe suma de douăzeci de mii de lei.

De lucrul acesta își aducea foarte bine aminte, mai ales că discutase cu Manolescu și amândoi erau de părere că o ruletă nu are ce căuta la un astfel de bal, chiar dacă se exploatează pasiunile celor ce cad victime propriilor lor vițuri. Când au avut aproape totul gratis, atunci pe ce au cheltuit o sumă atât de mare, se întrebă Miron. Ședințele comitetului să fi necesitat o sumă așa de mare? Hm, făcu el, nu mă așteptam să fac o astfel de descoperire. Se simțea fericit parcă de noutatea celor ce aflase. I se păru totuși de neexpli-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cat uşurinţa cu care doamna Măcărescu îi încredinţase actele societăţei, pe care o prezida. Dar amintindu-şi de mişcările pe cari le făcea sub masă, de privirile doritoare ce-i arunca, de surâsul ei, care chema, îşi dădu seama că în dragostea ce-o cuprinsese de dânsul, uitase totul. Era, se vede, obişnuită cu succesele faţă de tineri şi rezistenţa lui Miron o întărâtă şi mai mult, făcând-o să-şi piardă cumpătul.

Răsfoi mai departe: diferite procese-verbale ale şedinţelor, facturi de la diverşi negustori şi la sfârşit darea de seamă destinată ziarelor, prin care se atrăgea atenţia publicului asupra importanţei societăţei, pregătindu-se în acelaş timp terenul pentru un viitor bal.

Nu-mi rămâne de cât să copiez de zece ori această dare de seamă, îşi spuse Miron, ca să-mi îndeplinesc sarcina pe care mi-am luat-o.. Eu nu am nimic de făcut aici. Desigur că asta a voit şi preşedinta.

O receti cu atenţie şi rămase surprins de conţinsul ei.. Nu-i venea să creadă, aşa de extraordinare i se păreau toate. Mai cu seamă pasajul în care se făcea apel la caritatea tuturor inimelor, îl scârbi, după ce mai-întâi îi veni să râdă cu hohot.

„Aveţi milă de micuţii orfani, spunea pasajul, de cei loviţi de mizeriile vieţei, de bătrânii neputincioşi şi ajutaţi-i. Cu lacrimi în ochi ei vă mulţumesc prin binefăcătoarea lor nobilă şi bună preşedintă, doamna Măcărescu, soţia distinsu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui avocat Măcărescu, fost deputat și mare filantrop. Zi și noapte iubita noastră președintă, vizitează colibele celor isbiți de vitregia soartei și le alină durerile ca o mamă blândă și duioasă. Dați sprijinul vostru celor nevoiași, ca să se bucure și ei la apropierea zilelor sfinte și urmați exemplul nobil de imitat al femeei, care, aleargă de dimineață până noaptea pentru alinarea suferințelor celor mulți, prea iubita noastră președintă".

Frumos stil, își spuse Miron, și ce suflet nobil are doamna Măcărescu! Dacă nu cetiam rândurile acestea, era nici să nu știu că am fost o clipă în apropierea unui înger căzut din cer. Toate bune, se întrebă pe urmă, dar ce caută numele meu în listele pe care și le-a făcut ea? Ori, poate avea de gând Maestrul să-mi facă o bursă la societatea nevestei lui? In cazul acesta, s'ar cuveni să-i admirăm delicatețea sufletească.

Trecuse de mult miezul nopței. Se culcă, hotărât, să pornească a doua zi în cercetare.

Pe o dimineață rece, ghemuit în palton, Miron răzbătea străzile întortochiate ale Capitalei. Pe drum întâlnea lăptărese în cărucioarele lor cu două roate, trase de un cal, care părea dintr'o rasă specială; servitoare cari se duceau în piețe și olteni cu coșurile încărcate. Din când în când, câte un funcționar, grăbea zorit de frig, spre biuroul unde-și făcea slujba. In diminețele de iarnă, pe ger, mahalalele Bucureștilor par triste străzi dintr'un orășel uitat, de provincie. Nimic, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-ţi reamintească înfăţişarea unei Capitale. Case mici, cu un etaj, cele mai multe cu o curte mică, bine îngrădită şi cu bolta de viţă după care se omoară bucureştenii. Pe vreme de iarnă, tulpina aceia goală, întinsă pe un schelet închipuit de căsuţă, parc'ar fi o mână uscată, lungă, cu zeci de degete întinse la întâmplare, ce-au amorţit şi ele.

In strada Campoduci se opri la numărul 21 bis, şi intră în curte. Un căţeluş, îl vesti stăpânilor. La un geam se ivi un cap de femee, cu părul nepieptănat încă. Un domn rumen la faţă, cu o mustaţă groasă şi cu vocea răguşită îi deschise.

— Domnul Mihai Popovici, aici stă, întrebă Miron.

— Da, poftiţi înlăuntru, spune domnul.

Miron intră într'un biurou-salonaş. O fotografie mare, în mărime naturală a lui Popovici, atârna pe perete, atrăgând atenţia. Lângă peretele din faţa biuroului, un început de bibliotecă, multe rafturi goale aşteptându-şi volumele.

— Domnul avocat e acasă?

— La ora asta? făcu tatăl lui Popovici, niciodată. Fiul meu lucrează cu domnul Măcărescu, aţi auzit poate. Dimineaţa, de obicei studiază împreună. Dacă aveţi treabă cu el, poftiţi diseară, după ora şapte.

— Papa, se răceşte cafeaua, spuse o domnişoară, care intră îi odaie, şi adăugă imediat: dacă şi domnul doreşte...

Miron se scuză, că e grăbit şi trebue să plece.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă aveţi imediat nevoe de Mişu, îl găsiţi la domnul Măcărescu, spuse tatăl primului secretar.

Miron făgădui să vină seara după ora şapte.

Când fu în stradă, se mai uită odată la numărul casei, ca să se convingă că n'a greşit, şi întrebând pe primul sergent unde vine strada Caicului, porni într'acolo.

Casa cu numărul optzeci şi nouă din strada Caicului, cu marchiză şi cu glastre în geamuri, îi plăcu. Sună şi după câteva clipe o femee în vârstă, fără a fi bătrână, deschise.

— Domnul Taraş aici stă? întrebă.

— Da maică, zise femeia, acuma nu-i acasă, apoi adăugă misterios: lucrează la avocatul Măcărescu, e primul lui secretar.

— Ce rău îmi pare că nu-i acasă, continuă Miron. Aveam un proces şi cum stăm aproape...

— La prânz maică, îl găseşti, vină la prânz.

— Tatăl dumisale e acasă? aruncă vorba Miron.

— La Brăila maică, la şlepuri, încarcă grâu. Vine Sâmbătă.

— Şi cu dânsul aveam ceva de vorbit, spuse Miron, dar cum nu-i grabă, voi trece săptămâna viitoare.

Fără să mai aştepte răspunsul femeei, care avea poftă de vorbă, plecă.

Ce lume curioasă, reflectă Miron. Unul e orfan de tată şi mă primeşte tată-su, rumen la faţă şi voinic, celălalt n'are mamă şi mă primeşte mai-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că-sa, iar tată-su care e paralizat, încarcă grâul în şlepuri la Brăila.

Se hotărî să se ducă în dimineaţa aceia şi în strada Raionului la numărul patruzeci şi patru, unde locuia o biată văduvă cu cinci copii, după lista de ajutoare a Societăţei.

Căsuţa din strada Raionului, cu o înfăţişare plăcută, curată pe dinafară, nu arată nici un semn de mizerie. Bătu la uşă şi după vreo cinci minute de aşteptare, o domnişoară proaspăt pudrată, cu surâsul pe buze, îl pofti înlăuntru.

Aici locuia în adevăr doamna Ana Emanoil şi persoana care-i vorbea lui Miron, era chiar ea, în carne şi oase.

— Doamna Măcărescu, începu Miron, preşedinta Societăţei *Bien*, m'a rugat să vă întreb, ce vă mai fac copiii...

Ana Emanoil se uită mirată la el. Ce copii, când ea nu are pe nimeni, decât pe locotenentul Stejar, care locueşte la dânsa.

— N'aveţi copii, inzistă Miron, pe tablou sunteţi trecută cu cinci, o lămuri.

— O, domnul meu, reluă ea, aşa cer formalităţile, că dacă ne-am lua după realitate, toţi banii s'ar duce la mitocance, care nici nu vor să muncească.

— Da, firește, cinci copii ar fi cam mult pentru o femee ca dumneavoastră, întări Miron, gata de plecare.

In stradă scoase din buzunar tabloul de ajutoare pe care şi-l făcuse pentru dânsul. Doam-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

na Ana Emanoil, văduvă cu cinci copii primea un ajutor de şase sute de lei anual.

Până acuma, numai de săraci am dat, se gândi Miron; dac'or fi toţi ca ăştia pe care i-am văzut, atunci aş putea spune c'a dispărut sărăcia din ţara românească. Şi asta, datorită numai Societăţii *Bien*. Cum era pornit să ducă lucrurile la capăt, toată după amiaza căută străzi şi numere de case, după lista ce-o avea în buzunar. Făcuse cinci vizite, pe la orfane şi minori. Rămăsese foarte satisfăcut, dacă a constatat că orfanele pe care le văzuse aveau cel puţin mamă şi minorii aşteptaŭ încă să vină la lumina zilei.

Toţi acei cu cari vorbise, nu mai sfârşiau cu laudele ce le aduceau nobilei doamne Măcărescu, femeia cu inimă de înger. Fusese atât de emoţionat de lacrimile doamnei Matilda Cranţ, o descendentă dintr'o nobilă familie, în cât îi venia şi lui să plângă, înduioşat de călităţile şi bunătatea de inimă a preşedintei. Ca să împrăştie o clipă tristeţa unei sărăcii negre pe care numai nobila şi devotata preşedintă ştia s'o îndulcească, doamna Cranţ, turnă în păhăruţe lichior, ciocni cu Miron în sănătatea binefăcătoarei şi într'o clipă îl goli. Emoţionat, Miron rămase cu păhăruţul în mână, admirând-o. Neobişnuit cu băuturile alcoolice, gustă puţin, cu toate protestările doamnei Cranţ, care îşi lăuda lichiorul, adevărat lichior franţuzesc, nu imitaţie cum au început a se face şi la noi.

Acasă, Frau Silber, îl primi înspăimântată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O doamnă îl căutase de trei ori după amiază şi părea foarte neliniştită că nu-l găseşte. A intrat în camera lui şi fără să spună o vorbă a răscolit cărţile şi hârtiile de pe masă, căutând ceva, ce nu găsea. Miron ghici, însă o întrebă pe Frau Silber, rugând-o să-i spună cum era la faţă.

După descrierea pe care i-o făcu, nu mai era nici o îndoială că doamna Măcărescu îl onorase cu prezenţa ei. Aflase dela Popovici că a plecat dela biuroul Maestrului şi îngrijorată că dăduse pe mâna unui necunoscut nişte acte de o atât de mare valoare, se grăbi să şi le ia îndărăt. Lăsase vorbă să-l aştepte a doua zi pe la orele trei, când va veni din nou să vorbească domnului advocat. Subliniă chiar cuvântul advocat, dându-i o importanţă deosebită.

Frau Silber, care nu cunoştea pe preşedinta Societăţei *Bien*, credea că doamna avea numai decât nevoe de un advocat şi anume de advocatul Grindea, altminteri n'ar fi venit de trei ori şi nu şi-ar fi anunţat vizita pe a doua zi. Miron surâse, însă nu voi să-i destăinuiască nimic din cele ce ştia el.

Rămas singur, îşi puse ca de obiceiu, ibricul de ceai la foc; scoase din saltarul mesei pe care-l încuiase, dosarul Societăţei şi îl examină din nou, filă cu filă. După ce-i pătrunse tainele, refăcu sulul, îl legă în aceiaşi sfoară şi îl puse pe o măsuţă de lângă geam, plăcându-i să stea cât mai bine departe de dosarul caritătei publice.

O clipă îi trecu prin minte să pornească la ora

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aceia cu sulul şi să-l arunce în curtea Maestrului. Se răsgândi însă şi renunţă. Mai bine să aştepte până a doua zi, când i se oferea prilejul să poată primi între cei patru pereţi ai lui persoana care încarna cu atâta artă şi dezinteresare însăşi caritatea.

O cupea se opri în faţa casei lui. Doamna Măcărescu încărcată de blănuri, scobori, şi mergând cu băgare de seamă ca să nu-şi murdărească ghetele fine, cu paşi mici şi repezi trecu prin curte până la camera lui Miron. O aştepta liniştit. Se uită la ceas. Mai era un sfert de oră până la trei. Bătu în uşe. Din lăuntru i se răspunse scurt: Intră.

In mijlocul odăii, în picioare, o aştepta, lăsând-o să-şi deschidă singură uşa. Stăpân pe sine, era gata s'o înfrunte.

Cu un zâmbet prefăcut, doamna Măcărescu isbucni: A! domnul advocat nu e niciodată acasă, şi îi întinse mâna înmănuşată să i-o sărute.

Se aşezâ apoi pe marginea unui scaun, îşi desfăcu blana, lăsând să i se vadă sânii goi, căută batista în poşetă şi-şi şterse uşor nasul. Un miros de parfum se răspândi în odae.

— Imi pare foarte rău c'ai plecat dela noi, începu ea, după ce mai întâi îşi aruncase privirile cercetătoare prin cameră. Respiră uşuratic, când îşi zări pe măsuţa de lângă geam dosarul, şi continuă: Nu-i frumos deloc ceia ce-ai făcut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamnă, reluă Miron, știu pentru ce ați venit și azi, și eri. Făcu câțiva pași la geam, luă sulul și i-l oferi: Poftim doamnă! L-am cetit în întregime. Foarte interesante lucruri sunt acolo.

Voind să nu pară neliniștită, îl așeză lângă poșetă, apoi își fixă ochii asupra lui Miron, surâzându-i. — Avem ședință azi la șase, zise ca și de aceia..., altfel trebuia s'o amânăm. Tocmai acuma, când peste două săptămâni e balul...

Făcu o pauză, străpunsă de privirea fixă și severă, care se ațintise asupra ei.

— Dumneavoastră, reluă, veți continua să primiți bursa și... voi avea eu grijă s'o dublăm.

— Nu v'am cerut nimic, protestă Miron, și de aceia am rămas foarte mirat găsindu-mi numele meu amestecat în Societatea dumneavoastră. Eu am fost secretarul d-lui Măcărescu și în această calitate...

— Eh, prostii, întrerupse doamna, o simplă formalitate.

— Poate, pentru lumea dumneavoastră; pentru mine însă, nu. E o chestie de demnitate aici și eu nu pot primi să vă jucați cu cinstea unui om.

— Ce copil ești, dragă, spuse doamna. Se vede că nu știi să trăiești în lume.

Miron nu răspunse. O aștepta să plece și îi era necaz, văzând-o că întârzie.

— O, în lume, continuă doamna Măcărescu, tinerii au nevoe de sprijin ca să răzbească, și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceia ce nu poate un bărbat, nouă ne e mai uşor, de o mie de ori mai uşor, când ne place cineva, zise apăsat, subliniind cu intenţie ultimile vorbe.

Miron dădu din umeri.

Doamna Măcărescu se sculă, făcu câţiva paşi prin odae, privi nişte fotografii vechi şi oprindu-şi ochii asupra portretului din părete al fiicei lui Frau Silber, exclamă: Frumoasă artistă, te-ai amorezat de ea, şiretule.

Cuvintele îl jigniră. Se reţinu totuşi să nu-i răspundă. Ea nu voi să priceapă şi punându-i mâna pe umăr îl întrebă: — Ce mai faci?

Intrebarea i se păru stupidă. Voi să-i ia mâna de pe umăr, însă ea, îl cuprinse pe neaşteptate în braţele ei şi îi căuta gura să i-o sărute. Un fior îi străbătu trupul. Cu o mişcare violentă se desfăcu din braţele ei.

Doamna Măcărescu rămase o clipă nedumerită. Parcă nu înţelese ce se petrecuse cu ea, în câteva secunde. Ea, căreia nu-i stătuse încă nimeni în potrivă, se simţea adânc jignită, ea, deprinsă să aibă pe cine-i doreau cărnurile ei moi, din belşug parfumate. Acum voia mai mult decât oricând să-l aibă pe Miron, fiindcă îl ura şi simţea o nesfârşită atracţie pentru dânsul.

— Ce sălbatic eşti, îi spuse, era să mă omori! Ştii că eşti voinic.

Uitându-se la ceasul ei mic de aur adăugă grăbită. — Trei jumătate, trebue să plec. Mai am două vizite de făcut. Pe urmă deschise poşeta, scoase o hârtie de o sută, o puse pe masa lui Mi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ron, adăugând cu înțeles: Pentru săraci, dacă nu te deranjez prea mult...

Miron îi asvârli hârtia în față și îi deschise ușa. Frau Silber, trecea prin coridor. Se opri mirată când îl văzu în ușă, cu privirile încruntate și pe doamna luxos îmbrăcată, care, stăpânită de privirile lui își puse banii la loc, neștiind cum să plece din această casă unde întâlnise numai deziluzii.

— Doamna e soția avocatului Măcărescu, spuse Miron către Frau Silber.

— Iesus-Maria! exclamă Frau Silber.

Făcându-și o față veselă, care ascundea tainele sufletului, doamna Măcărescu își luă sulul de hârtie, și satisfăcută parcă de opera pe care o împlinise, îi spuse lui Miron în treacăt: — Mulțumesc, domnule, apoi întorcându-se către Frau Silber, îi aruncă din mers: Bonjour Madame și eși cu pași repezi, mici, ferindu-se de noroi. Valetul îi deschise poarta și doamna dispăru în cupeu, unde singură, cu gândurile ei, lăsă să-i cadă masca de pe față și să se arate așa cum e, când nu o vede nimeni. Mizerabilul, șopti înciudată, zeci de planuri de răsbunare trecându-i de-odată prin cap. Să-i stea împotrivă, asta era de neînchipuit. Ar fi voit să-i răsucească gâtul ca unui pui de găină, să-l umilească la rândul ei, desfășurându-și toată mândria de care era în stare. Fusese lovită, ea care nu era decât sărutată; însă pumnul ce primise, era atât de sincer, în cât îl simțea parcă și acum ca cea mai dulce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sărutare ce o primise în viață. Își dădu seama că îl iubește cu patimă pe tânărul care o respinsese cu brutalitate și scârbă. Ar fi dat totul să poată săruta ochii lui, gura lui care tăcea, să-și alipească trupul de al lui. Gândurile acestea o curățeau parcă de trecutul ei, de care acum, pentru întâia oară se înfiora. O cuprinse remuşcarea şi sentimente, pe care nici n'ar fi bănuit vreodată că i-ar fi putut cerceta sufletul, îi deschideau noui orizonturi, albe şi nepătate.

Cupeaua se opri în fața casei bancherului Stark, care avea o recepție. Doamna Măcărescu, desfăcându-și poșeta se pudră din nou în grabă și scoborî grăbită, cu fața surâzătoare. Reintrase după o clipă de sbucium în viața care era a ei, în care se obișnuise să trăiască, între oamenii ce-și surâdeau amabil urmărindu-și interesele lor la cari păreau că nici nu se gândesc vreodată.

Miron povesti totul lui Frau Silber, Neîncrezătoare la început, convingându-se apoi de adevărul ce-i apărea brutal, o undă de tristeţe se aşeză pe faţa ei.

— Se poate una ca asta, întrebă Frau Silber din ce în ce mai uimită.

— Desigur că se poate, vorbi Miron. Acum am în mână probe evidente, voi cerceta toate casele, ca să mă conving și mai bine de adevăr, deși n'aș mai avea nevoe. Simt însă o trebuință sufletească de a pătrunde cât mai adânc în adevărul acestor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lucruri, de a scormoni gunoiul pe care îl acoperă strălucirea de faţadă.

Frau Silber se duse să pregătească cina şi îl lăsă singur.

Nu mică îi fu mirarea, când după câteva zile ceti la loc bine pus, pe pagina întâia, o dare de seamă asupra activităţei *Bien*-ului, şi a rolului ei de o „importanţă socială capitală". Trei sferturi din articol conţineau laudele ce se aduceau „distinsei prezidente", care „îşi sacrifică liniştea căminului pentru alinarea celor suferinzi şi nevoiaşi". Rupse ziarele.

In adevăr, se gândi el, Popovici şi Taraş, sunt foarte suferinzi şi nevoiaşi. Chiar şi doamna Ana Emanoil, trebue să sufere mult când i se isprăveşte lichiorul din sticle. Îi era milă de mulţimea care ia drept literă sfântă cele scrise în ziare. Se întrebă, care ar putea să fie menirea unui ziar, şi ajunse, prin negaţie, la concluzia că în nici un caz, nu trebue să falşifice opinia publică.

După aceia, un sentiment de tristeţe îl copleşi. Se simţea aşa de mic, aşa de neputincios în faţa lumei, aşa de dezarmat în lupta de toate zilele. Pentru liniştea conştiinţei lui se hotărî să viziteze şi celelalte persoane trecute în lista de ajutoare.

Se duse în strada Isvor la casa cu numărul zero bis. Infăţişarea casei îl impresionă. Era aproape un palat, cu mai multe eşiri, tainice aproape. Incurcat, neştiind la care uşă să bată, se opri la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cea dintâi care-i eşi în cale şi sună. O servitoare drăguţă, curăţel îmbrăcată, deschise şi-l măsură, din creştet până'n tălpi, părând a se întreba, ce caută omul ăsta aici.

— Aveţi vre-o scrisoare pentru cuconiţa, îl întrebă servitoarea.

— Aici stă doamna Stratica, întrebă sfios Miron.

— Da, îi răspunse, scrisoarea?....

— Aş dori să-i vorbesc.

— A, făcu servitoarea, poftiţi.

Trecu printr'un antret cu gust mobilat, unde îşi lăsă paltonul şi intră în anticameră, un salonaş elegant, cu canapele joase, cu foteluri de diferite stiluri, cu mesuţe mici pe care se găseau vaze cu flori naturale. Un miros tare, de parfum, îi gâdilă nările. Se cufundă într'un fotoliu şi aşteptă. Un domn tânăr, îmbrăcat după ultima modă, ţinea de mijloc o doamnă. Amândoi stăteau pe o canapea şi îşi vorbeau de aproape gură'n gură, ceva tainic. Nici n'au dat atenţie noului venit, continuându-şi convorbirea ca şi cum ar fi fost singuri în odae.

Miron tuşi de câteva ori. Doamna îşi întoarse capul şi rămase mirată, văzându-l, apoi îşi schimbă poziţia. Domnul îşi luă mâna care cuprindea mijlocul femeei şi îl fixă pe Miron nemulţumit.

Servitoarea nu întârzie mult şi veni să-l conducă în apartamentele Doamnei Stratica. Când trecu pe lângă o uşă, auzi râsete de femee şi un clinchet de pahare, ceia ce i se păru ciudat. Urcă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

scările la etaj și în curând se găsi în camera de primire specială, tot așa de luxos mobilată. Aici îl întâmpină o femee între patruzeci și cincizeci de ani, care păru contrariată când îl văzu.

— Doamna Stratica, dacă nu mă înșel, întrebă Miron.

— Da, domnule, îi răspunse.

— Doamnă, reluă Miron, doamna Măcărescu, președinta Societății *Bien*, m'a însărcinat să verific actele, în vederea ajutoarelor ce urmează a se distribui. Unele persoane nu mai trăesc poate și....

— A, îți mulțumesc mult. Totuși nu mi-a spus nimic Olga...

Va să zică sunt prietene, își spune Miron, de oare ce-i zice pe nume.

— Am s'o cert când va veni poimâine la rendezvous. Să nu-mi spue nimic! Așa e ea, uită totul când se întâlnește cu amantul ei.

— Dar e măritată, vorbi Miron.

— Tocmai deaceia, întări doamna Stratica. Ce te-ai supărat, peștișorule?

Miron se înroși până'n vârful urechilor și ochii îi dădură în lacrimi.

— Haida de, ești gelos c'ai auzit că are un amant, continuă cu acciași nepăsare. Haide, nu te supăra bobocule, c'abea începi a prinde solzi. Vino de sărută mâna mămicului și să vii mâine dimineață la nouă, să luăm cafeaua cu lapte împreună, că și mie'mi ești drag. Am să te fur Olgăi. Ce-am să mă râd. La revedere, pa-a....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamna Stratica termină, ducându-și degetul la gură., trimeţându-i o sărutare.

Afară se desmetici parcă. Răsuflă adânc aerul rece pe care îl sorbi pe ochi, pe nas, pe gură, înghiţindu-l. Se uită încă odată la casă, însă eşise prin altă parte. Nici nu ştiuse pe unde îl conduce servitoarea.

In actele societăţei doamna Stratica, femee nobilă, scăpătată, cu două fete, era trecută, cu cinci mii de lei anual. Ii vâjia capul. Se uită pe stradă în sus, în jos, neştiind încotro s'apuce. Un tăetor de lemne, care eşi din curtea din faţă, îi aruncă o privire în treacăt şi îşi văzu de drum. Lui Miron i se păru că îi revin puterile.

— Hei domnule, strigă după tăetor, alergând spre dânsul. Dumneata ştii cine stă în casa asta, şi arătă cu degetul casa din care eşise.

— O cocoană, răspunse tăetorul. Aici se întâlnesc cu cine le place. Hei, viaţă domnule, nu ca mine, care tai lemne toată ziua şi noaptea n'am cu ce să mă încălzesc.

Tuşi şi plecă mai departe, văzându-şi de drum şi de nevoile lui. Miron privi în urmă-i, ascultând cum răsună pe asfalt paşii lui grei, până ce dispăru pe o stradă lăturalnică.

Aflase în câteva zile atâtea lucruri, în cât, dacă i le-ar fi povestit cineva, i s'ar fi părut că-i spune o poveste isvorâtă din fantezia bolnăvicioasă a cuiva. Totuşi, parcă nu-i venea să creadă cele ce-i văzuse ochii şi nici odată nu şi-ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901_1932

fi închipuit că fondurile unei societăți de binefacere s'ar putea risipi astfel, când este atâta durere și mizerie în mijlocul nostru.

Ca și cum l-ar fi gonit cineva, iuți pașii să fie departe, cât mai departe de casa aceia care venea parcă după dânsul. In bulevard se opri, neștiind încotro să apuce. Își adună gândurile și porni încet, spre Calea Victoriei, însă când fu aproape de ea, se întoarse îndărăt. Ce mai societate de binefacere, își spuse Miron. Îi veni să râdă, însă se reținu. L-ar putea lua drept nebun cine l-ar vedea râzând singur pe stradă și cine știe ce s'ar putea întâmpla cu dânsul.

Străbătu Cișmigiul, pustiu parcă. Trecători grăbiți, se strecurau pe sub marii arbori goi, ce i se păreau că sunt așa de singuratici. Apa din lac, secată, gonise pe mal lebedele care lângă adăposturile lor, nemișcate, luminau ca niște uriașe puncte albe. Rezemat de trunchiul unui copac, un paznic, părea că reflectează. Avu senzația singurătății, parc'ar fi rătăcit printr'o pădure și se simțea bine. O luă pe o alee dosnică și simți plăcere văzând cum crește întunericul în care se afunda cu totul parcă. Arborii păreau unul singur, lebedele se închiseră în căsuțele lor, se auzea șueratul paznicului și sgomotul așa de îndepărtat al orașului care-și începea viața de noapte.

Îi era frig. Zăbovise prea mult. Nu-l aștepta nimeni acasă, dar, poate, se gândi, este cineva care visează câteodată la dânsul, cum visase și el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la cei doi ochi albaştri ai Emmei, când treceau câteva zile fără să-i vadă. Se îndepărta tot mai mult de-o lume, ca să se apropie cu sufletul de aceia pe care o iubea.

Toată noaptea nu putu să doarmă. Încercă să citească, însă rândurile se amestecau, cuvintele parcă nu mai aveau nici un înţeles. Se vedea mic, acasă la el o servitoare bătrână povestea despre smei şi smeoaice, cari răpesc copiii şi dacă se înspăimântau, ea-i liniştea îndată, spunându-le că smeii nu sunt aşa de răi cum îi cred oamenii. Apoi adormea şi când se deştepta a doua zi alerga la bătrâna să-i spună ce s'a întâmplat mai departe. Ziua nu se spun poveştile, vorbea servitoarea, că se supără smeii, numai noaptea, c'atunci le place şi lor să stea la sfat. De-ar veni mai degrabă noaptea, spunea atunci. El a crescut mare şi de atâtea ori nopţile veneau prea de grabă, smeii însă nu mai veneau, căci se vede că şi smeii dispar de pe lumea asta, odată cu copilăria. Dulcele gând care îl mângâiă o clipă, dispăru, şi viziuni îl împresurară. Ţinu ochii strâns închişi ca şi cum ar fi voit să reţie o clipă mai mult visul care dispărea.

Se deşteptă cu o tuse groaznică. Am răcit, îşi spuse şi se învăli bine trăgându-şi plapoma peste cap.

Nu se simţea tocmai bine a doua zi, dar la vârsta lui o uşoară răceală, nu însemna nimic. Un ceai fierbinte, îl încălzi şi îmbrăcându-şi paltonul, porni la drum. Până în şoseaua Mân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tuirei avea de mers cale bună. Observă de la o vreme că tot mai rari se făceau casele şi acelea erau mici, dărăpănate aproape, cu apa ce se scurgea pe pereţii mucezi, din sloiuri prinse la geamuri. Nu mai erau trotoare şi felinarele la distanţe mari unul de altul, aruncate la voia întâmplărei parcă. Pe stradă nu se vedea nimeni. Câteva găini căutau în mijlocul străzei grăunţe într'un bălegar. I se păru c'a greşit drumul şi intră într'o cârciumă scundă, cu pereţii afumaţi să întrebe. Îi răspunse de după tejghea, un om înalt, cu faţa osoasă, într'o românească stricată. La mese câţiva ţărani din împrejurimile Bucureştilor vorbeau între dânşii. Când intră Miron, tăcură, îşi întoarseră capetele spre dânsul şi îl priviră, apoi îşi urmară vorba. Imitară, fără să ştie poate, mişcarea pe care o făcură caii dela căruţele lor din preajma crâşmei. Şi caii când au auzit paşi de om, şi-au ridicat capetele din grămada de strujăni, ce sta dinaintea lor şi au privit spre dânsul. Pe urmă au început iar a cerceta cu boturile mâncarea ce le fusese aruncată dinainte. Văzuse în el un drumeţ, care nu le-ar fi fost de nici un folos.

Casa pe care o căuta nu era depare de crâşmă. Merse o bucată bună însă, prin zăpada amestecată cu noroi, până ce nimeri, mai mult la întâmplare, numărul 281. Se cutremură când intră înlăuntru. O odăiţă sărăcăcioasă, un miros stătut, o femee verde la faţă, un copil cu ochii de sticlă parcă, într'un pat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aici stă Elena Trandafir, întrebă Miron.

Femeia avu o tresărire. Ușor, copilul își întoarse capul cu ochii lui sclipitori spre străin. Din partea societății de binefacere, șopti mai mult Miron. Femeia făcu niște ochi mari și deodată o undă de bucurie i se așeză pe față. Crezu, în clipa aceia că un ajutor la care nu nădăjduia îi căzuse din cer și îl aștepta pe străin să vorbească.— Un mic ajutor, deocamdată, vorbi Miron, punând în mâna femeei o piesă de cinci lei. Voi să-i ia mâna să i-o sărute, însă Miron și-o trase, spunându-i: lasă, nu-i nevoe.

— Doamne, vorbi femeia, Dumnezeu te-a adus la noi. Apoi către copilul din pat: — Mamă dragă, azi ai să bei ceai cu zahăr și o să încălzim soba, că-ndată vine primăvara.

Lui Miron îi năvăliră lacrimi în ochi. Plecă îndurerat. Nici nu-i veni s'o mai întrebe dacă primește ceva dela societate.

Câtă deosebire își spuse Miron, dar nici nu mai voi să facă vreo comparație. Cu capul între umeri, adus din spate, mergea fără să poată gândi la ceva. Sufletul lui se răsvrătea și ar fi voit să lovească, să pedepsească pe cineva, pentru nedreptatea pe care o împrăștiase pe pământ. Nu era dat tuturor să se bucure de toate câte e rau în viață? Cine știe! Ce răi suntem noi, gândi Miron, în loc să ne apropiem unii de alții, ne cucerim unii pe alții.

Se opri în loc să se orienteze. O luă pe o stradă la dreapta și dădu pe cheul Dâmboviței. Mer-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

gea spre Cotroceni. Intrebă un trecător de strada Cireşului, unde avea mai multe adrese. Trebuia să cotească la dreapta, să meargă câţiva paşi şi pe urmă s'o ia la stânga. Căsuţe pitite sub streşinele largi, cu umezeala ridicată până la ferestre la unele, la altele coprinsese pereţii întregi. Strada era murdară, neîngrijită de multă vreme.

La numărul 131 îl primi o femee tânără încă, înconjurată de cinci copii, îngrămădiţi lângă o sobă care putea servi şi de maşină de gătit. Primise cândva şaizeci de lei, nici ea nu-şi aducea aminte, când se întâmplase aceasta. La numărul 159 dădui peste un bărbat, care fusese lucrător într'o fabrică. Cureaua dela o roată îi prinsese o mână şi doctorul a trebuit să i-o taie din umăr. Nevastă-sa se plânse de nenorocirea care dădu peste ei, făcându-i neoameni, apoi cu un curaj şi o hotărâre care-i arăta energia spuse: dac'a vrut Dumnezeu aşa, voi munci eu pentru toţi.

De curiozitate, merse până în capătul străzei. O casă mai rea de cât alta, în care se încuibase umezeala pentru totdeauna. Şi ăştia sunt oameni cari trăesc în Capitală, gândi Miron. In focarele acestea de boli şi de sărăcie, trăeşte totuşi o lume, aşa cum trăeşte.

Intâmplarea îl făcu să-şi facă o ideie şi despre operile de caritate. Sufletul îi era stăpânit de milă.

Societatea i se părea o monstruozitate în care dacă vrei să trăieşti, eşti silit să ucizi şi să treci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

astfel peste sute și mii de cadavre pentru a'ți deschide drumul. Și totuși, fiecare are dreptul să trăiască și să se bucure de viață. Îi părea rău pentru omenirea întreagă, care gonită de himere se abătea din drumul ce lui i se părea natural, spre bine și frumos, sau poate nu acesta îi era drumul, de vreme ce apucase pe altul.

I se întipărise puternic în minte cele văzute. Era furios pe ziare cari continuau să publice zilnic notițe despre activitatea societății, precum și numele acelora cari dădeau gratuit obiecte pentru tombolă. Oare nu le dădeau cu intenția de a'și vedea numele publicat în ziare și a ceti rândurile prin care orfanii și toți cei lipsiți de mijloace le mulțumeau prin mijlocirea „bunii și grațioasei prezidente"? Ar fi voit să aibă putere să strige tot ce știa el, însă n'avea glas. Dacă instituții de felul acesteia ar voi să contribue la încetarea mizeriei, în parte cel puțin, atunci, de ce lasă atâția copii cari pe străzi, schilozi ce se târăsc și-și expun suferințele?

Își aduse aminte de o scenă la care fusese martor pe când era student. Ieșise dela examene, târziu, pe la orele douăsprezece. In dreptul bodegei Mircea, la o masă, câțiva domni, bine dispuși glumeau cu un băețel căruia-i ziceau Burchis. — Bei o țuică Burchis, spuse unul din ei. — Beau, săru' mâna? coane, spuse băiatul îmbrăcat în niște pantaloni lungi și o haină de doc pe el. Curios să vadă ce se petrece, se opri, se uită la fețele vesele ale celor ce petreceau, la glu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mele pe care le făceau pe seama nenorocitului.

Chelnerul aduse țuica pentru copil. Acesta o bău dintr'o înghițitură. — Bravo Burchis, strigară toți, știi că bei bine. Iți dau un franc, spuse unul, dacă te duci să scoți limba la domnul. Și îi arătă un domn gras care consuma liniștit, la o masă.

Burchis se apropie de domnul gras și îi spuse tare: Hei! strigă, și îi arătă limba. — Hai sictir, îi spuse el mestecându-și îmbucătura. Cei cari îl trimiseseră, râdeau cu poftă. Burchis se întoarse la dânșii și își primi răsplata. Bravo, îi zise unul din ei, să-ți dea un vermuth. Chelnerul i-a-duse un vermuth, pe care copilul îl bău. — Un pahar de șampanic să-i dăm, fu de părere altul dela masa celor cari petreceau. Când îi aduse paharul, zise: Iți dau șampanie Burchis, dacă te duci și scoți limba la domnul care stă singur de face filosofie, și-i spui tare „ești un bou". Îl arătă pe Miron. El însă, ca și cum n'ar fi auzit nimic. Făcându-și curaj, Burchis veni la Miron gata să-și scoată limba. Miron îi întinse doi lei, fără să spună o vorbă. Copilul luă banii, spuse „ești un..." cuvântul i se opri pe buze, nu-l pronunță și ochii îi dase în lacrimi, parcă se ruga de ertare.

— N'ai spus Burchis, cum te-am învățat, se răsti la el domnul. Hai bea șampanie. O bău până la fund.

Neștiind ce să mai închipuiască, unul din ei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

avu o idee: —Burchis, zise, îți dau doi lei, dacă mai bei o țuică. — Beau, răspunse el.

Comandară o țuică. — Îți mai dau doi lei, îi spuse, dacă te duci să-l înjuri pe domnul care s'a așezat acuma la masă. — Mă duc, zise copilul.

Miron urmărea cele ce se petreceau. In timp ce Burchis se duse la masa celui care abea venise, domnul care îl trimesese, îi turnă în pahar ardei roș și mestecă cu o scobitoare. Copilul își execută porunca și fugi îndărăt la apărătorii săi. Duse paharul la gură, însă se înecă, îl svârli și fugi înspăimântat. Domnii făceau un haz nespus de gluma lor. Il păcăliseră pe Burchis și erau fericiți.

Pe Miron îl revoltă atâta nepăsare și batjocura de o biată ființă omenească, nevinovată, născută pe străzile Bucureștilor și trăită numai pe stradă. Burchis avea dreptul la viață, dar ca să poată trăi trebuia să bea țuică amestecată cu ardei roșu, pisat.

Retrăia acum seara aceia. Atunci, înlemnise pe scaun, neputincios, să facă vreo mișcare, urmărind doar cu atenție cele ce vedea. De s'ar petrece acum, ar ști ce să facă și ar fi stăpân pe dânsul.

Revede apoi o seară de toamnă, răcoroasă luminată de lună. Străzile erau pustii și era liniște și erau albe parcă de lumina care înălbea zidurile, făcându-le și mai albe. Mergea încet, plăcându-i în această dulce lumină, care arunca umbre de case și de arbori dealungul străzilor, pro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ectându-i și umbra lui, care lua ciudate forme. De după un zid, apăru ca o năluca un omuleț, care mergea bălăbănind din mâini, îngânând o melodie. Recunoscu în cel care mergea fără de griji, când fu aproape de el, pe copilul de care își bătuseră joc într'o noapte trei domni pe trotuarul dela Mircea. — Burchis, îl strigă Miron. Copilul avu o tresărire. — Unde te duci, îl întrebă. — Acasă, fu răspunsul. — Ai tu pe cineva, acasă, continuă Miron. Burchis își ridică ochii ca să vadă mai bine pe cel care îi vorbea și când îl recunoscu, îi luă mâna și i-o sărută cu dragoste. — Să mă ierți, îi spuse, dac'atunci te-am strâmbat; nu sunt eu de vină. Ei mă pun în fiecare noapte să fac la fel; dacă nu ei, alții... Din asta țin pe mama și trei frați. Și'n astă seară am băut, n'am ce face...

Lui Miron i se înecară vorbele. Scoase o piesă de douăzeci de bani și i-o dădu.

După ce-i prinse din nou mâinile ca să le sărute, îi spuse: — Dela d-ta, îi pun de-oparte. Sunt curați.

S'au despărțit după ce au mers o bucată bună de drum, alături, fără să-și poată spune o vorbă. Se gândea fiecare la lucruri osebite, peste cari, dulcea lumină a lunei arunca mângâierea ei.

Pe aceștia nu trebue să-i vedem, se gândi Miron. Din ce plictiseală, se va fi născut oare și caritatea publică, se întrebă.

Îi veni să râdă de cele ce văzuse ziua într'o prăvălie, unde intrase din întâmplare. Un șubco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

misar stăruia pe lângă negustor să-i cumpere un bilet pentru reprezentația de binefacere, ce avea loc peste trei zile la Teatrul Național. Acesta se împotrivea, arătându-i că are o lojă. — Ce are a face, să ei și dela mine unul. Ce, vrei să le plătesc eu pe cele nevândute? Așa am ordin, să le vând pe toate. Nu voi să știu.

— Dacă-mi dați voe, spuse Miron, eu n'am luat încă...

Amândoi erau veseli, că scăpau de un bilet. Plăti douăzeci de lei și fiindcă nu-i mai ajungeau banii, renunță la ceia ce avea de gând să cumpere.

Ceia ce-l neliniștea oarecum erau afișele, care anunțau ținuta de gală. N'avea nici frac, nici redingotă. Se va duce în jachetă.

In seara reprezentației se îmbrăcă cu grijă, și ca de obicei o luă pe jos spre Teatru, ferindu-se de noroi. In piața Teatrului, trăsuri cu femei elegant îmbrăcate, cupele, automobile, revărsau lumea care venea să petreacă și în acelaș timp să-și dea obolul.

Se strecură prin șirul de femei decoltate, cari lăsau să li se vadă sânii și mânile goale, printre domni îmbrăcați în fracuri, ferindu-se să nu-i atingă. Lumina orbitoare din sală îi luă ochii. Se duse la locul lui, scris pe bilet, însă era ocupat. Domnul care venise mai de vreme decât dânsul, ocupase fotoliul, pentru care amândoi aveau același număr. Curios i-a luat biletul, s'a uitat bine la el, l-a comparat cu al lui. Nici o deosebire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Amândouă biletele erau la fel, erau bune, şi aveau aceiaşi stampilă. Unul din doi, trebuia să cedeze. In timp ce se uitau unul la altul, miraţi de această greşeală, pe care nu ştiau pe seama cui să o pue, observară că aceiaşi eroare se întâmplase şi cu alte locuri, vândute de două ori. S'au dus cu toţii la casier, care mai avea bilete de vânzare şi au protestat. Casierul, examină biletele, dădu din umeri, trase oblonul ghişeului şi eşi afară. — Ştiţi, spuse el cu voce rugătoare, aşa-i obiceiul, ca să ajutăm cât mai mult pe bieţii săraci. Sunt unii cari nu vin, şi de-aceia... Asta-i pungăşie, obiectă cineva din grupul celor cu două bilete. Casierul, care era o persoană de încredere a societăţei, se retrase un pas îndărăt, se indignă şi se oferi să plătească din punga lui, „pentru orfani", banii persoanei, care stăruia să capete ori loc, ori banii îndărăt.

Taraş, în frac, apăru în spatele casierului. Apariţia lui, în costum de gală, i se părea acuma ceva natural, lui Miron. Taraş, şopti ceva la ureche casierului şi acesta se oferi să dea o lojă celor cari protestau. Alţii, cari aveau şi ei bilete pentru locurile ocupate, se întorceau îndărăt, criticând organisaţia care comite erori „de neertat", şi cum se pregătiseră să petreacă o seară, au plecat în căutarea altor localuri unde să-şi piardă câteva ceasuri. Unii, puţini numai, şi au primit banii îndărăt. Printre aceştia era şi Miron.

Zăbovi câtva timp, în foaier, privind lumea. Era ca un fâşiit de rochii de mătasă şi mirosu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rile de parfumuri, amestecate, se întreceau parcă. Lângă dânsul, doi domni, care nu știau că-i ascultă cineva vorbeau: — Ce pungaşi moncher! Ai auzit ce-au făcut? S'a apucat Taraş şi-a tipărit încă un rând de bilete.—Care Taraş?, întrebă celălalt. — Un secretar de-ai lui Măcărescu, nu-l cunoşti? Cu siguranță c'a încasat cel puțin două mii de lei, dacă nu și mai mult. Miron află astfel, fără să vrea, secretul celor două rânduri de bilete, tipărite pentru același loc. Plecă fericit spre casă.

Frau Silber rămase mirată, când auzi că s'a întors, deoarece îl știa la Teatru. In potriva obiceiului, bătu la uşa ei și intră înlăuntru. Emma lucra o brodărie pe care era gata s'o isprăvească, Hans își scria temele pe a doua zi. Pe fotoliul lui Frau Silber, care când auzi ciocănituri în uşă se sculă, stătea deschisă cartea, pe care o citea. Emma şi Hans își ridicară capul și se opriră din lucru, întrebându-l din priviri. Miron surâse. — Nu vă aşteptați, zise, să viu aşa de repede. Pe urmă se aşează pe un scaun și le povesti celo întâmplate. Frau Silber îl ascultă cu atenție, dând din cap, după care spuse numai atât: La *noi* nu s'ar fi putut petrece una ca asta.

Miron tăcu ruşinat, luându-și și partea lui de răspundere, însă când îşi ridică privirile spre Emma, care-i spunea din ochi ceia ce gândea, se simți uşurat şi îi mulțumi din privire: Era atâta iubire şi înțelegere pentru sbuciumările lui sufletești în ochii albaştrii ai Emmei, în care se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oglindea o lume mai bună şi mai blândă pe care o purta în sufletul ei.

Se iubeau, asta şi-au spus-o din priviri în seara aceia, fără să fi ştiut cum au ajuns să-şi facă această mărturisire.

Ziarele de a doua zi, pe lungi coloane, scriau despre strălucitul succes al representaţiei *Bien*-ului şi înşirau numele celor „ce-au binevoit a da preţiosul lor concurs şi a onora cu prezenţa lor această sărbătoare, în adevăr a celor lipsiţi de mijloace şi nevoiaşi". Hm, îşi zise Miron, „lipsiţi de mijloace şi nevoiaşi". Curios, cumpără toate ziarele câte apăreau. „Revolverul", care de obicei prin cele ce scria îşi justifica cu prisosinţă numele înscris pe frontispiciu, contrar tradiţiei ce-şi stabilise, după câteva cuvinte banale de laudă, îşi îngădui şi câteva reflecţii de ordin social, dând „ca pildă pentru societate opera *Bien*-ului, de oarece cu cât vom spori caritatea, cu atât vom îndulci suferinţele şi vom face să dispară nemulţumirile cari uneori duc la disperare şi acte necugetate". Pentru „Revolverul", nu-i rău, se gândi.

Ajunse, fără să-şi dea seama la Palat. Când fu în sala paşilor pierduţi şi dădu peste lumea aceia cu priviri reci, tăioase, încruntate, văzu că aici este viaţa care pulsează în toată puterea ei. Alte feţe se perindau zilnic, mânate de felurite nevoi, permanenţi erau numai avocaţii în totdeauna preocupaţi de ideia unui proces în pers-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pectivă. Când îl văzu pe Taraș, voi să-l oprească și să-i spună cele ce știa, însă se răzgândi. La salutul lui, privi batjocoritor și nu-i răspunse.

Deși voia să nu se întâlnească cu domnișoara Eleonora care era veșnic la Palat, nu putu s'o evite. Il prinse tocmai când credea c'a scăpat de ea, și fără cea mai mică rușine îl întrebă:

— Puiule dragă, așa de repede v'ați certat?

Miron nu răspunse imediat, ca și cum căuta în minte să-și amintească ceva. Apoi zise: Certat?!

— Firește, reluă Domnișoara Eleonora. Cu Madame Măcărescu!

Râse cu poftă, în timp ce Miron o privea cu seriozitate.

— Ți-am spus eu, continuă ea, că nu știi să-ți faci cariera. Dacă mă ascultai pe mine, erai departe acuma. Nu mai aveai nevoe de Madame Măcărescu și nici nu te expuneai să fii dat afară.

— Dat afară? întrebă el...

Ar fi voit să-i ceară și să-i dea lămuriri, însă se opri. I-ar fi dat astfel prilej de vorbă și mintea ei, cine știe ce-ar fi fost în stare să brodeze. De-aceia tăcu. Invitațiunei Eleonorei, că-i stă întotdeauna la dispoziție când va avea nevoe, nu răspunse, și pretextând că trebue să intre în ședință, intră la secția doua.

Pe banca acuzaților, câțiva copii aduși acolo pentru c'au furat. Ii fu milă de acele biete ființe nenorocite, uscate la față, cari ascultau cu ochii măriți, abea pricepând, ce se petrece cu ele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când procurorul își începu rechizitoriul, ei ascultau, mirându-se parcă de însemnătatea lor, de care avea timp să se ocupe o persoană așa de importantă ca omul în haină neagră, de care le era teamă parcă. Entuziasmul procurorului pentru organizația societății noastre, mergea crescând și nu găsea destul de aspre cuvinte ca să ceară pedepsirea precocilor criminali, cari dacă vor fi lăsați liberi, sunt gata să comită cine știe ce crimă, pe care o întrevedea stâlpul societății noastre.

Ca să ilustreze teoriile pe care le susținea, aduse, în peroratie, ca pildă, activitatea societății *Bien*, care îngrijește de toți preferiții soartei și avea aerul să-i pară rău că nu poate cere cel puțin pedeapsa cu moarte.

De-ai ști, domnule procuror, se gândi Miron, poate n'ai fi așa de aspru. Taraș e om cinstit și îi vei strânge mâna, felicitându-l pentru succesul obținut aseară, iar el, îți va răspunde că e obosit încă de munca gratuită, căci și săracii trebuie să trăiască.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

Se ducea rar la Tribunal, deoarece nu avea decât două-trei procese pe lună, și atunci nu zăbovia decât atâta cât era de trebuință. Tot timpul cetia, audia cursurile la facultate, sau sta întins ceasuri întregi pe sofa, chinuindu-se să-și strivească gândurile ca unul ce voia parcă să renunțe la cugetare. Câștiga puțin, atât cât putea să facă față nevoilor urgente și aceasta cu multă chibzuință. Nu mânca decât odată pe zi și nu arareori trebuia să se mulțumească cu un pahar de ceai sau un iart. Fără să-și dea seama, se supuse cerințelor vieței și le făcea față. Dar nu voia să se destăinuiască, nu se plângea nimănui, și singur își ducea sărăcia în care găsise un puternic isvor de viață, pe care nici n'o bănuise. Ar fi putut ca atâția pe care-i cunoștea, să intre în angrenajul obișnuit, să ceară un loc, care, i s'ar fi dat în cele din urmă, văzându-i-se stăruința pe care o punea. Putea să ție și el discursuri la întrunirile pe „colori", să alerge cu dările de seamă la gazete, pentru ca mai târziu, urmând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdrr1901-1932

evoluția firească să ție discursuri la Eforie sau la Dacia, unde se afirmă tinerele talente și se recrutează contingentele noui de politiciani. Le-ar fi putut face pe toate acestea, însă îi lipseau îndrăzneala, curajul minciunei și spiritul de turmă, care te adaptează cu o ușurință uimitoare tuturor mediilor, făcându-te să te simți bine în cele mai variate situații. El avea un spirit de autocritică și o sfială caracteristică celor obișnuiți a se judeca. Își da seama, că din pricina aceasta piedicile ce va întâlni în drumul lui, numai cu greu le va putea înlătura și în timp ce el va munci să le înlăture, o lume întreagă îl va lăsa departe, în urmă. Se mulțumea însă cu el însuși, cu conștiința lui. In lumea lui internă, găsea destule mulțumiri și satisfacții, fără să mai aibă nevoe ca în privința aceasta să atârne de alții. Succesele ușoare nu-l stimulau și avea răbdarea celui convins că într'o zi va izbuti. Ca să trăiască nu avea nevoe de mult și dacă avea păreri de rău, e că nu putea să călătorească, să vadă alte țări, altă lume decât aceia pe care acum începea a o pătrunde în amănunte.

Câte-odată însă, nici el nu știa de ce, îl cuprindea un adânc desgust și o ură față de oameni, care nu era ura neputinciosului.

Intr'o după amiază, nici nu se aștepta, venise la dânsul domnul Marcovici, deputatul țăranilor și îi propuse să meargă în orașul lui natal, unde avea nevoe de un tânăr pe care să-l pregătească și să-i lase moștenirea politică. Îi făgăduia pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lângă postul de advocat al Statului, trei sute de lei pe lună plătiți din fondurile partidului. Misiunea lui era să urmărească pe șeful partidului local, din care făcea parte domnul Marcovici, să adune date în potriva lui ca la momentul potrivit să poată fi strivit. Postul de advocat, l-ar fi primit; celelalte însărcinări, hotărât nu. Căutase să-l convingă Marcovici că e greșit în stăruința lui prostească și-i arăta că-i va părea rău mai târziu de refuzul lui, deoarece astfel de „ocazii splendide, nu se repetă în viață". Refuzul hotărât al lui Miron îi făcu un dușman din Marcovici, care se căia acum, în gând, că a depășit marginele spunându-i prea multe unui „prost". Plecă lăsându-i timp să se gândească și îi spuse că îi stă la dispoziție în orice zi până la orele nouă dimineața, când e acasă.

La acestea se gândea, când factorul îi aduse o scrisoare recomandată. Dintr'o aruncătură de ochi, recunoscu, zărind adresa, scrierea tremurată a tatălui său și avu o tresărire. Abea aștepta să plece factorul, și când rămase singur, o desfăcu și o ceti, curios să-i afle conținutul. După aceia o reciti, căutând să-i pătrundă înțelesul pe care nu i-l putea reda cuvintele.

Trecuseră atâta timp de când nu mai avea nici o legătură cu tatăl său, nu-și scriau, așa că rândurile-ce-i veneau acuma, pornite din casa de care se despărțise în împrejurări dureroase, îi evocau mai mult decât trecutul.

După ce reciti scrisoarea, o aruncă. Tatăl său

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

își urmărea planurile pe care și le făcuse asupra copilului, căruia nu-și mai putea impune voința. Îl înștiință că de la despărțire până astăzi a mai pierdut din avere și că nici un sprijin nu mai avea să aștepte dela el. Miron însă nu-i ceruse nimic, nu-i scrisese, ci alunga din minte imaginea neplăcută, ca să facă loc numai clipelor de bucurie petrecute împreună când era copil. Nu pricepea de ce-i trimise această scrisoare, care îl amărâse. Tatăl său nu-l înțelegea și vârsta deschidea o prăpastie pe care concesiuni și o rară bunăvoință de amândouă părțile trebuia să o facă nevăzută, ca și cum nici n'ar exista. Am dreptul, își zicea, și pot să discut cu tatăl meu, să-l judec însă, nu, de-ar fi cea mai decăzută ființă pe lumea aceasta. Acum vedea că îl iubește mai mult decât atunci când era copil și îl iubea nesfârșit mai mult din cauza nemulțumirilor ce avea, care, știa bine, că-i răpeau clipe din viață și unui om în vârstă, când îi răpești clipe, îi scurtezi mai mult decât ne-am închipui viața. Stăpânit de o durere care îl copleșea, ridică scrisoarea de jos, o sărută și își ceru iertare pentru greșeala pe care o făcuse și pe care nu i-o cunoștea nimeni. Apoi luă condeiul și scrise: Tată dragă, am primit rândurile tale. Sunt sănătos. Nu te neliniști. Îmi fac singur drum. Îți mulțumesc pentru sfaturile ce-mi dai și îți doresc multă sănătate.

Pe urmă își reciti rândurile și fără să-și dea seama retrăia ceasuri de mult uitate în casa pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rintească, clipe de bucurie şi de griji cari-i reveneau în minte, ca şi cum ar fi stat ascunse undeva, gata să revină la cea dintâi chemare. Pierdut în visuri, adormi în altă lume.

Soarele îi lumina odaia, razele lui jucându-se pe lucrurile pe cari le atingea dela infinita depărtare, aceeaşi rază pătrunzând pretutindeni deodată, ca şi cum nu ar fi fost decât una singură, unică. Îşi cercetă buzunarele cu atenţie: nici un ban. Cu siguranţă c'are să mă părăsească şi raza de soare, îşi zise Miron, când va ilumina buzunarele mele goale. Să cercetăm mai departe. Deschise uşa dela garderob şi căută în buzunarele paltonului. Nimic, pustiu şi-aici. Poate că vestea uitată în fundul garderobului să fie mai cu noroc. I se păru c'a suspinat când a atins-o. Hei, săraco, de când n'ai văzut tu arginţi? Tot calică ai rămas. Aş vrea să ştiu, mult ai să mai îndури sărăcia! o întrebă. Ha, voi vă fudu-liţi că sunteţi haine noi, spuse către un rând de haine negre, pe care nu le lua decât la zile mari. Împrumutaţi-mi un leu! Îşi ceru voe dela ele şi scotoci pe rând toate buzunarele. N'aveţi nici un leu măcar şi tot mândre, le mustră. Staţi acolo, am să vă las pe seama molilor, să vă pedepsească. Închise uşa dela garderob. La carceră, acolo e locul vostru, le spuse Miron.

Se uită la ceas. Trecuse cinci minute peste nouă. De-acum vine clientela, se gândi. Domnul avocat e gata s'o primească. Păcat că n'are şi o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

cassă de bani unde să-şi pună onorariile, ca să nu-şi umple buzunarele cu atâţia bani. Să cetim ceva în aşteptare, se gândi.

Se aşeză la biurou, deschise un volum de poezii, o antologie a poeţilor tineri francezi şi îi păru rău că n'avem şi noi o antologie a poeţilor, aşa puţini câţi îi avem.

Pela zece şi jumătate, parcă auzi bătăi în uşă. Lăsă cartea pe masă şi sări în picioare. — Intră, spuse cu jumătate de gură.

Când se deschise uşa, domnişoara Eleonora veselă, apăru.

— Domnul avocat studiază, spuse ea.

— Poeţii, răspunse Miron.

— Şi noi alergăm să-l căutăm în toate părţile.

— Ce vrei, vorbi Miron, au şi ei uneori nevoe de consultaţiile tereştrilor.

— Negreşit, domnule Miron, spuse misita. Dar, domnule advocat, am o afacere importantă pentru care am venit la dumneata.

— Dumneata? făcu ironic.

— Să lăsăm gluma.

— Vă ascultăm, sunt al d-stră „domnişoară".

— Domnule Miron, reluă Eleonora, pe un ton serios, afacerea e foarte importantă. Câştigăm cinci mii de lei... poate chiar şi mai mult; zece mi s'a făgăduit, totul depinde numai de dumneata, dacă accepţi... E nevoe de un martor, care..., să declare că tânărul Floriano, ai auzit de el, fiul milionarului, era montat când a iscălit pe tată-său pe nişte poliţe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Era montat când a iscălit pe tată-său pe niște polițe, repetă mecanic Miron.

— Că d-ta te-ai opus și l-ai amenințat că-l denunți.

— Că d-ta te-ai opus.

...Am aici și declarația d-tale, vorbi Eleonora. Procurorul o așteaptă, căci el e în curent cu afacerea. Îl avansăm președinte la Gorj.

— Și ai venit la mine, vorbi Miron, liniștit. Nu crezi c'ai greșit ușa? Mi-e indiferent pe cine a voit să escrocheze tânărul, după cum mi-e cu totul indiferent dacă bancherul, a voit să-l escrocheze pe dânsul. Amândoi erau în exercițiul funcțiunii lor. Dezavantajul cade asupra lui Floriano care nu are nici măcar motivul că a încercat să respecte legalitatea, ceia ce nu e cazul bancherului, care plătește și patentă, pentru a'și exercita meseria lui.

— Domnule Miron, gândește-te, pierdem zece mii de lei.

— Aș, pierdem mai mult, cel puțin jumătate din suma pe care n'a încasat-o tânărul.

Domnișoara Eleonora, nu știa ce să creadă. Totuși, mai făcu o încercare să-l convingă, însă Miron își bătu joc de propunerea ce i se făcea. Misitei îi era necaz că nu isbutise și ca ultim argument, își desfăcu poșeta, oferindu-i aconto cinci sute de lei.

— Domnișoară, ia-ți banii, vorbi Miron, apoi ducându-se la ușă i-o deschise și îi spuse: — Văd că vă grăbiți, nu vreau să vă rețin o secundă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai mult. Poftiți. Furioasă, stăpânindu-și mânia, domnișoara Eleonora plecă, având și păreri de rău.

Pe ăsta nici dracul nu-l încurcă, își spuse când se găsi în stradă. N'are ce mânca și e grozav.

Rămas singur, Miron se plimbă prin odae și începu să șuere. Se gândea la scena care se petrecuse cu câteva minute mai înainte și la rolul ce era invitat să joace într'o afacere suspectă.

Cum se plimba, auzi pași în antret. Fără să mai bată cineva în ușă, o deschise. Doamna Măcărescu, în carne și oase. O tăcere de o clipă.

— A fost Eleonora? S'a făcut? Bravo domnule Miron, spuse doamna Măcărescu. Ești un copil adorabil.

— A fost, nu s'a făcut și a plecat pe ușa pe care ați intrat și-o să eșiți și d-stră, răspunse Miron.

Președinta *Bien*-ului, nu putu scoate un cuvânt. Se uită cu ochi îndobitociți la Miron. Văzându-l cum sta drept în fața ei, ca o statue dintr'o bucată de granit, simți că îl iubește, cum n'a iubit încă și ar fi voit să-l îmbrățișe, să fie toată a lui. Miron tăcea. Doamna Măcărescu simți, din instinct femeesc, ce se petrecea în clipele acelea în sufletul lui, și învinsă, plecă ducând cu ea păreri de rău că nici acum nu isbutise să-l aibă.

Era ora prânzului. Miron își cercetase cu de-amănuntul toate buzunarele și deși nu găsise nimic, se hotărî să iasă în oraș. Poate va întâlni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe unul din prietenii lui, care să aibă câteva numere mai mult la cartelă. Un miros plăcut de supă și friptură îi gâdilă nările, când trecu pe lângă casa senatorului. Mirosul venea din bucătăria din subsol, care era la stradă și era cu geamurile deschise. Aburi calzi, eșeau pe geam, aburi de mâncare, pe care îi înghiți fără să vrea, și-i ațâțau pofta. Domnul senator va mânca bine azi, se gândi Miron, și pe urmă se va plânge de indigestie. Bietul om, îl căină.

Trecu pe lângă unul din marile restaurante. Câteva trăsuri și automobile își așteptau stăpânii să'i ducă acasă după masă. Aștia se umflă până într'atâta de mâncare, încât nici nu mai pot merge și trebue să fie duși cu automobilul acasă. Își aruncă ochii pe geam. Două femei, expuse parcă în vitrină ca o reclamă ambulantă, nu mâncau, părând că așteaptă pe cineva. Un chelner în frac, le servi țuică.

Pe calea Victoriei lumea se rărise, strada părea pustie, trecătorii grăbiți își puteau vedea de drum nestingheriți de sutele de bărbați și femei, cari la anumite ore din zi, apar ca să fie văz[illegible] și să vadă. Scoborî în strada Câmpineanu „nea Nae", patronul birtului studențesc. Nae, îl salută respectuos, ca unul ce-și sir mândria că din birtul lui es în fiecare an a doctori, profesori și advocați. Cu drept cu se considera și el ca o anexă a Universi Trăind de mulți ani în contact cu lumea gălăgioasă de tineri, cari discutau la masă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tiuni în legătură cu studiile ce urmăreau, domnul Nae era sigur că se intelectualizase şi el.

Miron întâlni câteva cunoştinţi, însă pe nici unul din prietenii lui. Vesel şi nepăsător parcă, trecu pe lângă tejghea, îl salută pe patron care în treacăt îi impută că nu mai vine măcar din când în când să ia masa la el. Dar ce să faci, spuse filosofic domnul Nae, aşa-i viaţa, trebue să te schimbi mereu după felul ocupaţiunilor.

Are dreptate patronul, îşi zise Miron, când fu în stradă. Îţi schimbi viaţa după felul ocupaţiunilor. Aşa mi-am schimbat-o şi eu, şi astfel am căpătat dreptul să nu prânzesc în fiecare zi. Şi dacă voiam, puteam prânzi azi în cel mai elegant restaurant din Capitală. Nu mi s'a prezintat una din acele afaceri bune? Totuşi astăzi prânzesc în gând numai. Mirosul bucatelor dela birt, dacă mi-au aţâţat pofta, mi-au potolit-o în schimb buzunarele goale. Şi stomacul ăsta care a început să se revolte şi să-şi manifeste neliniştea prin sgomote ciudate! Ştii că se pricepe să protesteze, îşi zise, are ştofă de revoluţionar. Acum, c'am mâncat aşa de bine, îşi continuă gândurile, putem merge acasă unde ne aşteaptă „siesta", dar ce păcat că n'avem o trăsură sau un automobil!

Când ajunse acasă, socoti două zile de post, fără cea de azi. Se săturase cu apă numai şi cu mesele încărcate cu tot felul de bunătăţi, la care luase parte în somn. Ori cât de copioase erau mesele acelea, aveau un singur cusur, că tot-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deauna se scula flămând dela ele și când se deștepta, simțea un leșin la stomac. Se gândi deci să pună capăt unei astfel de stări și să introducă în stomac ceva solid. Diseară își va căuta prietenii. Pe care l-o găsi mai întâi, peste acela va da norocul.

Se întinse pe sofa, cu o carte în mână. La primele rânduri, privirile îi fugeau dinaintea ochilor. Goni vedeniile acestea, cari îl tulburau și printr'o încordare a minții, începu să prindă sensul cuvintelor și pe nesimțite să intre tot mai adânc în viața ce sta închisă în paginile cărței.

Tresări, auzind bătăi în ușă. Intră, zise nepăsător. Un domn cu o șapcă dela poștă și cu o servietă mică, specială, intră. Întrebă de avocatul Grindea, care are un mandat poștal. Un mandat, se gândi Miron, dela cine? Îl luă în mână, însă nu cunoscu scrisul. Numele trimițătorului, un oarecare Marin Iliescu nu-i spunea nimic. Îl întoarse, și pe dosul cotorului, ceti câteva rânduri prin care funcționarul Marin Iliescu îi mulțumea pentru binele ce-i făcuse când i-a împrumutat cinci lei ca să poată pleca acasă și se ruga să nu fie supărat de întârziere, de oarece, a trebuit să aștepte leafa și primul lui gând la dânsul a fost, urându-i din inimă succes.

Fața lui străluci de bucurie. Mulțumi factorului, care găsi prilej să-i spună că are „o chestie", și va veni într'o zi să-l consulte.

Miron își reaminti de un om căruia îi dăduse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cinci lei, însă fără gând de întoarcere. Nici nu se mai gândise de atunci la necunoscutul a cărui durere o împărtăşi o clipă.

Banii pe care i-i înapoiase, îi primise însă la timpul cel mai potrivit şi lui i se părea acum un lucru de nimic ceia ce dase, pe lângă averea ce primea, o adevărată bogăţie. Căuta să-şi reamintească trăsăturile lui Marin Iliescu, faţa lui, şi îl revăzu aşa de abătut sub povara loviturei ce primise şi liniştit parcă dintr'odată, după ce vorbise cu dânsul. O faţă blândă, de om necăjit, pe care erau întipărite urme de necazuri, aşa îl vedea în clipele acelea. De-ar fi ştiut Marin Iliescu preţul datoriei ce achitase, ar fi avut o mulţumire sufletească din acelea care rar vin în viaţa unui om.

Parcă i se potolise foamea, stomacul nu mai protesta, gândurile i se limpeziseră, lipsite de o preocupare, care ocupa totuşi un loc în viaţa lui. Îşi continuă lectura până seara, când plecă.

In poartă se întâlni cu Manolescu. — Vivat, îl întâmpină Miron.

— Ce-a dat peste tine? îl întrebă Petruţ.

— Crezi că-i bogat cine are în totdeauna ce-i trebue, îi spuse. E bogat numai acela, care are la timp ce-i trebue. Uite vezi. Îi arătă piesa de cinci lei. Ştii tu ce înseamnă o datorie plătită la timp şi mai ales când îţi vine pe neaşteptate, cum mi s'a întâmplat mie astăzi? Mai sunt oameni în ţara noastră.

— Şi unde plecai? reluă Petruţ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La Toboc.

— Credeam că mâncăm în „familie" astă seară. Eu eram preparat. Am şuncă şi cornuri cu nuci.

Miron se opri, se dădu un pas îndărăt ca voind să-l vadă mai bine parcă şi să-l admire.

— Atunci ne întoarcem, zise. Am luat destul aer.

La băcănia din colţul stradei, unde era cunoscut şi stimat de patron, fiindcă nu cumpăra niciodată pe datorie, de şi ar fi putut face aceasta, cumpără o jumătate de chilogram de zahăr, cincizeci şi cinci de bani, un pachetel de ceai de treizeci de bani, o jumătate de franzelă, douăzeci de bani. I se păru c'a cumpărat toată prăvălia. Schimbă câteva vorbe cu patronul care-i spuse că va veni într'o zi să-i vorbească într'o afacere, apoi plecară.

Erau la câţiva paşi de poartă, când îi întâmpină un om beat, abea ţinându-se pe picioare. Când îi văzu, întinse mâna şi le spuse: — Boerule, dă-mi un ban d'o ţuică. Miron îi dădu un ban. Manolescu îl privi mirat şi tăcu. Intrară în casă.

— N'ai înţeles, începu Miron, de ce i-am dat un ban, deşi nenorocitul era beat de se clătina rău de tot. Trebue să-ţi explic, că întâi i-am dat fiindcă aveam. Pe urmă, pe omul care întinde mâna, şi care-i vrednic de compătimire, să-i dai fără să-i spui o vorbă. Şi la urmă voia să bee o ţuică dela mine. Acuma să pregătim masa. Întinse un jurnal, desfăcu pachetul cu şuncă, tăie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pâine şi când totul fu gata, începură să mănânce. Furculiţe nu avem, decât astea dela natură, vorbi Miron, arătând degetele. Ce masă copioasă, adăugă. Era să închei şi ziua de azi cu un pahar de apă, dar mi-era teamă că nu mai avea loc în stomac.

— Să atacăm friptura, vorbi Manolescu.

— Ce face?

— Friptură de viţel rece, minunată, continuă Petruţ, scoţând din buzunarul hainei un pachetel, pe care nu-l arătase până atunci.

— Se cunoaşte că eşti funcţionar, zise râzând Miron. Ai să capeţi artritism.

— După o zi de nemâncare, ce vrei. Azi am luat leafa.

— De-aceia n'ai mai dat pe la mine de-o săptămână. Erai în aşteptarea fericitei zile.

Hei, deschide, strigă cineva de afară, cu o voce groasă. Nu e nimeni aici?

Cei doi prieteni cari bănuiau că trebue să fie vreunul din colegii lor răspunseră:

— Nu, e nimeni aici!

— Cum nimeni! răspunseră cei de afară, deschizând uşa şi năvălind ca un val de tinereţe primăvăratică.

Bătrânache, însoţit de Lăiniceanu şi Patrichie, îi mustră că sunt egoişti, şi când dau banchete şi le oferă singuri, dar te felicit, îi spuse Bătrânache lui Miron, văd că găteşti în casă acuma. Plăteşti scump bucătarul, ori ce ai, bucătăreasă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Prietenii cari nu se văzură de multă vreme s'au bucurat, întâlnindu-se cu toţii laolaltă, ca'n timpurile bune ale studenţiei.

Lăiniceanu, fire tăcută, muncitoare, cum îşi luase licenţa se reîntoarse în oraşul lui şi după două luni, fu numit administrator de plasă, deşi nu se înscrisese în nici unul din partidele politice existente. Avu noroc de prefect, un om ciudat, care avea uneori gusturile lui şi trecând peste voinţa partizanilor locali, făcea câte o numire în afară de orice consideraţiuni politice. In modul acesta, spunea el, pune fără să se simtă, cele dintâi baze ale unei administraţii din care politica va fi scoasă cu încetul.

Patrichie mic de statură, cu un cap mic, purta ochelari, cari-i acopereau parcă toată faţa lui negricioasă. Era ambiţios. Incă de pe băncile facultăţii îşi croise calea ce avea să urmeze. Cât ţinea sesiunea parlamentară, nu lipsea dela nici una din şedinţele Camerei, unde urmărea cu religiozitate desbaterile. Cu licenţa în buzunar, se stabili advocat în Râmnicu-Vâlcea. Inteligenţă comună, insinuant şi şiret, avea darul să pară mai mult de cât era şi făcea să nască speranţe. Reuşise, într'un an să-şi stabilească o clientelă care-i asigura deplină libertate şi acum năzuia la un scaun de deputat în viitoarele alegeri. Mintea lui nu era torturată de vre-o problemă, singura lui preocupare fiind politica din care spera să-şi facă o situaţie.

Lăiniceanu, când se văzu între prietenii şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

foștii lui colegi, uită toate grijile ce-i da funcția și părea ca și cum niciodată n'ar fi eșit din viața de student, în care-și petrecuse cei dintâi ani ai tinereței. Patrichie se simți stingherit parcă și trebui să se sforțeze ca inima lui să bată la fel cu aceia a prietenilor.

Îi părea chiar rău că venise la Miron, unde pierdea momente prețioase din viață când ar fi putut face câteva cunoștințe noi în timpul acesta, care i-ar fi fost de folos în carieră.

Împărtășindu-și gânduri și glumind pe seama amintirilor și a trecutului, croiau planuri de viitor.

— Credeam că-i o funcție liniștită să fii administrator de plasă, vorbi Lăiniceanu, dar am văzut că m'am înșelat. din primul moment, E un câmp de activitate așa de larg, dacă vrei să muncești, încât puțin timp îți mai rămâne liber. Să vedeți voi, cum se desvoltă acolo, la țară, pasiunile omenești. Imi închipuiam ca și voi, că țăranul e o ființă extraordinară, numai calități, cum au binevoit să ni-l arate unii. In fond e un primitiv, neadaptat unei stări sociale pe care n'o pricepe și căreia i se supune blând. De aceia, nu-mi pare rău că am îmbrățișat cariera aceasta. De-aș isbuti numai să pot schimba măcar puțin din ceia ce am găsit în plasa mea! Vă sfătuesc și pe voi să faceți ca mine, încheie Lăiniceanu.

— Ce zici Patrichie? întrebă Bătrânache, ironic.

— E nevoe și de avocați, răspunse el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Este, nu zice nimeni, dar cum rămâne atunci cu idealismul tău, sau le-ai dat toate, pe una? Nu știi ceva, urmă Bătrânache. Ion și-a pus în cap că fără el nu se mai pot face legi în țara aceasta. Vrea să fie deputat.

— Ai să călătorești gratis în cupeu dea'ntâia, vorbi Lăiniceanu.

— Incasezi diurnă și intervii la Ministere ca funcționarii buni să fie dați afară, zise Miron.

— Măi, pe mine să nu mă dai, se rugă Lăiniceanu.

— Ei și, crezi că-i mare lucru reluă Bătrânache. Ai să fii odată, de două, de trei ori deputat și pe urmă?

— Pe urmă, se face senator, zise Manolescu.

Râseră cu toții.

— Lasă întâi s'ajung, vorbi Taraș și pe urmă veți vedea voi cine sunt eu.

— Că doar nu-i fi Cogălniceanu! făcu Miron.

Isbucniră în râs. Comparația cu marele bărbat de stat, îl făcu pe Patrichie să roșoască până'n vârful urechilor. Îi sticleau ochii prin ochelari.

— Măi, nu te supăra, vorbi Lăiniceanu, ai și tu un punct comun cu Cogălniceanu: ochelarii.

Patrichie se supără, însă nu răspunse. Vedea că nu mai are nimic comun cu foștii lui colegi, de care se alipise în anii de student, fiindcă îl atrăsese cultura lor în discuțiile ce aveau și din care el profitase. Să mai continue relațiile cu riscul acesta, nu-i folosea în carieră și nici în viață, unde trebue să fii practic. De aceia tăcu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Noi continuăm gluma, vorbi Miron, ca să-l împace. Ce vrei să facem, n'avem toți aspirații, și nu ne putem acomoda așa de ușor în viață pe care vrem s'o transformăm după felul nostru de-a gândi. Recunoaștem, că e foarte greu să reușim în această întreprindere a noastră și știm de mai înainte că nu vom putea forma nici o societate pe acțiuni. Puțin ne pasă însă. Cu cât vom fi mai mulți, cu atât, în mod indirect cel puțin, vom reuși să facem să fie luate în seamă părerile noastre. Dacă am primi cu toții viața așa cum e, fără să-i adăugăm nimic, am face-o de o monotonie, care ne-ar ucide mai întâi pe noi ca unii ce suntem tineri.

— Ceia ce spui tu, îmi place și recunosc că e așa, îi luă vor Patrichie. Dar, vezi, voi ați rămas în urmă, mi se pare mie, din cauză că nu cunoașteți viața în partea ei esențială. Voi râdeți de ambițiile mele. Recunosc că sunt ambițios și nu am dreptul să fiu, să lupt să cuceresc locul care mi se cuvine? Să stau deoparte și să las ca alții mai puțin înzestrați ca mine să mi-o ia înainte? Asta niciodată. Indirect poate, sunt un stimulent și pentru voi, și vă ușurez căile.

— Mai mult le complici, observă Lăiniceanu. Tu-i copiezi pe cei dinaintea ta, fără să-ți dai seama, cu mijloace perfecționate poate.

— Nu mă pricepeți spuse Patrichie. Mă veți înțelege însă, numai după ce voi ajunge acolo unde sper. Mai bine să nu mai vorbim despre astea.

Se uită la ceas. — Unsprezece jumătate, zise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

E târziu. Eu trebue să plec. Mâine am treabă de dimineaţă.

Nu-l reţinu nimeni, căci aşa era obiceiul între dânşii; fiecare venea când putea şi pleca atunci când voia.

După ce plecă, celdintâi vorbi Bătrânache, care spuse că Patrichie a venit să facă cunoştinţă cu şeful cel mare, deoarece s'a înscris în partidul din opoziţie. A doua zi urma să-i fie prezintat şi tot odată i se oferea un post de advocat la Credit.

— Ciudat, vorbi Lăiniceanu, rupând tăcerea. Plasa mea la graniţă. Intr'o zi mă duc la vamă, unde aveam treabă. După ce-mi isprăvesc afacerile pentru cari mă dusesem, am trecut împreună cu vameşul la cantina de dincolo. Acolo, văd la o masă pe Ionescu, vă reamintiţi de dânsul, beat, în tovărăşia câtorva ţărani. El nu mă observase. M'am aşezat şi eu aşa, ca să-l pot observa fără ca să mă vadă. Bea pahar după pahar, ca cel din urmă beţiv. Vameşul mi-a spus: — păcat de el, bun băeat, dar toată ziua bea. Şi ştie carte multă. Când nu e beat, face lecţii cu băeatul meu cel mai mare, care-i într'a treia de liceu. Nici cel mai bun profesor nu cred să explice aşa de bine ca dânsul. De aceia îl şi ţin, altfel de mult i-aşi fi făcut raport de destituire. Eu l-am ascultat până ce a isprăvit, apoi m'am apropiat de masa lui şi punându-i mâna pe umăr i-am spus: — Ce mai faci Ionescu? A tresărit, şi-a întors capul, privindu-mă lung. Nu mă re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cunoscuse întâi. Pe urmă, s'a înroșit, și ochii i-au dat în lacrimi parcă. S'a ridicat în picioare, ne-am sărutat și ținându-ne strâns mâinile, ne-am privit unul pe altul drept în ochi, căutându-ne sufletele. L-am luat la masa noastră, unde s'a așezat cu oarecare sfială față de șeful lui și am început a vorbi. Se schimbase dintr'odată, parcă nu mai era acela pe care-l văzusem la intrare. Am vorbit multe, însă când am voit să aduc vorba despre dânsul, cu iuțeală a dat paharul peste cap, pe urmă a spus: — De asta să nu vorbim. Ce-a fost are să se isprăvească de grabă, la toamnă sau la primăvară când s'oncheia codrul. După aceia n'a mai voit să steie o clipă între noi. A plecat și de-atunci nu l-am mai văzut. Când veneam acuma, în tren, întâmplarea a făcut să mă întâlnesc iar cu vameșul, care fiind avansat și mutat la un punct mai important, pleca cu toată familia lui. Din vorbă 'n vorbă, îl întreb de Ionescu, voind să aflu ceva.. Ei, a murit săracul, îmi spuse vameșul. Băutura l-a doborât. N'am mai putut scoate o vorbă și tot timpul numai la dânsul mă gândiam și parcă aveam și eu partea mea de răspundere în această moarte timpurie.

— Săracu, șopti Manolescu, pe care o prietenie mai adâncă și multe suferinți îl legau de Ionescu, căci împreună, induraseră atâtea în această Capitală. Poate că asta era și soarta mea, continuă el, dar eu, se vede, sunt mai rezistent. Știa el c'are să moară de timpuriu, de aceia a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și plecat, Ce, credeți că e puțin lucru să fii dat afară din liceu cum a fost el, într'a șaptea și să te susții singur, cum' a făcut el, fără nici un ajutor de nicăeri, că n'avea cine să-i deie. Și pe urmă să se avânte în viața Capitalei, unde se îneacă atâția dintre noi, credeți că e puțin lucru aceasta? Nu v'aduceți aminte, când a dat examen de bursă la litere? Eram toți siguri că reușește. Când colo, cine a luat bursa? De necaz, v'aduceți aminte, că s'a înscris la drept, numai voind să dea ochi cu profesorul care îl trântise. Ce-a fost viața lui de atunci, nimeni n'ar fi putut răbda atâtea câte a suferit el, fără să se plângă vreodată cuiva.

Manolescu tăcu. Toți cei de față nu scoaseră o vorbă. Își urmărea fiecare gândul lui, crâmpeie din viață, revedeau parcă întrunirile lor, la care lua parte și Ionescu, care întotdeauna își bătea joc de sărăcie, elementul lui ereditar, zicea în glumă:

— Ei, fraților, spuse Bătrânache, e târziu acuma. Să facem și noi ca Patrichie, că viața nu stă în loc.

— Se isprăvește și gazul din lampă, zise Lăiniceanu, și mâine seară trebuie să stea pe întuneric, domnul advocat.

— Să chem valetul să vă deschidă ușa?, întrebă Miron. Regret că s'a culcat. Mâine dimineață trebue să scoale pe „domnul" la orele șapte, așa-i porunca.

După ce au plecat, Miron, rămas singur, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

simți trist. Trăise câteva ceasuri în trecut, când nu avea griji și ziua de mâine nu-l neliniștea ca acuma. Vedea că fiecare zi care trece, e o zi pierdută, pe care trebuia s'o câștige, dacă nu voia să se piardă și el. Avea de luptat însă cu atâtea greutăți ce i se puneau în cale, cu oameni cari-l striveau ca să-și facă lor drum. Ca să isbutească trebuia să-și schimbe armele de luptă, să renunțe la firea lui, să devină ca Patrichie, pe care nici nu-l mai cunoștea, atât de mult se schimbase. Totuși, ce ușor i-ar fi fost și lui să primească advocatura statului în orașul lui natal, sau să accepte propunerile pe cari i le făcea domnișoara Eleonora. I se părea însă, că de-ar fi făcut unul din aceste lucruri, n'ar mai fi rămas el, și o nouă ființă i s'ar fi încuibat în suflet.

Lipsurile ce îndura, îi torturau mintea și adesori îi schimbau cursul gândurilor. Se revolta, însa își da seama că revolta lui e zădarnică.

Lampa își micșora lumina. Avea dreptate, Lăiniceanu, își zise, că se isprăvește gazul și mâine seară.... Mâine seară? Avem o avere însă! Vârî mâna în buzunar, scoase restul banilor ce-i mai rămăsese și-i puse pe masă.. Pâinea noastră cea de toate zilele, e asigurată, și mai avem un rest în dulap!

Se culcă, însă nu putu să adoarmă, gânduri felurite, tulburându-l. Se învârti pe o parte și pe alta și abea către ziuă închise ochii. Visa, parcă era închis în lanțuri, într'o celulă umedă și întunecoasă. Alături de dânsul, lungiți pe as-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

falt, oameni, pe care nu-i cunoștea, dar pe cari vina de-a fi visat îi adusese acolo. Era parcă de multă vreme în celulă și noaptea era totdeuna acolo. Își pipăia mâinile, pe care le simți umede, apucă cu degetele o bucată de carne din propriul lui trup, o duse la gură și supse sângele cald ce-l înviora.

Se deșteptă spăimântat. Lângă pat, pe scaun Frau Silber, îl liniști cu privirea ei blândă.

— Domnu Miron, îi spuse, dumneata ești bolnav.

Frau Silber auzise strigăte neobișnuite în odaie și veni să vadă ce se petrece. Miron vorbea prin somn, striga, amenința cu pumnii strânși. Ea-i puse mâna pe frunte și o simți fierbinte. I-o răcări cu un șervet, pe care îl udase în apă rece. Atunci s'a deșteptat și Miron. Deschise ochii mari, cari străluceau ca sticla. Voi să se scoale, însă simți o durere în piept, care-l opri în loc și adunându-și toate puterile se silea să-și dea seama ce se petrecuse cu dânsul. Deslușea tot mai bine lucrurile din casă, masa încărcată cu cărți, fotoliul, însă nu-și da încă seama ce caută Frau Silber la el și cum de se găsea tot în pat.

Închise ochii, însă întunericul care se făcu deodată îl înspăimântă, i se părea că aude sgomotul lanțurilor și simți ceva umed și cald că i se prelinge pe buze. Deschise iar ochii, voind parcă să se convingă că trăește și luând mâna lui Frau Silber, o duse la buze sărutând-o prelung.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Frau Silber îi aduse un pahar de lapte pe care îl bău cu poftă. Simţia ceva cald în vine, o plăcere, ce-l moleşia şi adormi din nou.

Doctorul, o veche cunoştinţă a lui Frau Silber, constată o febră, provenită probabil din cauza emoţiilor şi a surmenărei. Ceva trecător, asigură el pe Frau Silber. Prescrise calmante şi o reţetă, pe care îl sfătui s'o repete, după aceia plecă.

Hans nu veni în ziua aceia la prânz acasă. Emma, ca de obicei, pe la unu, fu acasă. Frau Silber îi spuse că Miron e bolnav şi îi povesti cum l-a auzit strigând, neştiind ce se petrece în odaia lui. Emma avu ca o înjunghiere în piept. Mâncă în grabă, mai mult în silă, aşteptă să se isprăvească masa, ca să se poată duce să-l vadă. Abea acum simţi în sufletul ei, dragostea care prinsese rădăcini. Când intră în odae, Miron, mai liniştit, cu faţa trasă, ca după o lungă boală, îi zâmbi. Emma avu o tresărire când îl văzu aşa de schimbat deodată. Se apropie de pat. El îi luă mâna şi îşi lipi buzele fierbinţi de ea, sărutând-o îndelung. Apoi tăcură, ca şi cum n'ar fi avut ce să-şi spună deşi sufletele le erau pline de atâtea mărturisiri pe care buzele lor nu le şoptise încă.

— Fraulein Emma, şopti Miron, îţi mulţumesc mult, eşti aşa de bună.

Apoi tăcu. Emma îl privi cu ochii ei albaştri, ce înotau în lacrimi, îi mângâie fruntea fierbinte, apoi îşi şterse pe furiş lacrimile ce nu le mai pu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tea reţine. Se mira cum i-a venit boala, aşa dintr'odată şi nu putu găsi nici o explicaţie. Se mângâia însă la gândul că e ceva trecător, cum spusese doctorul, şi doctorul ştia el ce spune.

Stătuse aşa, fără să-şi vorbească, înţelegându-se din gând, până ce intră Frau Silber, care-i aminti Emmei că e ora de plecare.

Frau Silber, adusese o ceaşcă de supă, pe care Miron o sorbi cu plăcere. Îi revenea parcă viaţa şi se simţea aşa de bine. Curând adormi din nou.

Emma, cu gândul la Miron, eşi în oraş, îşi făcu lecţiile, ca de obicei, părându-i-se că ceasurile sunt nesfârşit de lungi. Mai avea o singură lecţie la fetiţa directorului unei societăţi petrolifere, însă îi păru bine când directorul îi spuse că o săptămână vor lipsi din Capitală, de oarece se duc la Câmpina, cu trenul de cinci, aşa că luăm vacanţă o săptămână, Fraulein, spuse el.

După ce îşi luă ziua bună dela dânşii, Emma, alergă grăbită spre casă. Era neliniştită şi teama că s'ar fi putut întâmpla ceva rău în lipsa ei, o neliniştise şi mai mult. Când îi spuse Frau Silber, că după amiază Miron a dormit liniştit şi se simte mai bine, se învioră la faţă şi respiră uşurată. Intră în odaia lui. Miron surâse când o văzu şi o întrebă: — Te-ai speriat azi, nu-i aşa?

Drept răspuns, Emma, îi luă mâna şi o strânse, spunându-i parcă prin aceasta, tot ceia ce ar fi voit să-i spună şi nu avea curajul s'o facă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Emma nu se mai simțea singură în Capitala noastră. O legătură tainică, pornită din ziua în care Miron s'a dus cu Frau Silber la senator să-i aranjeze afacerile ei, o dragoste nemărturisită creștea din zi în zi și o atrăgea tot mai mult de tânărul în care găsise un suflet. Ar fi voit să-i spună toate sbuciumările sufletului ei, să-și reverse asupra lui toată iubirea pe care zilnic o adunase în inimă, însă se oprea, părându-i mai dulce iubirea lor, de care nu-și vorbiseră niciodată altfel, decât printr'un zâmbet, sau din priviri, cari se înțelegeau așa de bine.

Frau Silber, aduse supa lui Miron și după ce mai rămase puțin în odae plecă împreună cu Emma.

Singur, lui Miron îi veni să râdă. — Știi că-i bine să fii bolnav, își zise, mănânci supă de două ori pe zi. Însă nu m'a găsit acasă boala: Caseta-i goală!

Se întoarse pe o parte și rămase gânditor. Își revăzu viața lui din ultimul timp, plină de tot felul de lipsuri, ceia ce i-a slăbit organismul, care în cele din urmă a cedat. Viața lui se concentrase toată în creer, care vibra, la cea mai ușoară atingere. Ajunsese de o sensibilitate aproape bolnăvicioasă și își dădu seama, că a continua să disprețuești elementarele cerințe ale organismului, nu o poți face fără ca el să nu se răzbune. Îl chinuia lipsa în care se găsea. N'avea la cine să apeleze, decât la tată-său și aceasta n'o mai putea face. Își aminti scrisoa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rea pe care i-o trimise după atâta vreme dela despărțire, și rândurile acelea îi spuneau limpede ce avea de făcut în viitor. Se gândi să se ducă la Manolescu, iar dacă-i va fi cu neputință s'o facă, să-i scrie prin Hans care-i va duce scrisoarea la primărie. Da, era mai bine așa, el avea nevoe de odihnă..

După câteva zile se simți mai bine. Nu mai avea febră, care dispăruse aproape cu totul și gândurile lui își reluaseră cursul normal. Era slab însă, era ostenit, ca după un drum lung. Doctorul îl sfătui să plece undeva la țară, ceia ce era o imposibilitate în situația în care se găsea. In orice caz, îi spusese, pentru o lună de zile cel puțin, să renunțe la orice ocupații intelectuale.

Curios doctor, își spuse Miron. El nu vede în bolile pe care le curează, decât partea medicală. Hei, doctore, de ce uiți că mai este și o parte socială, pe care toată știința voastră n'o poate vindeca, și aici stă tot răul. De-ar putea doctorii să înlăture atâtea cauze, de ordin social, ar avea mai puțin de lucru poate. Dar ce sunt ei de vină?

Își aminti că citi prin ziare articole și apeluri aproape disperate ale unor doctori, prin cari făceau apel la cei cu dare de mână să contribue la clădirea unui sanatoriu pentru tuberculoși, cari, spuneau ei, sunt cu miile în Capitala noastră. Revedea, într'o vitrină de pe Calea Victoriei un plan al Bucureștilor, însemnat cu puncte ro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şii, puncte de foc care arătau focarele teribilei boli ce mistuia lucrători din ateliere şi fabrici, copii în mahalalele neîngrijite, cu locuinţi în care nici primitivii n'ar fi voit să locuiască.

De vre-o donaţie nu-şi amintea. Departe, în ţări străine, se cheltuia aurul trudit de alţii. Pentru ce muncesc oare toţi aceştia, se întrebă?

Apoi gândurile lui se întoarseră la Emma, care de când e bolnav nu-l părăsea o clipă.. Examina fiecare mişcare a ei, şi îi ceţia pe faţă grija ce-i poartă. O simţia tot mai aproape de dânsul, fiece clipă făcând să dispară zăgazurile ce-i despărţiseră. Acum pricepea că viaţa lui e legată de-a ei, că într'o zi va trebui să vină clipa când să se mărturisească, să-i spună tot ce ţine ascuns în inimă şi n'a lăsat până acum să se vadă decât dintr'un surâs sau o strângere de mână. Se gândea şi mai departe, însă trebuia mai întâi să-şi asigure viaţa de toate zilele şi trebuia să reuşească odată să câştige atât cât era nevoe pentru doi. S'o facă şi pe ea să sufere lipsurile, aceasta n'ar fi voit odată cu capul. Dacă se hotăra la pasul spre care îl împingea inima, trebuia să se gândească la toate urmările lui. Emma odată a lui, nu se mai putea duce să dea lecţiii în oraş, nu trebuia să mai sufere vorbele de imputare ale unor oameni, cari nu înţelegeau că banul pe care i-l dădeau pentru munca ei, nu le da nici un drept să se creadă mai presus decât dânsa.

Dragostea nu-l făcea totuşi să renunţe la felul lui de a fi şi simţea o nespusă bucurie când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

i se părea că Emma îl înțelege și îl aprobă. Trebue să fi suferit tu însuți, să fi fost jignit în amorul tău propriu, ca să le înțelegi toate acestea. Și-apoi, situația Emmei era mult mai delicată decât a lui, căci ce era ea decât „nemțoaica" pripășită în București, după mentalitatea acelora cari făceau apel la cunoștințele ei ca să le instruiască tinerele lor odrasle. Situația aceasta de inferioritate, de desconsiderare aproape, el n'o înțelegea, și îi era parcă necaz, că sunt atâtea „nemțoaice", care deșteaptă capetele buccii ale copiilor celor cu pretenții așa de mari.

Dar trebuia să-și asigure mai întâi existența și înainte de toate să achite datoriile lui Frau Silber, care îngrijea de dânsul ca o mamă.

După trei săptămâni, când se făcu bine și eși în oraș, avu o nesfârșită bucurie de viață. I se păreau toate, ca lucruri noi, pe care nu le mai văzuse până atuncia. Se bucura de verdele copacilor, ca un copil și îi venea parcă să se arunce pe iarba din Cișmigiu, să-i simtă de aproape mirosul, să-l gâdile firișoarele verzi pe tâmple, pe obraji.

Incercă la trei bănci un împrumut de două sute cincizeci de lei, însă fu respins. La o a patra, unde avea un cunoscut, care ajunsese subdirector, fiindcă subscrisese o parte din capitalul băncii, fu de asemeni refuzat. Subdirectorul, care parcă nu-l mai cunoștea, atât de mult se schimbase în felul lui de a fi, se bucură când îl văzu, însă când îi spuse scopul pentru care venise, luă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deodată o mină așa de gravă, se scuză că nu poate să-l servească, de oarece el e oprit să gireze, și fără un girant solvabil, bine cunoscut, Banca nu acordă nici un împrumut. El, i-ar fi girat bucuros, adăugă, însă fiindcă mai făcuse lucrul acesta pentru alții și nu răspunseră la termen, ci cereau mereu amânări, consiliul de administrație l-a oprit de a mai gira.

Miron plecă. Un gir, așa după cum voiau băncile, al unui proprietar, ar fi putut găsi. Nu-i spusese oare domnul Marcovici, că oricând va avea nevoe, e acasă în fiecare dimineață până la orele nouă?

Ii vorbi lui Frau Silber despre aceasta, rugând-o să mai aștepte până ce i-o putea plăti banii pe cari îi cheltuise pentru dânsul tot timpul boalei.

Frau Silber, nu numai că protestă, dar îi făgădui să meargă împreună cu dânsul la o bancă, de unde spera să poată împrumuta banii de care avea nevoe.

Directorul băncii era un german, pe care atunci îl vedea pentru prima dată. Frau Silber recomandă pe Miron directorului, care, numai decât, îl rugă să ia loc pe un scaun. Așteptară câteva minute până ce directorul isprăvi o discuție cu un client, apoi îl întrebă pe Miron de ce sumă are nevoe, cum ar putea-o plăti mai bine și îl sfătui să facă zece polițe a treizeci de lei una. Prima scadență era peste trei luni dela data împrumutului, apoi în fiecare lună urma să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

achite câte treizeci de lei din datorie, Scrise poliţele, fără să mai aibă nevoe de girul nimănui, încasă banii din care i se reţinură procentele cuvenite şi plecă însoţit de Frau Silber, care era mai veselă poate decât Miron, care ştia bine că îşi luase o grea sarcină, neştiind dacă va putea face faţă la timp semnăturei, ceia ce nu şi-ar fi îngăduit odată cu viaţa. La nevoe, se gândi, va vinde cărţile, şi tot n'are să se facă de râs.

Acasă, se socoti cu Frau Silber. Ii datora o sută şaizeci de lei. Voi să achite şi chiria pe o lună de zile înainte însă ea nu primi.

— Domnule Miron, îi spuse, dumneata ai nevoe să-ţi cauţi sănătatea. Ce ţi-a rămas din trei sute de lei, numai bine îţi vor ajunge pentru o lună de zile.

Miron nu ştia cum să-i mulţumească. Atâta bunătate şi dezinteresare din partea ei, îl copleşiră. Punea totul pe seama educaţiei deosebite pe care o primise Frau Silber, ceia ce nu era o raritate în ţara ei, unde fetele sunt crescute cu totul altfel decât la noi.

Incordarea în care trăise, lipsa ce îndurase cu o răbdare stoică, neliniştea ce-i pricinuia ziua de mâine, toate contribuise, de sigur, să-l doboare în cele din urmă. Se făcu repede sănătos: aşta o vedea el bine, însă avea nevoe de un repaos de câteva săptămâni, pentru ca apoi să poată relua munca şi să-şi deschidă drum, dacă voia să trăiască. Uneori i se părea că nu va trece mult şi va rupe tăcerea faţă de Emma,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

destăinuindu-i-se. Presimţea că ceva neobişnuit îi va schimba viaţa de până acuma.

Nu se socoti mult asupra localităţei unde avea să plece. Când era în liceu, făcuse o călătorie la Dorna. Îi plăcuse atunci atât de mult, încât îşi făgădui că mai târziu, va petrece o vară acolo. Tocmai îşi pregătea giamandanul, când Tase Nicola, băcanul din colţ care îl cunoştea de mulţi ani, veni la dânsul.

Miron îşi aduse aminte că Nicola îi spusese într'o seară că are o „chestie" şi are să vie odată să stea de vorbă împreună.

— Ei domnule Nicola, ai venit şi d-ta la prăvălia mea? zise Miron. Vrei să cumperi vorbe, caşi cum n'ai auzi destule la dumneata în prăvălie. Ia spune, să vedem despre ce e vorba şi cum pot să-ţi fiu de ajutor.

Nicola se gândi o clipă, parcă i-ar fi fost teamă să nu fie refuzat.

— Domnule Miron, începu el, dumneavoastră ştiţi că eu dau la multă lume pe datorie, aşa-i obiceiul. Plăteşte omul când are. Cucoana Profira, ştiţi mătuşa domnului ministru Tudor Şonică, are să-mi plătească peste o mie de lei. Am trimis de câteva ori să-mi achite contul, nici n'a vrut s'audă. De-atunci nici nu mai cumpără dela noi. Zice că nu ne mai face cinstea asta, că ne făcea reclamă. M'am dus eu singur, am lăsat toate treburile, nici n'a vrut s'audă c'am venit, a pus de m'a dat afară din curte. Acuma trebue să ne judecăm, spuse cu frică Nicola.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine domnule Tase, să-i facem proces, o dăm în judecată.

— Zău îi faceţi? întrebă cu bucurie Nicola.

— Păi dacă zici că nu ţi-a plătit şi te-a mai dat şi afară, altă cale nu rămâne decât judecata.

— Va să zică, dumneavoastră vă prindeţi, mai întrebă odată Nicola, să se asigure parcă.

— Dacă nu ţi-a plătit, mai încape vorbă!

Nicola răsuflă uşurat, ca şi cum i s'ar fi luat o piatră de pe piept. Pe urmă vorbi: Mi-era teamă, zău, că n'ai să primeşti nici dumneata. Am fost la patru advocaţi până acum şi nici unul n'a primit. Unul zicea că nu vrea să se pue rău cu ministrul, altul că are nevoe de cucoana Profira, celălalt că am să pierd, însfârşit unul mi-a spus de-adreptul: cum cred eu c'am să mă lupt cu o cucoană aşa de mare! Imi închide prăvălia, sau face aşa ca să-mi pună amenzi, în cât are să trebuiască s'o închid. Eu nu ştiu, chiar de mi-o face ce mi-o face, am să mă judec cu ea. Nu mi-e teamă, că doar, ce, mai la urmă nu-i ministru pe viaţă. Nici la noi în Macedonia, unde-i altă viaţă, încă nu se întâmplă lucruri de-astea.

— Bine, domnule Tase, vorbi Miron, eu îţi duc procesul până la sfârşit, mie nu mi-i teamă de domnul ministru. Cât priveşte doamna, o cunosc eu. Când va primi citaţia are să se uite cu dispreţ la ea, are s'o svârle pe urmă şi n'are să se prezinte la termin. Judecătorul are s'o con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

damne. Când va afla, are să bată slugile din casă și pe urmă are să te cheme să-ți plătească, sau are să-ți trimită banii prin celălalt nepot al ei.

— Dac'ar fi așa, vorbi Nicola, aș fi mulțumit.

— Sau, are să-ți achite banii, mai scăzând ceva.

— Și-așa ar fi bine, se gândi Nicola, bucuros că nu ar fi fost nevoit să lipsească din prăvălie. Pe urmă întrebă: Cât să vă dau d-voastră? și răspunse tot el fără să mai aștepte: Domnule Miron, dumneavoastră am să vă dau două sute de lei, o sută v'o dau acuma. Odată cu vorba, scoase o hârtie de o sută și o puse pe masă..

In ziua aceia chiar, Miron deschise acțiune împotriva doamnei Profira Berghezeanu, mare proprietară în București. Se hotărî să mai aștepte, până ce cucoana Profira va primi citația, ca să vadă dacă se realizează vreuna din prevederile lui.

Tase Nicola era 'n culmea fericirei, parc'ar fi câștigat procesul, căci nu se judeca cu oricine, ci cu o persoană din elită, mătușa ministrului. Spunea el clienților lui: credeți că e puțin lucru să te judeci cu o astfel de persoană? Ce nu poate să-ți facă un ministru dac-o vrea".

Când primi citația, doamna Berghezeanu, fu cuprinsă de o furie sălbatecă. O rupse în zeci de bucățele, cu răutate, închipuindu-și c'ar rupe parcă bucățele din Nicola: — Auzi obraznicul, spuse ea cucoanei Zamfirița, o femee în vârstă, a cărei ocupație era s'o pornească de dimineață pe la casele vechilor ei prietene și cunoștințe,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unde era tolerată pentru ştirile ce aducea, căci ea era una din acele multe femei cum au Bucureştii, care umblă cu vorba din casă în casă. Să mă dea el pe mine în judecată! Am să-i arăt eu cine sunt, de-o să mă ţie minte toată viaţa, mitocanul! nu-i aşa Zamfiriţo?

Cucoana Zamfiriţa aproba, şi se scandaliza la rândul ei. Unde se mai pomenea, după dânsa, ca un băcan să îndrăznească să dea în judecată o persoană sus pusă. Dar cu cât creştea mânia doamnei Berghezeanu, cu atâta creştea bucuria lăuntrică a cucoanei Zamfiriţa, care nu mai avea astâmpăr, abea aşteptând să poată pleca să ducă noutatea mai departe. Căci avea una din acele ştiri cari în lumea de intrigi şi vorbe în care se învârtea ea, era cu adevărat sensaţională.

Cucoana Zamfiriţa avu grijă să treacă şi pe la Nicola, căruia-i dădu a înţelege că ea ştie ce se petrece în casa doamnei Berghezeanu, şi pentru o ţuiculiţă îl ţinea zilnic în curent cu tot ce se întâmpla nou.

Nu trecură multe zile şi Tase Nicola, se pomeneşte cu un servitor care îl poftea să vină îndată la doamna Berghezeanu. Mai întâi îi fu frică lui Nicola. Ce să caute el la o persoană cu care se judecă? Pe urmă se temea să nu-l bată, căci, n'au mai pătit-o şi alţii? Totuşi se hotărî să se ducă. Nu-i fusese frică la dânsul acasă în Macedonia, unde duşmanul te pândea noaptea să-ţi răpună zilele şi să-i fie frică în Bucureşti, ziua 'namiaza mare?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamna Berghezeanu îl primii îndată și cum îl văzu, începu să-l mustre de greșeala pe care o făcuse. De ce n'a venit să-i spună ei, că doar nu stau departe și-i plătea tot ce-i datora? Nicola nu scoase un cuvânt. Și nici n'ar fi putut spune ceva, deoarece gura ei mergea ca o morișcă de vânt. După ce meliță din gură o jumătate de ceas, făcându-și genealogia și expunându-și nobilile ei sentimente, căci ținea să-i scoată din minte băcanului „prostiile" care-i intrase în cap, îi achită datoria, având grijă să nu recunoască patru sute de lei, așa că Nicola nu primi decât opt sute. Era bucuros c'a scăpat și cu atâta. Renunță la rest, însă se jură să nu-i mai dea de-un ban pe datorie. Cum eși dela ea, s'a dus întâiu la Miron. Nici nu se mai opri pe la prăvălie. Când îl văzu, Miron înțelese, totuși nu știa precis ce s'a petrecut, decât atunci când Nicola, îi puse pe masă două sute de lei, una trecu dela dânsul.

— Bine domnule Tase, vorbi Miron, nu era vorba decât de două sute!

— Lasă, domnule Miron, asta-i de bucurie că nu mai pierd timpul pe la judecătorie. Dacă nu erai d-ta, nu știu de găseam pe altul care s'o dea în judecată. Ce, n'am umblat pe la patru avocați?

Apoi Nicola, plecă grăbit să-și vadă de treburi, bucuros că afacerea lui s'a isprăvit mai repede decât se aștepta, de oarece nu credea s'o scoată așa de repede la capăt cu doamna Berghezeanu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care avea certuri din pricina datoriilor cu lăptăreasa, cu olteanu, cu găzarul, într'un cuvânt cu toți furnizorii ei.

Miron își scoase toți banii și-i înșiră pe masă. Nici odată nu avusese o sumă așa de mare, care să fie a lui, o avere pentru dânsul. Nu avea nici o bucurie, de oarece banul în sine nu valora nimic în ochii lui. De aceia i se părea ciudată pasiunea acelora care aleargă după ban, pentru el însuși, pentru satisfacerea unei pasiuni nebunești. Atâta timp cât nu-l întrebuințezi, de hârtie, de argint sau de aur, ce reprezintă o valoare moartă, nefolositoare, care prin negație constitue un element de sărăcie? Pasiunea avarilor strângători, care se lipsesc și de mâncare numai să poată avea cât mai mulți la un loc, o considera ca un caz special de nebunie și de egoism. Voluptatea de-a privi singur grămejoare de aur, de a-ți trece mâinile osoase prin ei, de a-i suna, ca să-ți gâdile auzul, de a tremura în fie ce clipă de teama că toată lumea te pândește să te fure sau să te ucidă, îi pedepsea pe oamenii aceștia umbre, îi înstrăina tot mai mult de lume și-i făcea niște biete ființe singuratice, care-și plăteau scump plăcerile lor scumpe de câteva clipe. Le înțelegea totuși pasiunea lor, care lui i se părea una din manifestările așa de variate ale dragostei.

Gândurile acestea i le sugeră banii întinși pe masă și îi veni să râdă. Dacă l-ar vedea cineva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în clipele acestea, ar crede poate că şi el e unul din nebunii aceştia.

Işi făcu repede socotéala şi se duse la Frau Silber, căreia-i povesti cele petrecute şi îi spuse că pleacă..

Să fi văzut privirile Emmei în clipa aceia, ai fi simţit dragostea pe care o purta în sufletul ei pentru Miron. Căci Emma, care ghicise situaţia în care se afla el, voia ea singură să-i deie banii de care avea nevoe şi dacă nu făcu gestul acesta, era dintr'un sentiment de delicateţă, pe care numai femeile îl pot avea.

Miron îi mulţumi, din priviri şi neputându-şi reţine gândurile, îi spuse: — Ştiu eu la ce te-ai gândit tot timpul, Fraulein Emma. Ai un suflet pe care am început a-l înţelege.

Emma se înroşi.

— M'am gândit, vorbi ea, şi oricare în locul meu, ar fi făcut la fel poate. Ne cunoaştem de multă vreme acuma.

— Poate să ne cunoaştem mai bine când mi-oi întoarce, Fraulein Emma. Cărările noastre se apropie. Lucrul acesta l'am văzut de mult, însă nu mi-ai apărut limpede în faţă decât în ultimul timp. Te iubesc...

Drept ori ce răspuns, Emma, îi luă mâna şi i-o strânse. Vorbele i se opreau parcă şi numai privirile spuneau ce simţea sufletul ei, cutremurat de fiorii dragostei.

Numai atâta au putut să-şi spue în lipsa lui Frau Silber, care s'a reîntors în odae să-i înştiin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

țeze că cina e gata. In astă-seară cinau împreună, înainte de plecare. In timpul mesei, Miron vorbi de călătoria lui și de localitatea unde va petrece. Ii descria frumusețile, aerul curat și sănătos, liniștea care stăpânea în acel colț minunat de țară, cercetat mai mult în treacăt de vizitatorii grăbiți să scoboare pe plute spre Piatra, pe apa repede a Bistriții. Frau Silber și Emma, îl ascultau și cine știe, dacă în clipele acelea nu vedeau și ele un colț îndepărtat din țara lor.

Seara l-au petrecut la gară. Venise și Petruț, care nu lăsase să treacă o zi fără să nu vină să-l vadă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII

Câteva sute de chilometri îl despărțeau pe Miron de Capitală, pe care nu o dorea și de Emma, a cărei lipsă o simțea. Depărtarea îl făcea să o iubească și mai mult, i-o arăta mai frumoasă de cum era și îi descoperea calități pe care nu le observase. Singurătatea, îi da răgaz să-și macine gândurile dragi, să aibă mereu în minte imaginea Emmei. Pe malul apei, care murmura săltând de pietriș, sta ceasuri lungi, cu undița lângă dânsul, pe care de multe ori uita s'o arunce. Asculta cântecul apei, privirile-i rătăceau în zarea mărginită parcă de munții ce se înălțau ca niște bariere în văzduh. Rare ori se auzea o voce de om, rareori râsete de copii, ce se jucau pe maluri, adunând pietricele ce scânteiau la soare, amestecate cu fire de aur parcă. Natura, liniștită și netulburată îl primea la sânul ei, îi reda odihna nervilor încordați, îl chema la viață, care-i nemărginire și iubire.

Câtă zădărnicie nu vedea în sbuciumările omenești, și ce mici i se păreau pasiunile ce-și inventau oamenii, pe care-i ucideau ambiții. Nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

odată, se întrebase dacă nu noi am schimbat mersul real al vieții, complicând-o cu mii de probleme pentru a încerca apoi deslegarea lor. Omul trebuia să fie prietin cu natura, însă i-a devenit dușman și, deși o despoaie de frumusețile ei, ea se înfrumusețează fără să o știm, trăește mai departe și renaște prin propriile ei puteri.

I se părea că oamenii sunt cuprinși de o nebunie de care nu se vor vindeca niciodată și asemeni unor animale sălbatice, după ce se adună în vizuinile lor încep să se sfâșie.

Dacă va isbuti vreodată, se gândea Miron, să poată aduna atâția bani cât îi trebuiau să-și ridice o căsuță la țară și să aibă atâta pământ ca să trăiască, el se va reîntoarce în mijlocul naturei, acolo unde bate adevărata viață. Căci nu voia să se lase înșelat de aparențe, târât în valul de pasiuni, amestecat în vâltoarea orașelor care distrug atâtea energii sufletești și crează o lume, în care te afunzi și te leagă de ea ca și lianele de baltă, chemându-te tot mai adânc în fundul ei.

Pentru un om viața e așa de scurtă și ce alta este viața decât sâmburele de conștiință pe care îl are fiecare din noi, și care dispare atunci când prin simțurile noastre nu mai putem percepe lumea ce ne înconjoară? Elementele ce compun organismul nostru, pot trăi la nesfârșit în mii de forme, conștiința din noi e limitată însă, și nu o putem prelungi dincolo de ceia ce noi numim moarte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Apele limpezi îi oglindeau lui doi ochi albaştri ce-i surâdeau şi nu se mai simţea singur. Privea până în adâncul lor şi i se părea că din ape se înalţă Emma, plutind de-asupra lor ca o fantasmă. O iubea mult şi dragostea ce-o avea pentru dânsa îi întuneca toate celelalte simţuri parcă. El nu iubise niciodată până atunci. Se mira singur de sentimentul care născuse şi se închegase pe încetul, coprinzându-i toată fiinţa. Dragostea venise târziu la-el şi de aceia poate pasiunea lui prindea rădăcini aşa de adânci, pe care nimeni nu i le-ar fi putut smulge fără să-i lase o rană ce nu s'ar fi vindecat vreodată.

Ar fi voit să-i scrie scrisori lungi, în care să-i spună cât de mult o iubeşte, să-i desvălue fiecare clipă prin care trecea sufletul lui, însă un sentiment de timiditate îl oprea şi de aceia îşi făcu obiceiul să-şi noteze într'un carnet, pentru ea, gândurile lui.

De o săptămână e departe de Emma. Gândul lui o ducea însă pretutindeni cu dânsul. O clipă n'au fost despărţiţi unul de altul. Seara, când ostenit închide ochii, Emma i-i închid cu o sărutare şi dimineaţa când îi deschidea nu vedea decât ochii ei albaştri şi părul auriu. Plecau împreună la plimbare, rătăciau pe potecile umede din pădure, şi parcă Emma se desprindea de braţul lui, îşi culegea flori rare, pe care şi le arunca în păr şi râdea de fericire. Apoi o vedea tristă pe Emma şi îşi aducea aminte că din albastrul ochilor i-au picurat două lacrimi când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a plecat. Cât îi sunt de dragi acele lacrimi, ca două boabe de rouă!

Inima lui, știe ea bine de ce sufere. Departe de Emma, timpul sta pe loc. Îi trebuia multă răbdare și trei săptămâni sunt o veșnicie. Nu mai putea aștepta, nu putea să nu-i spună și ei gândurile ce-l amețeau. Prin scrisori și dela depărtarea în care se afla, i-ar putea mărturisi totul. Dragostea nu e oare îndrăzneală? Trebuia să-i împărtășească ceia ce purta inima lui.

In seara aceia când veneau dela cosit flăcăii, au întâlnit o fată ce se ducea la o vecină. Cel care o iubea i-a eșit în cale, a strâns-o de mână și a privit-o în ochi așa de puternic, pardă a săgetat-o. Ceilalți s'au îndepărtat, glumind. Cel rămas i-a furat o sărutare. Credea că nu-l vede nimeni. Pe urmă s'au despărțit grăbit, fiecare în drumul lui. Atâta, le-ajunge până mâine seară. Miron se gândi: când îi va fura și el prima sărutare Emmei.

De două zile e trist. Singurătatea îl apasă, îi lipsește unicul element ce-i dă viață: dragostea, și Emma ,era departe și poate că în clipele acelea suferea și ea, chemându-l cu gândul. Aceasta o simțea, i-o spuneau sentimentele lui pe cari nu mai era stăpân.

Rătăci ca și altădată pe malul apei și prin pădure fără să-și găsească liniște.. Îl chema cineva îndărăt, la căsuța albă, cu ferestrele mici.

Rătăci ca și altădată pe malul apei și prin pădure fără să-și găsească liniște. Îl chema ci-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neva parcă îndărăt, la căsuța albă, cu ferestrele mici, străjuită de brazi și de acolo îi poruncea să plece, să se apropie de ea. Se mira chiar de ce a pornit la drum, când inima îi spunea să steie locului.

Se așeză pe buturuga unui brad, căzut de cine știe când, ca să odihnească o clipă și să-și adune gândurile și se hotărî: va pleca îndărăt. Se sculă și iuțind pașii ca și cum l-ar fi gonit cineva din urmă, plecă spre căsuța albă, își făcu bagajele, înștiință pe-ai casei că se duce, se urcă în trăsură și porni spre gara din satul apropiat.

Când s'a văzut în tren, îi venea să sărute pe toți călătorii, de bucurie. Cu cât mergea mai departe, trecând gară după gară, cu atât simțea că-i revin noi puteri. A adormit târziu, cu gândul la ea și s'a deșteptat în zori, care nici odată nu i se părură așa de frumoase ca în ziua aceia și niciodată soarele n'a luminat ca atuncia parcă. Aproape nici nu și-a dat seama când a ajuns la Buzău. Trenul mergea cu repeziciune, oprindu-se numai în stațiile principale. Mergea repede, însă el ar fi voit să meargă și mai repede, ca gândurile lui. Cu cât se apropia de București i se părea că trenul și-a încetenit mersul, că întârzie, că nu mai sboară.

Când a ajuns în Gara de Nord, a răsuflat ușurat. I se părea că vede pe Emma fluturându-și batista, că-i aude glasul care-l petrecuse la plecare și era fericit.

Frau Silber a rămas surprinsă când l-a vă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zut intrând pe poartă, căci nu se aştepta să-l vadă venind aşa de grabă. Zâmbi, şi lui Miron i se păru c'a înţeles zâmbetul acela şi pricepu dintr'odată că Emma i-a spus totul. Se făcu însă că nu înţelege nimic. O căută cu ochii, însă ea nu venise dela lecţii.

După ce-şi aşeză lucrurile în odaia lui, pe care o mână prietenească n'a lăsat-o o singură zi în uitare, eşi în curte, şi se aşeză la măsuţa de brad, în faţa lui Frau Silber, povestindu-i despre frumuseţea locurilor văzute.

Frau Silber îl asculta cu interes, se uita din când în când la ceas şi îşi aţintea ochii spre poartă. Incepea să se întunece când Emma deschise poarta. Zări de departe silueta lui Miron, pe care o desluşi numai decât şi tresări. Abea stăpânindu-şi mersul, să nu alerge, se apropiă de Miron, care făcu câţiva paşi spre dânsa.

— A, zise ea, domnul Miron.

— M'am reîntors Emmi, spuse el, nu-i aşa Frau Silber, că de-acuma o să ne dai voie să ne spunem pe nume, adăugă râzând.

Emma, sfioasă, se uită la Frau Silber, apoi, îşi aplecă privirile în jos.

— Dacă se învoeşte Emmi, vorbi Frau Silber.

— Da, răspunse Emma. Dacă vrea el aşa.

Drept orice răspuns, Miron o sărută pe obraz şi pe urmă îi sărută mâna, cu recunoştinţă.

In seara aceia şi-au mărturisit gândurile, pregătindu-se pentru viitor. Nici o piedică nu le sta împotrivă. Poate, se gândea Miron, nu va

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

găsi aprobarea tatălui său pe care trebuia să-l înștiințeze, însă dacă se va opune, va trece peste voința lui, ori câtă durere i-ar pricinui prin aceasta. Îi scrise, împărtășindu-i gândurile și aștepta răspunsul cu oarecare neliniște.

Primi câteva rânduri reci, aspre. Tatăl său îl sfătuia să pună capăt nebuniilor lui, să se reîntoarcă acasă și să înceapă o viață de om așezat.

Rândurile acestea îl dureau, însă nu avură darul să-l facă să renunțe la planurile ce-și croise. Nu ascunse nimic, nici lui Frau Silber, nici Emmei și ceia ce era hotărât să facă, avea să se îndeplinească peste câteva săptămâni.

Ceia ce-l neliniștea însă era ziua de mâine. Nu mai era singur și nu avea dreptul să răpească liniștea unei ființe pentru a o face să îndure lipsurile cu cari el era deprins acuma. Avea, ca atâția alții dreptul la viață și societatea în mijlocul căreia trăia nu putea, nu avea cădere să-i ridice acest drept. Trebuia să învingă. Avea să muncească pentru doi și numai gândul de a o face pe Emma fericită, de a o feri de jignirile la cari era expusă, de a o pune la adăpostul societății, care știe așa de bine să răpească drepturile de apărare celui slab, îi da puteri noi, îi ațâța voința și îi deștepta energii cari dormiseră parcă. Pornise odată singur, fără credință în izbândă, lăsându-se purtat de întâmplări. Acuma trebuia să-și facă loc. Simțea în el destulă energie. Dar, se gândea Miron, prin meseria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui atârnă mai mult de alții și el nu avea nici nume, nici avere.

Își aminti că începuse odată să traducă un roman. Căută în saltar și îl găsi. Mai avea trei capitole până să-l termine. Hotărât, se duse la un editor, unde îl primi un domn scurt, care-l măsură cu atenție din creștet până'n tălpi, îl pofti să șadă pe-un scaun, apoi se duse să-și continue convorbirea întreruptă o clipă, cu un domn slab, cu mustățile rase, cu ochelari ce-i strângeau nasul subțire, adus înspre buze. Odăița în care intrase și la care lucrau o domnișoară și doi tineri, cu pereții ce sprijineau rafturi pline de cărți, ascunsă privirilor, îl introduse dintr'odată în misterul fabricelor de cărți. Credea că are să termine îndată, căpătând un răspuns. După ce examină odăița în care fusese băgat, luă la întâmplare o carte în mână și o răsfoi nedându-i nici o atenție. Trăgea cu coada ochiului la cei doi cari vorbeau, însă nu prinse o vorbă din convorbirea lor.

După ce isprăviră, domnul cel scurt veni la dânsul și-l întrebă cu o politeță care-i dădu mari speranțe:

— Cu ce vă putem servi?

— Domnule, reluă Miron, abea stăpânindu-și emoția, am tradus aproape în întregime *„Nababul"*, de Daudet. V'aș întreba dacă ați fi dispus să-mi luați traducerea pentru editura d-stră.

— Le Nabab?... făcu domnul cu ochelari și se apropie de Miron.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

— Vă rog, întrebă domnul cel scurt, aveţi manuscrisul cu d-stră?

— Nu l-am adus, răspunse Miron, Am venit numai să vă întreb dacă în principiu acceptaţi propunerea mea.

— Mă rog, aduceţi manuscrisul şi pe urmă vom vedea.

Acestea spuse îi întinse o mână grăsuţă, roşie, umedă. Miron simţi un fior de neplăcere strângând mâna aceia, care se lăsa parcă moartă în a lui şi eşi.

Abea făcu vreo câţiva paşi în stradă, când îşi auzi numele. Se întoarse. Domnul din librărie, pe care i-l recomandase ca directorul literar al editurei, îl opri, şi îi spuse să-i aducă lui manuscrisul, a doua zi, pe la orele zece, ca să-l vadă. Ii lăsa speranţa că afacerea se va aranja cât se poate de repede. Ii făgădui din nou să treacă a doua zi pe la editură. Apoi se despărţiră.

Curios, îşi zise după aceia Miron, domnul Hermann nu e nici literat, nici publicist măcar şi totuşi e director literar. Poate că priceperii lui, apreciată de editor, îi datora o funcţie aşa de însemnată şi o atât de mare răspundere. In orice caz, i se părea ciudat ca unui om care nu are un nume, să i se încredinţeze o funcţie potrivită pentru un specialist. Deşi lucrurile acestea nu ar fi trebuit să-l intereseze, totuşi îi venea în minte problema, chinuitor.

Toată noaptea a recitit paginile traduse, a îndreptat în unele locuri şi a doua zi, la ora fi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

xată, se găsea în biuroul domnului Michael, care îl primi cu aceiași amabilitate, rugându-l să ia loc pe scaun. Il întrebă dacă a adus manuscrisul, pe care Miron i-l întinse.. Domnul Michael se uită la mulțimea paginilor, pe care le aprecia în gând, calculând câte ar eși la tipar, foiletă ca un obișnuit cu manuscrisele și se interesă de numărul paginilor cari mai rămân până la complectarea manuscrisului. Apoi tăcu, așeză manuscrisul în față, își luă condeiul de după ureche și continuă verificarea unor conturi.

După vreun sfert de oră apăru și domnul Hermann, directorul literar, care se arătă indiferent față de dânsul.

— Mi se pare, domnul cu traducerea?, vorbi Hermann, adresându-se lui Miron. Unde-i, îl întrebă.

Miron puse mâna pe manuscris și i-l întinse. Directorul literar îl foiletă, se uită apoi la original, calculând în minte câte pagini de traducere mai rămân până la complectarea lui. Ceti prima pagină cu creionul în mână, corectând fiecare frază aproape, ca să fie cu adevărat românească.

Lui Miron i se păru că Hermann făcu un semn pe care abea îl prinse lui Michael, după care îl întrebă:

— Și cât pretindeți d-stră?

Miron tăcu, surprins de întrebare. Cei doi așteptau, măsurându-l cu priviri ce lui i se păreau și batjocoritoare și de compătimire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrt1901-1932

— Cât obișnuiți d-voastră să plătiți, răspunse Miron.

— Vedeți, domnule Grindea, începu Michael, noi plătim scriitorilor cari au nume cinci sute de lei; d-stră, să mă credeți că facem un sacrificiu dacă vă oferim două sute de lei, însă vă rog, adăugă repede, ca în terminul cel mai scurt să ne dați restul traducerei. Și fără să aștepte răspunsul lui Miron continuă: Vă dăm acuma o sută de lei și când ne aduceți restul traducerii vă plătim cealaltă sută. Domnișoară, vă rog faceți o scrisoare, modelul C.; vă rog luați loc domnule Grindea, îi spuse lui Miron, care sta în picioare.

— In cât timp ați tradus, îl întrebă directorul literar.

— N'aș putea preciza, am lucrat fără nici o intenție.

— Se cunoaște că e tradus în grabă, reluă Hermann, voi avea foarte mult de corectat. E cam neglijentă traducerea. Să dați mai multă atenție la ultimile capitole. E ca și cum aș relua munca dela capăt. Se poate, adăogă el, ca unele capitole să le înlocuesc integral, fiindcă și eu am tradus o parte. Miron tăcu.

— Asupra numelui traducătorului nu ar fi nici o discuție, nu-i așa? îl întrebă din nou!

Miron dădu nepăsător din umeri. Ambiții literare nu avea.

După ce reciti cu atenție contractul, prin care Miron, vindea pentru totdeauna traducerea romanului pentru un onorar de două sute de lei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Michael i-l dădu să-l iscălească. Miron semnă fără să-i citească conținutul, trecu pe la casă unde primi o sută de lei și vesel, ca și cum ar fi câștigat o avere, porni spre casă.

Voia să termine traducerea cât mai repede ca să primească și restul de bani, deoarece credea că poate îi va da și alte traduceri domnul Michael.

După o săptămână duse și restul manuscrisului, primi ce-i datora și voi să plece, când spre surprinderea lui, directorul literar îi arătă corecturile. Traducerea fusese pusă în lucru. Editorul se grăbea, aceasta îi era impresia.

Isi încasă restul de bani, și plecă. Pe drum își făcea socoteala că dacă ar avea de tradus în mod regulat și-ar putea asigura o leafă de patru sute de lei pe lună și asta i-ar ajunge atât lui cât și Emmei. In modul acesta și-ar avea existența asigurată și ar putea să aștepte până va câștiga atâta din avocatură în cât să renunțe la traduceri.

Se sfătui cu Emma, care nu numai că îi aprobă planul lui de muncă, dar îi da și un prețios ajutor, traducând ea singură, din două limbi: engleza și germana. Se gândiră ce ar putea traduce, cercetară biblioteca lor și găsiră, că de-ar traduce toată viața, tot n'ar putea răzbi să dea în traducere românească capodoperile celor două literaturi.

Chestiunea aceasta rămânea s'o discute cu editorii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1903-1932

Nu găsi acelaș entuziasm din partea lor și ei șovăiau parcă să ia angajamente precise. Totuși reuși să capete trei traduceri, pentru cari avea să i se plătească pe măsură ce aducea manuscrisul. De și era prea puțin plătit în comparație cu munca lui, se învoi, căci vedea în aceasta un început de asigurare a existenței și o bază de viitor.

Emma era încântată, căci vedea realizându-se visurile ei. Nu va mai fi nevoită de acum înainte să cutreiere străzile de dimineață până seara, de la o lecție la alta, și tot timpul și-l putea întrebuința în casă. Se pregătea pentru viața nouă pe care avea s'o înceapă. Va renunța la toate lecțiile ce avea, nepăstrând decât una, în familia unui profesor, unde dădea lecții de limba engleză unei fetițe de doisprezece ani.

Lucrau amândoi serile până târziu, și li se părea că timpul nu trece destul de iute, ca să-i apropie de ziua când vor fi uniți. Erau ca doi buni tovarăși, cari s'au întâlnit pe același drum, însuflețiți de același dor. Parcă sufereau mai puțin acuma și nu odată își împărtășeau bucuria ce-au simțit-o fiecare din ei, când s'au întâlnit pentru întâia dată. Căci în viață, sunt întâmplări cari hotărăsc asupra vieței cuiva, e ceva mai presus de voința noastră, sunt legi pe care nimic nu le poate abate din mersul lor. Poți să le întârzii, să ți se pară că o deviere momentană te face stăpân asupra evenimentelor, ele însă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

își urmează cursul lor, și ceia ce trebuie să se întâmple, se face realitate.

Miron se duse de câteva ori la Palat, însă cum nu avea nici o afacere, renunță să-și mai piardă vremea în Sala pașilor pierduți unde revedea aceleași figuri, cu cari se obișnuise.

Il durea în suflet că nu-l chema nimeni să-i dea o mână de ajutor, să facă apel la cunoștințele lui, când ar fi putut ajuta pe atâția.

Se întoarse acasă grăbit, reluându-și lucrul întrerupt, și aci, între cei patru pereți își recăpăta liniștea sufletească și îi creștea dorul de viață.

Intr'o dimineață, un curier îi aduse o scrisoare, prin care directorul de bancă dela care împrumutase trei sute de lei, îl rugă să treacă imediat pe la dânsul. Avu o tresărire cetind rândurile, căci nu-și putea explica de ce îl chema. In nici un caz nu putea să fie pentru datoria ce o contractase.

Se grăbi să răspundă chemărei directorului, curios să afle despre ce era vorba. Așteptă puțin, până ce îl primi. Cu acelaș surâs care părea că-l încurajează, directorul îl primi în cabinetul lui.

— Sunteți curios să știți de ce v'am chemat, începu, însă nu-i dădu timp să răspundă, căci urmă tot el: Domnule Grindea dumneavoastră sunteți avocat, nu-i așa? Și fără să te supăr sau să-ți jignesc amorul propriu, mi se pare că la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

început, merge cam greu. Dar nu despre asta e vorba. Nouă ne-a plecat un avocat şi m'am gândit la dumneata, dacă accepţi să intri la noi în contencios....

Domnule Adler, vorbi Miron, propunerea e atât de binevenită, încât nici nu mai e nevoe să mă întrebaţi dacă accept. Nu ştiu cum să vă mulţumesc.

— Foarte bine, reluă directorul, în privinţa aceasta suntem de acord. Mai rămâne să ne înţelegem asupra unui singur lucru: onorariul. Postul pe care urmează să-l ocupaţi în contenciosul nostru, e plătit două sute cincizeci de lei lunar. Aştept dela dumneavoastră un răspuns precis.

— Domnule director, nu numai că accept, dar sunt încântat, răspunse Miron. Cred că am rezolvat o serie de probleme, ceia ce îmi va simplifica mult viaţa pe care fiece zi mi-o complica.

După aceia, directorul îl puse în curent cu lucrările ce avea să execute şi alte amănunte în legătură cu postul ce ocupa.

In timp ce discutau, intră în biurou, după ce mai întâi bătu la uşă, domnul Marcovici. Rămase o clipă surprins văzându-l pe Miron, stând de vorbă cu directorul, îi surâse şi îi întinse mâna. Adler îl recomandă pe Miron: unul din avocaţii noştri. — Da, făcu mirat Marcovici, felicitările mele, zise adresându-se lui Miron.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Câte-va minute, dacă ești bun domnule Grindea, spuse directorul.

Miron trecu în cabinetul de alături lăsându-i singuri. Marcovici uitase parcă afacerea pentru care venise, își pierduse cumpătul și începu:

— Bună achiziție ai făcut, dragă directore. Băiatul ăsta, nu-i bun de nimica, e un incapabil. Ce, crezi, că eu n'aș fi voit să-l ajut; înțelege-te dacă ai cu cine. Sunt sigur că numai bucluculi are să-ți facă și ai să-mi dai mie dreptate.

Directorul zâmbi și nu-i răspunse nimic, rugându-l să-i vorbească despre afacerea pentru care venise.

După o jumătate de oră, Miron se găsea din nou în fața directorului, care-l întrebă dacă-i cunoaște de mult pe domnul Marcovici.

— De foarte multă vreme, răspunse Miron. Era, cred că și astăzi este, un prieten al casei. Tata ține foarte mult la dânsul.

— Ai avut ceva cu el?, reluă directorul.

— Eu? se gândi Miron. Mi se pare că nu; totuși a fost o neînțelegere.

Voia să mă numească advocat al statului și să facă în acelaș timp din mine un agent politic al său. Am refuzat. De atunci e furios pe mine, deși nu mi-o arată. După cât îl cunosc, continuă Miron, sunt aproape sigur acuma, că se va lăuda că numai prin intervenția lui am intrat la bancă. Mi-e tot una, ori ce-ar spune el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Directorul surâse cu înțeles. Părea că înțelege ceva, că-i cunoaște firea lui Marcovici și de aceia nu stărui mai departe. Se înțelese cu Miron să înceapă a lucra chiar de a doua zi, apoi se duse cu el în biurourile contenciosului, unde îl recomandă personalului.

In drum spre casă, Miron se gândi la înlănțuirea de fapte și vedea că dacă e cineva căruia trebue să-i mulțumească, acela nu e altcineva decât Frau Silber. Grăbi mersul.

Acasă Emma lucra în odaia ei, Frau Silber pregătea prânzul. Miron nu avu răbdare, se duse la ea, îi sărută mâna și îi mulțumi, povestindu-i toate cele petrecute. Frau Silber, veselă, ca și cum ar fi fost vorba de propriul ei copil, îl felicită. Ochii ei scăldați în lacrimi de bucurie, îi arătau sinceritatea. — Vezi, domnule Miron, vorbi ea, totdeauna m'am gândit la dumneata și nu știu ce îmi spunea că ai să reușești. Emma știe? întrebă pe urmă.

— Incă nu, răspunse Miron.

— Ba da, vorbi Emma, care venise fără să o simtă. Era aici și-a auzit tot.

După trei săptămâni, în salonașul lui Frau Silber, se săvârși, departe de lume, căsătoria lui Miron cu Emma, o căsătorie simplă, de oameni săraci.

Viața nouă în care intrase se deosebia prea puțin de aceia pe care o dusese până atunci. Nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai mânca pela birturi şi astfel nu pierdea un timp destul de preţios cu drumurile. Avea de lucru, şi el atât cerea societăţei: să poată munci.

Emma era o adevărată tovarăşă în viaţă. Crescută de mică în abundenţă, când ajunse de cinci-sprezece ani, se văzu deodată lipsită de sprijin. Tatăl ei murise într'un accident de cale ferată. In urma ei patru surori, înaintea ei o soră şi doi fraţi. Cel mai mare a plecat în America, sora în Rusia; când împlini nouăsprezece ani, Emma veni în România. La vârsta ei, era de o seriozitate prematură. Ocupaţiile ce-şi luase ar fi putut să facă şi din ea o individualistă, o femee care să înăbuşe feminismul din ea, să pară cât mai apropiată de bărbat, să manifeste o independenţă de cele mai multe ori afectată. Emma nu voia, nu putea să renunţe la feminismul ei. Era serioasă şi sub acest unghi vedea viaţa. Il înţelese pe Miron din primul moment. Nu-i aţâţa pasiunile, nu-i sporea ambiţiile, ceeace face ca atâtea femei să devină un permanent imbold pentru bărbat ale cărui ambiţii sunt aţâţate, uneori peste puterile de cari dispune. Ii ajungea viaţa sufletească, admirau amândoi o pagină frumoasă şi un vers îi entuziasma. In viaţa lor, plăcerile intelectuale aveau întâetate; restul erau lucruri secundare, de importanţă trecătoare. Serile lucrau la vreo traducere, cetiau, sau, Emma se aşeza la pian şi cânta, improvizând uneori după starea sufletească în care se găsea. Vorbe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lor din afară. nu le dădeau nici o atenție, căci în definitiv lumea e făcută pentru a vorbi și vecinii, cele mai adesea n'au somn noaptea, dacă nu știu ce ai prânzit sau ce ai cinat, și nu pot avea liniște dacă nu-ți regulează viața ta după ceasornicul lor.

O umbră arunca asupra lor supărarea tatălui său, care nu-i putea erta c'a luat pe „nemțoaica". I-a scris o scrisoare care l-a făcut să roșească atunci când a cetit-o, i-a arătat-o Emmei și ea a plâns. Pe urmă i-a părut rău că i-a arătat-o, dar între ei nu erau taine. Scrisoarea aceasta, era desigur opera domnului Marcovici, care îi vorbise lui tată-său de „guvernantă". In mintea acestor oameni nu încăpeau decât noțiunile de slugă și stăpân. Și tatăl său avea, tot astfel de concepții, pe care nu și le mai putea schimba la vârsta lui. De aceia nici Miron nu încerca să i le schimbe. Dacă o va cunoaște vreodată, nădăjduia că felul de a fi al Emmei îi va schimba părerile, și poate, cine știe, îi va părea rău de vorbele aspre ce-i scrisese. Dar mulțumirea ce o avea, îl făcea să-i erte toate bătrânului său părinte, pe care știa să-l respecte.

Frau Silber, le ținea loc la amândoi de mamă și de tată și dacă aveau vreo părere de rău, era atunci când ea vorbea tot mai des de plecarea ei din țară.

Afacerile băncei îl făceau să se ducă zilnic pe la Palat, unde cunoscuții lui știau că și-a făcut „o situație". Din privirile furioase ce-i a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

runca, observă că Popovici îi păstra o ură care crescuse acuma. Vroia să-l sfâşie şi i se părea că toată lumea îi sta în potrivă, chiar şi patronul de pe urma căruia ajunsese să-şi scoată o largă existenţă. Ura aceasta, lui Miron i se părea fără explicaţie, întrucât drumurile lor erau deosebite şi era cu neputinţă să ajungă vreodată la conflicte de interese. Nu ţinuse niciodată calea nimănui, şi cu atât mai puţin lui Popovici sau Taraş, cari nu-şi puteau stăpâni nemulţumirea şi îl invidiau. Sunt însă oameni, pe cari activitatea altora nu-i lasă să doarmă liniştit, cari cred că ceiace fac alţii ar fi putut să facă ei înşuşi, de aceia în totdeauna sunt nemulţumiţi.

Noua situaţie îl punea pe Miron pe un picior de egalitate cu colegii lui şi pe încetul se făcea cunoscut.

Domnul Măcărescu îl opri într'o zi pe culoarele Curţei, îi vorbi de o afacere ce avea la bancă şi îl rugă să-l înştiinţeze pe director că a doua zi va trece să-i vorbească. Avea aerul că nu ştia nimic din cele petrecute, de vizita ce-i dăduse soţia lui în legătură cu societatea *Bien*. Mai mult, îi spuse că i-ar face mare plăcere dacă ar veni Joi la faivoclocul lui. Miron mulţumi, însă refuză invitaţia, ceia ce domnului Măcărescu părea să-i fie indiferent. Schimbând vorba, îl întrebă ce politică face, şi dacă nu e înscris în vreun club. Interesul Maestrului crescu, atunci când află că nu e înscris nicăeri. Îi făcu un adevărat curs de politică practică şi îi arătă pers-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/marr1901-1932-

pective, cari pe oricare altul, l-ar fi măgulit și l-ar fi cucerit deodată. Inaintea ochilor i se deschideau drumuri noui, ce duceau la o prefectură sau, în cel mai rău caz la un scaun de deputat. I se arăta influența ce ar putea exercita și odată-cu ea, i-ar fi crescut autoritatea lui de advocat, căci avocatura și politica sunt strâns unite și una se complectează pe cealaltă. Domnul Măcărescu îi arătă atâtea exemple de iluștri avocați, cari dacă s'ar fi mărginit numai la activitatea de barou și n'ar fi intrat în politică, ar fi rămas niște iluștri necunoscuți.

Maestrului i se păruse că i-a vorbit așa de convingător încât era aproape sigur că și-a făcut un aderent personal din Miron, sporind în același timp numărul partizanilor cu un element de valoare, de aceia rămase surprins oarecum, când Miron îi spuse că nu se gândește la politică și nu are veleități. Prefera să-și cheltuiască prisosul de energie în alte direcții ce i se păreau mai folositoare, politica neexercitând vreo atracție asupra lui.

Sunt oameni născuți pentru a face politică, fericiți să trăiască într'o continuă agitare, mulțumiți numai atunci când s'au urcat la vreo tribună să-și verse în torente debitul oratoric. Plăcerea de a se asculta pe ei înșiși, de a ține o sală întreagă sub puterea vorbei lor, de a arunca invective adversarului absent, de a critica toate și a sugestiona mulțimea, de a găsi cuvântul pe care apoi să-l repete o lună și să-l discute, Miron

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

n'o avea și un spirit de autocritică îl făcea să fie rezervat și să poată examina manifestările ce se produceau în viața noastră politică. Îi părea rău, de unii bărbați, cari-și făcuse o pasiune din politică, și cari, poate, cu energia ce o cheltuiau zilnic, în alte direcții, ar fi putut produce ceva trainic.

Se întreba uneori, ce rămâne de pe urma acestei activități, ce foloase practice au mulțimile, ce schimbări vădite realizează în viața unui popor, în afară de confuzia pe care o întreține și de încurcăturile ce le creiază, cu bună știință cele mai adesea.

Domnul Măcărescu, obișnuit să aleagă intențiile ascunse din vorbe, nu putea înțelege sinceritatea lui Miron. Și, în gândul lui, își spuse că băiatul e foarte șiret și se lasă greu. Din cauza aceasta începea să aibă chiar stimă pentru dânsul și la despărțire îi strânse mâna cum nu obișnuia să o facă.

După ce se despărți de Maestru, Popovici, care îl pândise tot timpul, trimise pe Taraș să-l întrebe, să afle ce i-a spus Maestrul.

Miron îl privi cu milă și-i spuse: — Nimic care să vă intereseze pe dumneavoastră; chestiuni personale, dar dacă vreți numai decât să știți ce am vorbit — Taraș, se dădu un pas mai aproape, — puteți să-l întrebați pe Maestru; ar fi mai corect chiar, nu-i așa?

Taraș era deziluzionat și în acelaș timp îi venea să-l bată de necaz. Se mulțumi să-i surâdă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și să-i spună: — Acuma nu mai vrei să stai de vorbă cu noi? Miron dădu din umeri, drept răspuns, apoi îi întinse mâna și plecă. Ar fi voit să-l întoarcă din eroarea în care căzuse, să-i demonstreze că îl judecă greșit. Știa de mai înainte însă, că toate silințele ce și-ar fi dat ca să-l convingă ar fi fost zadarnice, că între dânșii, deși de aceiași vârstă, crescuți în aceiași țară, sub aceleași influențe aproape, era o mare deosebire și nu s'ar fi putut înțelege oricât ar fi încercat să găsească o punte de apropiere. In mijlocul lumei în care trăia, Miron era un răsvrătitor, Taraș, unul dintre aceia care căuta să se adapteze cât mai bine mediului, pentru a-i stoarce cât mai multe foloase personale.

Și când te gândești, își spunea Miron, că toată viața va trebui să trăiască cu astfel de oameni, să lupte împotriva lor și să sufere din cauza lor! El își va limita timpul și va fugi pe urmă dintre dânșii departe. Dar până atuncea, se întrebă, ce va face până atuncea? Va rămâne, omul de astăzi, nu-l vor înfrânge greutățile și va avea oare tăria să-și ducă până la sfârșit crucea, și nu va fi într'o zi ca mulți alții? Se opri pe podul Dâmboviței, și privi apa care curgea murdară între malurile înalte. Era curată apa aceasta la isvor, își spuse, și albă curge și acuma. Aici însă, și apa s'a schimbat. Ii fu silă parcă și plecă mai departe, pe străzi, grăbind spre casă, singurul loc unde gândurile lui se linișteau și își schimbau cursul tulbure. Mergea ca unul fără nici o țintă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu capul aplecat, ostenit. Ii era frig, și iuți pașii. Nu mai gândia la nimic. Când coti spre ulița care-l ducea acasă, o mulțime adunată în stradă, îi atrase atenția. Era o lume de oameni curioși: un tăetor de lemne, câțiva băeți cu coșurile încărcate cu cornuri, un olțean ce-și ducea pe umeri cobilițe cu gaz, și în mijlocul lor o femee tânără încă, în doliu, care se plângea văitându-se: Doamne, ce mă fac Doamne! Mulțimea adunată o clipă în jurul ei, curioasă de spectacol, părea străină de durerea la care se oprise să aziste. — Dacă n'a plătit, spuse unul, are și proprietăreasa dreptate s'o dea afară. Să se ducă la muncă. — Așa-i, să muncească, zise un domn rumen la față, cu paltonul înblănit; ce, vrea să trăiască de pomană? Miron, își aruncă privirile spre necunoscutul care părea că face apologia muncei și recunoscu în el pe unul, pe care il văzuse nu de mult, foarte umil în fața judecătorilor, acuzat de escrocherie și achitat din lipsă de probe evidente. Femeia sta mută, luându-și privirile dela cei adunați în jurul ei și ale căror vorbe nu le auzia, la avutul ei risipit în stradă, în curte și la ferestrile fără geamuri, care fuseseră scoase.

Fără să întrebe de nimeni, își făcu loc prin mulțime, intră în curte și întrebă pe un servitor ce-i eși în cale de proprietar. Ii arătă o ușă și se îndreptă într'acolo. Fără să mai sune, o deschise și intră înlăuntru, cu sgomot. In aceiași clipă ușa unei odăi se dădu în lături. In fața lui, surâ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zătoare, apăru într'o rochie decoltată, lăsând să i se vadă sânul, domnișoara Eleonora.

— Știam eu c'ai să vii singur într'o zi, îi spuse. Intrați vă rog, domnule avocat.

Miron intră în odaia parfumată. Îl isbi o sofa acoperită cu blănuri scumpe. Covoare de Persia, de o culoare ce ațâța simțurile, erau așternute pe jos, covoare pe pereți, pe fotolii joase.

— Ești proprietară, îi spuse Miron, și ai dat afară o biată femeie.

— Pe nebuna aia, luă vorba Eleonora, o mizerabilă. Imi ruinează casa cu copiii ei. Nu puteam scăpa de dânsa și a trebuit să scot geamurile. Ah ce poliție! In sfârșit, am scăpat de ea, ducă-se unde vrea, eu n'o mai pot ține.

— Dar, reluă Miron, puteai s'o lași până își găsește un adăpost. Unde vrei să se ducă acuma, pe iarnă. Credeam că femeile sunt mai miloase.

— Miloasă, cu cine? cu una, care face pe sfânta! Ce, am nevoe de gura ei să mă vorbească și-mi trebue ochii ei să vadă? Nici nu voi să știu, să plece cât mai repede.

— Nu mă așteptam dela dumneata....

— Bravo, spuse Eleonora, în sfârșit s'a găsit moralistul, care să-i ia apărarea. Ți-e dragă, hai, eu abea te știu însurat!

— Nu-i vorba de asta, dar te rog s'o mai lași câteva zile. Nu-i mult, și atâta lucru poate face oricine.

— Ce, s'o mai țiu la mine, răcni Eleonora, a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pucată de furii. Afară, afară, dacă-i cinstită, n'are ce căuta la o dezonorată ca mine.

— Domnișoară, încercă să vorbească Miron, pe o vreme ca asta nici un câine nu-l lași afară, dar încă o biată ființă omenească...

Cuprinsă de un acces de nervi, Eleonora se lăsă, ca și cum ar fi căzut leșinată, într'un fotoliu, întinse mâna pe măsuța de alături, luă o sticluță pe care după ce o destupă o duse la nas respirând cu putere.

Miron o părăsi, desgustat. Eși în stradă, aruncă o ochire asupra femeei ce-și păzia lucrurile asvârlite la voia întâmplărei și o luă înainte, spre comisariat. Voia să roage autoritatea să facă dreptate. Nu vedea cui altuia i-ar putea cere un ajutor.

O lumină palidă lumina firma circumscripției. Nici un sergent la poartă, nici unul la ușa de intrare în comisariat. Trecu printr'un gang murdar, cu podelele nespălate de multă vreme, care mirosia a stătut. Nu întâlni pe nimeni în acest coridor, abea iluminat. Bătu la o ușă unde văzu o inscripție. Nu-i răspunse nimeni. Apăsă clanța voind s'o deschidă. Ușa era încuiată. Încercă la a doua ușă. Era încuiată și aceasta. Merse până în fundul coridorului, la capătul căruia era o altă ușă. Se opri și ascultă. I se păru că auzi vorbă înlăuntru. Bătu și intră fără să mai aștepte răspuns. Il isbi un miros puternic pe care nu știai cu ce să-l asemeni. Pe o bancă de lemn sta întinsă o ființă omenească, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dormea. Pe scaune o bătrână care privea mirată în jurul ei, alături de dânsa un țăran, după port părea din împrejurimile Bucureștilor, la o masă, dormita un domn civil, care ridică capul când se deschise ușa. Miron se îndreptă spre acesta, îl întrebă de comisar, îi spuse că vrea să-i vorbească imediat într'o chestiune care nu se poate amâna. Domnul îl privi ciudat, plictisit că-l supăra cu asemenea întrebări, pe urmă îi spuse să ia loc pe un scaun, că „vine îndată și domnul comisar".

Miron se așeză pe un scaun, privi în jurul lui, și frământându-și gândurile, așteptă o jumătate de ceas. Se plictisise de atâta așteptare și voi să plece. — Nu se poate! îi spuse somnoros domnul dela masă. — Nu se poate? întrebă Miron. Am venit să fac o reclamație și dacă nu-i nimeni mă duc la prefectura poliției. — Cum, să vă duceți acolo, să scăpăm noi vrabia din mână, asta nu se poate, îi răspunse domnul, care păru că se deșteaptă din somn. — Gheorghe-e-e, strigă apoi.

La strigătul lui veni un sergent, descins, somnoros, cu ochii roși, căruia-i porunci: — Ia-i semnalmentele.

— Hai cu mine băiete, spuse sergentul lui Miron. Au făcut câțiva pași până la altă masă. Sergentul s'a așezat la biurou, a luat un condei în mână, a început să-l întrebe de vârstă, să-i ia semnalmentele, pe care le transcria pe o foaie de hârtie. Când veni vorba de profesie și află că are

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în față un avocat, a lăsat condeiul jos, s'a ridicat în picioare și cu o vorbă care nu mai era poruncitoare, zise: — De ce nu mi-ați spus de la început că sunteți *aucat*. Vă rog să mă iertați, dar știți, serviciul. Fi-i, bun ce-i domnu Comisar, adăugă. Păcat că nu-i aici, să vedeți om. Ca el, puțini. Vă rog să treceți mâine, dacă veniți odată cu noaptea, ce să vă facem. Eșiți pe-aici, zise, arătându-i altă ușă, să nu dați ochii cu el acuma, că-i foc și pară când vine la secție. Știți, ca omul, se întâlnește cu unul, cu altul, și dacă nu bei o țuică, *'ice* că ești rău.

Miron nu-i mai vorbi. Când fu în stradă, trase cu putere aerul rece, să-și curățe plămânii parcă. Se opri o clipă, nehotărât, apoi o luă grăbit spre poliție. Nu se putea, se gândea el, să nu se găsească cineva acolo, pe care să nu-l intereseze cele ce se petrec în mijlocul Capitalei.

Un servitor care sta la intrare, nu-l întrebă nimic. Urcă scările, și se opri nedumerit, neștiind la ce ușă să bată. Un servitor îl întrebă cu cine vrea să vorbească, și îi arătă o ușă, unde se găsea un funcționar de serviciu sau comisar, nici n'a băgat de seamă cum i-a spus.

Il primi un domn, care sta lungit pe o canapea. Când îl văzu se sculă cu o vădită neplăcere, întrebându-l ce dorește. După ce se recomandă, Miron îi spuse că în strada Obscur, o femee a fost dată afară din casă și așteaptă acuma în stradă, lângă lucrurile ei, aruncate la întâmplare.

Funcționarul se silea să-l asculte cu atenție,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori1901-1932

făcea sforțări să-și stăpânească fălcile ca să nu caște și când isprăvi îi spuse:

— Ne pare foarte rău, dar noi nu putem face nimic. Nu ne putem amesteca în conflictele dintre particulari. S'o dea în judecată; să se judece cât vor pofti! Credeți că pentru asta suntem noi, ca să amintim chiriașilor când trebuie să-și plătească chiria? N'a plătit la timp, pace bună, o dă afară. Hei, mie-mi spui, cunosc eu cine sunt chiriașii. Eu 's pățit, crede-mă!

— Vă să zică în astă noapte, femeia aceia trebue să stea în stradă, fără să fie cineva care să-i dea un sprijin? întrebă Miron.

— Noi ce putem face, zise funcționarul.

— Cel puțin să interveniți să stea în casă până mâine, o zi două până-și va găsi un adăpost. Un câine și nu-l dai așa afară.

Funcționarul dădu din umeri, apoi adăugă în batjocură: — Parcă noi facem legile! Imi pare rău, dar noi nu ne putem amesteca.

Era zădarnic ca să mai stăruiască, de aceia plecă. Pe coridor, câțiva oameni, aduși pentru cine știe ce cercetări. Intre ei și o femee în vârstă, rău îmbrăcată.

Scoborî scările. Sergentul dela intrare se sculă în picioare și-l salută. Ii răspunse, și trecu înainte prin curtea Poliției, eșind în stradă.

Incepuse să burnițeze. Mergea repede, nedând nici o atenție trecătorilor, parcă nici nu auzia sgomotul trăsurilor și automobilelor. Se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

abătu din Calea Victoriei și o luă pe străzi laterale, grăbit s'ajungă acasă. Nici el nu știa ce va face cu femeia care rămăsese în stradă. Poate că a plecat acuma, sau poate că Eleonora, răsgândindu-se, îi va fi îngăduit să intre în casă. Dar dacă o va găsi așa cum o lăsase, se întrebă, cum o va putea ajuta și întrucât vorbele lui de mângâiere îi vor folosi? Iuți pașii, părându-i că nu merge destul de repede. Capul îi vâjîia. Din depărtare, zări la lumina felinarului umbre pe trotoar. Femeia tot în stradă. Cu cât se apropia, distingea tot mai lămurit o masă neagră, fără formă, pe marginea trotuarului. Un vardist se plimba, fumându-și țigara. Intre lucrurile asvârlite, femeia, părea și ca o mobilă veche ce-ar fi căpătat viață, Două fetițe ale ei, tremurând de frig și de spaimă i se agățase de rochie și o țineau strâns, să nu se deslipească parcă.

Când se apropie Miron, femeia tresări, făcu ochii mari, așteptând un ajutor, așteptând ceva la care nici n'ar fi îndrăznit să nădăjduiască.

— Tot nu vă lasă în casă, întrebă Miron.

Femeia făcu un gest de desnădejde.

— Hei, domnule vardist, strigă Miron, crezi dumneata că poate sta cineva noaptea asta afară?

— Eu știu ce-a avut cu cocoana, răspunse vardistul, luându-și țigara din gură.

Ii veni deodată un gând lui Miron și spuse:

— Am fost la poliție. Trebue s'o ducem în casă. Fii bun te rog și ajută-mi să cărăm lucrurile de aici. Vardistul dădu din umeri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fetiţele se desliпiră de lângă mama lor, şi fără să mai aştepte, ziseră cu glas tremurat: Ne lasă mămico?

Miron intră în curte, şi se duse deadreptul la apartamentul unde locuia Eleonora, bătu în uşă şi intră în vestibul. Il orbi lumina unui candelabru electric. O servitoare, îl întrebă înspăimântată, ce caută.

— Spune doamnei să dea cheile dela locuinţa femeei, pe care a aruncat-o azi în stradă.

Servitoarea nici nu-l aşteptă să termine, se duse la stăpână-sa, care apăru surâzătoare, plină de bunăvoinţă. Când deschise uşa, se auziau din lăuntru râsete, vorbe de veselie.

— Numai pentru dumneata fac asta, vorbi Eleonora. Pentru nimeni altul din lume, n'aş fi primit îndărăt pe mizerabila aia. Am s'o las o săptămână. Să se mute dela mine că n'am nevoie de chiria ei.

Luând cheile, Miron eşi, mulţumit.

Eleonora, care îl privia liniştită, zise pe urma lui: — E ţicnit rău de tot, săracul băiat. Păcat de el, că e aşa de frumos, pe urmă se întoarse la prietenii ei, pe care-i lăsase singuri, să-şi continue partida de pocher, întreruptă.

— Iată cheia doamnă, zise Miron femeei, care tăcu o clipă.

— Iţi mulţumesc, dragă domnule, şopti ea printre lacrimi.

— Domnule vardist, chemă Miron, ai să fii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

așa de bun să-mi ajuți să ducem lucrurile în casă, nu-i așa?

— Bem și noi o țuică? întrebă el, cu voce răgușită.

— Bei domnule, poftim, îi răspunse, și-i puse în mână o piesă de doi lei.

Fetițele duceau lucrurile ușoare, Miron cu vardistul au cărat paturile, o canapea, scaunele, câteva dulapuri și celelalte mărunțișuri de gospodărie sărăcăcioasă. Toate erau ude de burniță, rece, înghețate parcă. Așezară geamurile la loc și după ce isprăvi, Miron se uită în jurul lui, mirat, ca deșteptându-se dintr'un vis.

Doamnă, vorbi apoi, proprietara nu vă lasă decât o săptămână aici. Pe urmă, știu eu ce va mai fi.

Scoase din buzunar o hârtie de douăzeci de lei, și o puse pe masă. Părea încurcat. Nu mai știa ce să spună. După o tăcere care păru îndelungă, își spuse numele și adresa locuinței lui: dacă veți avea nevoe de mine, adăugă. Plecă, ușurat parcă de o grea povară. Își reîncmoră cele ce făcuse de aseară și îl cuprinse un desgust tot mai mare de lumea aceasta. Pe omul sărac, se gândea, nu-l vede nimeni și nimeni nu-l aude. Apoi, îi reveni în minte Emma, care-l așteaptă îngrijorată. Uitase de ea și numai acum își aducea aminte. Grăbi pașii. Văzu de departe lumină la căsuța lor. Emma aștepta neliniștită. Când deschise ușa, Emma și Frau Silber, simțiră ca o undă de bucurie ce le năvălea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în față. Se uitară la dânsul, însă când îi văzură fața palidă, privirile întunecate, avură ca o presimțire rea.

— Am întârziat mult, nu-i așa, vorbi Miron, zâmbind trist cum îi era zâmbetul lui, v'ați speriat poate! Nu mi s'a întâmplat nimica.

Se așeză la masă. Emma nu mânca niciodată singură și-l așteptase și acuma ca totdeauna. Pe urmă le-a povestit cele întâmplate.

— De-am fi îngeri, continuă Miron, tot nu am putea vindeca multele răni de care suferim. Femeia aceia, am aflat din câteva vorbe, e văduva unui profesor, mort de oftică. Asta e clasa culță a societății noastre, muncitori, care trudesc, mânați de un idealism pe care nimic nu-l poate abate din cale. Eleonora, ea, știu eu cum să numesc clasa din care face parte, și câți nu se descopăr în fața ei! Vezi, așa e. Știi, spuse ironic, că avem o societate pentru protecția animalelor. Ca să nu sufere caii de căldură, le-au adus pălării de pae dela Paris... De-acuma trebue să ne gândim serios și la o societate pentru protecția oamenilor.

Ne trebue o viață nouă, spuse cu tristeță Miron. Multe din energiile noastre se pierd în lupta de a ajunge să se așeze într'o zi pe un scaun la un biurou, să aibă o călimară cu două-trei condeie în față, un servitor la ușă care să aducă hârtiile de lucrat de la șefi, pentru a le trece la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rândul lor, prin acelaș servitor, altora mai mici decât ei, pe biurourile cărora se îngrămădesc teancuri de hârtii, căci, deviza e „să muncească și ei că sunt tineri, noi am muncit destul".

Emma îl asculta întotdeauna cu atenție și ceiace o impresiona în deosebi, era sinceritatea credințelor lui și iubirea ce o avea pentru suferințele altora. Bucuriile, i se păreau ceva cu totul normal, ca făcând parte integrantă din viață, ca o armonie a vieței; suferințele, arătau ceva anormal, că s'a rupt echilibrul, că acel maximum de armonie pe care trebue să-l realizăm, a fost grav atins.

Iubirea dintre dânșii creștea astfel în fiecare zi, și ei erau doi tovarăși, cari trebuiau să-și împărtășească toate gândurile lor.

Frau Silber, îl ascultase tot timpul fără să scoată o vorbă. Se gândea însă la femeia despre care vorbise Miron la început, căutând în minte să-și amintească pe cineva parcă. Hans, îi vorbise, odată că le-a murit profesorul de limba română și acum ea își aduce bine aminte că toți băeții erau triști după fostul lor profesor. Se poate să fie ea soția acelui profesor. Îi va spune a doua zi lui Hans. Vorbi:

— Domnule Miron, dacă faci un bine, să-l faci până la capăt. Mergem mâine acolo. Eu am o prietenă, care sunt sigură, îi va da locuință.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Frau Silber totdeauna bună, răspunse Miron, sărutându-i mâna.

Un singur lucru numai ar fi dorit Miron, să nu dea ochii cu Eleonora. Nu știa de ce, dar ori de câte ori se întâlnea cu femeia aceasta, simțea că are un miros cu totul neobișnuit, care numai al femeiei nu poate fi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX

Au trecut câteva luni. Svonuri neliniștitoare veneau din toate părțile. Se pregătea ceva mare, necunoscut încă, o amenințare plutea în aer parcă și nu se știa de unde va veni primejdia, pe care toți o așteptau ca pe un lucru ce nu putea fi înlăturat.

Ca să aibă mai mult timp liber pentru cetit, Miron renunțase la traduceri, deși simțea plăcere pentru această muncă, folositoare, oricum, pentru cei cari nu cunosc alte limbi și cărora le rămân necunoscute atâtea frumuseți ce-ar trebui puse la îndemâna a cât mai mulți. Pentru el viața era muncă continuă, o încordare de fiece zi, cu care se obișnuise, încât ceasurile care erau numai ale lui, voia să le întrebuințeze pentru a'și satisface această pasiune fără de care nu era viață pentru dânsul.

Amândoi urmăreau cu atenție telegramele și amândoi presimțeau primejdia. Când au cetit răspunsul Serbiei la nota Austriei, au respirat o clipă ușurați; însă, după ce s'a dus la Bancă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

și a putut afla mai multe, atunci, pentru întâia oară i-a apărut în față realitatea apropiată a războiului, al cărui înțeles adânc nu putea să-l priceapă încă. Problema era prea mare, prea neașteptată, ca să și-o poată înfățișa deodată în toată mărimea ei. Avea atâtea fețe și el, abia dacă putea cunoaște câteva din ele și nici acelea în întregime.

Din cea dintâi clipă, un fior îi străbătu sufletul și îi schimbă mersul obișnuit al ideilor. Parcă tot ceiace făcea ființa lui de până acuma dispăruse și lucruri mari, la care nici nu se gândise, i se puneau în față și el trebuia să răspundă. Aștepta cu înfrigurare telegramele. Evenimentele ce stăteau să cadă grele asupra omenirei, îi deschideau orizonturi noui, și telegramele, una după alta, anunțau lumei aiurite pregătiri militare de prevedere, îngrămădiri de trupe la granițe, primele ciocniri între francezi și germani, deschiderea ostilităților împotriva Serbiei, lupte între Rusia și Austro-Ungaria. Războiul începuse în întreaga Europă.

La noi, din prima zi, lumea se împărțise, pentru o parte sau cealaltă, după sentiment și simpatii. Pretutindeni auzeai strigându-se: Trăiască Franța, trăiască generoasa Franță, țara tuturor libertăților. Ziarele, chiar cele mai ponderate, nu aveau o directivă și în lipsa rațiunei și a realității pe care nu aveau de unde s'o cunoască, își ofereau sufletul Franței umanitare.

In mijlocul sgomotelor asurzitoare ce se ri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dicau din toate părțile, a strigătelor de entuziasm pentru Franța și a urei față de Germania, o problemă de conștiință îl chinuia pe dânsul. Ca unul care gândia și care voia să se lămurească pe el însuși, încerca, din puținele elemente ce-i stăteau la îndemână să judece la adăpostul oricărei influențe. Își iubea țara, și o iubea cu atât mai mult, cu cât organizația ei, felul de a fi al oamenilor, îl făcuse să sufere. Dragostea lui de țară nu i-o putea pune nimeni la îndoială. Se întrebă, că mulți alții, ce va face țara lui și se străduia să distingă din multele versiuni ce circulau, cauzele cari au provocat războiul. Fraza declamatorie nu-l mulțumea, după cum nu-l satisfăceau nici tiradele patriotice ale celor ce ne cereau intrarea imediată în război.

E de absolută necesitate ca să intrăm în război, se întrebă Miron? Atunci cu cine și împotriva cui? Desfăcea harta țării, îi privea îndelung hotarele și oriunde își arunca ochii peste ele, privirile lui întâlneau români, și un drept pe care anii nu l-au putut șterge din suflete. Ardealul și Bucovina, îi erau deopotrivă de dragi ca și Basarabia, și sufletul lui nu știa ce să aleagă, căci îi venea greu să îmbrățișeze pe unii pentru a-i face pe alții să-și întoarcă priviri dușmănoase. A sacrifica pe unii în favorul altora, a îngropa de bună voe, pentru veșnicie o parte din românism, i se părea o crimă pe care ar comite-o față de poporul lui, și de aceia șovăia. Urmăria cu atenție ziarele, dar ziarele scriau cu o ușu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rință, care pe el îl revolta. Gravitatea problemei nu corespundea frazelor declamatorii, întotdeauna aceleași, și, observă de la o vreme că nu erau isvorâte din suflete sincere.

Printr'o înțelegere tacită, de câte ori vorbea cu Emma despre război, se fereau amândoi să atingă miezul chestiunii, care-i frământa deopotrivă. Simțise că le lipsește ceva, că în dragostea lor intrase cineva care le răpise o parte și îi îndepărta parcă. Lucrul nu putea merge la nesfârșit. In cursul zilei, Miron avuse o convorbire mai lungă cu directorul Băncei și cum e firesc, aproape tot timpul au discutat despre perspectivele războiului și despre situația României în acest mare cataclism. Când ajunse acasă simți pentru întâia oară o vie dorință să rupă tăcerea. Trebuia să-i vorbească Emmei, să isgonească dintre dânșii acel necunoscut, care-i chinuia și le tulburase liniștea.

— Vezi, Emmi, îi spuse el, noi n'am vorbit încă... Emma își luă ochii de pe carte, o puse pe genunchi, își ridică apoi ochii spre dânsul și ascultă. Da, Emmi, noi n'am vorbit încă, urmă Miron. Nici nu mai e nevoe să-mi închipui lupta care se dă în sufletul tău cuprins de îngrijorare. Tu ai rude, ai cunoscuți, cari azi sunt pe unul din fronturi și cine știe de mai sunt în viață. Tu ai o patrie....

Ochii Emmei dădură în lacrimi. Așeză cartea pe masă și vorbi:

— Am, de ce aș încerca să tăgăduesc. Ori

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce-aș face, eu nu o pot rupe din suflet. Sunt amintirile din copilărie, sunt anii tinereții, legăturile trecutului și prieteniile de odinioară. Inima mea sângeră. Dacă nu mi-aș iubi țara, aș fi o nelegiuită și n'aș mai fi demnă nici să-mi amintesc de ea, nici să-i pomenesc numele, pe care l-ar întina buzele mele pronunțându-l.

— Da, așa-i Emmi, zise Miron.

— Eu, continuă Emma, care m'am născut germană, sunt româncă prin căsătorie. Aici e patria mea cea nouă și poate, pentru totdeauna de-acuma. O țară pe care nu o cunosc de multă vreme și al cărei trecut abea acuma se deschide înaintea ochilor mei. Când ți-ai iubit țara ta și ai fost crescută în această dragoste, e cu neputință să nu înveți a iubi și țara care te-a adoptat. Niciodată nu ți-am vorbit altfel decum gândeam și îmi poruncea inima, nici acuma n'aș putea face altfel. Războiul..., crezi tu că este-vreo femee care să-l iubească și să-l glorifice? Ne supunem înaintea unei fatalități pe care n'o putem înlătura. Noi care dăm viață, pentru noi moartea e dureroasă. O femee, știi tu, nu poate să înțeleagă moartea altora. E ceva de neînchipuit. Am cetit și eu despre eroismul femeilor grece sau romane din antichitate, dar am simțit că pieptul lor plângea și lacrimile acelea nu s'au uscat până azi, nu se vor usca niciodată. Nu ne putem schimba sufletul oricât ar vrea să ne înfățișeze altfel bărbații. Noi suntem cealaltă jumătate de lume, menită să îndulcim suferințele omenirei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Ai dreptate Emmi, vorbi Miron. Dar vezi, lumea nu trăeşte numai prin instincte şi sentimente. Sunt atâtea interese cari trebuesc satisfăcute; sunt, între state ca şi între indivizi, interese cari se ciocnesc. Aş vrea să te întreb, reluă Miron după o scurtă pauză, ai iubi tot atâta ţara de adopţiune, dacă România ar intra în război împotriva patriei tale?

— Ştii tu ceva? întrebă Emma, pălind.

— Nu, nu ştiu nimic, spuse Miron. La noi niciodată, nimeni, afară decât vreo câţiva, n'au ştiut nimic. Noi nu judecăm, ci ne lăsăm duşi de curent. Ne-am obişnuit să lăsăm altora sarcina de a gândi pentru toţi, mulţumindu-ne să zicem, „numai bine să iasă". Asta ne interesează pe noi în primul rând.

— Să-ţi spun, reluă Emma. Ar putea crede cineva că o singură clipă măcar m'aş gândi la înfrângerea ţărei mele? Nu, asta niciodată. Dacă ar fi şi România împotrivă? Vai, sărmană inima mea; vai, biată femee nefericită cu doi copii cari se urăsc şi îşi îndreaptă ascuţişul cuţitelor, unul împotriva altuia.

Emma rosti vorbele acestea printre lacrimi şi isbucni în plâns. Miron îi luă capul între mâini, o privi cu o dragoste care până atunci nu o cunoscuse, şi aplecându-şi încet capul, îi sărută fruntea, îi sărută ochii, sorbind parcă lacrimile ce isvorau din sufletul ei sfâşiat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cercul lui de cunoştinţe îi pusese ştampila de germanofil. Era necesar pentru mulţi din cunoscuţii lui să-l caracterizeze după cum era obiceiul, pentru a face o deosebire între el şi dânşii. Pe Miroń, lucrul acesta îl lăsa nepăsător. Sentimentele lui, nu avea obiceiul să şi le desvăluiască primului venit şi prin nimic nu voia să arate altora vreo atitudine. Îi spuneau unii „bărbatul nemţoaicei". Taraş, pe care-l întâlnise într'o zi în Sala paşilor pierduţi îi ţinu o lungă predică împotriva germanilor şi îl sfătui în mod cu totul discret să demisioneze dela Bancă şi să divorţeze. Miron îl ascultă, îl examină, nu-i spuse nimic însă. Ce-avea să răspundă unui om, care, fără să-l întrebe nimeni, intra în intimităţile lui sufleteşti?

Se întreba însă ce urmăreşte fostul lui coleg, deoarece îl ştia că este unul dintre aceia deprinşi să calculeze fiecare pas, căci Taraş călca pe realităţi. Nu află decât la Bancă, unde directorul, un om serios, şi un cunoscător de oameni, îi spuse că a venit la dânsul un domn scurt, grăsuţ, avocatul Taraş, care oferindu-şi serviciile, îl înştiinţă că Miron e un francofil înfocat şi e gata să divorţeze. Directorul îi refuzase serviciile ce oferise cu atâta bunăvoinţă şi îi comunică, spre surprinderea lui Taraş, că e foarte mulţumit de Miron, accentuând pe cuvântul „foarte".

Atitudinea lui Taraş îl surprinse deci.. Voia să-i ia locul, îi invidia poziţia, îi trebuia numai decât să fie avocat şi la o Bancă? Ciudat,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

își zise Miron, dar atunci cum se potriveau intențiile lui cu vorbele și cu ura sfâșietoare, care îl făceau să macine în dinți imperiul german și să dorească distrugerea tuturor celor ce-l locuiau. De sigur, că ura lui Taraș crescuse în urma ofertei ce făcuse, pe care se aștepta s'o vadă primită cu amândouă mâinile și care fusese respinsă. Era ceva personal la mijloc, amorul propriu jignit și oamenii nu sunt mai cruzi decât atunci când au fost atinse sentimentele lor.

In lupta ce se da pe viață sau moarte între cele două grupuri dușmane, țara noastră devenise o anexă ce putea fi folosită pentru scopurile altora, de nevoile noastre ținându-se prea puțin seamă. O mână de oameni ofereau cu dărnicie Franței, poporul român, care nici nu fusese întrebat și pentru care atunci pentru întâia oară se punea în discuție o problemă nouă. Pentru legăturile ce aveau cu Franța, pentru amintirile trecutului personal al fiecăruia se cereau jertfele. Revendicările noastre erau pe al doilea plan, în primul sta Franța cu interesele ei. România părea așa de mică, așa de neînsemnată, oamenii ei păreau o jucărie în mâinile câtorva. Miron vedea bine toate acestea și era desgustat.

Apoi apăru, sfioasă la început, propaganda germană. In sfera acesteia părea să se găsească și Miron, fără să știe. Prieteni și cunoscuți, fii spuneau unii în glumă, alții serios „nemțofilule"; unii îl invidiau pentru norocul ce dăduse peste dânsul, alții ar fi voit să-i ia locul, căci vedeau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un prilej de procopseală în situaţia în care se găsea, mulţumită numai unei simple întâmplări, care hotărăşte de atâtea ori în viaţă.

Din lupta care se da în jurul lui, Miron începea a se clarifica. Poate că sentimentul ar fi trebuit să-l împingă spre germani, de cari era legat prin soţia lui, dar o asemenea întâmplare, îşi spuse, nu putea să-i indice drumul.

Cele două curente, cari se luptau la noi, nici unul nu-l atrăgea.

Dacă e absolut trebuincios, îşi zicea, vom face război, dar nu-l vor pricepe masele.

Constatările acestea îl dureau şi îl făceau să cuprindă în întregime tragedia poporului său sfâşiat în bucăţi. Ceia ce-l durea mai mult erau negocierile ce se făceau pe deasupra poporului, de o mână de oameni, socotind că se pot juca cu destinele unui neam, în ceasuri supreme.

Era mulţumit că directorul lui dela Bancă nici în aluzii măcar, nu încercase să-i determine aplecările lui. Discutau, cum era firesc, situaţia de pe fronturi, şi nu odată Miron a rămas surprins când domnul Adler îi arăta că unele victorii le câştigase prin destoinicia generalilor, iar altele prin greşelile tactice şi nepregătirea francezilor. Ii spunea adesea: — Am câştigat o luptă, pe care orice armată ar fi trebuit s'o piardă dacă adversarul nu făcea greşeli. Aici îi enumera greşelile şi avea dreptate în ceiace spunea. Mai departe nu mergea însă şi aceasta îl mulţumea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe Miron, care vedea în toți vecinii dușmani pe care nu-i puteai răpune cu vorbele numai.

Rămăsese uimit de propaganda ce începuse a face Rusia. Se întorcea într'o zi dela Palat, pe Calea Victoriei. O mulțime de capete în fața legației ruse, aclamau, fără să se gândească măcar, pe Țar. Se apropie și se amestecă în mulțime. Strigătele de „să trăiască Franța!", „să trăiască Rusia", nu mai conteneau. Manifestanții erau cuprinși de nebunia entuziasmului. De și-ar da seama, se gândi Miron, ce însemnătate are strigătul de „să trăiască Rusia", desigur că n'ar mai striga și cernindu-și sufletele s'ar împrăștia fiecare pe la căminurile lor, reflectând asupra trecutului. Când însă văzu apărând la o fereastră un cap bărbos, bustul unui om gras cu o icoană ce o ținea în mână, și blagoslovind mulțimea cuprinsă de delir, atunci nu se mai putu reține și începu să râdă. La atâta ironie nu se aștepta. Spectacolul îi apăru desgustător, își făcu loc prin mulțime și dispăru. Oamenii aceștia se jucau de-a războiul, cu o ușurință pe care Miron nu putea s'o înțeleagă. In locul pregătirilor serioase, pe care oricine era obligat să le facă, entuziasmul manifestațiilor de stradă, căldura dogoritoare a discursurilor interesate, delirul mulțimei de la întruniri.

In sufletul lui Miron toate acestea ocupau un loc tot mai adânc. Il tulburase până într'atâta, încât nu mai putea gândi la altă ceva nimic. Problema îl frământa, îl urmărea ca o vedenie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe care nu o poți îndepărta. Se simțea jignit în sentimentele lui, își simțea atinsă demnitatea la cele mai ușoare aluzii ce se făceau fie la Emma, fie la funcția ce ocupa la Bancă.

Îi spuse într'o zi, un coleg la barou:

— Cu dumneata nu discut, că ești cuprins de admirație pentru nemți din creștet până 'n tălpi.

Nu răspunse o vorbă. Plecă gânditor, căutând să-și amintească dacă și-a exprimat vreodată admirația de care era învinuit și din care i se făcea o crimă, căci ajunsese a fi o adevărată crimă să recunoști cele mai mici calități, chiar celor mai reprezentative figuri ale Germaniei. Ca să fii mare patriot trebuia să negi orice calitate germanilor și să nu vezi în poporul acesta decât barbari.

Toate discuțiile, fie prin presă, fie în convorbiri particulare nu țineau seamă nici odată de România, care nu avea parcă nici un interes de apărat, care era parcă pe punctul de a deveni o colonie a uneia din grupări. De câteori încercase să pună în discuție punctul acesta de vedere, i se închidea gura spunându-i-se: — Se vede bine că ești vândut nemților, sau: — Nici nu m'aș aștepta să vorbești altfel, când ții o nemțoaică.

Ce legătură stabileau cei cari-l cunoșteau între fapte și sentimentele lui? Întâmplarea îi scosese în față o femee pe care o iubește și tot întâmplarea l-a făcut să ajungă avocat la o Bancă. Nu-și datora existența decât muncei de fiecare ceas, sârguinței ce o punea în îndeplinirea în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

datoririlor ce avea şi conştiinţei lui profesionale. Nu ajunsese la aceasta prin protecţie, nu fusese impus de vreo personalitate politică şi nu-şi angajase întru nimic conştiinţa. Era liber, cum poate nu erau atâţia din acei cari se arătau atât de scrupuloşi în chestie de conştiinţă.

Ce era el vinovat de toate acestea şi de ce i se puneau în spate atâtea lucruri de cari el era străin? In fiecare zi, aceleaşi şi aceleaşi vorbe i se aruncau în faţă şi el n'avea nici un drept să răspundă, căci dac'ar fi cutezat să rostească o singură vorbă măcar, era batjocorit şi ameninţat cu pumnii.

— Sunt aşa dar un vândut, un nemernic, îşi spuse, şi nu mai am dreptul să trăiesc. Cel dintâi venit, poate să mă scuipe!

Ţinuse piept lovirilor ce-i se dădeau zilnic, înfruntase adesea furia multora cari în toiul discuţiunilor nu-şi alegeau cuvintele, însă lupta aceasta îl rodea. Poate că el n'are dreptul să trăiască, îşi zicea, şi viaţa lui trebue să cunoască dureri noui. Cu oricâtă filosofie s'ar fi înarmat, nu putea trece nepăsător, nu putea primi cu resemnare acuzaţiile nedrepte ce i se aduceau şi pe cari chiar dacă încerca să le respingă, nu era crezut.

Se făcuse nervos şi în relaţiile din casă, se purta uneori aspru cu Emma. Ea tăcea, căci ştia ca bine cât sufere Miron şi îşi lua asupră-şi toate durerile ce se abăturâ asupra lor. Paliditatea feţei lui, tot mai accentuată în fiecare zi o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neliniştea şi toate sforţările ce făcea pentru a-l face să fie ca altădată, erau zădarnice. In ziua aecia se întoarse acasă mai neliniştit ca alte ori şi tremura.

— Dragă, îl întrebă Emma, ce ai; nu arăţi ... mai bine.

— Nu arăt tocmai bine? răspunse râzând. Niciodată nu m'am simţit mai bine ca acuma şi asta fiindcă te urăsc pe tine şi toţi nemţii tăi. Eu sufăr din cauza voastră, eu, vândutul nemţilor! Ce zici, că tu Emmi, mă cunoşti mai bine decât toţi aceia cari mă'njură sau mă invidiază?

— Cât te iubesc, dragul meu, îi spuse Emma, pe tine care ştii să suferi şi să înduri. De mai urî o singură clipă măcar, tu ai deveni alt om, Tu nu poţi urî.

— Nu pot uri? vorbi Miron, şi cu ce putere încă! Iubesc în tine femeia, pe femeia mea, însă urăsc în tine pântecele femeei germane, care nu s'a mai săturat să poarte copii pe cari să-i asvârle în ghiarele morţei apoi.

După ce se plimbă nervos câteva minute prin odae, reluă vorba. Emma îl asculta palidă şi tremura:

— Dar de ce v'aş urî, pe voi nefericite mame, cari aţi suferit urmând destinul ce vă era impus? Voi poate niciodată n'aţi crezut că veţi hrăni pământul cu sângele vostru şi veţi îngrăşa cu trupurile voastre, nemărginite câmpii pe unde n'a mai călcat picior de om vreodată! De ce să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

te urăsc pe tine, Emmi dragă? Fiindcă nedelicateţa unora mă îndeamnă în fiecare clipă să te îndepărtez de mine, fiindcă te insultă fără să-şi dea seama că batjocuresc pe femeia mea, faţă de care ar trebui să aibă cel puţin aparenţe de respect? Iartă-mă, eu nu te urăsc. Am răbdat până astăzi toate, de mâine nu voi mai răbda, căci toate au un sfârşit. Mâine voi demisiona dela Bancă. Clientela ne va ajunge să trăim şi de va fi nevoe vom reîncepe traducerile. Nu voi să mi se mai arunce vorba că sunt în solda străinilor, deşi aş putea găsi nu un argument, care să justifice prezenţa mea, atât de neînsemnată, totuşi, la Bancă. Mai departe însă nu voi îngădui nimănui să păşească.

Hotărârea pe care o luase îl linişti şi îi luă o piatră de pe suflet parcă.

Pentru prima dată, după multe săptămâni, putu să înbuce în linişte o bucăţică, să facă să dispară valul de ură ce pusese lumea între dânsul şi Emma, şi să discute iarăşi, fără gânduri ascunse, cu tovarăşa lui de viaţă.

A doua zi, ceru să vorbească directorului, care îl primi numai decât. Cum îl văzu, Adler înţelese că Miron avea să-i spună ceva deosebit. Îl pofti să ia loc pe scaun, pe urmă aşteptă. După o tăcere de câteva secunde, Miron începu:

— Domnule Director, aş dori să mă înţelegi şi acuma, şi să nu ei în nume de rău cele ce-am să-ţi comunic. Ne vom întâlni în alte timpuri, mai bune poate. Acuma trebue să mă despart de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dumneavoastră. Mă cunoaşteţi mai bine decât oricare altul şi ştiţi că nu sunt capabil nici să înşel, şi nici nu voi să-mi torturez conştiinţa. Un om onest nu poate trece nepăsător pe lângă învinuiri nedrepte. Dumneata, nu mi-ai cerut niciodată nimic alta, decât serviciile pe care sunt obligat să le aduc şi pentru care sunt plătit. Dacă o singură dată măcar mi-ai fi cerut ceva mai mult, sau ai fi făcut cea mai uşoară aluzie de propagandă, aş fi văzut în dumneata un duşman al patriei mele. şi ne-am fi despărţit fără nici o altă explicaţie. Ne despărţim cu conştiinţa curată fiecare.

Domnul Adler se sculă în picioare, îi strânse mâna, ţinându-i-o multă vreme într'a lui, şi îl privi drept în ochi, fără să poată scoate o singură vorbă.

După aceia s'au despărţit.

Miron se simţea uşurat. Nu-l va mai acuza nimeni că e vândut nemţilor, şi mulţi dintre colegii cari îl invidiau nu-i vor mai putea bănui buna lui credinţă. Cel puţin atâta lucru era în drept să spere dela dânşii.

La barou, împărtăşi unui prietin vestea, care s'a răspândit repede printre cunoscuţi.

— Adevărat c'ai demisionat, îl întrebară mai mulţi colegi..

— Da, şi ce, vi se pare extraordinar, răspunse Miron.

— Va să zică, te-ai convins că nu e bine să mergi cu nemţii, nu-i aşa, zise Alexandrescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce vă spuneam eu, vorbi Stan, toți au să se facă francofili. Bravo, Grindea!

— Să mergi cu noi de-acuma, reluă Alexandrescu. Deocamdată să iscălești un protest pe care-l facem noi împotriva barbarilor.

— De ce să iscălesc, întrebă Miron.

— Cum, va să zică tot ții cu ei?

— Nu țiu nici cu unii, nici cu alții, și tocmai fiindcă nu voi să mai am bătae de cap și nemulțumiri, de aceia am demisionat dela Bancă.

— E plătit să facă propagandă pentru neutralitate, spuse un domn înalt, negru la față, cu părul lung și creț, cu o pălărie mare în cap, sub borurile căreia apăreau doi ochi mici, ce alergau în toate părțile. Cunoaștem noi cazul, zise necunoscutul, îndreptându-se spre unul din iluștrii baroului.

— Cine e domnul acesta, întrebă Miron.

— Cum, nu-l cunoști? făcură mirați cei din jurul lui. Nu-l cunoști pe Codru, Ion Codru, dela *Revolverul*. E un francofil înverșunat. Ai scăpat eftin că numai atâta ți-a spus.

Alexandrescu îl luă de braț pe Miron și amândoi se plimbară prin Sala pașilor pierduți. După ce-i explică, de ce trebue să fie de partea Antantei, schimbând cu dibăcie firul discuției, Alexandrescu îl întrebă cât era plătit la Bancă, ce fel de om e directorul, asupra căruia îi ceru o sumă de informații și înainte de a se despărți, căci era grăbit, prin una din acele fraze lapidare cari spun totul, Alexandrescu își exprimă întreg

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dispreţul lui faţă de nemţi şi plecă să se întâlnească cu un client, care, zicea că-l aşteaptă acasă.

Cum rămase singur, Stan veni în spre Miron şi luându-l de braţ, făcură ocolul vastei săli. La aceleaşi întrebări pe cari i le pusese şi Alexandrescu, trebui să răspundă din nou, însă din stăruinţa ce o punea, înţelese că înverşunatul duşman al „barbarilor" voia să ocupe locul, pe care el îl părăsise ca să-şi aibă astfel conştiinţa împăcată. De aceia îi dădu cu plăcere toate lămuririle de cari avea nevoe şi simţi o bucurie drăcească să-i descrie în cele mai frumoase culori pe directorul Băncei. De altminteri nu exagera nimic.

— Ei bine, oamenii aceştia sunt nebuni, îşi zise Miron. Eu nu ştiu ce vor. Se amestecă în afacerile cuiva, îi bănuesc buna credinţă, şi pe urmă tot ei inventează alte lucruri, pentru a găsi noui subiecte de vorbă. Dacă îşi dase demisia, nu o făcuse decât pentru conştiinţa lui, căci nu voia să aibă să-şi reproşeze nici cel mai mic lucru. Puţin îi păsa despre aprecierile altora, cari nu adăugau nimic valoarei lui. Şi linişte nu găsea decât în adâncul sufletului său şi dacă în urma examenului ce-şi făcea, era împăcat cu sine însuşi, îşi ajungea. Nu voia însă să aducă mai multe supărări Emmei, care nu-l avea de cât pe dânsul şi îi era de ajuns cât suferea ea singură.

Acuma ce mai vor dela mine, se întrebă cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

necaz. Vor să-mi ia şi sufletul? Acesta nu li-l putea da, căci îi era singura lui avere. Ei însă voiau să i-l răpească şi de aceia, de câteori îl întâlneau, nu pierdeau niciodată prilejul fie să-l ironizeze, fie să strecoare vorbe cu înţeles pe socoteala lui, şi deşi vorbele nu-l atingeau, îl durea atâta răutate omenească.

Se hotărî să iasă cât mai rar din casă, şi atunci când era de nevoie. Se aruncă din nou cu desnădejde parcă asupra cărţilor. Cetia zile dearândul şi nopţile până târziu, ca voind să îndepărteze de dânsul imaginea lumei ce-l înconjura.

Directorul de Bancă, trimise după dânsul şi îl rugă să treacă numai decât pe la biuroul lui. Şovăi un moment, însă după ce se gândi, socoti că ar fi urât din partea lui să nu răspundă invitaţiei. Se grăbi chiar să plece, nevoind să se laşe aşteptat.

Domnul Adler părea puţin schimbat, de când nu-l văzuse. Acelaş surâs binevoitor pe faţa lui, aceiaşi încredere şi siguranţă de sine, cari nu-l părăseau niciodată.

— Domnule Miron, cunoşti pe domnul acesta, îi spuse întinzându-i o carte de vizită pe care ceti nu fără surprindere numele lui Alexandrescu, şi fără să aştepte răspunsul, continuă: Incep fără să vreau a-i cunoaşte. Domnul Alexandrescu a venit la mine şi m'a rugat foarte stăruitor să-i încredinţez postul de advocat în locul dumneatale. Fără să-i cer, a început să-şi exprime admi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

raţia faţă de germani şi mi-a făgăduit toate informaţiile de cari voi avea nevoe.

— Da, făcu Miron, ce repede s'a schimbat. La Tribunal tuna împotriva celor cari i se păreau că nu sunt îndeajuns de convinşi pentru Franţa.

— O, domnule Miron, zise batjocoritor Directorul, dumneavoastră nu ştiţi cât de mult îi urăşte domnul Alexandrescu pe francezi. Pe ăsta îl cunoşti, continuă Directorul, întinzându-i altă carte de vizită lui Miron.

Miron dădu din cap, în semn de aprobare.

— Am foarte multe oferte, reluă Directorul, aşa că nu ştiu ce să fac, de-ar fi să aleg.

Trase un săltăraş şi scoase un teanc de bilete pe care le aşeză pe biurou. — Uită-te îi spuse.

Miron se uită prin cărţile de vizită şi întâlni destule nume cunoscute, unele dela persoane foarte bine cunoscute, cari recomandau „în baza prieteniei şi a stimei", pe tânărul X, atenţiei directorului Băncei. Dădu şi peste „cărţile de vizită ale lui Popovici, prim secretar la „Măcărescu". O colecţie de oameni care-şi ofereau serviciile, Băncei.

— După cum vezi, vorbi Adler, greutatea constă în alegere. Ce uşor ne-ar fi nouă să aflăm tot ce se petrece în ţara d-stră, care mi se pare ca o casă fără geamuri. Incă n'am văzut aşa oameni. Vin la mine 'atâţia necunoscuţi, pe care nu-i întreb nimic, şi ei se simt obligaţi să-mi dea relaţii asupra celor ce se petrec, ca şi cum ne-am cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noaşte de cine ştie câtă vreme şi am fi vechi prieteni.

Miron dădu din umeri, ruşinat.

— Te rog să nu te superi, reluă Adler, dar acesta-i adevărul. Oamenii aceştia au o patrie şi ştiu ei ce înseamnă o patrie mai cu seamă în momentele actuale? Eu cred că nu. Sunt sigur că o să-mi-i fac pe mulţi din ei duşmani, fiindcă nu le satisfac dorinţele. Cine ştie, poate mai târziu vor fi toţi satisfăcuţi. Se poate să avem nevoe.

— Mergeţi poate prea departe, spuse Miron.

— Nu generalizez de sigur, însă, cu durere constat că foarte mulţi... Dar, respect faţă de oamenii aceştia, e greu să aibă cineva.

Lui Miron îi trecu un gând prin minte şi se decise să-l întrebe: — E adevărat că întreţineţi o propagandă în ţară şi o parte din presă aţi cumpărat-o?

Directorul rămase o clipă pe gânduri, apoi îi spuse:

— Dacă m'ar fi întrebat altcineva, aş nega. Nu se răspunde la astfel de întrebări. Dumitale am să-ţi răspund: da. Ce vrei, trebue să ducem lupta nu numai pe fronturi. Suntem obligaţi şi noi ca şi adversarii noştri să întreţinem o pletoră de paraziţi, cari s'au deprins să trăiască fără muncă, din banii noştri. Ceia ce ne pune pe gânduri însă, e că numărul lor creşte în fiecare zi şi bugetul nostru se îngreunează.

— Ai dreptate domnule director, vorbi Miron, însă nu credeam.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ar fi voit să continue, să-şi spună toată revolta de care era cuprins sufletul lui, însă se opri.

— Iată cum ne judecă, îşi spune Miron când fu în stradă.

Se gândea la ceia ce ar putea face pentru ca adevărul să pătrundă în masele largi, însă se văzu neputincios şi dezarmat în lupta dintre cele două tabere.

Ce mare e puterea banului care odată ce apucă a pune stăpânire pe minţi le poartă unde voeşte. El face să cadă conştiinţi, înmoaie caractere şi cel care i-a gustat odată dulcea lui otravă, aleargă după ea, luând-o ori de unde ar găsi-o. Căci sufletul obişnuit cu otrava o cată mereu, îi simte tot mai mult nevoia şi fără de ea nu mai poate trăi o clipă. Cel obişnuit să ia, va continua, şi cine a alunecat odată, nu mai ştie unde şi când se va opri.

Ardelenii şi bucovinenii refugiaţi în Capitală îi erau simpatici lui Miron. Veneau ca un glas curat, ce gemuse înăbuşit, însă amestecul lor în partidele politice, îi dădea de bănuit. Aceştia aveau un crez şi dreptatea era cu dânşii, însă glasul lor, care căta să înăbuşe slabele strigăte ce veneau şi dela cei puţini de peste Prut nu-l putea pricepe.

— Şi ăsta-i vândut nemţilor, auzi în urma lui un glas ce nu-i era necunoscut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se uită îndărăt. Alexandrescu, în mijlocul a patru tineri, care după ţinută arătau a fi ardeleni îl arătă cu mândrie tovarăşilor lui, ca pe un trofeu.

— Aţi vorbit de mine domnule? întrebă Miron.

— Da, răspunse cu dispreţ Alexandrescu.

— Domnule, reluă Miron, mi se pare că eşti prea curajos. Dumneavoastră, spuse adresându-se celor patru tineri, nu ne cunoaşteţi pe noi, de aceia veţi rămâne surprinşi când veţi afla că domnul care vă însoţeşte a solicitat stăruitor postul de avocat la Banca nemţească pe care eu am părăsit-o.

Apoi plecă, fără să le mai dea vreo explicaţie. Vorbele ce-ar fi căzut în urma lui nu-l interesau. Tremura carnea pe dânsul şi îi vâjia capul. Luţind paşii se îndrepta spre casă, şi acolo, între cei patru pereţi ai lui, departe de lume, regăsia liniştea pe care atâţia voiau să i-o fure.

Avu o mare bucurie, când îl găsi acasă la dânsul, pe Petruţ, pe care nu-l mai văzuse de multă vreme. In clipa aceia se gândi că singurele prietenii care durează sunt acelea din copilărie şi numai arare dacă se desmint. De Petruţ se simţea tot mai strâns legat, ca de un bun frate faţă de care taine nu pot să fie.

— Voiam să te văd, vorbi Miron.

— Acelaş lucru m'a făcut să viu la tine, răspunse Petruţ. Mi se pare că ceva ciudat pluteşte în aer. Parc'ar fi înebunit lumea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aşa-i, reluă Miron, a înebunit de-abinelea. Am înebunit şi eu şi tu, toţi suntem nebuni. Mai eri mi-am certat nevasta, nici eu nu ştiu ce mă-apucase şi pe urmă ne-am împăcat. Am plecat dela Bancă, pentru că îmi spuneau „vândut germanilor". Fără să mă gândesc, mi-am făcut o faimă şi o mulţime de lume mă cunoaşte şi mă arată cu degetul. Sunt un vândut! Eu sunt un vândut, eu care din munca mea abea reuşesc să o scot la capăt la sfârşitul lunei. Ce însemnează să nu fii vândut, ai putea tu să-mi explici? Să urli toată ziua „Trăiască Franţa!" şi să mori de dragul franţuzilor! Ce vor să facă din noi?

— E foarte simplu, răspunse Petruţ. Unii vor să ne ducă în război alături de Franţa, alţii de Germania. De aici o concurenţă teribilă între cele două tabere, care fac un sport şi din această mare chestiune. Deasupra lor e o pătură foarte subţire, despre care se spune că e întreţinută cu banii legaţiilor. Ei bine, eu nu înţeleg lucrul acesta. Dar dacă e ceva adevărat din ce se şopteşte, atunci să ştii că suntem la începutul unei epoci de conrupţie care nu se va sfârşi aşa de grabă.

— Ai dreptate. Epoca de conrupţie a început, şi se întinde, ah Doamne, cât de repede se întinde, nici nu-ţi vine să crezi. Cu firea noastră, nici nu ştii câţi vor fi în stare să reziste până la sfârşit. Dar nu de astea voiam să-ţi vorbesc. In

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fiecare din noi se pune o chestiune de conştiinţă şi de raţiune, nu-i aşa. Ai rezolvit problema?

Petruţ tăcu o clipă, parcă era încurcat în răspunsul ce avea să dea.

— Mi-ar fi ruşine să spun altuia, reluă Petruţ, să-i fac mărturisirea că mă găsesc în cea mai mare încurcătură. N'am rezolvat nimic. Sunt un imbecil. Se vede că la mine sentimentul patriotic, nu e atât de desvoltat ca la alţii, adăugă cu ironie.

— Şi tu, vorbi Miron, faci parte că şi mine dintre aceia pe care gândul acesta îi chinueşte şi-şi simt conştiinţa încărcată. Când mă gândesc uneori la acei cari ştiu drumul pe care au apucat, îi fericesc parcă. Toate energiile lor sunt îndreptate într'o direcţie, ei nu văd decât alb sau negru, ei îşi cunosc drumul. Dar noi, cari şovăim, cari toată viaţa am şovăit, suntem cu adevărat nişte oameni de plâns.

— Poate că nu suntem capabili să ne entuziasmăm de o idee, reluă ironic Petruţ. Se vede că avem vreo infirmitate sufletească de care abea acuma ne dăm seama. Eu am obiceiul de a simplifica chestiunile şi mi se pare că totul, nu e decât chestiune de preferinţă. Ii preferim pe ardeleni sau pe basarabeni, aşa au pus ei chestiunea. Şi când ai preferinţe, trebue să ai şi simpatii. Ardelenii sunt cunoscuţi la noi, şi drumul la Paris duce prin Ardeal, nu prin Chişinău. Ai auzit tu vre-un discurs care să reven-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dice Basarabia? Dar avem o frică de colosul dela Nord, încât ne temem de cea mai ușoară amenințare ce ni-ar veni de-acolo. De aceia, de ce să ne mirăm că pe românii de peste Prut îi facem uitați?

— Atunci noi nu suntem patrioți, îi luă vorba Miron. Suntem fără să știm niște... vânduți. Să lăsăm însă gluma. M'am examinat și mi-am făcut procesul de conștiință. E dureros să faci lucrul acesta. Am impresia că ceva grozav e suspendat deasupra capului meu, ceva care stă să cadă, însă nu știu nici când va cădea, nici dacă va cădea vreodată. Sunt eu vinovat de aceasta? E de absolută trebuință să iau o atitudine? Și dacă n'o pot face? Iată, am să-ți fac o mărturisire. Simpatiile mele merg spre Franța și mi-e milă de franțuzi. In totdeauna simpatiile mele merg spre cel mai slab, căci așa e firea mea, se vede. Dar atâta, ajunge pentru a mă hotărî? Îi fericesc pe ardeleni și pe bucovineni, cari știu ce vor. Pe dânșii nu-i preocupă decât o singură idee pe care o îngrijesc și o cresc ca pe un copil iubit. Și puținii basarabeni, al căror glas sfios răsbate uneori, îi fericesc și pe dânșii, că au un crez, dar glasul lor, e ascultat ca vorba unui cioclu și prezența lor, vai, nu pot să mai vorbesc... Dacă și țara mea va trebui să ridice armele, mă voi duce acolo unde va trebui să mergem cu toții și atunci se vor rezolvi și pentru mine chinurile cari mă frământă.

— Parcă mi-ai fi gâcit gândurile, spuse Pe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

truț. Totuși între noi există o deosebire. Eu sunt o fire tare, care nu mă înduioșez. Dacă mă înduș-am, prin câte a trebuit să trec până acuma, atunci cu siguranță că astăzi n'aș mai fi fost în viață și n'aș fi stat de vorbă cu tine. Eu nu simpatizez cu franțuzii. Oamenii lor sunt minunați mânuitori de fraze pline de avânt și știu să răspândească flacăra dogoritoare a idealului cum nimeni altul nu știe. Cine știe însă, ce va hotărî viitorul și ce soartă ne așteaptă. Până atunci pentru noi problema de conștiință rămâne aceiași, chinuitoare. Dacă se va hotărî vreodată ca țara noastră să-și aplece balanța deoparte sau de alta, mă voi supune și îmi voi indeplini îndatoririle mele, căci noi facem parte din mulțimea acelora, cari trebue să-și dea tot tributul fără să ne gândim la răsplata muncei noastre.

— Ei, răsplată, zise Miron, nu m'am gândit nici odată la ea.

In momentul acesta, o trăsură se opri la poarta casei. Scoborî elegantă, cu pași ușori, doamna Măcărescu. Intră deadreptul în biuroul lui Miron și păru desamăgită, negăsindu-l singur.

Miron se prefăcu că nu observă și îi presintă pe Manolescu. Ea îi întinse mâna înmănușată, cu oarecare indiferență. Voia să-i vorbească numai lui Miron, însă Miron o făcu să înțeleagă că nu are secrete față de prietenul lui și deci îi poate vorbi în deplină siguranță.

Se așeză pe un scaun, își puse picior peste picior lăsând să se vadă pulpele din ciorapii de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mătasă. Un puternic miros de parfum răspândea în jurul ei. Buzele înroşite şi umerii obrazului abea colorați în roz, îi dădeau un aer de tinereță, pe care o chema cu ajutorul atâtor mijloace.

Ce caută, se întrebă Miron. O asculta cum vorbea, măsurând-o din vârful pantofilor de lac, până la pălăria din cap.

Doamna Măcărescu venise să-i propună să intre, în societatea pe care avea de gând s'o fondeze şi al cărei scop era să strângă ajutoare pentru prizonierii francezi.

— Da, făcu Miron, e frumos ceiace vreți să faceți! Şi v'ați gândit mult la asta?

Neplăcut surprinsă, doamna Măcărescu se prefăcu că nu înţelege şi continuă să-şi expue planul societăţii ce avea de gând să fondeze şi pe care trebuia s'o transforme, la timp, pentru români, căci, spunea ea, care se pretindea bine informată, România va intra în război.

— Da! zise Miron.

Manolescu zâmbi. Doamna Măcărescu se uita la dânsul, căutând parcă un sprijin în ochii lui.

Doamna Măcărescu îi vorbi de sacrificiile ce trebuia să facă şi de greutăţile ce întâmpină.

— Da, spuse Miron, sunt foarte multe, de-aţi şti câtă admiraţie am eu pentru dumneavoastră, dar regret că nu pot primi o sarcină atât de plăcută...

Pricepându-l, doamna Măcărescu părăsi biu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

roul, se urcă în trăsură şi porunci vizitiului s'o ducă la Şosea. Avea nevoe să-şi liniştească nervii, să uite vizita aceasta. Mizerabilul, îşi spuse, cum mi-a vorbit. Şi ce frumos e!, şopti pentru dânsa. Vizitiul îşi întoarse capul. — Nu-i nimic, înainte, porunci ea.

— De ce i-ai vorbit aşa, întrebă Petruţ.

— Eu ştiu de ce, răspunse Miron. Dacă nu pot scăpa de ea. Mă urmăreşte într'una. Până acuma a venit de câteva ori aici. Vrea să facă din mine amantul ei. A ghicit şi Emma lucrul acesta, căci e deajuns ca două femei să se privească în ochi şi să ştie ce gândesc.

Manolescu râse, însă se arătă cam îngrijat de soarta lui. Noroc că nu i-a spus că e funcţionar la Primărie, căci, cine ştie, ca să se răzbune ar fi intervenit să-l dea afară.

— Asta n'ar fi făcut-o de teamă, spuse Miron. Mai de grabă ar fi stăruit să te înainteze.

Râseră amândoi de perspectiva ce l-ar fi putut aştepta pe Manolescu, Dacă-i aşa, zise râzând Manolescu, mă fac secretarul ei la toate societăţile.

— Ţie nu-ţi e foame? întrebă Miron. La dracu, de când stăm de vorbă am flămânzit.

Trecură în odaia de alături, care servea de sufragerie şi de biurou. Miron se uită la ceas.

— Hm, şapte fără un sfert, zise, şi cucoana mea încă n'a venit acasă! Unde-o fi rătăcit? Nu cumva are de gând să-mi aducă toate prăvăliile din Bucureşti?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Miron scotoci într'un dulap, însă nu găsea nimic de mâncare. Dădu peste o bucată de franzelă, pe care o puse pe masă. — Stai aici, îi zise, pe tine o să te devorăm mai întâi. Dacă nu-i acasă doamna, se adresă lui Manolescu, trebue să răbdăm.

— Ei, şi nu putem aştepta? întrebă Petruţ. Pune şi tu câte-o farfurie pe masă, aruncă un cuţit ici, o furculiţă dincolo, răstoarnă o solniţă şi gata, dacă nu te pricepi.

— A, nu mă pricep să pui o masă? Stai să vezi. Am să-i pun toate farfuriile pe masă. Tu ştii, că e obiceiul să pui atâtea farfurii câte feluri de mâncare ai.

Fără să mai steie la gând scoase din dulap toate farfuriile câte le avea, le puse una peste alta şi când isprăvi, le privi cu admiraţie.

— De-acu mănâncă băete, îi spuse lui Petruţ. Vrei pâine, uite, şi-i asvârli bucata de franzelă.

Emma intră în sufragerie. Frau Silber, în urma ei.

— Aţi venit, spuse Miron. Aveţi un miros straşnic. Petruţ, zise poruncitor, desbracă pe doamna; eu trebue să îngrijesc de soacră.

In clipe bune, adică aproape în totdeauna, Miron îi spunea lui Frau Silber, mamă soacră. Emma îşi aruncă paltonul şi se grăbi să aşeze masa, în timp ce Miron, cu mii de precauţiuni se trudea să descarce de pachete şi să desbrace de haină pe Frau Silber. Râdeau cu toţii de ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bunile lui Miron, care între glume, voia să facă pe seriosul. Frau Silber se lăsă și nu-i displăceau nebuniile lui. Apoi, făcându-se că e ostenit, îl chemă pe Manolescu în ajutor. — Măi, tu stai și te uiți la mine cum asud, îi spuse. Vino ici și dă o mână de ajutor. Ce fel de aliați suntem, adică sunteți, adăugă râzând, că eu sunt cu franțuzii, dar vezi, fatalitatea mă face să trăiesc în alte mediuri.

— Domnu' Miron, vorbi Frau Silber, ce ai de ești așa de vesel?

— Eu sunt vesel? răspunse Miron. Crezi că mi-a căzut lotul cel mare? Dumneata nu știi ce vizită am primit astăzi. A venit iar doamna...

— A venit? întrebă Emma, îngrijorată oarecum.

— Da, a venit, și ce te uiți așa? După cum vezi nu m'a furat. Sunt tot aici, și tot așa de liniștit ca înainte. Păcat că nu erai acasă. Zău, c'a fost frumos Emma! S'o fi văzut cum a plecat. Odaia e parfumată și acum: n'ai decât să te duci să te convingi. Am lăsat geamurile deschise, că era prea mult parfum și eu nu pot suferi odăile parfumate. Mie îmi place aer curat, aer de brad, cum am fost crescut. Numai acolo mă simt în elementul meu. Na, sunt gata să plâng. Așa sunt eu, ca un copil, când îmi amintesc de ceva. Dar brazii noștri, să-i vezi Emma. Ai să plângi, cu siguranță c'ai să plângi când i-i vedea. Dar de ce să plângi, Emma, tu nu trebue să plângi. Vino să te sărut. Eu numai pe tine te iubesc. Te iubesc și pe tine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

Frau Silber, zise către ea, dar pe tine te iubesc ca pe o soacră. Ți-ajunge atâta, nu-i așa? Eu îl iubesc și pe Petruț, dar mai mult aș vrea să văd o bucată de friptură pe masă, nu-i așa Emmi?

Emma, așezase masa, aduse o friptură rece de viței, tăiase pâinea; pe o farfurie, puse brânză și dădu foc mașinei ca să pregătească cafeaua cu lapte.

— Vezi, mă Petruț, zise Miron, ce înseamnă să ai o nevestică! Dacă rămâneam câteva secunde încă singuri, era să ne spargem capul cu farfuriile, pe când dacă ai nevestică, așa cum e a mea, ai friptură, brânză și cafea, deci... Vive la France! nu-ți spuneam eu.

S'au așezat cu toții la masă și au mâncat cu poftă, căci le era la toți foame. — Dacă nu v'ați săturat, vorbi Miron, n'am ce să vă fac. E război acuma și trebue să ne mulțumim cu ce avem, nu-i așa Frau Silber?

Frau Silber surâse, păstrându-și totuși un aer de seriozitate, căci dela o vreme ea era mereu gânditoare și tristă.. Se gândea la rude, la băiatul ei care era în război, la atâția cunoscuți cari plecaseră din București și despre cari venise vestea morței. Își da seama ce înseamnă războiul, câte jertfe cere și câtă durere aduce, însă nu spunea nimic din frământările sufletului ei, nici chiar Emmei, pe care nu voia s'o întristeze.

Era tristă Frau Silber, căci simțea durerea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

pântecelui care a rodit și își amintea de bucuria creației, adevărata beție de viață.

Să supraviețuești creației tale e dureros, și ce pedeapsă mai mare ai putea da unei ființe omenești, decât să-i răpești fructul crescut, atunci când nu mai poate avea nici măcar bucuria unei flori, care să mângâe tulpina steapă? Ce-i pasă însă copilului deslipit de trunchi? Lumea e a lui, primejdie nu există pentru dânsul, el râde de lacrimi, el nu cunoaște dureri, nu știe ce înseamnă fiece clipă de nebunie a lui, el e un om crud, care nu-și urmeazâ decât avânturi, visează glorie sub orice formă ar veni și spuneți-mi, cine nu este erou la douăzeci de ani și cine este acela care prețuește viața la vârsta când nu o cunoaște?

Stătură până târziu și vorbiră de război. Numărul morților îi înspăimântase. Se întrebau, cu teamă, când se va isprăvi măcelul, care răpea atâtea minți ce-ar fi fost de folos omenirei și o umbră de tristețe se lăsase asupra lor, parcă toată durerea omenească își căuta un loc între cei patru pereți, care-i adăposteau.

Deși ostenit, Miron nu putea adormi. Se întorcea când pe o parte, când pe alta, își afunda capul în pernă, voind să gonească vedenii, apoi se așeză cu fața în sus și încerca să nu gândească.

Din întuneric se desfășurau umbre cari îl chemau; erau sufletele celor morți pe care nu-i cunoscuse niciodată, sau erau suflete ce che-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mau cu desnădejde viața, cine știe. In mijlocul lor, se simțea el singur o umbră, parcă se ridica ușor din pat, fără să simtă, parcă alerga prin locuri pe unde nu mai fusese niciodată, auzea strigăte necunoscute, plânsete zădarnice, suspinuri pe cari le înăbușea furtuna. Murea cineva cu ochii în gol, se uita la cer și nu vedea cerul, și abea dacă întrezărea prin pânza deasă a morții dragi ființe, rămase în urmă, tare departe. Albe lumini răsăreau pe întinsul câmpiilor ca niște flori ce lumineză în noapte, mii de ochi se înălțau spre ele și le urmăreau până cădeau ostenite de pământ; sgomote amestecate se încrucișau în aer și în pământ era ca o tremurare necurmată. Nepăsătoare sclipeau albe stele în înălțimi și ochii le priveau o clipă, căci nu era nimeni care să nu creadă în steaua lui și stelele cădeau unele după altele...

Doamne, ce visez Doamne, șopti Miron. De-ar ști cineva că sunt treaz și mă gândesc la atâtea lucruri, ar zice că-s nebun, dar eu, uite, nu-s nebun. Pun mâna pe mine, îmi simt piciorul, simt mâinile, capul meu e pe perină, patul nu s'a urnit din loc, zăresc în slaba lumină cărțile de pe masă, aud respirația Emmei care doarme în patul ei, fac ochii mari și-i văd silueta trupului, părul ei blond resfirat pe pernă pare o pată, și eu visez totuși. Eu, parcă nu mai sunt eu. Inchise ochii.

O apă mare, neagră, adâncă, i se arăta... Sute de oameni, din distanță în distanță încearcă să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

dureze poduri. Oamenii aceştia, s'au luat la întrecere, în toiul nopţei, să facă poduri. El trece apa fără să o atingă picioarele lui şi i se pare ciudată munca pe care o fac oamenii aceia. Feţele lor sunt negre, buzele arse de sete, ochii licăresc în întuneric şi mâinile se mişcă înfierbântat. Parcă-i pândeşte cineva. Zeci de focuri, deodată, îi încremenesc ca pe nişte statui în poziţia în care se aflau, apoi mâinile se mişcă repezi, ca voind să câştige timpul pierdut. O gură s'a căscat şi a râs şi din sute de guri răsare acelaş răs, care se întinde în noapte, s'o înghită parcă. Deodată auzi un bubuit; îl orbi o lumină şi mii de scânteĭ ce se răspândesc în toate părţile. A crăpat un pod. Zeci de oameni aruncaţi în apă se scufundă, apoi răsar deasupra şi iar se scufundă, şi gura lor înghite apa, ca o undă de fericire. Alte glasuri urlă în noapte, alţi oameni aleargă înspăimântaţi la maluri într'o năvală nebună. Apoi linişte. Val după val curge nepăsător, gonind trupuri nemişcătoare, pe cari le leagănă pe sânii lor ce se înalţă şi se scoboară în ritmice mişcări. O pasăre neagră, mai neagră decât întunericul pluteşte în el, şi a strigat sfâşietor. Din adâncurile apei străluceau doi ochi, ca o stea ce se oglindeşte în adâncuri.

— Enrich! ţipă Miron şi adormi apoi greu, fără visuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

X

Speriată, Emma se deșteptă, privi în odae, luminată de lună, care se găsea în dreptul ferestrii. Ascultă, însă nu auzea decât respirația greoae, înăbușită, a lui Miron. Se frecă la ochi ca să se desmeteciască parcă. Acum încercă să-și dea seama de cele ce se întâmplase. Auzise numele lui Heinrich, pe care îl chemase prin somn Miron și căuta să-și aducă aminte de visul ei. Visase și ea, însă la strigătul ce o deșteptă, imaginile visului ei pieriră și nu-și mai aducea de nimic aminte. Se făcea, parcă ar fi rupt deodată cu o lume în care se simțea așa de bine și care dispăruse ca prin farmec. Apoi pe încetul, îi apăru în față chipul dorit al fratelui ei pe care nu-l văzuse de multă vreme. Se vedeau cu toții în apartamentul din Ludvigstrasse și peste toate se înălța statura viguroasă a lui Heinrich, cu bereta de marinar în cap, spre care priveau toți ai casei. Era atunci, parcă e acuma. Tot așa strălucea luna, pătrunzând înlăuntru ca să alunge umbre. Îi era cu neputință să adoarmă iarăși. Se uită la ceas și fu bucuroasă că nu mai e mult până la ziuă. Se gândi iar la copilăria ei, la casa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din care plecase și unde își lăsase o parte din inima ei, la viața pe care o duc ai săi acuma și la neliniștea ce trebue să chinuiască pe mama ei, mai singură ca'ntotdeauna în clipele acestea. Îi era dor de casă, dor de țara ei care suferă și sângeră, și ar fi plecat, însă ea era ființa cu două patrii pe care le iubea deopotrivă. O, doamne, ce nenorocită sunt, se gândi Emma. Se sculă din pat, se îmbrăcă și se duse în fața icoanei Mântuitoarei. Ingenunchie și se rugă.

Cele dintâi raze de lumină o găsiră îngenuncheată. Buzele ei rostiau în șoapte o rugăciune pe care n'a mai spus-o vreodată, o rugăciune care atunci pornea din sufletul ei frânt de dureri.

Se făcu ziuă bine, când se ridică din fața micului altar, și pășind ușor, trecu în odaia de alături.

Ca de obicei, Miron se deșteptă la șase și jumătate, își aruncă ochii spre patul Emmei, pe care îl văzu gol, și sări, crezând că e prea târziu. Se uită la ceas și se liniști, când văzu că nu e decât șase și jumătate.

— Emmi! strigă după ce s'a îmbrăcat. Te-ai sculat cam dimineață nevestică, adăugă încet, râzând.

Emma veni în odae, surâzătoare ca totdeauna. Fața ei palidă, privirile ostenite, trădau neodihna.

— N'a dormit bine Emmi, nu-i așa, zise Miron. Ochișorii ei o arată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea surâse melancolic și întrebă:

— Ce-a visat Miron?

— Ce-am visat? Cine-și mai amintește ce-a visat, spuse Miron, bănuitor, amintindu-și deodată figura lui Heinrich, pe care-l văzuse plutind pe sânii apelor. Când începi a visa, visurile se amestică unul cu altul, sari dela o imagine la alta, și dacă te deștepți atunci, ai cea mai minunată imagine de confusie.

— Dar tu ai strigat, reluă Emma.

— Se poate și asta. Cine știe ce face în somn.

— Ai zis „Enric", stărui Emma.

— Și asta se poate. N'am vorbit și de dânsul aseară?

— Mi-e frică să nu i se fi întâmplat ceva, zise cu teamă Emma.

Ca să schimbe vorba, Miron se uită la Agendă și spuse: — Azi am două procese. Să luăm cafeaua Emmi.

Cercetă un dosar, în timp ce Emma pregătea cafeaua, însă gândul lui se învârtea mereu în jurul visului, care se agățase de dânsul. De câteori n'a visat își spuse, și nu s'a mai întâmplat nimica. Apoi cercetă cu atenție dosarul cauzei, încercând să gonească imaginile care-i tulburau mintea.

După ce luară cafeaua eși în oraș și se duse deadreptul la Ocolul trei, unde avea un proces neînsemnat, apoi o luă încet spre Tribunal, căci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

isprăvise la judecătorie mai de vreme decât se aştepta. Se opri în faţa unui chioşc de ziare şi ceti afişele. Tresări deodată, ca la primirea unei veşti neaşteptate. Toate afişele, în litere mari, anunţau scufundarea faimosului Emden, submarinul pe care se găsea îmbarcat Enric. Ciudat, se gândi. Cumpără toate ziarele şi îndepărtându-se puţin, desfăcu la întâmplare unul, căutând telegrama care-l interesa. Ceti dintr'o ochire: „Emden lovindu-se de o mină s'a scufundat, împreună cu tot echipajul". Urmau apoi amănunte asupra trecutului acestui vas, enumărându-se cele mai principale din actele lui de eroism, după care se aduceau elogii comandantului vasului şi echipei din care se compunea.

Pe Emden, îşi zise Miron, era îmbarcat şi Enric. Să fi fost visul o realitate? Îl vede şi acum pe Enric, cum călătorea pe ape şi se înfioră. Cine ştie, se gândi, poate acesta-i adevărul şi visul meu a fost întârziat.

Isprăvindu-şi afacerile la Tribunal, grăbi spre casă. Cu cât se apropia, neliniştea de care era cuprins îl stăpânea tot mai puternic. Cum să-i spue Emmei vestea aceasta, se întreba într'una. Să i-o ascundă, nu putea. Faptul era prea important ca să treacă neobservat şi pe urmă Frau Silber citeşte în fiecare dimineaţă telegramele, aşa că e cu neputinţă să nu fi aflat şi Emma.

Când ajunse acasă, o găsi pe Emma plânsă şi mai palidă de cum o lăsase. Văzu pe biuroul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui un ziar subliniat cu roș. Își aruncă ochii și înțelese, apoi se uită la Emma, care-l aștepta nerăbdătoare să vorbească.

Miron o sărută pe frunte, mângâind-o, apoi zise:

— Poate că nu era pe vasul acesta. Mai e o nădejde, în orice caz să așteptăm confirmarea și alte știri. Cine poate cunoaște adevărul!

— Inima mea-mi spune că-i adevărat, șopti Emma. Când l-ai strigat tu astă noapte, m'am deșteptat nebună de groază și n'am mai putut dormi până la ziuă. Acuma te rog, spune-mi ce-ai visat, acuma nu-ți mai poate fi teamă să-mi ascunzi ceva, când știm totul.

Miron îi povesti visul lui până în cele mai mici amănunte. Nu mai rămânea nici o îndoială, că visul spusese adevărul, totuși mai legau o slabă speranță.

— Ori ce-ar fi, vorbi Emma cu voce hotărâtă și cu o stăpânire de sine, care îl uimiră pe Miron, sunt mândră de Heinrich. A căzut, făcându-și datoria pe cel mai glorios vas din câte cunoaște istoria omenirei, și să mă crezi, că e o mândrie să știi că ai avut pe cineva pe vasul care a pus în uimire lumea întreagă. Mi-am uscat lacrimile, căci nu mai sunt bune la nimic. Trebue să fiu veselă, căci e adevărată fericire, cinstea pe care a adus-o în casa noastră eroismul lui Heinrich. Vezi, eu nu cer ca moartea lui să fie răzbunată, dar doresc ca pilda de eroism

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a echipajului din care făcea parte să înbărbăteze pe ceilalți fii ai Germaniei.

— Emma! abea putu să spună Miron.

— Te miri, auzindu-mă că vorbesc astfel, îi luă vorba Emma. Îți amintești de cele ce-am vorbit altădată? Nu m'am schimbat, de asta să fii sigur; dar când am fost lovită în unul din ai mei, care-mi era așa de aproape, simt fără să știu cum, în durerea ce mă apasă, o mândrie care mă covârșește. Ce vrei, trebue să găsim și noi o mângâiere, atunci când ne atinge moartea.

Un sentiment de melancolie apăsa asupra amândurora și amândoi simțeau fâlfâirile aripei morței undeva, în apropiere.

Emma se așeză la măsuța ei, și scrise o lungă scrisoare mamei sale. Din când în când, mâna se oprea pe hârtie, apoi își relua scrisul în care amesteca atâtea dureri, atâtea nădejdi și atâtea mângâieri.

Cu capul rezimat într'un fotoliu, Miron se gândea la multe deodată. Nu avea nici un gând limpede și nu-și putea aținti mintea asupra nici unei idei. Aștepta să termine Emma de scris, ca apoi să iasă în oraș.

Cineva bătu la ușă și imediat apăru înlăuntru un sergent, cu un plic, pe care-l ținea într'o condică. Miron iscăli de primire și după ce rămase singuri îl desfăcu și citi cu atenție un ordin ce-i venise dela regiment și prin care era chemat la o concentrare al cărei termin nu era fixat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu i se păru nimic extraordinar în ordinul ce primise în timpul acela.

Emma aştepta curioasă.

— Chemat la concentrare, spuse Miron cu oarecare nepăsare.

— A! făcu Emma.

— Se vede că ne pregătim şi noi, continuă Miron, sau cine ştie de ce poate fi vorba. Totul e, că trebue să plec în cel mai scurt timp.

A început să-şi facă pregătirile trebuincioase. Verificară amândoi conţinutul lădiţei de campanie, îşi aduceau aminte de un lucru care îl uitase, îşi notau cele ce-i lipseau ca să le cumpere, apoi îşi scoase din garderob hainele militare, pe care nu le mai îmbrăcase dela mobilizarea din Bulgaria.

Se îmbrăcă militar şi eşiră împreună în oraş.

— Cel puţin acuma, nu mai sunt obligat să am o părere, vorbi Miron. Simt o bucurie care nu ştiu de unde vine, că nu mai am nevoie să-mi frământ gândurile. Eu nu mai am idei, eu sunt un număr dintr'o unitate, şi pentru mine, ca şi pentru toţi cei ca mine vor judeca alţii...

— Dar dacă va fi război? întrebă Emma.

— Dacă va fi, Emmi dragă, norocul va decide. Apoi după o pauză scurtă continuă: Ştiu la ce te gândeşti acuma. Te vei bucura poate sau va trebui să-ţi sfâşii inima, s'arunci o bucată pe care n'o poţi arunca, cine ştie, noi nu mai suntem stăpâni pe soarta noastră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ar fi grozav, șopti Emma, alipindu-se de dânsul.

Ajunseră în Calea Victoriei și se opriră în dreptul Palatului regal.

— Să mergem mai bine pe strada Academiei, spuse Miron. La ora asta Calea Victoriei e un regiment de ofițeri, cari se plimbă liberi.

O luară pe Academiei. Intrară în diferite prăvălii, apoi se opriră la Caru cu bere.

Regimentul lui era în orașul natal. Trebuia să dea ochi cu tatăl său. De câțiva ani nu-și mai vorbiseră, iar când i-a scris că se însoară, bătrânul i-a răspuns supărat, chemându-l acasă. Lucrul acesta îl neliniștea, însă nu-și împărtășea gândurile Emmei. Se gândea totuși, că poate se va schimbat și tatăl său, și în fața unui fapt împlinit, avea să se plece.

In definitiv, își spuse Miron, fiecare trebue să-și trăiască viața și nimeni nu are dreptul să reguleze viața altora după dorințele lui. De obicei, părinții ar voi ca în copiii lor să complecteze ceiace cred că le a lipsit în viață și de aceia vor să guverneze mai multe vieți deodată. Dorința de stăpânire e cu atât mai mare, cu cât copiii se ridică și părinții simt că puterea aceasta dispare, deși ar voi s'o păstreze cât mai îndelungat. Ei ar dori ca individualitatea copiilor, care se desvoltă odată cu vârsta, să o poată supune voinței lor, experienței și câteodată capriciului chiar.

Ciocniră paharele și sorbiră berea rece, apoi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Miron începu să-i vorbească Emmei de casa părintească și de orașul lui, de care nu-și mai adusese aminte de atâta vreme. Toate le vedea cu ochii copilăriei. Parcul din marginea orașului, străzile curate, casele cu grădini, pe toate le chema în clipa aceia și le făcea văzute și de Emma, care îl asculta, visătoare.

— Am să te iau și pe tine să le vezi, continuă Miron și are să-ți placă orașul meu. Nu-ți spui nimic de oameni, fiindcă nici eu nu-i mai cunosc, dar, adăogă râzând, ce-avem noi cu ei?

Obrajii Emmei se înroșiră însă nu răspunse. Se gândea la bătrânul Grindea și își amintea de lucruri pe care parcă ar fi voit să nu le cunoască niciodată. Totuși, cât de mult ar fi dorit Emma să fi putut pleca amândoi. Să rămână singură, într'un oraș ce începuse a-i fi dușmănos, o îngrozea. Căci nu avea decât pe Frau Silber, care de câtva timp nu vorbea decât de plecarea ei din țară.

Pe lângă masa la care stăteau, trecu Popovici, care-i aruncă o privire mirată, văzându-l în uniformă.

— Asta e primul secretar, îi spuse Emmei, aplecându-se ușor spre ea.

Emma, întoarse capul să-l vadă mai bine și simți ca un fior. Parcă o primejdie, ceva neașteptat, avea să-i vină dela omul acela, însă tăcu.

— Să mergem, spuse Emma, nu pot suporta privirile lui. Se uită într'una aici, nu știu ce vrea. Plecară. In stradă respirară ușurați. Scoborâră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

în Belvedere şi se îndreptară spre Cişmigiu. La poarta de intrare se întâlniră faţă 'n faţă cu directorul Băncei, care rămase surprins, văzându-l în uniformă.

— A, domnul avocat, zise el, a încins sabia!

— De ne-o vedea cineva, răspunse Miron, în glumă, pune să ne aresteze pe toţi.

— Ai ceva planuri, întrebă râzând Directorul.

— Am uitat să cumpăr un plan al Bucureştilor, nu ştiam că o să te întâlnesc, dar poate are doamna în pachete, zise arătând spre Emma.

Rămaseră câteva momente de vorbă, apoi se despărţiră, luându-şi rămas bun înainte de plecare.

Frau Silber îi aştepta cu masa gata. Emma era tristă, încât abea atinse mâncarea. Se gândea la Enric, la casa din Ludvigstrasse, unde poate acuma bătrâna ei mamă îşi usucă lacrimile nevăzute de nimeni şi o durea în suflet plecarea lui Miron. Dar, îşi zise apoi, aceasta e soarta femeilor pe lume, să sufere în tăcere. De ce dar să-i întristeze ceasurile dinaintea plecărei lui Miron? Nu sperau să se revadă în scurtă vreme când vor putea fi din nou împreună? A suferit atâtea în viaţă, în cât va trece poate şi valul acesta.

Câteva zile după plecarea lui Miron, într'o noapte, pe la orele două, Emma fu deşteptată de puternice bătăi în geam. Sări din pat şi alergă la fereastră, întrebând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— In numele legii, deschideţi; suntem dela Siguranţă.

Emma alergă speriată în odaia lui Frau Silber, pe care o trezise sgomotul, aprinse o lampă, îl sculară şi pe Hans, şi tustrei deschiseră larg uşile, Siguranţei.

Inlăuntru intră un domn înalt, cu mustăţile rase, urmat de altul scund pe care, parcă il mai văzuse Emma undeva şi căuta acum să-şi aducă aminte unde mai văzuse privirile acelea răutăcioase. Deodată scoase un strigăt, amintindu-şi că domnul cel scund semăna leit cu primul secretar.

— Vă rog nu vă speriaţi doamnelor, vorbi domnul cel înalt, dar avem ordin să vă facem o percheziţie.

— Soţul meu... încercă să spue Emma, dar îi tăiă vorba Popovici:.

— Tocmai fiindcă e ofiţer, spuse, e cu atât mai primejdios.

Frau Silber şi Emma se retraseră într'un ungher al odăii şi priveau cum cei doi răscoleau toate lucrurile din casă, dădeau jos saltele şi mindire, răsturnau mobila, în speranţa să găsească un singur document compromiţător. Au aruncat toate cărţile din bibliotecă, au privit pe după rafturi, au scotocit în funduri de saltare până ce s'au săturat şi-au ostenit, pe urmă, după două ceasuri, când opera lor fu gata, s'au scuzat „de deranj" iar domnul cel înalt a adăugat în batjocură: — Ar fi fost trist ca tocmai la dom-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nul Grindea să se găsească ceva compromițător. Ne-ar fi părut nouă rău, cel dintâi.

Apoi au plecat, lăsând o dezordine cumplită. Cele două femei priveau uimite, neștiind ce să creadă.

— Se vede, vorbi Emma, că asta a fost pusă la cale de cineva. Au voit să râdă de mine în lipsa lui Miron.

— Așa trebue să fie, zise Frau Silber; dar asta numai aici se poate întâmpla, adăugă cu ciudă.

După ce s'au mai liniștit, Frau Silber o lăsă singură pe Emma, care se așeză la biurou și scrise o lungă scrisoare lui Miron, povestindu-i cele întâmplate în lipsa lui, lăsând sufletul ei să-i împărtășească tot ceia ce simțea în clipele acelea de descurajare.

Un sentiment de neliniște îl stăpânea pe Miron și neliniștea lui creștea, cu cât trenul se apropia de ultima stație. Atâtea gânduri îi năvăleau deodată la poarta minții, amintiri, crâmpee de vorbă, răsfrânte asupra unui trecut ce parcă nu era al lui. Toate se amestecau într'o neorânduială ce-i umplea simțurile. Îi apărea în fața ochilor chipul tatălui său pe care nu-l văzuse de mult și într'o fulgerare îi apărea Emma, pe care o lăsase departe, în urmă, în așteptare. Nu mai era stăpân pe dânsul, pe gândurile lui, pe simțuri cari-l purtau pe unde voiau.

Eși pe platforma vagonului să respire. Lo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curile ce vedea îi erau cunoscute; parcă ar cunoaște și oamenii pe cari vremea-i schimbase. In dreapta se întindea un lan de grâu, în stânga era o livadă de pomi, apoi, la o cotitură a trenului, apăru deadreptu panorama orașului, cu acoperișurile roșii, cu turnurile de clopotnițe ce se vedeau de departe, cu grădinile ce-l înconjurau și imensul parc ce-l străjuia la o margine ca o cetățue de verdeață. Privi îndelung la acoperișurile ce sticleau în bătaia soarelui și deslușì din mulțimea lor direcția unde era vechea lor casă.

Când s'a oprit trenul și a scoborât, a întâlnit câțiva cunoscuți, cari s'au bucurat văzându-l. I-au dat veşti bune despre tatăl său, dar parcă i s'a părut că oamenii aceia știau ceva, deși voiau să arate că ei nu știu nimic.

S'a urcat într'o trăsură, la întâmplare, și-a dat adresa, și acuma, mai liniștit parcă, nu se gândea decât la un singur lucru, la prima vorbă pe care avea să o schimbe cu tatăl său. Nu-l interesau nici străzile, nici casele, nici oamenii ce se opreau lung și priveau după dânsul, nici cunoscuții pe care-i saluta cu un surâs silit.

Casa lor era neschimbată și când i-a păşit pragul după atâta amar de vreme, liniștea din curte l-a învăluit parcă dintr'odată, strecurându-i în suflet o sfială neînțeleasă. Cu drag au privit ochii lui casa albă și sfios a păşit pragul, dar nici un glas nu-i răspundea, era tăcere, într'un cimitir fără flori intrase parcă....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un cățeluș, îmbătrânit acuma, l-a recunoscut și a dat alarma de bucurie. Cocoșul pitit sub un coșar a cucurigat, câteva găini și-au întrerupt o clipă ciugulitul, o ușă s'a deschis și în chenarul ei, a apărut capul albit al bătrânei servitoare care-l crescuse, apoi au căzut zăvoarele dela alte uși și în prag, s'a ivit silueta înaltă a tatălui, a cărui față o încadra o barbă albită. — Tu ești Miron, i-a spus bătrânul fără să tresară, te așteptam.

Ochii lui priveau în urma lui Miron, așteptând ceva și parcă nu era bucuros, văzându-l singur.

Ca'n alte timpuri, Miron i-a sărutat mâna, și bătrânul i-a pus pe frunte o sărutare rece, apoi l-a poftit în iatacul lui, care mirosea a închis.

Parcă nu aveau ce să-și spue, așa au rămas tăcuți unul față de altul. Era o clipă grea, în care fiecare își reamintea lucruri din trecut, care ar fi voit să nu le mai vină nici odată în minte.

— Ți-e foame, întrebă apoi bătrânul. Să sun, să vie servitoarea s'aștearnă masa.

Tocmai se deschise ușa. Bătrâna servitoare cu fața mototolită de vechime, cu zâmbetul ce-o întinerea cu câțiva ani, grăbi spre Miron căruia-i cuprinse mâna să i-o sărute.

— Vai, zise ea, credeam c'o să mor și n'am să te mai văd. De-acuma știu c'am să mor liniștită că te-am văzut. Lasă-mă să te sărut și pe obraz, ca atunci când erai mititel. Fără să mai aștepte învoirea, își duse mâna ei scorțoasă după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

capul lui Miron şi-l sărută pe obraz, plângând de bucurie, apoi zise către bătrân:

— Boerule, să trimiţi pe Gheorghe s'aducă o leacă de vin, că mâncare avem noi. Ce bine-mi pare că te mai văd odată, zise apoi, uitându-se la Miron şi ştergându-şi o lacrimă.

Masa au luat-o în tăcere, abea schimbând câteva vorbe, mai mult de ruşine, când intra bătrâna servitoare, care ştia tot mersul casei şi da din cap, nemulţumită parcă.

Bătrânul Grindea, simţise dintr'odată că şi-a pierdut încrederea în servitoare, care trecuse de partea lui Miron. Se frământa cu mintea cum să'nceapă vorba şi cum să-i spue lui Miron că i-a ertat toate din trecut. Dacă m'am schimbat aşa de repede se gândi el, am să-i spun mai târziu. Să-l las să se odihnească mai întâi, o fi ostenit şi el deatâta drum.

— Iacă, dacă vrei să te odihneşti puţin, zise bătrânul, om vorbi mai pe urmă, c'avem timp de-acuma.

Miron se sculă şi se duse într'un salonaş, unde nu mai călcase nimeni, de multă vreme.

S'a aşezat într'un fotoliu bătrânesc şi ochii lui s'au înfiorat de mulţumire la vederea atâtor lucruri mici şi dragi, orânduite odată de mâna mică, albă, a mamei lui. Parcă nu le atinsese nimeni de atuncia şi nici o mână alta nu le-a urnit dela locul lor. Rechema anii cu amintirile, şi ar fi voit să fie iarăşi copilul vesel de atun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

cia, dar nu mai erau glasuri cari să răspundă chemărei lui.

Răzimat în fotoliul ros de vreme, privea cu melancolie mobila din odae, care mai vorbea încă de mama. Trăsăturile fine și dulci ale feței ei, frumoșii săi ochi senini, surâsul blând al buzelor ei delicate, ca 'ntr'un amurg de seară le vedea el. De departe venise aicea, și adesea întreba zarea, chema și nimeni nu-i răspundea, și el nu știa de ce atuncia, din seninul ochilor ei picurau lacrimi. In ceasurile târzii de iarnă, aicea visa ea la copiii ei, țesea tortul fericirei lor, el însă nu se mai recunoștea pe el, atât de mult se schimbase. Pereții sunt îngălbeniți de vreme și oglinda care i-a zâmbit în ceasuri liniștite, care a răsfrânt în apele ei chipul copilului de altă dată e ruptă la un colț și o dungă de colb îi acoperă strălucirea. Covoarele de pe jos au îmbătrânit și ele parcă; perdelele albe ca spuma, de la ferești, s'au îngreunat de colb, s'au făcut cenușii, fotografii vechi risipite pe o măsuță care abea se ține pe picioare, arată chipurile unor dispăruți din alte timpuri și albumul cu pliușul cărămiziu, cu o margine îndoliată, aruncat pe un divan, parcă l-ar fi uitat cineva acolo...

In lumea celor dispăruți, fantome acuma, trăia ceasurile reîntoarcerei sale. Amurgul se lăsa ușor în odae și în lumina aceasta dulce, el răsfoește vechiul album al unei lumi de fantome: femei cu pieptănături migăloase și ciudate, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

malacovuri, cu zâmbetul lor femenin încremenit în colţul buzelor; bărbaţi cu pieptul în afară, cu gulere înalte, în haine demodate azi, cu vesta larg deschisă; o lume din alte timpuri şi-a deschis ochiul, privind mirată, şi el o tulbura. Cine să fie oare lumea aceasta de necunoscuţi, cari, încearcă un zâmbet, ca şi cum ar voi să-şi arate mulţumirea că nu-s uitaţi? Unii sunt rude, alţii prieteni ai familiei, pe genunchii unora a fost legănat în copilărie, nici unul din ei nu mai trăeşte astăzi şi albumul morţilor îi păstrează pe toţi, în paginile lui.

Iată şi fotografia mamei lui pe care o privi îndelung, fotografie tristă cum i-a fost şi viaţa. Dela tine, se gândi Miron, port şi eu în suflet acea tristeţă care mă mistue, dela tine multele lucruri ciudate care dorm în sufletul meu.

Parcă o vede într'un amurg de toamnă dulce, şi ochii ei plânşi, glasul ei tremurător ca fremuitul frunzelor ce cad, recheamă de după linia viorie a serei un copil pierdut pe care el nu l-a cunoscut niciodată, pe care l-a îndrăgit însă, căci îl vedea prin ochii ei şi aştepta parcă să-l vadă, într'o zi călcând pragul casei, să cadă la sânul ei şi pe dânsul să-l mângâe cu dragostea lui de frate mai mare.

O lumină violetă se resfrânge apoi în largul odăei.

Din ceşcuţele de cafea turceşti, cu filigrame aurite se înalţă aburi mirositori şi buzele mamei lui şoptesc ceva unei bătrâne baronese, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

catină ușor din cap. Servitoarea a tulburat o clipă liniștea și a dispărut apoi ușoară ca o umbră, la un semn pe care i-l făcuse mama lui. Pe urmă, baroneasa al cărei bărbat s'a sinucis din pricina datoriilor, a prins să povestească crâmpee din viață ei, pe care o înfrumusețea ca o lume de basm și pe care el n'o înțelegea. Iată și fotografia ei pe o pagină din album. Îi privește degetele încărcate de inele cu pietre scumpe ce străluceau odată și a căror strălucire îi reamintea vremuri îmbielșugate.. Parcă sub lumina violetă îi ascultă și acuma minunatele ei povestiri.

Tăcerea din jurul lui îl înfioară și deodată, foile din album încep să se miște singure, rar, fără nici un foșnet, una după alta. Apoi s'au oprit și ochii lui privesc chipul unui prietin iubit, de care își aduce bine aminte. Îl vede, așa cum era, cu ochii lui albaștri, plini de bunătate, îi aude glasul lui blând și înduioșetor și amintirea lui îi sporește tristețea și singurătatea, îi adună lacrimi în ochi. Închisă între floricele albastre, presate între foile albumului ce pare un sicriu, doarme o scumpă ramă de „Nu mă uita" ce încadrează vechea fotografie, și câteva pete îi arată că pe fila aceia din album a plâns cândva o ființă și a visat în ceasurile ei de singurătate. Și el nu știa cine a presat florile și cine și-a mângâiat tristele ceasuri în tovărășia acelei fotografii iubite. Închise albumul și îl așează cu grijă pe divan, lăsându-l să-și continue somnul veșnic și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

își ceru ertare ființelor dragi că le-a tulburat o clipă dulcea lor hodină, rechemându-și amintirile lui.

— Mai dormi? întrebă din sală, tatăl lui.

Miron tresări speriat, alergă la ușă pe care o deschise.

— Vină la mine, să mai stăm de vorbă, îi spuse.

— Nu mi-ai spus, îi vorbi tatăl lui după ce s'a lăsat pe divan, încă nimic. Te-ai însurat parcă?

— Da, răspunse Miron.

— Acuma că s'a făcut, continuă bătrânul, e bun făcut, n'am la ce să mă mai opun. Eu gândeam altfel, dar așa 's copii din ziua de azi, nu mai ascultă pe părinți.

Miron tăcu.

— De cât, urmă tatăl său, are să-i vie greu dac'a'ncepe și la noi războiul. Marcovici spunea c'a fost servitoare la un senator.

— Servitoare? făcu Miron surprins. Poate pentru domnul Marcovici și eu sunt servitorul acelora pe care-i servesc. Totul atârnă de înțelesul pe care vrem să-l dăm cuvintelor.

— Mi-a părut bine, continuă bătrânul, când mi-a spus că a stăruit și te-a numit avocat la o societate....

— Dar nici n'a fost vorba de vre-un amestec al lui, răspunse Miron. Adică da, mi-a duc aminte, că întâlnindu-mă într'o zi în biuroul directorului, a rămas surprins și a stăruit pe lângă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdrr1901-1932

dânsul să se lipsească de serviciile mele. Le știu toate astea din chiar gura directorului.

Apoi povesti lui-nată-su, toate cele petrecute și cele întâmplate. Bătrânul făcu niște ochi mari și aproape că nu mai știa ce să creadă. Apoi îi trecu ca o scânteiere în minte. Parcă și lui îi făcuse odată o încurcătură, din care tot Marcovici se grăbise să-l scape. Da, era în preajma unor alegeri și el nu voia să-i dea votul. A trebuit să-l plece, ca să-i înfrângă voința.

Nu voi însă să-i mărturisească nimic lui Miron din toate acestea și schimbând vorba îl întrebă:

— Te-a chemat pentru multă vreme?

— Fără limită..

— Atunci are să vă vie greu să stați departe unul de altul.

Miron tăcu, așteptându-l să continue. Bătrânul tăcu și el câteva clipe, apoi spuse:

— S'o aduci aici, vreau s'o văd și eu.

Inima lui Miron se umplu de bucurie. Ar fi voit să-i telegrafieze Emmei să vină singură, însă se gândi să-i scrie mai întâi și pe urmă să plece el s'o aducă. Tot mai avea de regulat unele afaceri în Capitală. Voi să-i sărute mâna bătrânului, însă el nu se lăsă și acesta era un semn că se împăcase.

In primele zile, viața de cazarmă i se părea ceva nou.

Multe îl isbeau în mod ciudat, însă s'a obiș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nuit de grabă și cu acest fel de viață. Cela ce-i displăcea însă, erau desele discuții și, certuri dintre camarazi cu privire la atitudinea României. Nu putea scăpa nici aici de ele, de aceia, de câteori începeau astfel de discuții, el tăcea și dacă i se cerea opinia lui, le răspundea, că nu știe ce s'aleagă.

Se știa în regiment că „ține o nemțoaică" și un camarad al lui, strecură că e „vândut nemților". Intr'o zi pe când erau la popotă, un băețaș care vindea ziare strigându-le numele în gura mare, îl chemă unul din ofițeri și-i spuse încet, însă destul de tare ca să poată fi auzit: — du-i domnului acela — arătând spre Miron — *Ziua*, că el e vândut nemților.

Vânzătorul îi întinse ziarul și Miron îi cumpără toate ziarele pe care le avea, cumpără și *Ziua*, le împături, se sculă apoi dela locul lui și ducându-se la ofițerul care îi trimisese băețașul îl întrebă: — Când înțelegi să-ți constitui martori?

— Am glumit numai, se șcuză tânărul ofițer. N'a fost nici o intenție din partea mea.

— Nu-ul făcu Miron, atunci ești gata să-ți ceri scuze.

Ofițerul șovăi o clipă, însă văzându-l foarte hotărât, își ceru scuze, tremurând.

Pe urmă, Miron se așeză la locul lui. Căpitanul Obadă care urmărise cele petrecute, voi să știe ce s'a întâmplat.

— Vezi, domnule căpitan, vorbi Miron, când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

porți haina asta și vine cineva de-ți spune „vândut nemților", ești în dreptul tău, nu-i așa, să-i ceri socoteală. Când n'o porți, îți e indiferent ce vorbesc alții despre tine.

Căpitanul își încruntă sprâncenile. Era unul dintre ofițerii cari-și făcuse studiile în Germania și avea vederi largi asupra tuturor chestiunilor.

— A face din orice chestiune sectarism, continuă Miron, eu nu înțeleg. Camaradul meu, care nu citește decât o gazetă, bag seamă, a observat că eu am obiceiul de le cumpăr pe toate și le citesc în timpul ce-mi rămâne liber până la reluarea instrucției. Firește, cumpăr și *Ziua*, căci mă interesează deopotrivă tot ce se scrie de către interesați, cari și-au transplatat pe terenul nostru neutru lupta cu armele condeiului. Aș fi mai bun român, dacă aș ceti numai o parte din presă și aș fi bun român, dac'aș ceti numai pe aceia care place camarazilor?

Eu cred că sunt greșiți, aceia care judecă astfel. Mai mult, admițând că și-au format o părere — și eu îi fericesc din tot sufletul pe aceștia — socot cu atât mai necesar să țină seamă de părerile adversarului, pe care ei îl și cunosc, adăugă ironic.

Căpitanul îi dădu dreptate și din ziua aceia au devenit buni prieteni. Discuția aceasta luă sfârșit odată cu venirea colonelului la masă.

Peste câteva zile, colonelul îl chemă pe Miron

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în cabinetul lui şi îi dădu să citească o adresă pe care o primise prin serviciul de informaţiuni, dela Siguranţa generală. Era, nu mai puţin, decât un denunţ pe care îl semna „Popovici avocat", împotriva lui Miron Grindea, acuzat de „spionaj în favoarea germanilor". Miron îi dădu toate lămuririle şi colonelul îl consilia ca în raportul ce va face să scrie tot ceia ce-i spusese şi lui verbal. Denunţul nu era decât o operă de răzbunare, aceasta înţelese colonelul din prima clipă, căci îl cunoştea pe Miron şi nu avea nici un motiv să se îndoiască de sinceritatea lui. Nu-i spuse însă că ştia dela căpitanul Obadă cele ce se petrecuse într'o zi la popotă între el şi alt ofiţer, socotind nu numai de prisos să aducă în discuţie o astfel de chestie, dar şi ca o lipsă de delicateţă.

A doua zi, primi scrisoarea Emmei. Parcă i-ar fi dat cineva o lovitură în inimă. Atâta răutate omenească îl întristă şi niciodată n'ar fi crezut că sunt oameni cari se străduesc cât trăesc să răstălmăcească cu bună ştiinţă lucrurile şi să caute a face rău numai din dorinţa de a şti că îl fac. Faţă de astfel de fiinţe, îşi zise, eşti cu totul dezarmat. Capabili să mintă până la a comite o crimă, ei nu cunosc alte margini decât acelea ale scopurilor lor mărunte. Dar mai este o armă care învinge: e sufletul curat pe care nu-l poţi înfrânge, oricare ar fi întâmplările vieţei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Telegrafie Emmei să vină imediat şi câteva zile le petrecu într'o înfrigurare continuă.

Tatăl său o aştepta şi el cu nerăbdare, iar bătrâna servitoare, veselă, cum nu mai fusese de mult, pregătea odăile pentru „duduiţa" cea tânără.

Sosirea Emmei fu o adevărată bucurie în vechea casă.

Bătrânului îi fu dragă de cum o văzuse şi îi părea rău acuma că lăsase să treacă atâta vreme până să-şi potolească mânia. Îi părea rău, pentru că Emma înveselise vechea casă, ca altădată, deschise larg ferestrile ce stăteau într'una închise, goni colbul ce se adunase pe pereţi, pe mobile şi pe tablouri, şi dând un suflu de viaţă parcă, pe care-l respirau şi lucrurile, răspândea un aer de primăvară şi de tinereţe.

Curtea, neîngrijită, luă o altă faţă şi pretutindeni se simţea o mână de femeie şi un suflet plin de viaţă.

In sufletul bătrânului se petrecu o schimbare neaşteptată. De unde iubea singurătatea şi începuse a urî lumea pe care n'o mai putea înţelege, prinse iar dragoste de viaţă, îi erau dragi florile cari răsărise, îngrijite de mâna Emmei şi simţea cum sufletul lui se leagă tot mai puternic, cu pasiune, de atâtea mici lucruri pământeşti, pe lângă care mai înainte trecea nepăsător şi neştiutor de câtă comoară de bucurii poate ascunde în el şi un firicel de iarbă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pregătirile ce începuseră a face la regiment, îl făceau pe Miron să bănuiască apropierea zilelor de furtună. Și îi părea bine. Ar fi scăpat în sfârșit de tortura sufletească care îl chinuia și odată lucrurile hotărâte, el trebuia să se devoteze cu totul și să se pună în slujba unei idei, să aibă un ideal și o directivă care-i lipseau. Atunci nu va mai judeca marea problemă pe care el nu o putea rezolvi; vor înceta discuțiile, care dela o vreme despărțiseră lumea în două tabere protivnice și uniți cu toții, își vor desfășura toate energiile și își vor depune munca comună în slujba unicei ținte, care avea să fie un simbol de închegare a unui neam.

De câteva zile, regimentul adunat în tabăra din marginea orașului, sub soarele arzător de August, de dimineață până seara, neobosit, face numai instrucție de luptă. Preocupările acestea, oboseala fizică, îl făceau pe Miron să nu mai cugete la nimic. In clipele de repaos, se întindea la pământ cu fața în sus, privea cerul și asculta cântecele duioase ce răsăreau din grupurile soldaților, cari cântau cântece pe care el nu le mai auzise până atuncia, cântece cari prevesteau parcă zilele ce aveau să vină.

Intr'o dimineață, era pe câmp, veni ordinul de echiparea trupei, pregătirea trăsurilor, deoarece regimentul avea să plece într'un marș de câteva zile. Toată ziua a lucrat la regiment, și odată cu seara, s'a repezit acasă, a luat masa împreună cu Emma și tatăl său. Aveau parcă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o presimțire și erau îngânduraţi. Miron era vesel, glumea alungând gândurile, ce poate l-ar fi făcut și pe dânsul să se lase purtat de valul melancoliei lor. Se uită la ceas. Era timpul să plece. Își puse pe el ţinuta de campanie și împreună au pornit spre regiment, unde oamenii întinși la pământ, răzimaţi cu spatele pe raniţi, cu armele făcute piramidă, aşteptau ordinul de plecare.

E noapte caldă, înstelată și stelele parcă privesc spre mușuroaiele de oameni, tăcuţi. Au aprins ţigări și o linie de puncte roșii înseamnă companii, batalioane, regimentul.

S'a adunat lume multă pe lângă dânșii și au venit femei, care șoptesc în taină, ceva mai la oparte cu soţii lor, și au venit și copii, cari privesc miraţi în jurul lor.

— Poate nu ne mai vedem Emmi, zise Miron în șoaptă. Cine ştie, spre ce drumuri pornim noi acuma...

Emma îl ascultă tăcută, privindu-l drept în faţă cu ochii ei ce străluceau, scăldaţi în lacrimi.

— Nimeni nu ştie ce va fi, urmă Miron.

Va să continue, însă vorbele i se înecară. Se gândea la multe în clipa aceia și suferinţelor lor nu le putea dărui decât o biată lacrimă și un suspin!

O comandă scurtă puse regimentul în mișcare. Emma își scoase, cruciuliţa dela gât și i-o dădu lui Miron care o sărută pe obraji, apoi sărută mâna bărbatului său și se despărţiră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Regimentul gata, un fluerat scurt, pune coloana în mişcare. A isbucnit un plâns dintre femei şi plânsetul acela îl acopăr sgomotul ce fac paşii cadenţaţi ai trupei. Străzile pustii. La colţurile lor se adunase însă lumea, şi coloana se scurgea tăcută se pierdea în noapte, şi eşi afară din oraş. Când au intrat în drumul mare, au respirat uşuraţi oarecum şi mergând în voe, nu era unul care să nu-şi spună în gând că poate pentru cea din urmă dată paşii lui străbat locurile ce lasă în urmă şi nu e nimeni care în clipa aceia, să nu-şi întipărească în minte, că pentru veşnicie, imaginea vetrei lui familiare, care-i va încălzi de-acuma gândul cu amintirile ei dragi. Apoi osteneala marşului alungă gândurile şi oamenii merg în noapte ne mai gândind parcă la nimica.

După o hodină de câteva ceasuri, au plecat din satul în care s'au oprit în zorii zilei. E ceva care le spune tuturor o taină pe care nimeni nu vrea s'o împărtăşească.

Coloana e gata de marş. In capul companiei lui Miron, nevasta unui soldat îi pune ceva de mâncare în sac, apoi îşi iau rămas bun din gură numai simplu.. Fetiţa lor, o copilă ca de nouă ani, se uită nedumerită la tată-su, la arma care sticleşte în bătaia soarelui. Când au început să pornească, fetiţa deodată isbucneşte în plâns şi începe a striga printre lacrimi cari-i îneacă glasul: — Tătuţa se duce la război, şi are să moară, şi eu n'am să-l mai văd.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Miron s'a oprit o clipă lângă ea, a mângâiat-o şi i-a spus c'are să se întoarcă, apoi a pornit şi el, străbătut de un fior. — Cine ştie, se gândea, ce poate spune instinctul unui copil. Pentru întâia dată s'a rostit între noi cuvântul ce-l poartă fiecare în gând, nemărturisit, şi poate că ea a spus adevărul.

Regimentul a cantonat trei zile într'un sat, apoi a pornit pe drumuri înguste de munte şi oamenii au început să simtă primele greutăţi. Plouă, şi piciorul alunecă pe poteci înguste; satele, unul după altul rămân în urmă şi ei merg nepăsători înainte, spre o destinaţie necunoscută încă.

S'au oprit într'un sat şi batalionul din care face parte Miron se aşează în apropiere de graniţă la poalele unui deal. Îşi fac corturi, pe care pentru întâia oară le acopăr cu cetină de brad.

Lui Miron i se deslușea acuma sfârşitul. Astăzi, mâine, îşi zicea, va începe lupta şi se gândea la Emma a cărei inimă era toată numai durere.

Eşi afară din cort şi privi multă vreme colţişorul acela sălbatec, îndepărtat de lume, unde se aşezaseră. Era atâta frumuseţe în sălbătăcia aceia şi multă viaţă răspândea fiecare firişor de iarbă. Şi era linişte adâncă...

Un agent de legătură îi aduce ştirea dela batalion să trimită oameni să primească pansamente, săpun, hrana de rezervă.

— Aşa dar s'a isprăvit, îşi zise uşurat.

Un fior străbătu mulţimea de oameni, care îşi primise în tăcere proviziile de război. Feţele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lor nu arătau nici bucurie, nici tristeţe, ci, se făcuseră deodată aspre. Pe urmă s'au aşezat grupuri în faţa corturilor, au aprins ţigări, au legat vorbă şi gândurile lor mergeau departe, spre vetre părăsite.

Pela ceasurile cinci au primit ordin de încolonare şi au pornit tăcuţi, spre graniţă, ascunzându-se într'o vâlcea unde s'au oprit. Comandantul batalionului şi a chemat ofiţerii la ordine. Omul acela războinic la regiment, i se înmuiase glasul şi desfăcând cu degete ce-i tremurau, plicul, ceti planul de operaţii. Miron asculta cu atenţie şi îşi nota în carnetul lui unele amănunte ce-ar fi putut să-i scape. Se simţea uşurat, deodată, de multele îndoeli ce-l frământase şi scuturând povara de pe umerii lui, ştia deacuma spre ce direcţie avea să şi îndrepte paşii. Sentimentele lui personale dispăruseră şi în faţa sforţărilor comune el nu vedea decât o datorie pe care trebuia să şi-o îndeplinească, un singur gând.

Vestea s'a răspândit ca fulgerul între oameni şi nerăbdători, ei nu aşteptau decât amănuntele.

— La ceasurile opt, le spuse Miron, trecem graniţa.

Tăcuţi, oamenii şi-au scos capela din cap, şi îndreptându-şi feţele spre răsărit, s'au închinat făcându-şi cruce.

Miron şi-a dus la buze cruciuliţa de aur ce-i dase Emma la plecare, o sărută prelung, şi 'n clipa aceia îi apăru în faţă chipul ei drag şi o lacrimă îi picură din ochi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Sărmană inimă, se gândi el, care te sfâşii singură. Nu am şi eu partea mea de vină în această durere, şi e oare dragostea ei mai puternică de cât atâtea legături pe care i le a răscolit războiul? Cine ştie...

Îşi aduse aminte ce-i spuse într'o zi Emma, că soarta lor, a femeei, e să **sufere.**

Se întunecase. Oamenii aşteptau culcaţi, vorbind în şoaptă despre inamic, care deastădată lua forme tot mai concrete, despre casă, amestecând gândurile cari îi duceau în zeci de locuri deodată.

Un fluerat scurt, abea auzit, îi mişcă pe toţi ca un resort. Îşi scuturară raniţa în spate, tovarăş nedespărţit, îşi scot încă odată capelele din cap şi-şi fac din nou cruce.

Şi au pornit, drum lung şi plin de taine, care poate fi tot atât de bine al victoriei ca şi al înfrângerii.

Capul coloanei a trecut graniţa şi plutonul din cap atacă picheţul inamic. Se aud focuri de armă, câteva gloanţe au trecut pe deasupra capului lor, să se înfigă undeva, departe, în pământul ţărei.

Compania lui Miron, din coada coloanei, aştepta în genunchi. În picioare, rece, nepăsător, Miron sfredelea cu ochii întunericul. Se auzea un zgomot confus în jurul picheţului, se mai sloboziră câteva focuri de armă, ferestrile se luminară şi văzu soldaţii noştri cercetând înlăuntru.

Apoi se răspândi svonul că i-au prins. Cei pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care i-au prins erau doi finanți și trei soldați. Ceilalți șapte, care făceau de pază, au fugit, pierzându-se în noapte, și în pădure.

— Cum îs? întrebă un glas.

— *Oameni* ca și noi, spuse cineva de lângă dânsul.

Prizonierii mergeau în fruntea coloanei, ca să arate drumul și coloana desdoindu-și rândurile, o porni pe o potecă, urcând la deal.

Răcoarea nopței îi potoli simțurile. Cerca să vadă, însă întunericul îl oprea. Auzea pașii neregulați, cari parcă își formaseră o cadență deosebită, sgomotul lopeților, loviturile de arme, cădelnițarea gamelelor. Urcau cu greutate, piciorul aluneca pe pământul umed, crăcile copacilor le dădeau la o parte făcându-și loc, și auzeau numai șoapte, „ferește sau băgați sama, aici e un șanț".

Nimeni nu se mai gândea la ceva, toată atenția fiind concentrată în jurul pașilor ce trebuia să facă fiecare, a copacilor și a crăcilor de cari trebuiau să se ferească. Mergeau, așa, în neștire.

Deodată s'au oprit. Au mai răsuflat puțin. Nu știau nici unde se găsesc, nici unde se află inamicul, nu vedeau nimic, nu auzeau decât murmurul vuetului ce fâșia 'n frunze.

Ofițerul dela compania din înaintea lui îl căuta pe Miron și vorba purtată în noapte din om în om, ajunse până la dânsul. Porni în întâmpinarea camaradului, trecând pe lângă oamenii ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se lăsase osteniți la pământ, ferindu-se, pe cât îi era cu putință să nu-i calce.

— Tu ești, îl întrebă ofițerul, bănuind că cel care venea era Miron.

— Da, dar de ce ne am oprit, întrebă.

Locotenentul Dancea îl trase mai la o parte ca să nu fie auzit și-i spuse la ureche:

— Nu mai am pe nimeni înaintea mea. De-o jumătate de ceas de când mergem așa, singuri, crezând c'o să dau peste dânșii. S'a pierdut legătura.

Miron simți un fior și deodată îi apăru toată primejdia în față.

— Ce facem acuma, întrebă el.

— Tocmai deacéia am oprit, ca să ne consultăm.

— Oare nu-i nimeni care să știe drumul spre Ghind? Să întrebăm mai bine.

— Dar dacă ei au luat altă direcție, întrebă Dancea.

— Ne oprim la marginea satului, ce să facem, spuse Miron. Bine că cunoaștem ordinul de luptă.

Au trimes vorbă din om în om să 'ntrebe dacă nu e cineva care să cunoască drumul.

Ceilalți ofițeri, neliniștiți, au venit la dânșii să afle din chiar gura lor cele întâmplate.

— Asta-i extraordinar, spuse unul din ei, să se piardă legătura. Ce, așa se merge noaptea?

Pe toți însă îi cuprinsese neliniștea, și teama

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de necunoscut. Simțeau o sudoare rece în spate.

Pe când stăteau așa făcând felurite presupuneri, aud pași cari vin spre dânșii și când se apropie, zăresc silueta unui soldat care întrebă de ofițeri.

— Să știți c'avem noroc, zise Dancea.

— Cine-i, întrebă Miron.

— Eu, A Catrinei, să trăiți, domnule locotenent.

— Cunoști drumul, îl întrebară, că s'a pierdut legătura cu batalionul.

— La' că vă duc eu, zise A Catrinei, ce numa' odat' am fost eu pe-aici?

Respirară ușurați.

A Catrinei s'a pus în frunte, ofițerii s'au dus fiecare la unitatea lor și-au spus oamenilor să meargă aproape unul de altul, să nu se rătăcească iar.

Sculându-se cu greu dela pământ, au început să pornească, urcând din greu, atenți la cele mai mici sgomote ce li se păreau că vin din depărtare.

Acuma nu se auzeau decât pași, țăcănit de arme și sgomotul crăcilor ce opreau calea.

Toată noaptea au mers așa, tăcuți, fără să scoată o vorbă. Când au eșit din pădure, li s'a părut că văd ceva în poiana ce se întindea înainte. S'au oprit, ascultând. — Cine-i? strigă un glas.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Noi suntem! răspunse alt glas.

— Acolo-i batalionul, spuse Danea și făcu câțiva pași înainte, să se convingă.

Cei cari ajunseră înainte, culcați la pământ, adormiseră. Santinelele vegheau în jurul lor și ele dăduseră alarma. Restul batalionului, ostenit s'a lăsat la pământ și el. Miron, nu putea dormi. Se plimba dela un capăt la altul, neliniștit și se mira de somnul care-i cuprinse pe unii, adormindu-i.

Ca o pată imensă făceau trupurile întinse unul lângă altul, cari începeau să se deslușească odată cu zorile ce veneau așa de încet.

Se uită în jurul lui, în depărtări și dinspre răsărit se iviră pe cer unde de lumină, tremurătoare și sfioase, cari se înmulțeau, topindu-se într'o mare roșiatică din care isvora soarele.

Un ordin pornit din capul coloanei, ca un curent răzbate prin oameni cari se ridică dela pământ, buimăciți încă. Așteaptă câtăva vreme în picioare, necăjiți parcă.

Miron s'a dus în capul coloanei, la comandant, pe care îl găsi furios, răstindu-se la cei doi finanți și amenințându-i cu moartea. Înțelese că soldații fugise în timpul marșului, căci nu mai erau acolo decât cei doi finanți, cu șepcile lor negre, înalte.

— Am să vă 'npușc, le spuse comandantul, unde-au fugit soldații?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cei doi, tremurau și nu puteau da nici o lămurire.

Comandantul batalionului dădu ordin soldaților să tragă în ei, însă soldații stăteau înlemniți, nefăcând nici o mișcare.

— Nu vreți să-i împușcați, vorbi mânios comandantul, am să-i împușc eu atunci.

Își scoase revolverul. Cei doi au căzut în genunchi, rugându-se să nu-i împuște, că ei nu-s vinovați. Vocea lor tremura și se vedea bine că spun adevărul.

Comandantul își descărcă revolverul. Unul căzu la pământ, rostogolindu-se.

— Ucide-mă acuma domnule, spuse celălalt, că nu-mi mai pasă. Asasin....

Al doilea glonț îi sbură creeri și celui de-al doilea „prizonier", care căzu în sângele tovarășului său.

Miron privi mut, apoi, cu capul în pământ se întoarse la companie, care îl aștepta nerăbdătoare.

— Ce-a fost, l-a întrebat Danca. Cine-a 'mpușcat?

— Comandantul a ucis finanții, spuse Miron. Soldații n'au vrut să tragă.

— De ce i-a ucis?

— El știe! adăugă Miron.

Coloana s'a format și a pornit spre sat ale cărui case albe începeau să se zărească. Nici o mișcare însă, satul părea pustiu. S'au oprit la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o linie de tranşee proaspăt făcută, însă nu era nimeni acolo, apoi au trecut a doua linie care era tot goală. Batalionul răspândit, s'a oprit după a doua linie şi a pătruns în sat, pustiu, cu uşile şi ferestrele dela case deschise.

Compania lui Miron era în mijlocul batalionului. A desfăcut plutoanele, a trimis o patrulă înainte, să cerceteze o linie de tranşee care abea se distingea la un chilometru şi jumătate. Împreună cu ofiţerii companiei lui s'au lăsat la pământ, uitându-se cu binoclul spre tranşeia din faţă. In stânga lor, ca la douăzeci de paşi, văzu o femee care apăru în pragul uşei. După port, părea a fi româncă.

— Ei, a 'ntrebat-o, e cineva în tranşeia de colo, vorbi Miron, arătând cu degetul.

— Nu-i nimeni, spuse ea, c'or fugit toţi as' noapte.

— Ştii de bună seamă?

— Asta nu ştiu, că noi n'am mers acolo, răspunse femeia.

— Ce poate să ştie ea, vorbi Miron. Chiar dac'ar şti, credeţi că ne-ar spune? Trimise pe sublocotenentul Andrei să-i ceară relaţii mai amănunţite.

— Până vine el, spuse Danea, să desfacem o cutie de conserve.

Miron se uită înainte şi parcă zări ceva în tranşee; parcă e un cap care se ridică şi se lasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Patrula pe care o trimisese, mergea în trăgători cu băgare de seamă. Miron se ridică în genunchi, ca să poată privi mai bine câmpia ce se desfăşura între două păduri, pe care le lega o linie de tranşee ce se vedea tot mai bine acuma. Atent la ceia ce-ar putea distinge, în liniştea care stăpânea i se păru o clipă că se găseşte singur într'un pustiu. Se lăsă apoi pe o coastă şi privi nepăsător la ofiţerul care muncea să desfunde cutia de conserve. Tăcerea îl impresionă adânc şi fără să vreie, se gândi la Emma şi amintirile îl năvăliră.

Şi deodată, nenumărate focuri de armă au sfâşiat liniştea. A sărit în picioare şi a privit încordat. Patrula pe care o trimisese se asvârlise la pământ şi nu se mai vedea. Din tranşee, focurile se înteţeau, căutând printre dânşii trupurile pe cari moartea trebuia să le atingă. Işi desfăşură compania şi ordonă gornistului să sune înaintarea. Focurile porniră vii din amândouă părţile, încrucişindu-se prin aer. In lanţul de trăgători, Miron mergea lângă soldaţi. Auzea ca'n vis sunetul de atac al goarnelor care-l zorea, şi simţea o năvală de sânge în vine. Hotărâţi înaintau spre tranşee, în pas alergător, în strigăte de ura, care nu mai conteneau, o putere de neînvins îi gonea spre tranşeea din adâncul căreia porneau soli de moarte.

Incă un salt şi ajungeau la ţintă. Miron simţi o arsură în piept, făcu câţiva paşi şi căzu la pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mânt, în nesimţire, un val de sânge năvălindu-i pe gură.

In cea dintâi zi a războiului Miron Grindea căzu rănit. E rănit, greu, spunea medicul batalionului după luptă, dar poate va scăpa...

SFÂRŞIT

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932